

Täysistunto

Tiistai 5.12.2023 klo 14.00—2.02

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi 6.12.2023 klo 02.02.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (14.00—15.59 ja 22.00—23.58), toinen varapuhemies Tarja Filatov (15.59—17.59, 19.58—22.00 ja 23.58—2.02) ja puhemies Jussi Halla-aho (17.59—19.58).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asiat U 75, 76/2023 vp.

3. Kutsu itsenäisyyspäivän juhlahumalanpalvelukseen

Pöytäkirjan liite Kutsu itsenäisyyspäivän juhlahumalanpalvelukseen Liite 3A

Juhlalmenojenohjaaja on toimittanut eduskuntaan itsenäisyyspäivän ekumeenista juhlahumalanpalvelusta koskevan kirjelmän, joka on jaettu edustajille.

Pyydän edustajia kokoontumaan Tuomiokirkkoon menoa varten Kansalliskirjaston edustalle keskiviikkona, itsenäisyyspäivänä kello 11.30.

.

4. Eduskunnan pääsihteerin vaali

Vaali VAA 46/2023 vp

Vaaleja

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Päiväjärjestyksen 4. asiana on eduskunnan pääsihteerin vaali.

Edustajille on jaettu ote kansliatoimikunnan pöytäkirjasta, joka sisältää kansliatoimikunnan lausunnon. Virkaa hakeneiden hakemukset ovat olleet nähtävinä keskuskanslian päivystyshuoneessa.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Vaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali. Vaali toimitetaan siis umpilipuin. Äänestyslipussa saa olla vain valittavan nimi niin selvästi ilmaistuna, ettei epäselvyyttä tarkoitettua henkilöstä synny. Muunlainen äänestyslippu hylätään. Vaali toimitetaan yhtä urnaa käyttäen. Edustajat tuovat äänestyslippunsa urnaan nimenhuudon mukaisessa järjestyksessä ja niin taitettuina, ettei lipun sisältö ole näkyvissä.

Vaalitoimituksessa avustamaan pyydän seuraavat edustajat: Matias Marttinen, Jani Mäkelä, Kim Berg ja Eeva Kalli.

Vaalitoimitus alkoi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Äänestyksen tulos julistetaan.

Sihteeri luki:

Äänestyksessä ovat ääniä saaneet: Antti Pelttari 123 ääntä ja Pertti Rauhio 49 ääntä. Tämän lisäksi on annettu kolme tyhjää äänestyslippua sekä yksi äänestyslippu, joka on hylätty sen johdosta, että siinä on ollut väärä nimi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Näin ollen, kun Antti Pelttari on saanut äänestyksessä enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on hänet valittu eduskunnan pääsihteeriksi 1. tammikuuta 2024 alkaen. Onneksi olkoon ja tervetuloa!

Eduskunta valitsi eduskunnan pääsihteeriksi Antti Pelttarin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 58/2023 vp
Valiokunnan mietintö StVM 13/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystoimen mietintö StVM 13/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Ihan ensimmäisenä on mietinnön esittely. Puheenjohtaja Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.42 **Krista Kiuru sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksen mukaan asumismenojen hyväksymistä selkeytettäisiin säätämällä niistä lain ja asetuksen tasolla. Tilanteessa, jossa hakijan asumismenot ylittävät tarpeellisen suuruisena pidettävän määrän, hakija voitaisiin ohjata hakemaan edullisempaa asuntoa laissa säädetyssä kolmen kuukauden ajassa. Määräaika voitaisiin pidentää perustellusta syystä. Hakijaa ei ohjattaisi hankkimaan edullisempaa asuntoa ja asumismenot huomioitaisiin täysimääräisinä, jos hakijalla on laissa määritelty erityinen peruste asumiseen nykyisessä asunnossaan. Lakiin sisältyy asetuksenantovaltuus, jonka mukaan tarpeellisen suuruisena pidetyistä asumismenoista

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

säädettäisiin tarkemmin asetuksessa. Tämä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4. ja on osa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsiteltyjä budjettilakeja.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotukseen ei sisälly voimassa olevan lain mukaan säännöstä, jonka mukaan asumismenot on huomiotu täysimääräisinä, jos toimeentulotuen hakijalla ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta hankkia asuinpaikkakunnaltaan kustannuksiltaan asumisnormin mukaista asuntoa. Esityksen mukaan ehdotetun sääntelyn seurauksena toimeentulotuen hakija, jolla ei ole laissa tarkoitettua erityistä perustetta asumisnormin ylittäviin asumismenoihin, joutuu joko hakemaan edullisempaa asuntoa tai hänen on tingittävä muusta kulutuksestaan, jotta hän pystyy jatkamaan asumista asumisnormin ylittävässä asunnossa.

Esityksen mukaan tämä ehdotettu sääntely vähentäisi perustoimeentulotuen menoja 9—12 miljoonaa euroa vuonna 24 ja vuosina 25—27 noin 21,5—24,5 miljoonaa euroa vuodessa. Perustoimeentulotuen kokonaismenot ovat siis vuonna 2022 olleet 758,8 miljoonaa euroa. Esityksessä ei ole arvioitu sosiaalityön tarpeen ja täydentävän toimeentulotuen tarpeen lisääntymisestä aiheutuvia kuluja hyvinvointialueille. Esityksen mukaan ehdotettujen muutosten arvioidaan johtavan noin tuhannen ihmisen työllistymiseen, mutta sen toteutumiseen liittyy valiokunnan asiantuntijakuulemisen perusteella merkittävää epävarmuutta. Tilastokeskuksen SISU-mikrosimulointimallilla ei voida ottaa huomioon, että toimeentulotukea saavilla on usein monia päällekkäisiä ja samanaikaisia vaikeuksia, joiden vuoksi toimeentulon hankkiminen ja työllistyminen on vaikeutunut.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kannattaa esityksen tavoitteita ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä tässä mietinnössä esitetyin tavoin. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta on kuitenkin tehty muutoksia, ja niistä kohta tarkemmin lisää. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena, että viimesijaisella toimeentulotuella maksetaan tarpeettoman suuria asumismenoja, jos muuttaminen edullisempaan asuntoon on tosiasiallinen vaihtoehto. Valiokunta kuitenkin korostaa, että sääntelyn täsmentämisestä huolimatta toimeentulotuen viimesijaiseen ja harkinnanvaraiseen luonteeseen sisältyy aina hakijan yksilölliseen tilanteeseen sidottua kohtuusharkintaa ja korostusta siitä, että ehdotettua sääntelyä asumismenojen huomioon ottamisesta on sovellettava myös perustuslakivaliokunnan lausunto ja sen kappale 9 huomioden perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti sekä erityisesti lapsen etu huomioden. Perustuslakivaliokunta onkin lausunnossaan todennut seuraavaa: Sen mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Perustuslakivaliokunta on todennut, että toimeentulo- ja tukijärjestelmän avulla on pyritty turvaamaan sosiaalisesti hyväksyttävää elintasoa, mikä on useimmissa tapauksissa enemmän kuin perustuslain 19 §:n 1 momentissa taattu oikeus. Perustuslakivaliokunta on todennut, että toimeentulotuen saajilla on perustuslain 19 §:n 1 momentin estämättä myös velvoitteita, eikä asumiskustannusten kohtuullistamista koskeva velvoite sinänsä ole ongelmallinen. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan laki voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos lain asetuksenantovaltuutta täsmennetään ja erityisen perusteen huomioon ottamista koskeva harkinta muutetaan oikeudellisesti sitovaksi.

Arvoisa puhemies! Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kaikki toimeentulotuen saajat ovat lähtökohtaisesti pienituloisuutensa vuoksi taloudellisesti haavoittuvassa asemassa, eli ehdotetuilla muutoksilla on vaikutusta haavoittuvassa asemassa olevien toimeentuloon. Toimeentulotukeen oikeutetuilla ei ole taloudessaan juurikaan joustonvaraa, koska oikeus toimeentulotukeen edellyttää muun muassa, että muut tulonlähteet on käytet-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tävä ensin. Esityksen vaikutusarvioiden perusteella ehdotetuilla muutoksilla voi olla merkittävä vaikutus niiden kotitalouksien taloudelliseen asemaan, joilla ei ole erityistä perustetta asua asunnossa, jonka asumismenot ylittävät asetuksella säädettyä asumisnormin. Esityksen perusteella toimeentulotuen saajien keskimääräinen tarpeellisten asumismenojen ylitys oli 95,47 euroa maaliskuussa 23. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää perustuslakivaliokunnan tavoin huomiota esityksen vaikutusarviointien suppeuteen ja yleisluontoisuuteen. Perustuslakivaliokunta on todennut perusoikeuksien yksilökohtaisuudesta johtuvan, että vaikutusarvioinnin laadinnassa on syytä kiinnittää erityistä huomiota niihin tapauksiin, joiden kohdalla negatiiviset vaikutukset ovat suurimmillaan tapausten mahdollisesta vähäisestä lukumäärästä huolimatta.

Arvoisa puhemies! Tässä on vielä monia kohtia, mutta totean, että me olemme joutuneet tätä ehdotusta säättämään muutamilta osilta, ja käydään siitä sitten kohta vielä keskustelua. Eli aikataulun puitteissa totean tähän loppuun, että tähän sisältyy myöskin erimielisyyttä ja valiokunta kaikilta osin ei ole tätä hyväksynyt, joten tähän sisältyy myös vastalauseita.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä. — Seuraavaksi puheenvuoron käyttää edustaja Andersson, Li.

14.49 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Olemme useampaan otteeseen tässä syksyn mittaan saaneet kuulla hallituspuolueiden edustajien suulla, että hallitus ei leikkaa viimeisijaista etuutta eli toimeentulotukea. Tämän esityksen kohdalla voimme nyt kaikki yhdessä todeta tämän väitteen vääräksi. Tällä lakimuutoksella hallitus käytännössä pakottaa köyhiä ihmisiä pakkomuuttoihin ja lisää todennäköisesti myös asunnottomuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Millaisissa tilanteissa toimeentulotuella voidaan kattaa ihmisen koko vuokra, jos se ylittää toimeentulotuessa säädetyn vuokranormin? Tämä on se ydinkysymys, joka nyt tuodaan säädettyväksi lain tasolle, ja samalla tiukennetaan myöskin toimeentulotuen myöntämisen kriteereitä. Jatkossa, jos ihminen ei pysty muuttamaan, huomioidaan toimeentulotuessa vain ja ainoastaan vuokranormin mukainen asumismeno, mikäli hän ei täytä näitä poikkeuskriteereitä. Jos ja kun vuokra ylittää tämän normin mutta ihminen ei löydä halvempaa asuntoa eikä pysty muuttamaan, joutuu hän nipistämään loput toimeentulotuen perusosasta eli käytännössä ruokamenoistaan.

Jo tällä hetkellä Kela yleensä kehottaa toimeentulotuen hakijaa muuttamaan halvempaan asuntoon, jos vuokramenot ylittävät määritellyn normin. Mikäli halvempaa asuntoa ei löydy, ei Kela välttämättä nytkään hyväksy normin ylittäviä menoja. Asiassa on kuitenkin tällä hetkellä mahdollisuus soveltaa kokonaisharkintaa. Jatkossa asia säädetäisiin lain ja asetuksen tasolla, mikä vähentää Kelan harkintavaltaa esimerkiksi yllä kuvatuissa tilanteissa. Jatkossa hakijalle annettaisiin kolme kuukautta aikaa löytää halvempi asunto, ja jos asuntoa ei löydy, niin toimeentulotukea myönnetään vain vuokranormin, ei todellisten vuokratukustannusten mukaan. Tiedämme, että monissa kaupungeissa ihan tavallisten asuntojen vuokrataso ylittää tämän normin huomattavasti, ja ainoat poikkeukset nyt esitettyyn sääntöön ovat laissa määritellyt erityistarpeet, jotka käytännössä koskevat vain perheitä. Asiantuntijakuulemisissa on nostettu esille, miten tämä voi lisätä vuokratästejä ja häättöjä sekä asunnottomuutta.

Arvoisa puhemies! Käsittelemme nyt mielestäni yhtä julmimmista mutta myös yhtä heikoimmin valmisteltua sosiaaliturvaleikkausta. Kuinka moneen ihmiseen tämä tulee vaikut-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tamaan? Miten paljon vuokranormiin sopivia vuokra-asuntoja on ylipäänsä olemassa? Mitä siitä seuraa, jos ihmiset eivät yksinkertaisesti löydä halvempaa asuntoa? Näihin erittäin keskeisiin kysymyksiin ei esitys tarjoa vastausta. Esityksessä kuitenkin todetaan, että erityisesti Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla on jo nyt suuri pula kohtuuhintaisista asunnoista ja että tutkimusten mukaan toimeentulotuen saajat asuvat jo pääosin kohtuullisten asumiskustannusten alueilla. Asumisen ongelmat ovat siis tiedossa, mutta silti hallitus runoo silmät kiinni näitä leikkauksia läpi täällä eduskunnassa.

Helsingin yliopiston emeritusprofessori Kaarlo Tuori luonnehti tämän esityksen olevan ”kymmenen tai viiden surkeimman joukossa” vuodesta 1972 lähtien eli koko hänen perustuslakivaliokuntauransa aikana — saavutus sekin. Perustuslakivaliokunta kehotti sosiaali- ja terveysvaliokuntaa tekemään muutoksia, jotta kohtuuttomilta tilanteilta vältytään, mutta tämä ei hallitukselle kelvannut.

Arvoisa puhemies! Isossa kuvassa tämän hallituksen politiikka lisää toimeentulotuen käyttöä rajusti. Edellisen hallituskauden aikana pääsimme tilanteeseen, jossa Kela myönsi vähemmän toimeentulotukea kuin koskaan sinä aikana, kun se on vastannut perusosan maksatuksesta. Viime vuonna myös lapsiperheiden osuus saatiin laskettua ennätyksellisen alhaiselle tasolle. Sosiaaliturvaleikkausten arvioidaan kasvattavan toimeentulotuen käyttöä jopa 25—30 prosenttia, ja toimeentulotukimenot arvioidaan tämän hallituskauden aikana nousevan yli 900 miljoonaan. Hallitus on siis ajamassa isoa joukkoa ihmisiä sosiaaliturvajärjestelmämme kaikista pahimpaan köyhyysloukkuun.

Arvoisa puhemies! Tämä leikkaus, tämä lakiesitys ja nämä tiukennukset toimeentulotuen myöntämiskriteereihin, osuu suoraan yhteiskunnan kaikkein pienituloisimpiin ja haavoittuvimpiin. Se kohdistuu myös suoraan meitä kaikkia yhdistävään perustarpeeseen: tarpeeseen omaan kotiin. Pienituloisten ihmisten ajaminen pois kodeistaan on vain ja ainoastaan epäinhimillistä ja julmaa. Tällä esityksellä pienituloisten ihmisten elämää vaikeutetaan, byrokratiaa lisätään ja ihmisiä lannistetaan tukemisen sijasta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaan tähän muutama debattipuheenvuoro. Luulen, että siellä on tarvetta siihen. — Elikkä vaikka edustaja Zyskowicz aloittaa. — Pyydän painamaan V-painikkeella.

14.55 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On totta, että tällä lakiesityksellä puututaan toimeentulotuen asiakkaan asumiseen niin sanotusti ylikalliissa asunnossa, mutta edelleen, edustaja Andersson, pitää täysin paikkansa se, että varsinaisesti toimeentulotukietuuksiin ei tehdä minkäänlaisia euromääräisiä säästöjä, päinvastoin toimeentulotuki nousee indeksin mukaisesti eli kustannustason mukaisesti.

Täällä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön sivulla kymmenen puhutaan siitä, että ei ole arvioitu yhteisvaikutuksia, ja viitataan myös perustuslakivaliokunnan vastaavaan kappaleeseen. Minä kysyn: mitä yhteisvaikutuksia on sellaisella esityksellä, joka saattaa pakottaa, kuten edustaja Anderssonkin kuvasi, ihmisen muuttamaan asunnosta edullisempaan — mitä yhteisvaikutuksia sillä on muihin säästölakeihin? En ymmärrä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Andersson, Li.

14.56 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan suoraan edustaja Zyskowiczille.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Tällä esityksellä on säästötavoite, joka lukee suoraan tässä hallituksen esityksessä, eli toimeentulotuen myöntämiskriteerejä tiukentamalla te tavoittelette säästöjä toimeentulotuesta. Tämä on fakta, joka käy ilmi tästä hallituksen omasta esityksestä. Yhtä lailla on fakta se, mikä asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille, että kaikki eivät tule löytämään halvempaa asuntoa edes yrityksistä huolimatta, ja silloin tämä on suora leikkaus näiden toimeentulotukea saavien ihmisten toimeentuloon, siis niiden kaikkein pienituloisimpien ihmisten.

Tämän esityksen yhteisvaikutuksista: Kun te olette muilla leikkauksilla lisäämässä toimeentulotuen saajien määrää — muun muassa asumistuen leikkaukset tulevat tarkoittamaan sitä, että entistä useampi pienituloinen suomalainen tarvitsee toimeentulotukea — niin se tarkoittaa sitä, että suurempi joukko ihmisiä tulee olemaan myöskin näiden tiukennettujen kriteerien piirissä, ja meillä ei ole näiden esitysten valossa edes tietoa siitä, [Puhemies koputtaa] kuinka montaa ihmistä nämä uudet esitykset ja kriteerien tiukentamiset [Puhemies: Aika!] tulevat koskettamaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Kiuru, Krista.

14.57 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan omassa lausunnossa todetaan, että määräajan pidentämisen edellytyksistä tulisi säätää laissa täsmällisemmin esimerkiksi perusteluissa mainituin kriteerein. On sanottava, että valiokunnan kokouksessa tätä asiaa arvuuteltiin toisen asiaseikan osalta myöskin noin 7—8 tuntia. Me jouduimme pohtimaan sitä, voidaanko tätä perustuslakivaliokunnan huomiota ottaa huomioon. Ja siinä on kysymys siis siitä, että meidän täytyisi kertoa, mihin näiden ihmisten tulisi muuttua — koko Suomen tasolla vai omassa kotikunnassaan. Tästä ei saatu pykälään tarkennusta, mutta erityisesti perustuslakivaliokunta huomioi, että perusteluissa olisi pitänyt tämä huomioida.

Teimme tähän sitten lopulta muutoksen: ”pääosin kotikunnassa”, joka ei vastaa mitään nykyistä lainsäädännön aluerajausta, ja perustuslakivaliokunta itse kiinnitti huomion siihen, että sen aluerajauksen tulisi kuitenkin olla ilmeinen. Tämä on yksi iso puute, joka johtuu siis siitä, että tätä hallituksen pohjaehdotusta tiukempi mietintö valmistui sosiaali- ja terveysvaliokunnasta, jossa nämä asiat menevät sekaisin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kulmuni.

14.59 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhteiskunnalliset asiat ovat kokonaisuuksia, ja on aivan selvää, että kun leikkauksia tehdään eri puolilta ihmisille, jotka ovat vielä hyvin samankaltaisessa elämäntilanteessa, niin totta kai yhteisvaikutusten seurauksena se lopputulema tulee olemaan aivan erilainen ja kohtuuton niille ihmisille, jotka nyt saavat näitä iskuja useampaa kautta.

Kyllä minä pidän hyvin ongelmallisena sitä... Oikeuskansleri, lukuisat asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota näihin lyhyisiin lausuntoaikoihin, ja se on aina ihan validi kritiikki — muistan viimekaudenkin opposition niin tehneen — ja toki hallituksella on oikeus tehdä ja täytyykin ja tarvekin tehdä valtiontaloutta tasapainottavia toimia, mutta silloin sitä totuutta ei kannattaisi kuitenkaan mennä pakoon, vaan tuoda ne yhteisvaikutukset. Nimittäin jos me pistämme pussin täällä päähän ja kuvittelemme, [Puhemies koputtaa] että näillä ei olisi vaikutusta vaikkapa lapsiperheköyhyyteen, mikä niillä tulee väistämättä olemaan...

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Siis 13 000 lasta ajautuu lapsiperheköyhyyteen näiden lakien yhteisvaikutusten seurauksena. Ja tämä on muuten yksi niistä lakiesityksistä. [Puhemies koputtaa]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Laiho.

15.00 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä toimeentulotukilaista tuon tähän nyt tämän esille, että PeVhän totesi, että perustuslaki ei edellytä, että minkähintaiset asunnot tai asumismenot tahansa tulisi toimeentulotuella kattaa, [Ben Zyskoviczin välihuuto] ja siitähän tässä on kyse. Haluan myös nostaa esille sen, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on täsmentänyt näitä erityisiä perusteita, mitä myöskin tulisi sitten huomioida, mikäli tilanne joidenkin kohdalla näyttäytyy kohtuuttomana. Täällä on huomioitu esimerkiksi lapsiperheet, täällä on huomioitu iäkkäät ihmiset, jos on vammaisuudesta johtuvia erityistarpeita esimerkiksi asunnon suhteen, ja on myös huomioitu se, että ei välttämättä tarvita sosiaalihuollon erillistä lausuntoa, vaan sitä harkintavaltaa on jätetty myös viranomaisille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen.

15.01 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan sosiaali- ja terveysvaliokunta on todellakin käsitellyt näitä tukiasioita, niin kuin on varmasti jokaiselle tullut hyvin selväksi. Toimeentulotukeakin olemme käsitelleet, ja tämä hallitus haluaa, että ihmisten kannattaa käydä töissä. Se on ihan perusasia, että ihmisten kannattaa käydä töissä. On tärkeitä, että työllisyyttä parannetaan. Meillä on tämä tukisysteemi nyt semmoinen, että ihmisten ei välttämättä kannata edes lähteä töihin — se on aika vinoutunut, jos ei ihmisten kannata lähteä töihin. Vaikka haluaisi töihin mennä mutta ei kannata rahallisesti, niin eihän siinä ole oikeasti mitään järkeä. Kyllä meidän kannattaa tähän nyt panostaa, ja se on tärkeitä, että tähän panostetaan. Toimeentulotukea kyllä saa, kun on tarvetta, ja kun siinä on järkiperusteet, niin kyllä sitä saa edelleenkin. Ihmisistä pidetään huolta kyllä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Forsgrén.

15.02 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä koen tämän lakiesityksen köyhien kiusaamisena. Me tiedetään tällä hetkellä se, kuinka vaikeata esimerkiksi Helsingistä ja pääkaupunkiseudulta on löytää halvempaa asuntoa, vaikka sitä itse toivoisi. Me tiedetään se, että tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla ja monissa isoissa yliopistokaupungeissa ei ole tarjolla riittävästi kohtuuhintaisia asuntoja. Tämä esitys tarkoittaa käytännössä leikkauksia toimeentulotukeen, juuri haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tilanteen vaikeuttamista sekä köyhyyden ja toimeentulo-ongelmien lisääntymistä.

Täällä on edustaja Zyskiewicz nostanut esille, minkä takia näillä on vaikutuksia muihin kokonaisuuksiin. Y-Säätiö on lausunut lausunnossaan, että muutoksesta seuraisi tarpeettomia muuttoja ja muuttokustannuksia kokonaisuutena ollessa taloudellisesti marginaalinen. Ja säätiö toteaa, että vaikutusarvioinnissa olisi pitänyt huomioida yhdessä toimeentulotukilakia sekä yleistä asumistukea ja työttömyysturvaa koskevien lakien muutosesityksistä johtuvat vaikutukset. Eli tämä on ihan asiantuntijalausunnoissa, useissa, nostettu esille, [Puhemies koputtaa] että tällä on seurauksia myös kokonaisvaikutuksiin.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Nurminen.

15.03 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Keskustelomme nyt viimesijaisesta toimeentulosta. Noin 355 000 suomalaista saa toimeentulotukea. Nämä puutteelliset vaikutusarviot ovat nousseet tämän koko valmisteluprosessin aikana. Muun muassa arviointineuvosto on poikkeuksellisesti lähestynyt suoraan valiokuntaa näillä huomioilla.

Ehkä ongelmallisinta tässä on se, että me emme tiedä, kuinka moneen toimeentulotuen saajaan nämä leikkaukset vaikuttavat. Meillä ei ole näitä tietoja tämän kuulemisen perusteella. Me tiedetään, että se on keskimäärin noin 95 euroa, ja me tiedetään, että jos sinä et löydä halvempaa asuntoa ja sinä et täytä näitä pykälien muutoksia, niin sinulta leikataan siitä tuesta se noin 100 euroa. Me pidetään tätä ongelmallisena, varsinkin kun samaan aikaan tehdään isoja veronkevennyksiä muille.

Ehkä kysyisinkin hallituspuolueilta: onko se niin, että jos se ihminen ei löydä halvempaa asuntoa, niin hänen pitää koko Suomesta etsiä sitten sitä halvempaa asuntoa, vaikka ne sosiaaliset ja työ- ja muut suhteet olisivat sillä omalla paikkakunnalla? Pykälien mukaan näin on.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Saramo.

15.04 Jussi Saramo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Asunnottomuuden vähentäminen on ollut yksi suuria suomalaisia menestystarinoita, jota on tultu opiskelemaan Suomeen. Olen itsekin käynyt puhumassa Yhdysvaltoja myöten ja usein muistanut kehua, kuinka kokoomuksessakin on sitouduttu. Aiemmin löytyi asiaa tärkeänä pitäviä, kuten esimerkiksi ministeri Vapaavuori, ja vaikka silloin usein tehtiin aika rajua-kin politiikkaa, jossa eriarvoisuutta lisättiin, niin kuitenkin aina tämä asunto eli ensin se, että kaikilla olisi katto pään päällä ja ihmisiä ei pakoteta pois kotoaan, on ollut tärkeää.

Mutta nyt meillä on ihan harvinaisen kylmä hallitus. Te olette selvästi vieraantuneet tavallisten suomalaisten — monien ihmisten — elämästä, kun kuuntelee näitä puheenvuoroja, mutta yhdessä asiassa te olette kyllä olleet johdonmukaisia: te ette halua kuunnella asiantuntijoita, ette nähdä sitä kokonaisuutta, mihin teidän tekonne ovat johtamassa. Minusta on kyllä surullista, että ette kestä edes katsoa, mitä te olette tekemässä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Vestman.

15.06 Heikki Vestman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on siis arvioinut lakiesityksen toimeentulotukilain muuttamisesta, ja lausuntohan oli yksimielinen. Perustuslakivaliokunnan mukaan laki voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, jos lain asetuksenantovaltuutta täsmennetään ja erityisen perusteen huomioon ottamista koskeva harkinta muutetaan oikeudellisesti sidotuksi. Sen sijaan edustaja Kiurun viittaama määräajan pidentämistä koskeva valiokunnan arviohan ei ollut ponnien takana. [Krista Kiurun välihuuto] Käsitykseni mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunta on tehnyt perustuslakivaliokunnan ponnassa edellyttämät muutokset.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt toimeentulotukea käytännössä perustuslain edellyttämän vähimmäistoimeentulon ja huolenpidon takuuna siltä osin, kuin turvaa annetaan rahamääräisinä suorituksina. Perustuslakivaliokunta totesi, että toimeentulotuen saajille on

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

kuitenkin voitu perustuslain estämättä asettaa velvoitteita eikä asumiskustannusten koh-
tuullistamista koskeva velvoite sinänsä ole ongelmallinen. Muistutan myös siitä, [Puhem-
mies koputtaa] ettei perustuslakivaliokunta ota kantaa siihen, mikä on hyvää tai huonoa so-
siaalipolitiikkaa, vaan ainoastaan tähän säätämisyjärjestysasiaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Berg.

15.07 Kim Berg sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse näen, että tässä esityk-
sessä ja varsinkin sosiaali- ja terveysvaliokunnan lopullisessa mietinnössä se suurin haaste
liittyy varmaan siihen, että aikaisemmassa laissa määriteltiin tarkemmin se kotikunta, että
kotikunnassa tulee hakea sitä edullisempaa asuntoa. Nyt se jäi vähän epäselväksi, tarvit-
seeko sitä hakea koko Suomen alueella vai mikä se alue on. Jossain vaiheessahan nostet-
tiin esille työssäkäyntialue, mutta kun meillä ei ole tarkkarajaista työssäkäyntialuetta, niin
sekin osoittautui tässä kysymyksessä haasteeksi.

Se ongelma on se, että jos edellytetään, että vähävarainen, toimeentulotuella oleva ihmi-
nen lähtee hakemaan toisen kunnan alueelta asuntoa, niin hänen on todella vaikea saada
asumismäärin mukaista asuntoa edes sieltä toisesta kunnasta, koska näistä asunnoista on jo
tällä hetkellä pulaa. Niitä on vaikea löytää, ja vielä vaikeampi on löytää toisesta kunnasta,
koska et ole kirjoilla siellä kunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Savola.

15.08 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä talout-
ta on laitettava kuntoon tässäkin maassa. Se on ihan selvä asia. Yli varojen ei voida elää, ja
työllisyyttä pitää parantaa. Se on se lähtökohta, että köyhyydestäkin päästään pois. Mutta
tämän lakiesityksen ongelma on nimenomaan siinä, että vaikutusarvioita ei ole huolellises-
ti tehty ja nämä leikkaukset kohdistuvat oikeastaan eri puolilta aika vahvastikin samoihin
ihmisiin.

Lapsiperheköyhyys on jo nyt vakava ongelma, ja tämän esityksen ongelmana on myös
se, että se uhkaa syöstä enemmän lapsia ja lapsiperheitä köyhyyteen. Perheiden eri elämän-
tilanteet vaihtelevat, ja senkin vuoksi olisi huomioitava paremmin se sidonnaisuus paikka-
kunnalle ja se, että kaikilla ei aivan nopeita edellytyksiä ole sitä omaa kotipaikkaansa
myöskään vaihtaa.

Minun mielestäni vähintään, mitä pitäisi nyt tehdä, on se, [Puhemies koputtaa] että tästä
tehtäisiin vaikutusselvitykset siltä osalta, mitkä ne tulevat olemaan, ja että vuonna 25 sit-
ten katsottaisiin, mitkä nämä vaikutukset tällä lakiesityksellä ovat olleet.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Junnila.

15.09 Vilhelm Junnila ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poliittisesti ajatel-
len yleensä se menee niin, että kun tulot pienenevät, niin silloin jos ei ole mahdollisuutta
enää samaan asuntoon ja sen maksamiseen, niin yleensä miettii muuttamista halvempaan
asuntoon. Tässä tapauksessa tietenkin sitten työttömäksi jäävä turvautuu valtion tukiaisiin
mahdollisesti jatkaessaan asumista samassa paikassa. Tämä aiheuttaa suurilla kaupunki-
seuduilla, missä kysyntä on suurin ja niukkuutta merkittävästi asuntojen saamisessa, sen ti-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

lanteen, että yhä useampi olisi myös työttömänä kaupungin keskustassa, kun työntekijät tulisivat kauempaa.

Mutta jos palataan vielä perustuslakivaliokunnan yksimieliseen lausuntoon, niin siinä mainitaan aivan selkeästi, että perustuslakivaliokunnan mukaan on ”mahdollista asettaa perustuslain 19 §:n 1 momentin estämättä myös velvoitteita, eikä asumiskustannusten koh- tuullistamista koskeva velvoite sinänsä ole ongelmallinen”. Arvoisa puhemies, tämä oli yksimielinen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Rantanen, Piritta. — Mikrofoni, kiitos.

15.11 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Laiho tässä totesi omassa puheenvuorossaan, että ei voida toimeentulotuella kattaa minkähintaisia asuntoja tahansa. No, ei tietenkään — kuka täällä on sellaista väittänytään? Viime kyse- lytunnilla, kun puhuttiin näistä vaikutusarvioinneista, valtiovarainministeri Purra sanoi, että kyllä tätä on yrittäjiltäkin kysytty.

Tässä tämä retoriikka näitten aiheitten ympärillä on juuri sen suuntaista, että ei haluta puhua niistä aidoista asioista. Ja edustaja Reijonen tässä sanoi, että kannattaa lähteä töihin. Kyllä, se on meidänkin tavoitteemme, että ihmiset pääsevät töihin, mutta pitäisikö ne pau- kut siirtää siihen oikeaan asiaan, jolla ne ihmiset voisivat työllistyä? Ne juurisyyt ovat jos- sakin aivan muualla kuin toimeentulotuessa asiantuntijakuulemistenkin perusteella. Ras- kauttavinta tässä kokonaisuudessa on tämä vaikutusarviointien yhteisvaikutusten puute. On useissa kuulemisissa esimerkiksi työllisyysvaikutuksiin liittyen asiantuntijoiden suulla kerrottu, että niihin liittyy [Puhemies koputtaa] suuria epävarmuustekijöitä. Kannustimet eroavat toisistaan sen suhteen, [Puhemies koputtaa] miten ihmiset sitten reagoivat.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Zyskowiec.

15.12 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä oppo- sition mantra siitä, ettei olisi tehty eri lakien vaikutusarvioita, ei pidä paikkaansa. [Välihuu- toja vasemmalta] Jokaisen lakiesityksen kohdalla on tehty erikseen vaikutusarvioita, ja sen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä tehnyt ja eduskunnalle toimittanut vaiku- tusarvioita näistä laeista ja myös yhteisvaikutuksista. Sen toki sanon, ja se pitää aina paik- kansa, että aina voitaisiin perusteellisemmin ja laajemmin näitä eri vaikutusarvioita arvioi- da.

Sitten itse asiasta. Kysehän on ihmisistä, joiden koko toimeentulo käsittääkseni perus- tuu yhteiskunnan tukeen, ja kyse on siitä, mikä on näiden ihmisten oikeutettu ja perusteltu asumistaso. [Kimmo Kiljusen välihuuto] Sanotte, että ei ole olemassa edullisempia asun- toja. Olisikohan olemassa pienempiä asuntoja? [Veronika Honkasalo: Mikä on näiden ih- misten ihmisarvo?] — Se on ihan täysi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten seuraavaksi edustaja Kiljunen.

15.13 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on useissa puheenvuoroissa tuotu esille se seikka, että tämä sopeuttaminen on tarpeellista. Mutta eikö lähtökohtana pitäisi olla se, että jos sopeutumistoimia tehdään, niin niitä tehdään niiden toi-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

mesta, joilla on varaa, ei niiden, joilla ei ole varaa. Nyt on kysymys viimesijaisesta toimeentulotuesta. Edustaja Zyskowicz, me puhumme kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevista ihmisistä. Heillä on erinomaisen ongelmallinen elämäntilanne, ja tämä hallitus haluaa vain tehdä tämän elämäntilanteen vielä vaikeammaksi ja kurjemmaksi. Tästä puuttuu totaalisesti ihmisoikeuksien kunnioittaminen, ihmisarvon kunnioittaminen.

Täällä on asiantuntijakuulemisissa todettu, että vaihtoehtoisen asunnon löytäminen on vaikeaa. Arvoisa puhemies, olen Vantaalta, ja meillä on erittäin vaikea löytää se vaihtoehtoinen kohtuuhintainen asunto. Kun kerran asiantuntijat ovat arvioineet, että tämä on kriittinen piste, niin kysyn niiltä valiokunnan henkilöiltä, jotka ovat täällä vastuullisia: minkä takia tätä asiantuntijoiden arviota ei teidän mietinnössänne näy? [Puhemies koputtaa] Eikö sen pitäisi näkyä päällimmäisenä, jos me vakavasti kunnioitamme ihmisarvoa, ihmisten ongelmien ratkaisua?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Meriluoto.

15.14 Laura Meriluoto vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! THL on arvioinut, että tämä ehdotus todennäköisesti lisää maksuhäiriömerkintöjä, velkaantumista ja häättöjä sekä kasvattaa asunnottomuuden riskiä ja ajaa ihmisiä leipäjonoihin. Ja minkä takia? No, tällä on hallitus arvioinut vahvistettavan työllisyyttä noin tuhannella uudella työllistyneellä, mutta asiantuntijoittekin mukaan tämä nyt on täysin epävarmaa. Ja vaikka se toteutuisikin, niin se koskee vain hyvin pientä osaa toimeentulotuen saajista. Sen lisäksi THL arvioi, että säästötavoitteiden saavuttaminen on erityisen epäselvää eikä muutosten vaikutuksia muihin etuuksiin ja palveluihin ole arvioitu. Työllisyysvaikutusten arvioinnissa ei ole otettu huomioon ihmisten moninaisia elämäntilanteita, eikä tässä ole huomioitu, minkälaisista palveluntarvetta tämä saattaa aiheuttaa hyvinvointialueille. Eli kyllä täytyy kysyä: mikä muu tämän lain tarkoitus on kuin ideologinen pienituloisten kiusaaminen?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaan vielä kolme vastauspuheenvuoroa, ja sen jälkeen mennään ainakin joksikin aikaa puhelistalle, ja jatketaan debattia sitten myöhemmin. — Nämä kolme henkilöä ovat Krista Kiuru, Zyskowicz ja Kyllönen.

15.16 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todettava yhteisvaikutuksista se, että vaikka täällä edustaja Zyskowicz vanhoisi muuta, niin on hyvä muistaa, että sekä perustuslakivaliokunta itse, neljästi, ja sosiaali- ja terveysvaliokunta nyt näiden mietintöjen yhteydessä ovat todenneet, että näitä yhteisvaikutuksia ei riittävästi selvitetty. Vaikka edustaja olisi mitä mieltä, niin valiokuntien mietinnöissä tämä lukee. Tästä varoitti oikeuskansleri ja vaati hallitusta varaamaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle riittävän ajan näiden esitysten käsittelyyn, ja tosiasiaassa olemme saaneet vähemmän aikaa kuin normaalisti näiden asioiden käsittelyyn. Mitä tulee arviointineuvostoon, sielläkin huomautettiin tästä. Lopputuloksena on se, että näitä yhteisvaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien osalta ei ole selvitetty riittävästi. No, näin se on, mutta täällä voi tietenkin puhua mustaa valkoiseksi, jos haluaa.

Enemmän kiinnittäisin huomiota siihen puheenvuoroon, jonka perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja käytti. Minusta on tosi tärkeää todeta, niin kuin tuossa totesinkin, että näissä ei ole sääätämisjärjestyksen kysymystä. Mutta perustuslakivaliokunta aivan järjen käytöllä kiinnitti huomiota fiksuihin näkökulmiin, [Puhemies koputtaa] ja ajattelinkin, että

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

niistä on hyvä keskustella tässä debatissa, kuten siitä, että kukaan ei nyt tiedä, mihin nämä ihmiset muuttavat, kotikuntaansa vai vähän kauemmaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten Zyskowicz, ja sen jälkeen Kyllönen.

15.17 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä edustaja Honkasalo välihuudossa ja edustaja Kiljunen puheenvuorossa kysyivät, mikä on näiden ihmisten ihmisarvo, aivan kuin sitä oltaisiin jotenkin riistämässä tai kyseenalaistamassa. Kun olin pieni, asuimme, nelihenkinen perhe, vuokrayksiossa Helsingissä. Mikä oli meidän ihmisarvomme? [Kimmo Kiljusen välihuuto] Se oli ihan riittävä, täydellinen ihmisarvo. Ei kai se ole mitään ihmisarvon riistämistä, jos ihmiset, joiden koko toimeentulo perustuu veronmaksajien tukeen, joutuvat elämään huonommissa oloissa kuin ne ihmiset, joiden toimeentulo perustuu omaan palkkatyöhön? [Välihuutoja vasemmalta]

Sitten näistä vaikutusarvioista — te toistatte tätä mantraa. Kysyn edelleen: kun tässä on kyse siitä tilanteesta, jossa joutuisi muuttamaan pienempään tai halvempaan asuntoon, niin mikä on tämän uudistuksen yhteisvaikutus jonkun toisen uudistuksen kanssa, siis tämän uudistuksen? Kertokaa siis loogisesti. Kyse on ihmisistä, jotka ovat jo toimeentulotuella [Puhemies koputtaa] ja joutuvat muuttamaan pienempään asuntoon — tai ”joutuvat ja joutuvat” muuttamaan. [Puhemies koputtaa] Mikä ihmeen yhteisvaikutus tästä syntyy? [Puhemies koputtaa] Ehkä edustaja Kyllönen selittää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt edustaja Kyllönen.

15.18 Merja Kyllönen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Rakas kollega Zyskowicz, edustaja Kyllönen selittää.

Olen itsekin köyhän talon porsas, niin sanotusti. Valitettavasti aika usein köyhissä perheissä ne yhteisvaikutukset kokoontuvat, lisääntyvät, kasvavat ja syvenevät. Jos ajattelen perhettä, jossa on valmiiksi isot toimeentulohaasteet, siellä on mielenterveysongelmia, siellä on lapsilla isoja vaikeuksia pysyä mukana siinä kehityksessä, missä kaikki menevät vahvasti digilaitteiden, hienojen vaatteiden, upeiden, menestyneiden vanhempien vanavedessä, pysyä mukana siinä rallissa, mihin tämä maailma on mennyt. Se 50—60-luvuilla tapahtunut maailma — minä en toivoisi, että kaikki ne asiat palaisivat, [Ben Zyskowicz: En minäkään!] eivät ne pienet keittiökomerot, missä on isoja perheitä asutettuina, vaan oikeasti me tehtäisiin semmoisia ratkaisuja, joissa niillä lapsilla olisi tulevaisuudennäky, myöskin niiden köyhien perheiden lapsilla olisi näky paremmasta. [Ben Zyskowicz: Kyllä!] Ja jos heidät painetaan keittiökomeroon, niin ei se ainakaan paranna sitä näkyä, valitettavasti. [Puhemies koputtaa — Vilhelm Junnila: Tämä lisää työllisyyttä! — Ben Zyskowicz: Ei selvinnyt kyllä yhteisvaikutukset!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitoksia tässä vaiheessa. Menään nyt puhujalistaan joksikin aikaa ja palataan debattiin myöhemmin. — Nyt seuraavan puheenvuoron käyttää edustaja Meriluoto.

15.20 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tähän äskeiseen keskusteluun täytyy sanoa, että jos ainoa kosketuspinta näitten leikkausten kohteena olevien ihmisten arkeen liittyy jonnekin vuosikymmenten taakse, niin kannattaa ehkä päivittää pikkasen

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

omia näkemyksiä ja ajatuksia. Mitä tulee tähän itse lakiin, niin toimeentulotuki tosiaan on, niin kuin täällä on kuultu, viimesijainen turva, siis meidän sosiaaliturvajärjestelmän vastaus kaikkein köyhimpien ihmisten tilanteisiin. Toimeentulotuen asiakkailla elävät elävät sen turvin hyvinkin niukkaa ja taloudellisesti turvatonta elämää. Ja tämä tekee hallituksen esityksestä kiristää perustoimeentulotuessa hyväksytyjen asumismenojen ehtoja erityisen kohtuuttoman ja epäinhimillisen.

THL:n arvion mukaan ehdotetun lakimuutoksen kielteiset inhimilliset seuraukset ovat väistämättömiä. Ehdotus todennäköisesti lisää maksuhäiriömerkintöjä ja velkaantumista, häättöjä sekä kasvattaa asunnottomuuden riskiä. Suomessa ruoka-apua saa jo nyt vuosittain 200 henkilöä, ja tämä esitys tulee THL:n mukaan todennäköisesti lisäämään myös ruoka-avun, seurakuntien, diakoniatyön ja järjestöjen vapaaehtoistyön tarvetta. Hallituksen esityksessä ei ole tuotu esiin, miten tämä heikennys tehtäisiin niin, että heikommassa asemassa olevien tilanne ei pahene. Perustoimeentulotuen nykytasossakin on havaittu riittämättömyyttä, ja tuen leikkaaminen heikentäisi sen riittävyyttä entisestään.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen arvioidaan siis vahvistavan työllisyyttä noin tuhannella uudella työllisellä. Vaikka tämä tavoite toteutuisi, mikä on hyvin epävarmaa, koskee se vain pientä osaa toimeentulotuen saajista. Suurimmalle osalle kiristysten kohteena olevista ihmisistä seurauksena todellakin on kiristys toimeentuloon. Ja kuten THL toteaa, jää myös säästötavoitteiden saavuttaminen epäselväksi eikä muutosten vaikutuksia muihin etuuksiin ja palveluihin ole arvioitu. Työllisyysvaikutusten arvioinneissa ei ole otettu huomioon niitä vaikeuksia, joiden vuoksi toimeentulotuen hakijoiden itsenäinen toimeentulotuen hankkiminen voi olla vaikeaa. Tämän lisäksi ehdotus saattaa voimistaa pienituloisuuden alueellista keskittymistä erityisesti suurissa kaupungeissa.

Muiden sosiaaliturvaleikkausten ja ehtojen tiukennusten seurauksena toimeentulotuen saajien ja muutoksen kohteena olevien kotitalouksien määrä todennäköisesti kasvaa merkittävästi. Esitys saattaa lisätä sosiaalityön tarvetta, ja hyvinvointialueilla saatetaan tarvita lisää henkilöresursseja. Kysyn siis vielä kerran, että mikä tämän lain tarkoitus on, ellei se ideologinen pienituloisten ihmisten kiusaaminen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Furuholm.

15.23 Timo Furuholm vas: Arvoisa rouva puhemies! Kun tässä nyt menneitä kaivellaan, niin jatkan sitten siitä. Ennen eduskuntavaaleja nykyinen valtiovarainministeri totesi, ettei pienituloisilta leikkaaminen käy sen enempää hänelle kuin hänen puolueelleen, perussuomalaisille. Nykyinen pääministeri puolestaan lupaili vielä vaalien jälkeenkin, että keneltäkään ei tulisi vaatimaan kohtuuttomia. No, vaalit tulivat ja menivät, ja vähän siinä tuli kai ministerien liikaa lupailtua ja puhuttua, kun jo kahdeksan kuukautta äänen laskemisen jälkeen täällä salissa käsitellään viimesijaiseen etuuteen eli toimeentulotukeen kohdistuvaa leikkausta. Tämä pienituloisten kurittaminen on ollut uudelta hallitukselta ja sen puolueilta sen verran systemaattista, etten varsinaisesti enää ylläty näistä esityksistä ja niiden luonteesta, muttei niissä edelleenkään päätä eikä häntää ole.

Arvoisa rouva puhemies! Poliitiikka tuntuu olevan hallitukselle pelkkiä lukuja ja ideologista matematiikkaa säästöjen toivossa. Samalla jäävät monet inhimilliset tosiasiat täysin taka-alalle. Tästä seurauksena on lähinnä se, ettei mitään säästöjä edes synny, vaan päinvastoin, kiihdytetään toimilla ihmisten toimeentulon haasteita ja samalla kärjistetään niitä moninaisia ongelmia, jotka usein toimeentulon haasteiden taustalla ovat.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Asumisnormin kaavamainen asettaminen tulee aiheuttamaan kohtuuttomia tilanteita ja johtamaan haitallisiin seurannaisvaikutuksiin. Toimeentulotuella elävien ihmisten ajaminen pois kotoaan on kertakaikkisen heikkoa sosiaalipolitiikkaa. Tällä on hintansa, kuten edustaja Kyllönen tässä hyvin kuvaili.

Yleisesti toimeentulotuen saajien elämän hankaloittamisen sijaan olisikin syytä keskittyä toimeentulotuen tarpeen vähentämiseen. Tässäkin asiassa hallituksen näytöt ovat hyvin vähäisiä, kun he toimillaan aiheuttavat sen, että kyseisen tuen tarve tulee tulevaisuudessa entisestään vain kasvamaan. Esimerkiksi THL on esittänyt, että toimeentulotuen saajien elämäntilanteita tutkittaisiin laajasti, jotta vaikuttavat ja oikeasuhtaiset keinot tarpeen vähentämiseen löytyisivät. Tämän pohjalta voitaisiinkin tehdä oikeasti tulevaisuuteen katsovaa politiikkaa.

Arvoisa puhemies! Eniten tässä ja muissa hallituksen suorittamissa leikkauksissa häiritsee kuitenkin se, että ne tehdään huonosti teroitetuilla saksilla. Tämänkin esityksen vaikutusarviot ovat repaleiset. Kun kiireellä on säästöjen toivossa edetty, tässä jää lopulta epäselväksi, monenko kotitalouden toimeentulotukea tässä ollaan arviolta heikentämässä ja miten paljon. Ei ole siis tarkkaa käsitystä siitä, minkälaisia tilanteita esitys lopulta aiheuttaa nyt jo haavoittuvimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Onkin pakko kysyä, ovatko nämä juuri niitä asioita, joita on haluttu vähätellä ja painaa unholaan, kun valiokunnissa on kielätytty lisäselvityksistä ja mietinnöistä on pyyhitty pois tietoa leikkausten vaikutuksista.

On todella huolestuttavaa, ettei hallitus osoita minkäänlaista mielenkiintoa tämän ja muiden samanaikaisten leikkausten yhteisvaikutuksiin. Kovaa ja epäoikeudenmukaista politiikkaa voi vallassa ollessaan toki tehdä, mutta kyllä silloin pitäisi pystyä ääneen myöntämään myös sen seuraukset. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Nurminen.

15.27 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Vastaan ehkä vielä muutamiiin huomioihin, mitä täällä debatissakin käytiin:

Ensin täytyy muistaa, että me keskustellaan nyt toimeentulotuen lain muuttamisesta, ja täällähän on keskusteltu myös paljon näistä yhteisvaikutuksista. Meillä valiokunnassa arvioitiin näiden eri lakien yhteisvaikutusta, ja myös hallitus totesi, että näillä tavoitellaan 60 000:n työllisyysvaikutusta, mutta yhteisvaikutuksista arvioidaan myös, että näiden esitysten kautta toimeentulotuen saajien määrä lisääntyy 65 000:lla. Eli työllisyysvaikutukset ovat pienemmät omissa arvioissa kuin toimeentulotuen saajien määrän kasvu, ja näiden lakien voimaan astumisesta, joita me tänään täällä eduskunnassa käsittelemme, arviolta 20—30 prosenttia nousee toimeentulotuen saajien määrä Suomessa.

On ihan perusteltua kysyä, mitä se toimeentulotuki on ja mitä se tarkoittaa. Sitä tukea voi saada henkilö tai perhe, jonka tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Mielestäni täällä on aika vääristellen myös keskusteltu siitä, että toimeentulotuen ihmiset eläisivät jotenkin hirveän leveästi ja yltäkylläisesti. Kyllä tämän kuulemisen perusteellakin kävi hyvin selväksi, että on hyvin tiukkaa menokontrollia, raportointivelvoitetta, hyvin normitettua, ihan todella hankala kannustinloukku. Ja tähän asti politiikassa olemme pyrkineet tekemään sellaista sosiaalipolitiikkaa, jossa ihmisiä ei ajeta tänne toimeentulotukiriippuvuuteen, vaan me pystytään vähentämään sitä ja nostamaan heitä muiden elementtien kautta kohti työllistymistä. Tässä on nyt ehkä se iso kuva, joka erottaa nyt

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

selvästi myös hallituksen ja opposition ihan sosiaalipoliittisen ja työllisyyspoliittisenkin linjan.

Jollain tavalla myös itseäni harmittaa, kun kuuntelin perussuomalaisten edustaja Junnilankin puheenvuoroa, miten he kuvaavat tätä lakia ja sen tarkoitusta. Hän jollain tavalla koki sen sillä tavalla, että on oikein, että työttömät ja pienituloiset joutuvat muuttamaan pois kaupungeista halvemmille alueille. Tämä ehkä kuvastaa myös sitä keskustelua, jota me ollaan käyty valiokunnassakin, ja asiantuntijat ovat nimenomaan sanoneet, että ihmiset joutuvat muuttamaan halvemmille paikkakunnille ja alueille. He asuvat nyt jo hyvin pienissä asunnoissa ja edullisesti, ja kun se asumisnormi on niin matala ja kun on pienet tulot, ja rahojen pitää riittää kaikkeen elämän peruselämiseen, niin se tulee lisäämään segregatiota ja se tulee lisäämään sitä, että ihmiset joutuvat elantonsa ja toimeentulonsa takia muuttamaan muualle. Emme pidä tarkoituksenmukaisena tätä, vaan haluaisimme, että koti ja elämisen perusedellytykset kuuluvat kaikille, ja emme pidä tämän tyyppistä viimesijaisista toimeentulosta tukevaa lainsäädäntöä oikeudenmukaisena, jossa ohjataan ihmisiä tällä tavalla muuttamaan rankaisemalla.

Täällä myös keskusteltiin paljon vaikutusarvioista, ja tuossa vielä puheenvuoroa odotellessani otin muutaman huomion täältä. Meidän valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esitettiin, että hallituksen esitys on laadittu ilman tarpeellisia vaikutusarvioita ja hyvän hallintotavan mukaista riittävän pitkää lausuntoaikaa. Tämä tuotiin asiantuntijakuulemisessa vahvasti esille. Myös useiden asiantuntijoiden mukaan esityksen vaikutusten arviointi muun muassa lasten, nuorten ja lapsiperheiden osalta oli puutteellinen eikä arviointi kohdentunut riittävästi eri lapsiryhmiin eikä haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin. Myös lainsäädännön arviointineuvosto, jolle kuuluu lain arviointi ja vaikutusten arviointi, kirjelmöi suoraan meidän valiokunnalle näistä esityksen puutteista, erityisesti että tässä ei ole selvitetty, mihin nämä muutokset kohdistuvat ja kuinka paljon, ja tässä jää epäselväksi, miten ne vaikuttavat henkilöihin, jotka ovat ylivelkaantuneita, joilla on luottotietomerkintöjä ja joilla on elämänhallinnan haasteita. Täällä on hyvin pitkät huomiot näistä vaikutusarvioinnin puutteista.

Myös perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota esitykseen sisältyvien vaikutusarvioiden puutteellisuuteen erityisesti eduskunnan käsiteltävänä olevien esitysten yhteisvaikutusten arvioimisen kannalta ja kehotti meidän valiokuntaa huomioimaan tätä. Ja meidän esitimme valiokunnassa näiden yhteisvaikutusten arvioimista ja esitimme myös julkista kuulemistä, jolloin kaikki kansalaiset olisivat päässeet kuulemaan tämän lain vaikutusarviot. Mutta, kuten kaikki esitykset, myös tämä esitys kaatui valiokunnassa 9—8 hallituspuolueiden vastustukseen.

Tästä päästäänkin ehkä siihen, mitä myös pidin harmillisena tämän lain käsittelyn yhteydessä: Kuulimme laajasti asiantuntijoita, asiantuntijapalaute oli hyvin kriittinen, ja asiantuntijat toivat hyvin paljon erilaisia huolia ja huomautuksia valiokunnalle, ja kun valiokuntaneuvokset muodostivat valiokunnan mietintöpohjan asiantuntijalausuntojen pohjalta, teimme tuntitolkulla töitä sen eteen, että saimme pidettyä edes virkapohjasta kiinni. Hallitus halusi poistaa — voidaan mennä niihin pykäliin ja lauseisiin myöhemmin — hyvin merkittäviä huomioita pohjasta, ja jollain tavalla koin erittäin ongelmallisena sen, että tässä halutaan pimitää lain vaikutuksia.

Itse toivoisinkin, että jatkossa kun tuotte näitä säästölakeja, jotka kohdistuvat hyvin pienituloisiin ihmisiin monesta eri suunnasta... Te voitte leikata niin paljon kuin te haluatte näiltä ihmisiltä, mutta antakaa edes sen asiantuntijatiedon näkyä näissä asiakirjoissa, niin

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

että me voimme tehdä päätökset tähän faktatietoon perustuen, ettekä lähde piilottelemaan faktoja. — Arvoisa puhemies, jatkan seuraavassa puheenvuorossa. Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Berg.

15.34 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Orpon hallitus laskee paljon toimeentulotuen vaaraan, kun se tekee sosiaaliturvaan leikkauksia. Toimeentulotuen saajien määrän ennustetaan kasvavaan SOSTEn laskelmien mukaan 65 000 henkilöllä. Hallituksen teettämässä yhteisvaikutusten arvioinnissa toimeentulotukimenojen arvioidaan kasvavan 25—30 prosenttia hallituksen tekemien leikkausten perusteella. Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi ja lyhytaikaiseksi etuudeksi, eikä ole tarkoituksenmukaista pudottaa poliittisilla päätöksillä ihmisiä käyttämään sitä täydentämään muuten liian matalaa toimeentuloa. Orpon hallitus kuitenkin ajaa ihmisiä tähän, jotta edes jonkinlainen perustoimeentulo on mahdollista. Tukimenojen kasvaminen noin 30 prosentilla on siis todella iso hyppäys väärään suuntaan, sillä riippuvuutta toimeentulotuesta pitäisi päinvastoin kyetä vähentämään.

Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä, jota mietintö nyt käsittelee, kiristetään niitä asumismenoja, jotka toimeentulotuessa voidaan jatkossa hyväksyä. Ilman erityisperusteiden täyttymistä pienintäkään asumisnormin ylittämistä ei jatkossa korvattaisi kuin korkeintaan kolmen kuukauden ajan. Käytännössä asumisnormiin sopivan asunnon löytäminen voi monella alueella olla käytännössä mahdotonta, jos siihen sopivia asuntoja ei ole saatavilla. Myös työllistyminen voi vaikeutua, jos sopivan asunnon löytämättömyyden takia joutuu muuttamaan alueelle, josta löytyy vähemmän työpaikkoja ja tukea. Erityisen kohtuutonta tilanne on henkilöillä, joiden elämäntilanne on jo ennestäänkin vaikea. Oman kodin pysyminen tutuna ja turvallisena voi monelle olla vaikeissa hetkissä kannatteleva ja turvaa tuova tekijä.

Arvoisa puhemies! Tämänkin lakiesityksen osalta vaikutusarviointi on ollut puutteellista. Lausuntoajat ovat olleet liian lyhyet, ja eri ryhmiin kohdistuvien vaikutusten kattava arviointi on jäänyt tekemättä. Orpon hallitukseen on iskenyt vauhtisokeus, joka on saanut sen unohtamaan, että tehdyt leikkaukset kohdistuvat oikeisiin ihmisiin, eläviin ihmisiin, eivätkä ole vain kiliseviä kolikoita valtion kirstussa.

Toistuvista pyynnöistä huolimatta myös kokonaisvaltainen yhteisvaikutusten arviointi on valitettavasti jäänyt tekemättä, vaikka leikkaukset kohdistuvat samoihin ihmisiin ja perheisiin. Vaikka hallitus usein viittaa ministeriön toimittamaan yhteisvaikutusarviointiin, esimerkiksi tätä esitystä ei kuitenkaan ole huomioitu siinä — siitäkin huolimatta, että juuri tällä esityksellä on vaikutusta kaikkein viimesijaisimpaan etuuteen, jonka pitäisi suojata siltä, ettei kukaan putoa yhteiskunnan turvaverkkojen ulkopuolelle.

STM:n kokonaisvaikutusten arviointi, johon tosiaan ministeritkin ovat viitanneet ja jota täällä salissa on paljon nostettu puheenvuoroissa esille, sisältää käytännössä sosiaaliturvaetuudet ja verotuksen mutta ei terveystukien tai palveluiden lainsäädännön muutoksia, kuten muun muassa vammaispalvelulakia, hoitotakuuta, lääkkeiden omavastuita, asiakasmaksuja ja matkojen omavastuita. STM:n kokonaisvaikutusten arvioinnista puuttuu myös kokonaan arvio leikkausten yhteisvaikutuksista ihmis- ja perusoikeuksiin, mihin perustuslakivaliokuntakin on kiinnittänyt huomiota, eli siitä, miten ehdotetut säännökset vaikuttavat konkreettisesti ihmisten ja ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamiseen ja miten esityksen vaikutukset näkyvät konkreettisesti ihmisten jokapäiväisessä elämässä.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Voidaankin jo nyt todeta, että valtiontalouden tasapainottamisen jäljet tulevat olemaan liian kovat näiden esitysten johdosta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten seuraavaksi edustaja Kiuru, Krista.

15.39 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Äsken esittelin tämän mietinnön valiokunnan puheenjohtajana, ja nyt muutama näkemys tästä SDP:n kansanedustajana, joka on tähän lakiehdotukseen esittänyt hylkyä. Asioita on monta.

Ensinnäkin, kun lähemme liikkeelle siitä, mitä tämä tarkoittaa, niin toimeentulotuen saajia on noin 250 000 ja käytännössä näillä kaikilla hallituksen esityksillä lisätään tämän ryhmän määrää — THL:n tuoreimman arvion mukaan 27 prosenttia — tässä yhteiskunnassa. Siis käytännössä 65 000 lisää tänne 250 000:n päälle. Ja tänään me keskustelemme nyt siitä, onko oikein, että nämä säästötoimenpiteet kohdistuvat erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin. [Vilhelm Junnila: Ei pidä paikkaansa!] — Nimenomaan. Täällä Junnila jo sanoo, kuten hallitus sanoo, että nämä ehdotukset, nämä säästölait, eivät kohdistu kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin. Jos ihminen saa toimeentulotukea, sen perusosaa, eikö hän ole silloin kaikkein heikoimmassa asemassa tässä yhteiskunnassa? [Kimmo Kiljunen ja vasemmalta: On!] Ei kyllä tämä musta ole tänään valkoista, vaikka Junnila kuinka sitä väittäisi. [Vilhelm Junnilan välihuuto] Ja mielelläni debatoin tästä, kun Junnilan nimen kerran mainitsin.

Lähtökohtaisesti me siis nyt teemme sellaisen muutoksen toimeentulotukeen, jossa me pyrimme hakemaan eduskunnassa 20—30 miljoonan säästöjä, koska valtiovarainministeriö on huomannut, että osa porukasta elää yli asumisnormin. Ja kun tämä olisikin niin helppoa, että me katsoisimme vain tästä 250 000 ihmisestä, kuinka monella ylittyy asumisnormi eli käytännössä se maksimikatto, jota asumisesta voidaan osana toimeentulotuen korvaavuutta maksaa — näitä ihmisiä oli siis lähes 57 000, ja jos 57 000 tästä 250 000:sta ylittää jo nyt asumisnormin, niin tämä koskee kaikkia näitä ihmisiä — mutta kun me käydään keskustelua nyt siitä, ollaanko me ymmärretty, mistä tässä on kysymys, niin itse asiassa perustuslakivaliokunta jälleen kerran oivallisesti käytti järkeä ja totesi, että pitäisi kuitenkin ensisijaisesti saada tämä asumisnormi realistiselle tasolle. Tämä asumisnormi, joka perustuu keskihintaan, miten ihmiset ovat olleet ja eläneet, määrittelee sen asumisnormin aika suoraviivaisesti. Ja nyt ongelmaksi on koitunut se, että tämä asumisnormi on vuosien aikana jäänyt jälkeen. Tämän asumisnormin ylittäviä menoja alkaa olla toimeentulotuen saajista liian monella. Perustuslakivaliokunta aivan oikein kiinnitti huomion siihen, että eikö nyt ensin pitäisi sopia, että se asumisnormin mukainen kohtuullinen kulu olisi sellainen, että se on realistisella tasolla.

Minä yritin tätä saada pykälään. Järkeväähän olisi, että tämä eduskunta ottaisi tästä vinokin vastaan. Mutta tässä keskustelussa, ikävä kyllä, mentiin aivan toiseen suuntaan, ja se näkyy tästä pohjasta, että tällaista fiksumaa esitystä perustuslakivaliokunnalta järjen käytöstä ei sallittu. Ja nyt me yritämme sitten laskea näitä asumisnormin mukaisia kuluja ja katsoa sieltä, että ne osuudet, jotka sen ylittävät, leikataan pois. Joka ainoalta toimeentulotuen saajalta euromääräisesti leikataan tietty osuus, jonka hän on aikaisemmin saanut, eli todetaan, että näistä ruokakunnista, jotka tässä ovat, merkittävin osa on Kelan puolelta legitimoitu ja todettu, että näillä ihmisillä on hyvä syy asua juuri tällä hinnalla. Yli 40 000 ihmistä kuuluu siihen ryhmään, jota koskee tämä Kelan arviointi. Eli kyllä tässä yhteiskunnassa isoin

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

haaste on nyt se, että tätä ongelmaa ei haluta korjata, koska täältä halutaan toimeentulotuen saajilta tosiasiassa näistä reaalisisistä kustannuksista säästää jatkossakin. Minä pidän erityisen epäinhimillisenä, ihmisoikeuksia halventavana, että tässä maassa tällaista tapahtuu — ja muina miehinä.

Ja nyt menenkin näihin erityisiin perusteisiin. Valiokunta määritteli sitten erityisen perusteen — eli on huomattu hallituksessa, että Kela on vissiin liian lepsu, joten otetaan tiukemmat perusteet käyttöön, ja ne, jotka eivät perusteita täytä, eivät sitten saisikaan tätä asumisnormin ylittävää osaa. Tämä johtaa nyt siihen, että... Puhumme valiokunnan mietinnön 15. sivusta, kuutonen, jossa todetaan, että ”muu 1—5 kohtaan verrattava perusteltu syy”. Hyvä perustuslakivaliokunta jälleen totesi, että kantsisi vähän katsoa, ettei kukaan joudu kohtuuttomaan tilanteeseen, ja olisiko kuitenkin järkevää arvioida tätä — että joku ihminen tässä yhteiskunnassa arvioisi, joutuuko joku kohtuuttomaan tilanteeseen. He mainitsivat esimerkkinä sen, että tätä määräaika joudutaan sitten pidentämään, kun sitä asuntoa ei löydy, eli jos ei asuntoa löydy, niin he saattavat joutua kohtuuttomiin tilanteisiin. Me yritimme saada järkeä tähän kuutospykälään, mutta hallituspuolueet kiristivät hallituksen pohjaa vielä kireämmäksi tämän listan, jolla järjen käytön pohjalta joku virkailija voisi katsoa joko Kelassa tai kunnassa, että nämä ihmiset saisivat kohtuutta. Eli pääministeri Orpon ajatus siitä, että kukaan ei joudu kohtuuttomaan tilanteeseen, se on pelkkää puhetta. Ei edes tässä voitu — vaikka meillä oli kaikki näyttö siitä olemassa jopa perustuslakivaliokunnasta lähtien — rakentaa kohtuullisuutta, vaan tässä vedettiin vielä tiukemmalle.

Nämä osoittavat sen, että kyllä on hyvin vaikea täysipäisesti työskennellä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, kun tämä todellisuus on sitä, mitä tämä on. Minä nostin tuossa debattissa jo esiin, että yksi, mikä jäi minua erityisesti närästämään näiden ihmisten osalta, nämä ovat tämän yhteiskunnan köyhiä ja pienituloisia... — Ja minusta, edustaja Sillanpää, tämä ei ole naurun alainen asia. Minusta on todella loukkaavaa, että kun me puhutaan näiden kaikkein pienituloisimpien ihmisten asioista, niin meillä hallituspuolueet naureskelevat näille puheenvuoroille, kun me sanomme, kuinka ikäviä tosiasioita jätettiin ja välteltiin. —

Minusta on käsittämätöntä sekin, että kukaan ei tiedä, mihin nämä ihmiset muuttavat. Toivoin, että pykälään olisi laitettu se perustuslakivaliokunnan huoli, että mitä tämä alue koskee: onko se koko maa, onko se työssäkäyntialue, onko se joku muu. Mutta perusteisiin löytyi sellainen muotoilu, että ”pääosin kotikunta”. Pääosin kotikunta. Ei semmoista ole missään lainsäädännössä, mitä se tarkoittaa. Ja nyt sitten virkailijat sekä Kelassa että kunnassa miettivät, onko tämä ihminen hakenut nyt asuntoa lain määrittelemällä tavalla pääosin kotikunnasta. En tiedä, tiesittekö te, että nämä ihmiset hakevat siis kohtuuhintaisia asuntoja ARasta ja ARAn kriteerit ovat sellaisia, että sinä olet ensisijainen hakija, kun omassa kotikunnassa näitä haet.

Mutta kohtuuttomuutta piisaa, ja minusta nämä ovat tärkeitä huomioita, jotka [Puhemies koputtaa] ansaitsevat päivänvalossa keskustelun.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Koskinen.

15.47 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Kun edustaja Zyskowicz on vielä salissa omaperäisine yhteisvaikutustulkintoineen, niin täytyy aluksi lainata emeritaprofessori Raija Huhtasen näkemystä, jonka hän tuolla perustuslakivaliokunnassa totesi:

”Oikeasuhtaisuuden arviointia vaikeuttaa se, ettei esityksessä ole riittävästi täsmennetty sitä, miten muutos vaikuttaisi eri ihmisryhmiin ja heidän toimeentuloonsa. Perusteluissa ei

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tarkastella myöskään niitä yhteisvaikutuksia, joita esityksellä todennäköisesti on muiden vireillä olevien sosiaaliturvaan kohdistuvien muutosehdotusten kanssa. Tärkeitä tältä kanalta lienevät erityisesti yleiseen asumistukeen ehdotetut muutokset.”

”Perustuslakivaliokunta on useassa yhteydessä korostanut, ettei perusoikeuksien suojaan liittyvien muutosten yhteisvaikutus saa muodostua kohtuuttomaksi. Samaan asiakokonaisuuteen liittyvien uudistusten toteuttaminen erillisillä lainsäädäntöhankkeilla voi merkitä sitä, että valiokunta joutuu arvioimaan tiettyä esitystä puutteellisten tietojen perusteella eikä voi ottaa arvioinnissaan huomioon eri esitysten kumulatiivisia vaikutuksia.” — Tästä on esimerkiksi vuosilta 17 ja 18 lausunnot. — ”Uhka on erityisen suuri tässä yhteydessä, sillä ensisijaisten etuuksien heikennykset pakottavat yhä useamman turvautumaan viimesijaiseen toimeentuloturvaetuuteen ja korostavat näin toimeentulotuen merkitystä sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudessa.”

Tämä yhteisvaikutusten puuttuminen yksilö- ja perhetasolla oli se suuri ongelma, jonka takia esimerkiksi osa perustuslakiasiantuntijoista ei suostunut lainkaan ottamaan tähän säätämisyjärjestykseen kantaa, siihen, minkä vuoksi me kuulemiset järjestämme. Se ei koskenut niinkään tätä esitystä, mutta näiden viiden esityksen joukossa oli useita tällaisia.

Toinen puute, mikä tuossa perustuslakivaliokunnan käsittelyssä havaittiin, oli se, että tämä kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaisten velvoitteiden arviointi oli perin puutteellista samoin. Meillä on tuoretta valvontakäytäntöä, esimerkiksi helmikuulta on Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean kommentit, ja päätöksessä komitea uudistaa moitteensa sen johdosta, ettei Suomen viimesijaisten toimeentuloturvaetuuksien — toimeentulotuki, työmarkkinatuki — taso vastaa edelleenkään peruskirjan 13 artiklan vaatimuksia, ja toteaa tällä perusteella Suomen rikkovan 13 artiklaa. Peruskirjan 13 artikla koskee oikeutta viimesijaiseen sosiaaliturvaan ja lääkinnälliseen apuun.

Jos mennään tähän perustuslakivaliokunnan lausuntoon, niin siinä oli tosiaan kaksi seikkaa ponnaan taakse sijoitettuina, ja ne on kohtuudella otettu huomioon, mutta sitten siellä perin puutteellisesti on arvioitu näitä viittauksia, jotka perustuslakivaliokunta lausunnossaan teki. Elikkä rinnastettiin näihin ponnaan taakse esitettyihin asioihin tuo asumistuen määräytymisperusteiden tarkempi määrittely ja sitten myöskin tämä edullisemman asunnon hankkimisvelvoite, että siitä pitäisi olla samaan tapaan lain tasolla säännökset kuin sitten näistä materiaalisista euromääräisistä kriteereistä. Ja siinä perustuslakivaliokunnan lausunnossa nimenomaan todettiin kohdassa 12: ”Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan nyt ehdotettava sääntely voi ainakin yksittäistapauksellisesti johtaa tuenhakijan kanalta kohtuuttomiin tilanteisiin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei ehdotukseen sisälly perustuslain 9 §:n mukaisen vapauden valita asuinpaikkansa turvaamista koskevaa, esimerkiksi työssäkäyntialuetta koskevan kaltaista kohtuullisuutta alueellisesti rajaavaa sääntelyä.” Ja nyt tämä kohtahan on jäänyt puhtaasti perustelujen varaan. Niin kuin edellä keskustelussa muun muassa valiokunnan puheenjohtaja Kiuru totesi, perusteluissa sitten on koetettu tätä selostaa, että sen lähialueen käsitteessä kyseeseen voivat tulla esimerkiksi kuntarajojen läheisyydessä olevat vakiintuneet asiantialueet, ja valiokunta korostaa, että esityksen mukaan perusteltuna syynä pidentää edullisemman asunnon hankkimisen määräaikaa on hakijan vaikeudet löytää edullisempaa asuntoa asuinkunnasta. No, nämähän tuon perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan on kirjoitettu oikeudellisesti velvoittavaan muotoon, elikkä tätä lisäaikaa on annettava, sitä aikaa on pidennettävä, jos kerta kaikkiaan asuntoa ei löydy. Mutta sama koskee myös sitä asumisen perusoikeussuojan soveltamista. Kun nyt ei tullut sinne pykäliin kuvausta, niin sitten pitää näitä perusteluja lukea,

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ja tässä delegoidaan nyt kohtuuttoman iso harkintavalta Kelalle ja näitä soveltaville viranomaisille.

Yleisten periaatteiden mukaan olisi pitänyt lakiin kirjata se, minkälaiselta alueelta on vielä kohtuullista sitä edullisemman asunnon hankkimista edellyttää. Tuo työssäkäyntialuehan mainittiin vain ikään kuin analogisena vertauksena. Se metodi, miten kirjoitetaan lakiin, on työssäkäyntialueessa tietysti jo työmarkkinoihin liittyen, mutta tässä sen pitäisi olla sen elinpiirin mukainen, mistä nyt normaalistikin perheet asuntoja hakevat.

Nämä ongelmat tässä ovat, että nämä kaikki perustuslakivaliokunnan huomiot eivät kyllä täysimääräisesti tässä tulleet vaikuttamaan, eikä niissä edellytetyjä muutoksia kaikessa laajuudessaan toteutettu. Sinänsä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta oikeaan suuntaan näitä muutoksia teki, mutta toivomisen varaa jäi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Junnila.

15.54 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty vähintään kaksi virheelistä väittämää. Ensimmäinen kosketti sitä, että lakiesitys heikentäisi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa. Kuitenkin myös asiantuntijalausuntojen mukaan esityksessä on riittävästi pyritty huolehtimaan erityisen vaikeassa tilanteessa olevien henkilöiden asemasta lain soveltamisessa. Tässä suhteessa 7 a §:n ehdotettu 3 momentti on avainasemassa. Se koskee hakijaa, jolla on erityinen peruste asumiseen asunnossa, jonka asumismenoihin hän hakee toimeentulotukea. Esimerkiksi professori Hidén erikseen korosti, että hänen mielestään on huolehdittu erityisen vaikeassa tilanteessa olevien henkilöiden asemasta. Hän viittasi nimenomaan siihen, mihin edustaja Kiuruikin äsken viittasi, eli momentissa olevassa perusteiden luettelossa on viisi kohtaa ja kuudentena on ”muusta 1—5 kohtaan verrattavissa olevasta perustellusta syystä”. Esityksessä ehdotetaan toimeentulotuesta annetun lain muuttamista niin, että tilanteessa, jossa hakijan asumismenot ylittävät tarpeellisen suuruusena pidettävän määrän, hakija voitaisiin ohjata hakemaan edullisempaa asuntoa säädettyssä määräajassa. Myöskään eksistenssinimi ei kosketa tätä esitystä, koska kysymyksessä on taso, joka ylittää tarpeellisen suuruusena pidettävän määrän asumismenoja eli tällaista minimiä suuremman tason.

Arvoisa puhemies! Toinen virheellinen väittämä koski sitä, että tämä heikentäisi jonkun ihmisarvoa tai oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Tätä nimenomaisesti suojelee perustuslain 19 §:n 1 momentti. Kuitenkin perustuslakivaliokunta yksimielisesti arvioi, että tämän suhteessa voidaan asettaa velvoitteita, eli perusoikeusjärjestelmän kannalta tälle on hyväksyttävät perusteet.

Siten molemmat väitteet, eli se, että tämä koskisi heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, ja se, että tämä vaikuttaisi ihmisarvoiseen elämään, ovat tarpeettoman rajuja, poliittisesti väritettyjä ja yksinkertaisesti vääriä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Perholehto.

15.56 Pinja Perholehto sd: Arvoisa puhemies! Salin oikealla laidalla tunnutaan ajattelevan, että ihminen on sellainen mekaaninen laskukone, joka laittaa Exceliin numeroita ja pyörittää niitä ja päättää sen pohjalta yksin, kannattaako tehdä työtä vaiko ei. Mutta minä en usko sellaiseen ihmiskuvaan, koska ihmisten elämä, työllisyys tai työttömyys, ylipää-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tään ihmisyyys, ei typisty tällaiseen eikä ole mikään mielipidekysymys pelkästään, sillä on niin, että työkyvyttömyydestä ei tule tervettä tai puutteellinen osaaminen ei muutu pätevyydeksi vain sillä, että leikataan sosiaaliturvaa, hankaloitetaan jo entuudestaan hankalassa asemassa olevien ihmisten elämää. Päinvastoin, tämänkaltaiset muutokset, jotka tekevät arjesta entisestään vaikeampaa, voivat päinvastoin passivoida ja lannistaa entisestään.

Kiinnittäisin huomiota siihen, että tässä hallituksen ehdotuksessa oleva arvio siitä, että toimeentulotuessa huomioitavien asumismenojen kiristämisen myötä ihmiset yhtäkkiä haakeutuisivat töihin ja ennen muuta myös työllistyisivät, ei perustu mihinkään todelliseen selvitykseen siitä, että tällä samalla kohderyhmällä olisi tosiasiallisesti edellytyksiä työllistytäkään, etenkään kokoaikaisesti, vaan tämä perustuu lyhytnäköiseen ja, sanoisinko, työttömyyden juurisyitä aika tunnustamattomaan oletukseen siitä, että tämä taloudellisen aseman heikentäminen ratkaisee sen, että ihminen työllistyy ja menee töihin.

Tosiasiassa toimeentulotuen saajien joukossa on varsin paljon pääosin pitkäaikaisesti köyhiä, hyvin pienituloisia ihmisiä, joilla on sekä terveyteen, osaamiseen että erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin ja toimintaan liittyviä haasteita ja näistä johtuen alentunut työkyky. Minä en usko hetkeäkään, että tällä hallituksen politiikalla ja näillä toimilla ne ihmiset, jotka kärsivät nimenomaisesti esimerkiksi puutteellisesta osaamisesta tai heikentyneestä työkyvystä, yhtäkkiä työllistyvät, vaan se, mitä tässä tulee tapahtumaan, on se, että entuudestaan heikoimmassa asemassa olevat ihmiset joutuvat vielä tukalampaan tilanteeseen. Ja se tulee lisäämään hyvinvointialueilla sekä täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea että myös sosiaalityön tarvetta, ja väitän, että tämänkaltaisella politiikalla tämä tulee valtiontaloudelle myös kalliimmaksi kuin mitä hallitus nyt tässä pyrkii säästämään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valtola.

15.59 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus tekee näitä muutoksia erittäin vaikeassa taloustilanteessa. Tämäkin esitys on yksi pieni muutos euromääräisesti mutta selkeyttää sitten asumismenojen hyväksymiseen liittyviä lakeja ja asetuksia. Täällä on selkeästi todettu, että hakijaa ei ohjattaisi hankkimaan edullisempaa asuntoa ja asuinmenot huomioitaisiin täysimääräisinä, jos hakijalla on laissa määritelty erityinen peruste asumiseen nykyisessä asunnossa. Niin kuin täällä on tullut aikaisemmin esille, nämä 1—5 kohdat on siellä pykälätasolla selkeästi määritetty, ja sitten 6 kohdassa on ”muu 1—5 kohtaan verrattava perusteltu syy”. Valiokunta mietintötekstissään ohjeistaa sosiaaliviranomaisia huomioimaan näitä muutoksia, eli tällaisia tilanteita voisivat valiokunnan näkemyksen mukaan olla esimerkiksi vakiintunut työsuhde, jos muutto paikkakunnalta edellyttäisi irtisanoutumista työstä ja henkilöllä arvioidaan olevan vaikeuksia työllistyä uudelleen, vaativaa aikuistumisen tukea tai lastensuojelun jälkihuoltoa tarvitsevan henkilön asumisen turvaaminen, henkilöstä riippuvaisessa asemassa olevan läheisen hoitovastuun toteutuminen tai henkilön elämäntilanteeseen liittyvät useat kasautuvat tekijät, jotka kokonaisuutena muodostavat tilanteen siinä määrin hankalaksi, ettei ole kohtuullista edellyttää muuttoa. Eli kyllä tämä lakiesitys tuo sitä joustovaraa ja harkintavaraa myös sinne Kansaneläkelaitokselle päätöksentekoon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kulmuni.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

16.01 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Itse asiassa jo vuosikymmeniä vanhassa silloisen maalaisliiton vaalimainoksessa oli vaaliteksti, että ei pakkomuutoille ja leipää kotiseudulta, mutta tämä lakihan tulee mahdollistamaan pakkomuutot yhteiskunnan kaikista heikoimmassa asemassa olevien ihmisten osalta. [Krista Kiuru: Hyvin kiteytetty!] Kun täällä hallitus on koettanut sanoa, ettei tämä koske yhteiskunnan kaikista heikoimmassa asemassa olevia, niin kyllä kysyisin sitten, ketä tämä koskee ja keitä ne yhteiskunnan kaikista heikoimmassa asemassa olevat ovat, kun tämä nyt kuitenkin tulee koskemaan siis toimeentulotuen saajia ja se on meidän viimesijainen perusturvamme. Siis jos ei sitä saa, niin silloin ei saa mitään, on lopulta pakko saada toimeentulotukea tässä maassa, joten jos nämä eivät ole vaikeassa tilanteessa, niin keitä te sitten pidätte ihmisinä, jotka ovat vaikeassa tilanteessa?

Totta kai kaikki toivovat, että mahdollisimman moni suomalainen työllistyisi, mutta kun nythän on myös kysymys ihmisistä, joilla voi olla toimintakyvyn alenemaa, on masennusta, he voivat toimia vaikkapa omaishoitajina, niin mihin nämä ihmiset silloin työllistyvät?

Ja kun täällä on kysytty näitä yhteisvaikutuksia, niin itse asiassa tuo hallituksen sosiaali- ja terveysministeriön toimesta toimittama arviointi sosiaaliturvan yhteisvaikutuksista valmistui siinä vaiheessa, kun nämä esitykset oli jo poliittisesti päätetty. Tämä kyseinen esitys ja, taitaa olla niin, että toinenkin tänään käsittelyssä oleva, laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista eivät ole siis mukana tuossa STM:n tekemässä yhteisvaikutusten arvioinnissa. [Johannes Koskinen: Eikä indeksijäädytys, kolmen vuoden!] Näiden esitysten osalta siis yhteisvaikutusten arviointi todella puuttuu, mihin täällä on hallituksesta viitattu. On aivan selvää, jokainen ymmärtää niin kuin maalaisjärjelläkin, että tämä tulee lisäämään tuloeroja, pienituloisuutta, ja erityisesti kun me tiedämme, että neljäsosalla toimeentulotukea saavista kotitalouksista on lapsia huollettavanaan ja jo tuossa yhteisvaikutusten arvioinnissa 13 000 lasta tulee siirtymään lapsiperheköyhyyteen, niin kyllä tämä minua syvästi huolestuttaa.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla teenkin sitten esityksen, että eduskunta hyväksyisi vastalauseen 1 mukaisesti muutosehdotuksen 7 a §:ään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

16.04 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Käsittelemme toimeentulolakia ja siihen liittyvää asumismenojen kattoa, mikä nyt tuotaisiin lakiin. Menot asumisesta ovat kasvaneet merkittävästi nimenomaan tuetun asumisen osalta, ja meidän on välttämätöntä saada lisättyä ihmisten työllisyyttä ja sitä, että he enemmän kantavat myös itse vastuuta omasta asumisestaan. Toimeentulotuki on viimesijainen etu, ja niin sen tietenkin pitää ollakin. Se on suojattu myös indeksijäädytyksiltä, eli toimeentulotuki pysyy edelleenkin siellä suojassa. Mutta se, että toimeentulotukeen voidaan tuki asumiselle laittaa tietty kattohinta, on myös perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukainen. Perustuslakivaliokunta arvioi, että lakiin voidaan ottaa asumismenojen normittaminen perustuslain estämättä. [Krista Kiurun välihuuto]

Käsittelemme huolellisesti tätä esitystä valiokunnassa, ja ymmärrän ne huolet, mitä täällä nostetaan esille esimerkiksi lapsiperheiden kohdalta tai ihmisten kohdalta, joilla ei ole kykenevää itse etsiä uutta asuntoa. Tässä laissa on ensinnäkin määräaika, että voidaan saada lisää aikaa, jos tilanne on kohtuuton, ettei löydä sitä edullisempaa asuntoa, ja myös erityisperusteita, milloin voitaisiin nämä rajat ylittää, esimerkiksi jos on lapsia tai

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

muuta erityistarpeita tai vaikeuksia löytää asuntoa sieltä seudulta. Meillä on monenlaisia tieteenkin. Tilanteethan ovat hyvin yksilöllisiä, ja niin pitää tieteenkin olla, ja Kelalle pitää jäädä myös harkintavaltaa näihin asioihin, kun he arvioivat toimeentulotukea ja asumista. Sen takia valiokunta täydensi myöskin näitä erityisiä perusteita, milloin sitä voidaan myöntää, ja myöskin sitä, ettei tarvitse aina olla sitä sosiaalihuollon arviota, eli ei haluta sitä kautta lisätä myöskään byrokratiaa.

Mainittakoon vielä tässä, että kannustinloukut ovat Suomessa todellinen ongelma. Työtömyysloukussa on noin 136 000 ihmistä ja tuloloukussa 500 000, ja tämä esitys osaltaan supistaisi kannustinloukkuja ja parantaisi työllisyyttä. [Li Andersson: Mihin se perustuu? — Ilmari Nurminen: Mihin perustuu?] Vielä tällainen tilannetieto, että tuolta Etuovi.comista katsottuna tällä hetkellä alueella Helsinki—Espoo—Vantaa on 10 000 vapaata vuokra-asuntoa, [Välihuutoja vasemmalta] että kyllä on mahdollisuus myöskin vaihtaa asuntoa edullisempaan, jolloin siitä myöskin tälle käyttäjälle, joka nyt joutuu käyttämään toimeentulotukea, jää myöskin itselle enemmän käyttöön, kun asuminen ei vie sieltä niin suurta osaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Tässä on useampi vastauspuheenvuoron tarve. Ei lähdetä varsinaiseen debattiin, mutta otetaan silloin tällöin vastauspuheenvuoroja, jos puolin tai toisin on tarvetta. Elikkä ensin edustaja Kiuru, sitten edustaja Andersson, edustaja Nurminen ja sen jälkeen edustaja Laiho, mikäli hän niin haluaa.

16.07 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hyvä, että saadaan tähän puheenvuoron jälkeen tehdä interventio. Tässä valiokunnan varapuheenjohtaja tote- si, että kun katsoo Etuovesta, niin siellä on paljon asuntoja vuokrattavana, mutta edustaja Laiho, nämä asunnot eivät ole asumisnormin mukaisia. Nämä ovat sellaisessa hintaluokas- sa, että moni ihminen voi vain haaveilla katsovansa Etuovi.comista itselleen asuntoa.

Tässä käy juuri niin kuin edustaja Kulmuni sanoi, että on pakkomuutto edessä. Te sääs- tätte näitten nykyisten ihmisten vuokramenoista, jotka Kela on jo legitimoinut — siis Kela on sanonut, että heillä on kaikilla hyvät perusteet. Te haluatte käydä ne perusteet läpi ja kat- soa, että mahdollisimman isolla joukolla ei olisi näitä perusteita, niin tulisi lisää mahdol- lista säästöä. Minusta tämä on vääränsuuntainen teko tässä tilanteessa, jossa te käytätte tä- män 20—30 miljoonan liikkumavaran tähän.

Sanoitte myös, että nämä perusteet on katsottu siitä näkökulmasta, että mahdollisimman moni voisi sitten niin sanotusti kohtuullistaa näitä ja päätöksiä. Ei ole mitään mahdollisuut- ta kohtuullistaa. Se, mikä on laissa, sillä mennään, [Puhemies koputtaa] ja täällä ei ole mahdollisuutta tehdä huomioita, jotka veisivät oikeaan suuntaan, koska te piditte siitä huo- len.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Li Andersson.

16.09 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta ei jää nyt väärää käsitystä siitä, mistä tässä on kyse, niin todettakoon nyt muutama itsestäänselvyys. Elikkä tämä vuokranormi on jo olemassa. Jo tällä hetkellä Kansaneläkelaitos voi kehottaa pieni- tuloisia ihmisiä muuttamaan halvempaan asuntoon. Jo tällä hetkellä voi käydä niin, että Kela ei myönnä toimeentulotukea tämän vuokranormin ylittävistä vuokrasta, ja näin käy-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

kin johtuen siitä, että jo tällä hetkellä on valtava joukko pienituloisia, jotka eivät löydä sitä halvempaa asuntoa, johon muuttaa. [Krista Kiuru: Näin on!]

Se, mikä tässä nyt muuttuu, on se, että kun tähän asti tämä on perustunut Kelan omaan soveltamisohjeeseen, niin te tuotte tämän lainsäädäntöön ja asetuksen tasolle. Ja silloin se sitoo nimenomaan niitä Kelan etuuskäsittelijöitä niin, että he eivät voi poiketa ja myöntää vuokranormia ylittävää toimeentulotukea yhtä vapaasti kuin ovat tähän asti voineet. Nimenomaisesti hallituspuolueiden edustajat eivät halunneet sellaista pykälää tähän lainsäädäntöön, joka olisi helpottanut [Puhemies koputtaa] virkailijoita jatkossa myöntämään vuokranormin ylittävää toimeentulotukea niin, että ei syntyisi näitä yksilöllisiä, kohtuuttomia tilanteita. Te ette halunneet sitä tähän lainsäädäntöön, [Puhemies: Aika!] ja sitä ei ole nyt tässä teidän päätöksenne ansiosta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

16.10 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä käy kyllä hyvin esille tämä ideologinen ero, mikä meillä vasemmiston kanssa on. Onko näin, että yhteiskunta voi maksaa minkälaisen vuokran tahansa? [Välihuutoja vasemmalta] Se on ihan ok, yhteiskunta maksaa, veronmaksajat vaan lisää töihin. Entisestään pienenevällä työntekijämäärällä kustannetaan tekemättä työtä. Enkä sano sitä, etteikö meillä ole toimeentulotuen saajissa paljon sellaisia, jotka eivät kykene töihin, mutta kyllä meidän kaikkien muidenkin pitää katsoa, mistä löytyy, löytyykö edullisempaa asuntoa, mihin meillä on varaa.

Eikä se ole ihmisarvoa loukkaavaa, että muutetaan siellä kaupungin sisällä. Asun itse Espoossa. Meillä on siellä kuitenkin eritasoista vuokratasoa, Helsingissä on. Tarvitseeko kaikkien asua keskustassa? [Välihuutoja vasemmalta] Eivät työssäkävijäkään voi kaikki asua keskustassa.

Vielä huomio: Hallitusohjelmassahan on, [Puhemies koputtaa] että me painotetaan ARA-asuntoja nimenomaan pienituloisille ja vähävaraisille. [Puhemies koputtaa] Nyt ARA-asunnotkin ovat jakaantuneet kaikille muille, ja niistä halutaan pitää kiinni viimeiseen asti, kun on kerran saatu se asunto. [Puhemies koputtaa] Ne kuuluvat pienituloisille.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt tässä on paljon ilmeisesti tarvetta nopeatahtiselle keskustelulle. Bongasin tässä edustaja Nurmisen — jonka, anteeksi, äsken unohdin — ja sitten edustaja Anderssonin, edustaja Kulmunin, edustaja Kiljusen, edustaja Bergbomin, edustaja Sillanpään, edustaja Koskelan, edustaja Räsäsen ja edustaja Kiurun. — Edustaja Nurminen.

16.12 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni tämä keskustelu kuvaa hyvin tämän lain käsittelyäkin, ja tämä kuvastaa sitä, että tässä ei ymmärretä myöskään, mitä tässä ollaan päättämässä ja keihin tämä kohdistuu. Varapuheenjohtaja Laiho, nyt kun katsoitte sitä Etuovi.comia, missä näitä on, haluaisin kyllä nähdä nämä tulokset, kuinka paljon täällä esimerkiksi on näitä kohtuuhintaisia asumisnormiin meneviä vuokra-asuntoja tarjolla. Niitä ei todellakaan ole näin paljon, mitä te kuvaatte. Ja tässä ei ole kyse siitä, että nyt toimeentulotuella olevat ihmiset asuvat isosti ja leveästi kaupungeissa, päinvastoin. Tässä asiantuntijakuulemisessa on hyvin tuotu esille, että meillä ei ole näitä kohtuuhintaisia asuntoja ja meidän tarvitsisi saada niitä enemmän, ja te, hallitus,

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

vähennätte niitä. Nyt minun mielestäni pitää tämä keskustelu pitää kuitenkin faktoissa, ja tässä on nyt menty niin väärään.

Sanon vielä, puhemies, kun en äsken saanut, että nämähän ovat pahimpia kannustinloukkuja. Te haluatte purkaa kannustinloukkuja, [Puhemies koputtaa] mutta te tiputatte ihmisiä sinne: 65 000 tämän päivän esityksillä päätyy uuteen kannustinloukkuun.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Andersson, Li.

16.14 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä selvennyksenä: Kuten asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille valiokunnassa, valtaosa toimeentulotuen saajista asuu jo kohtuuhintaisten asumismenojen alueilla. Eli kun tässä edustaja Laiho kysyi, että pitääkö kaikkien asua keskustassa, niin eivät he asu siellä nytkään. Tämä on hyvä todeta ääneen. [Katri Kulmuni: Juuri näin!]

Tälläkään hetkellä ei ole niin, että jokainen toimeentulotuen saaja saisi koko vuokramonsa katettua miten vaan, vain pyytämällä sitä, niin kuin edustaja Laiho ilmeisesti luulee. Jo tälläkin hetkellä pitää perustella sitä, ja Kela käyttää siinä harkintaa. Mutta se muutos, mikä nyt tapahtuu, on se, että tästä kokonaan poistetaan sellainen peruste kuin se, että ihminen ei yrityksistä huolimatta ole löytänyt kohtuuhintaista asuntoa, halvempaa asuntoa. Tämä peruste poistuu nyt, mikä tarkoittaa sitä, että jatkossa tilanteessa, jossa ihminen yrityksistä huolimatta ei onnistu löytämään halvempaa asuntoa, hänen tulonsa leikataan siksi, että hän itse jatkossa sitten joutuu kattamaan tämän yli menevän osuuden, [Puhemies koputtaa] kun Kela ei enää pysty sitä tekemään edes tilanteessa, jossa se johtaisi muutoin täysin kohtuuttomiin [Puhemies koputtaa] yksilöllisiin tilanteisiin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kulmuni.

16.15 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa on kyllä nyt tullut esille, siltä minusta vaikuttaa, että hallitus ei aivan tarkkaan tiedä, miten järjestelmä toimii nyt ja mistä te olette tosiasiasa päättämässä. Siksihän nimenomaan keskusta on tehnyt tänne vastalauseen, koska tämä yksilöllinen harkinta poistuu ja tilalle tulee tällainen epämääräinen uusi termistö, jota ei muussa lainsäädännössä tunneta, mutta Kelan virkailija sitä ei ainakaan pysty enää yksilöllisen harkinnan pohjalta tekemään.

Minä muistuttaisin hallitusta vielä siitä, että jos sinä saat toimeentulotukea ja tienaat yhden euron, niin etenkin vielä suojaosan leikkurin jälkeen sinä menetät aina. Se on euro eurosta. Sinä et pysty tienaamaan, koska sillä toimeentulotuella on niin tiukat kriteerit, joten tämä tulee oikeasti laittamaan ihmisiä paljon vaikeampaan tilanteeseen sen sijaan, että se nostaisi ihmisiä köyhyydestä. Ja tosiasiasa tulee käymään niin, että ihmiset joutuvat pakkomuuttoihin. Te laitate kaikista heikoimmassa asemassa olevat ihmiset pakkomuuttojen tielle, ja näillä ihmisillä ei ole ollut varaa tähänkään asti asua suurten kaupunkien keskuksissa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiljunen.

16.16 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Laiho minusta oli oikeassa siinä ihan viimeisessä lauseessaan. Hän totesi, että kysymys on arvova-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

linnasta. Niin on. [Mia Laiho: En minä sellaista sanonut!] — Te ainakin viittasitte siihen, että me olemme ideologisesti erilaisesta näkökulmasta asiaa katsomassa. Ideologiat ovat kaikki arvostuksia, arvoja, ja tässähän on aidosti häkellyttävä asetelma olemassa.

Me puhumme todellakin, kuten edustaja Kulmuni tässä viimeisessä puheenvuorossa sanoi, toimeentulotukea saavista ihmisistä, joka on siis viimesijainen tuki. Se on juuri niille ihmisille, jotka ovat toimeentulonsa osalta suurimmassa hädässä, ja siellä on monia, monia tekijöitä, minkä takia ihminen on suurimmassa hädässä. Nyt hallitus aidosti haluaa heikentää ja ottaa heiltä pois. Tämä on arvokysymys, että me otamme niiltä, jotka ovat kaikkein toivottomimmassa tilanteessa tässä yhteiskunnassa, ja me lähdemme liikkeelle: ei panna niitä ihmisiä maksamaan näitä sopeutumistoimia, jotka ovat kaikkein suurimmissa vaikeuksissa — otetaan mieluummin meiltä muilta, [Puhemies koputtaa] joilla on varaa maksaa ja osallistua siihen vahvemmin.

Tämä on iso, iso arvokysymys, [Puhemies koputtaa] ja myös Suomessa puolustamme yhteisiä arvoja, [Puhemies koputtaa] mutta me emme puolusta yhteisiä arvoja parhaillaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Bergbom.

16.17 Miko Bergbom ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On totta, että toimeentulotuki on viimesijainen tuki ja siellä monesti moni ihminen on hyvin heikossa asemassa. [Kimmo Kiljunen: Hienoa!] Tämä on totta, mutta toimeentulotuen sisälläkin on erilaisilla taustoilla ja erilaisilla ongelmilla varustettuja ihmisiä, joilla on erilaisia tarpeita.

Kun lukee tätä esitystä, niin täällähän nimenomaan todetaan, että näitä erityisen haastavassa asemassa olevia ihmisiä otetaan huomioon esimerkiksi asunnon osalta, että jos ei löydy tai ei nähdä perusteltua syytä sille, että pitäisi muuttaa pois, niin eihän siihen pakoteta. Täällä esityksessähän nimenomaan todetaan useammassa kohdassa, minkälaisia syitä siihen voi olla. On esimerkiksi, jos on hyvin vammaisen ihminen tai jos lapsen etu sitä edellyttää, korkea ikä, perheenjäsenen heikko terveydentila, muutoin alentunut toimintakyky, eli täällä on useita erilaisia poikkeuksia. Mutta kun tätä keskustelua on tässä kuunnellut, niin tuntuu siltä, että te ette huomioi näitä. Kyllähän täällä on näitä poikkeuksia yhä edelleen.

Halusin nyt vaan täsmentää, kun täällä annetaan kuvaa niin kuin kaikki ihmiset heitetäisiin kadulle. Tämähän ei pidä paikkaansa. [Mia Laiho: Juuri näin!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sillanpää.

16.19 Pia Sillanpää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä koen tämän hallituksen esityksen välttämättömänä. Meidän täytyy selkeyttää näitä kriteereitä tässä, jotta ne olisivat tasapuoliset niille, jotka niitä tarvitsevat. Tällä hetkellä tosiaan Kela on tehnyt sitä omaa harkintaa siinä, kuka on voinut saada asumisnormia korkeampaa tukea. Ovatko nämä ratkaisut aina olleet sitten tasapuolisia ja oikeudenmukaisia? Onko joku voinut saada enemmän ja joku sitten vähemmän? Hallituksen tavoitteena on saada ihmisiä töihin, varsinkin siitä syystä, että niitä ihmisiä, jotka kustantavat nämä tuet eniten tarvitseville, olisi riittävästi, eli halutaan nimenomaan pitää huolta niistä heikoimmista ja pienituloisimmista ihmisistä. Ja hallituksen tavoitteena on tämän lain myötä, että kriteerit olisivat oikeudenmukaisia kaikille niille, jotka tarvitsevat näitä tukia.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koskela, Minja.

16.20 **Minja Koskela vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt ryhdy argumentoimaan täällä näillä inhimillisillä seurauksilla, kun ne eivät selvästi hallitusta kiinnosta, mutta yritän selittää tätä asiaa näin helsinkiläisen kansanedustajan näkökulmasta rakennetasolla — kun täällä menevät iloisesti ARA-tuotanto ja Etuovi.com sekaisin, niin se lieinee nyt tarpeen. Eli jos ihmisen täytyy muuttaa sellaiselle alueelle, jolla on halvempaa asua, niin sitten luodaan työvoimapulaa esimerkiksi Helsinkiin ja samalla ne ihmiset, jotka työnnetään Helsingistä pois pienempien, halvempien asuntojen perässä, päätyvät sellaisille alueille, joilla on todennäköisesti vähemmän töitä tarjolla. Eli tämä työnteon lisäämisenkin argumentti kuulostaa minusta hyvin nurinkuriselta. Helsingissä ei ole halpaa asua. Jatkokossa täällä on vielä vaikeampi löytää halpoja asuntoja, kun te leikkaatte ARA-tuotannosta. Ja jos ajatus on se, että ihmiset etsivät halvemman asunnon, niin kertokaa, mistä niitä jatkossa löytyy, kun te leikkaatte tätä kohtuuhintaista asumistuotantoa. Lisäksi te puolitatte asumisneuvonnan resurssit siitä huolimatta, että tämäkin esitys johtaa pahimmillaan siihen, että esimerkiksi hädät tulevat lisääntymään. Nämä ovat niitä inhimillisiä tragedioita, joihin alussa viittasin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

16.21 **Joona Räsänen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä salissa puhutaan pienituloisimpien ihmisten toimeentulon leikkauksesta, niin olisi nyt ainakin vähintä, mitä pitäisi vaatia, että hallitus tosiasiallisesti edes tietäisi, mitä se on tekemässä ja millä tavalla nämä päätökset tulevat vaikuttamaan ihmisten arjessa.

Arvoisa puhemies! Vaikka monista vaikutuksista täällä varmasti on erimielisyyttä, niin muutama asia on ainakin ihan selvä: hallituksen omienkin selvitysten mukaan pienituloisten suomalaisten määrä tulee radikaalisti kasvamaan, köyhyys tulee lisääntymään ja useampi kymmenen tuhatta suomalaista — perheitä, lapsia — tippuu köyhyysrajan alle. Tämä on fakta, jonka hallituksen omatkin paperit todistavat.

Toinen asia on se, että vaikka tässä esityksessä haluttaisiin toimeentulotukimenoja pienentää, niin tosiasiassa hallituksen päätökset tulevat lisäämään toimeentulotukimenojen tarvetta ensi vuonna yli sadalla miljoonalla eurolla. Tätä ei voi kovin aktivoivaksi työvoimapolitiikaksi kyllä kutsua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

16.22 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näistä vaikutuksista on tässä salissa keskusteltu jo. On todettava, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan arvion pohjalta on hyvä todeta, että ensinnäkin työllisyysvaikutuksia voi syntyä tuhannella henkilöllä, ja tämä tarkoittaa sitä, että tähän liittyvät työllisyysvaikutukset ovat valiokunnan oman mietinnön mukaan erittäin epävarmat. Siksi en laskisi kovin paljon työllisyysvaikutuksiin ja siihen, että ajetaan ihmiset viimesijaiselle etuudelle. On monta tutkimusta, jotka osoittavat, että sieltä on hyvin vaikea nousta.

Tällä ei tule vuokra-asumisen hintaan muutoksia, vaikka tätä perusteltiin sillä, mutta säästölaki tämä on. Tässä on tarkoituksena 250 000 ihmisen osalta vuokria laskea — niiden osalta, jotka asuvat asumisnormia korkeammin. Me olemme sitä mieltä SDP:ssä, että

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

kyllä julkisin varoin pitääkin asettaa kattoja, mitä maksetaan ja mitä ei, mutta kun nämä ihmiset ovat nyt jo todella niukan asumisnormin piirissä, joka ei riitä edes niihin vuokriin, [Puhemies koputtaa] joita on mahdollista saada itselleen asuntona, niin te yritätte täältä säästää [Puhemies koputtaa] 20—30 miljoonaa euroa. Tämä on minusta kohtuutonta. [Ilmari Nurminen: Se on leikkaus!] — Se on leikkaus.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

16.24 Ville Väyrynen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kaikki varmaan ovat tienneet jo syksystä lähtien, että hallitusohjelma tähtää sekä menoleikkauksiin että työllisyyden lisäämiseen. Tämän nimenomaisen lain kohdalla tämä keskustelu on kääntynyt siihen, että ikään kuin oltaisiin toimeentulotuesta leikkaamassa, mutta ajatus on se, että ohjataan normien mukaiseen asumiseen. — Palaan tähän sitten yli minuutin puheenvuorossani takaisin.

Edustaja Nurminen toivoi faktoja ja esitti tuossa omassa puheenvuorossaan, että hallitusohjelman vaikutukset toimeentulotuen tarpeen lisäämiseen ovat yli 60 000 ja työllisyysvaikutukset sitä vähemmän, mutta niin kuin Nurminen varmaan tietää itsekin, toimeentulotuen tarpeen lisääntymisen niin sanottu staattinen vaikutus — elikkä siihen ei ole sitä työllistymistavoitetta laskettu mukaan — totta kai pohjautuu siihen, että se työllisyystavoite onnistuu.

Vielä tästä vaikutusarviosta, kun koko ajan sitä nytten kärtetään: Minä en ole ainakaan demareitten vaihtoehtobudjetin vaikutusarviota vielä nähnyt. Minä toivoisin, että ne sitten tulevat myös, kun se vaikutusarvio on niin tärkeä ollut tänä syksynä. Saataisiin nekin jostain, että tiedetään, että se on tosiaan vaihtoehtobudjetti, että se ei ole uskomusbudjetti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako edustaja Laiho käyttää vielä puheenvuoron, koska tämä lähti hänen puheenvuorostaan? Sen jälkeen mennään puhujalistaan. [Ilmari Nurminen: Nimi mainittu!]

16.25 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn tähän edustaja Sillanpään esille nostamaan yhdenvertaisuusperiaatteeseen. Kyllähän meillä on tarpeen saada tämä lain tasolle, jotta suomalaisia kohdellaan yhdenvertaisesti riippumatta siitä, missä päin Suomea he asuvat. Ei voi olla niin, että asumisen osalta tehdään hyvin erilaisia päätöksiä eri puolilla Suomea sen suhteen, kuinka paljon se kattohinta voi olla ja kuinka paljon ei.

Kuten täällä on noussut esille, valiokunnassahan nimenomaan näitä perusteluja tarkennettiin ja nimenomaan sen takia, että esimerkiksi Kela nosti esille, että se tarvitsee vähän kättä pidempää. Täällähän on huomioitu vammaiset, heikko terveydentila tai esimerkiksi lasten tapaaminen tai kouluympäristö, lapsen etu. Täällä on monia asioita huomioitu. Ja samoin tämä pidennys: mikäli näyttää siltä, että tarvitsee pidentää sitä asumista siinä kyseisessä asunnossa, niin siinäkin on olemassa selkeät tarkennukset täällä esityksessä.

Lukekaa tämä esitys ennen kuin täällä huudatte perään. [Vasemmalta: Kaljaveron alenamiseen riittää rahaa!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sillanpää, varsinainen puheenvuoro.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

16.27 Pia Sillanpää ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta. Esityksen tarkoitus on muuttaa nykyistä lakia toimeentulotuesta siten, että asumismenojen hyväksymistä selkeytettäisiin.

Toimeentulotuki on viimesijainen tukimuoto, jota voi saada henkilö tai perhe, jos tulot tai varallisuus eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Perustoimeentulotuki koostuu perusosasta ja muista perusmenoista, kuten asumismenoista. Kun yhteiskunta tukee rahallisesti ja erityisesti viimesijaisella tukimuodolla, on tärkeää, että tuen saamisen kriteerit ovat selkeät. Tuen täytyy kohdistua sitä tarvitseville, ja asumismenojen osalta on aiheellista tarkastella sitä, minkä suuruisiin asumismenoihin tukea maksetaan. Ei nimittäin ole tarkoituksenmukaista, että yhteiskunnan tuella maksetaan korkeita asumisen kustannuksia, jos on mahdollisuus edullisempaan asuntoon.

Toimeentulotuessa hyväksyttävillä asumismenoilla on asetettu kuntakohtaiset enimmäismäärät eli niin sanotut asumisnormit. Uusi lakiesitys vastaa melko pitkälti nykyistä käytäntöä, sillä tälläkin hetkellä Kela ohjaa toimeentulotuen saajan hakemaan edullisempaa asuntoa kolmen kuukauden sisällä, mikäli henkilön asumismenot ylittävät normin mukaisen rajan. Tästä on kuitenkin voitu poiketa, mikäli henkilöllä on erityinen peruste jatkaa asumista nykyisessä asunnossa. Kelalla on ollut aiemmin myös harkintavaltaa tilanteissa, joissa asumismenot ovat ylittäneet asumisnormin vähäisellä määrällä. Tämä kuitenkin tulee poistumaan, ja on hyvä, että jatkossa kriteerit ovat yhtäläiset.

Erityisinä perusteina säilyisivät jatkossakin esimerkiksi lapsen etu, lapsen erityistarpeet ja etävanhemman tarve lisätilalle lapsen tapaamisen vuoksi. Lapsiperheiden asemaa ei siis heikennetä muutoksen myötä. Myös toimeentulotuen saajan tai hänen perheenjäsenensä korkea ikä tai heikentynyt terveydentila säilyisi edelleen erityisenä perusteena. Sen sijaan erityisenä perusteena ei enää pidettäisi sitä, että toimeentulotuen saajan asuinpaikkakunnalla ei olisi tarjolla asumisnormien rajojen mukaista asuntoa. Henkilön tulisi siis osoittaa, että hän on kaikin mahdollisin keinoin etsinyt edullisempaa asuntoa. Esimerkiksi tilanteissa, jossa toimeentulotuen saaja asuu kalliissa asunnossa Helsingissä eikä paikkakunnalta löydy edullisempaa asuntoa, on mielestäni perusteltua vaatia asunnon etsintää viereisiltä paikkakunnilta, joilta on mahdollista saada edullisempi asunto. Jos edullisempaa asuntoa ei ole löytynyt kolmen kuukauden kuluessa, määräaika olisi kuitenkin mahdollista pidentää perustellusta syystä. Perusteltu syy voi liittyä esimerkiksi yllättävään elämänmuutokseen, kriisitilanteeseen, läheisen kuolemaan tai siihen, ettei edullisempaa asuntoa yksinkertaisesti ole löytynyt asunnonhausta huolimatta.

Ketään ei siis olla jättämässä heitteille tai asunnottomaksi, mutta tuen kriteerejä on ollut tarve selkeyttää, kun kyse on rahallisesta ja luonteeltaan väliaikaisesta yhteiskunnan tuesta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen.

16.30 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Ihan ensimmäiseksi kannatan edustaja Kulmunin tekemää muutosehdotusta ja kiitän häntä ansiokkaasta ja hyvästä puheenvuorosta.

Puhemies! Niin kuin tässä keskustelun myötä on tullut esille ja niin kuin edustaja Kiljunenkin totesi, tässä salissa tehdään arvovalintoja. Kyllä tämän hallituksen tie kylmää tuulta puhalttaa monelle toimeentulotuen piirissä ja asumistuen piirissä olevalle suomalaiselle.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Suomen menestys on, puhemies, perustunut siihen, että kaikista ihmisistä huolehditaan tässä tasavallassa. Se on ollut maalaisliitto-keskustalle historiassa arvovalinta, että heikompiolaisesta, köyhästä pidetään huolta, mutta kyllä nyt kylmä tuuli puhaltaa näin joulukuun alkuun näillä hallituksen esityksillä, joissa jopa pahimmassa tilanteessa pistetään moni suomalainen pakkomuuton tielle. [Vilhelm Junnila: Aika ristiriitaista!]

Minä kysynkin valtiovarainministeripuolue perussuomalaisilta: Oletteko te tämän esityksen takana? Tuletteko te tukemaan tätä, että moni heikompiolainen, moni suomalainen joutuu kohtuuttomaan tilanteeseen tammöisten esityksien mukaan? [Vilhelm Junnila: Kaikki keskustalaiset PeVissä tämän kannalla!]

Jotenka, arvoisa puhemies, kannatan edellä edustaja Kulmunin tekemää muutosehdotusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Li Andersson.

16.31 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Olen eri mieltä edustaja Sillanpään kanssa siitä, että olisi järkevää selkeyttää kriteereitä sillä tavalla kuin hallitus on tehnyt. Kun me puhutaan viimesijaisesta etuudesta, toimeentulotuesta, niin on pakko olla mahdollisuus yksilölliseen harkintaan, jotta ei synny tällaisia yksilön kannalta kohtuuttomia tilanteita.

Koko tämän hyvin monimutkaisen lainsäädäntöprosessin haaste lähtee siitä, että hallitus on nyt tuomassa lain ja asetuksen tasolle sellaista, mistä on aiemmin määrätty Kansaneläkelaitoksen soveltamisohjeissa, jolloin siihen on sisältynyt myöskin mahdollisuus yksilölliseen harkintaan sellaisissa yksittäistapauksissa, jolloin se on perusteltua. Kun nämä tuodaan lain tasolle ja samanaikaisesti tiukennetaan kriteereitä, niin se vähentää etuuskäsittelijöiden mahdollisuuksia tehdä järkevää yksilöllistä harkintaa.

Syy, minkä takia hallitus tämän tekee, ei liity siihen, että olisi tarvetta selkeyttää kriteereitä, vaan säästöihin. Niin kuin on todettu teidän omassa esityksessänne, tällä tavoitteella säästöjä, että pakotetaan pienituloisia, usein yksin eläviä ihmisiä pakkomuuttamaan pois omista kodeistaan, jopa pois omilta kotipaikkakunniltaan jonnekin aivan muualle. Tämä on se, mitä te tällä esityksellä tavoittelette.

Tämä liittyy tosiaan siihen, aivan kuten edustaja Sillanpää itse totesi, ettei riitä enää perusteeksi se, ettei yksinkertaisesti löydy halvempia asuntoja sieltä omalta kotipaikkakunnalta. Tämä ei enää ole riittävä peruste, eli ihminen joutuu silloin valitsemaan sen kanssa, nipistääkö ne puuttuvat menot toimeentulotuen perusosasta, mikä on laskettu ruokamenoja varten, vai muuttaako hän pois kokonaan toiselle paikkakunnalle, mihin liittyen yksikään hallituspuolueen edustaja ei edes kehdannut määritellä sitä, kuinka kauas pois pitää muuttaa. Siihen te ette ole edelleenkään vastanneet mitään.

Muutama muu huomio liittyen tähän: Olen pitänyt erittäin erikoisena, että hallituspuolueiden edustajat tässä toimeentulotuen yhteydessä puhuvat työssäkäynnin edistämisen merkityksestä. Se, että te lisäätte toimeentulotuen käyttöä niin merkittävästi kuin te tulette tekemään sosiaaliturvaleikkausten myötä, on työllisyyspolitiikan vastakohta. Tämä on meidän sosiaaliturvajärjestelmän pahin köyhyys- ja kannustinloukku tässä näin, ja te olette siihen nimenomaisesti ajamassa ihmisiä ennennäkemättömin määrin. Kaikista vaikeinta on työllistyä toimeentulotuella. Sieltä on kaikkein vaikeinta nousta verrattuna siihen, miten meidän ensisijaisia perusturvaetuuksia on säädetty. Tämä on ollut myöskin se syy, minkä takia suomalaisen sosiaalipolitiikan tavoite tähän asti on ollut panostaa näihin ensisijaisiin perusturvaetuuksiin, jotta ihmiset eivät ajautuisi toimeentulotuella.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiljunen.

16.35 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Kun nousin tähän pönttöön, niin olen käytännössä mykistynyt, ja silti minun pitäisi täällä puhua. Olen yli 20 vuotta ollut kansanedustajana, ja ensimmäisen kerran joudun olemaan osallinen keskustelussa, jota käydään tällä sävyllä ja tällä tavalla. On täysin häkellyttävä, tyrmäävä ja outo tämä asetus. Suomalaista yhteiskuntaa viedään sen heikoimpien kansalaisten osalta huonompaan suuntaan. Minun on vaikea tätä tunnistaa ollenkaan.

Edustaja Junnila täällä käytti puheenvuoronsa siitä, että eihän tässä kuulemma kaikkein heikoimpien ihmisten elämäntilanteeseen puututa. Täällä on useita puheenvuoroja käytetty, itsekin olen käyttänyt puheenvuoron useamman kerran siitä, että tämä on viimesijainen tuki, jonka suomalainen yhteiskunta antaa sellaisille perheille, sellaisille kotitalouksille, sellaisille ihmisille, jotka eivät tule muuten toimeen tässä yhteiskunnassa. Ja silloin me lähdemme heikentämään tässä asemassa olevien ihmisten asemaa. Siinä ei ole puututtu Eirassa asuviin eikä keskuksissa asuviin, vaan kaikkein vaikeimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Tämä on itse asiassa se outo ja häkellyttävä asia, että me ylipäätään tässä salissa joudutaan tällaista keskustelua käymään. Se on tässä se ihmeellinen asia.

Toinen, jonka te, edustaja Junnila, sanoitte, oli, että ei tässä heikennetä kenenkään ihmisarvoa. Te olette olleet Euroopan neuvostossa mukana. Te tiedätte, mikä on EU:n perusoikeuskirja. Te tiedätte sen sisällön. [Vilhelm Junnila: Lukekaa lausunnot!] Te tiedätte kansainväliset ihmisoikeussopimukset, ja te tiedätte myöskin Euroopan ihmisoikeussopimuksen perusluonteen, [Vilhelm Junnila: Asiantuntijalausunnoissa on esitelty kaikki!] ja siellä nimenomaan lähtökohtana on se, että me emme lähde rakentamaan yhteiskuntaa kaikkein heikoimpien kustannuksella, itse asiassa heikentämään heidän asemaansa.

Itse olen koko ikäni tutkinut globaaleja kehitysongelmia, ja olemme tehneet vertailuja kansainvälisesti. Nyt on koko ihmiskunta kyseessä, kaikki kansantaloudet, ja olemme sanelleet, että keskeisin yhteiskuntakehityksen mittari on se, kuinka se yhteiskunta pitää huolta heikoimmistaan, haavoittuvimmista ihmisistään. Ja kaikki kansakunnat pyrkivät kohentamaan heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa, kaikki. Tämä on se iso, iso lähtökohta.

Kun edustaja Zyskowiec käytti tässä puheenvuoron, hän pohti sitä, mikä tämä asetus nyt on ja että minä olen joskus nuoruudessa asunut asunnossa, joka oli pieni. Minäkin olen asunut viisihenkisessä perheessä 23 neliön asunnossa. Mutta elämähän on mennyt eteenpäin sekä yhteiskunnassa että yksilöillä, ja nythän tässä ei ole kysymys siitä, että olemmeko olleet jossakin elämäntilanteessa itse kukin tai että jotkut ihmiset ovat erilaisessa elämäntilanteessa, vaan että lähdemmekö aidosti heikentämään ihmisten elämäntilanteita ja nimenomaan niiden, jotka ovat kaikkein haavoittuvimpia, vai lähdemmekö siitä, että siinä on kriittinen piste ja meidän ihmisarvomme ei salli sitä, että me heikennämme heidän elämäntilannettaan, vaan me tulemme heitä vastaan ja me luomme mahdollisuuksien tasa-arvoa, että hekin voisivat osallistua tähän yhteiskuntaan, työllistyä, päästä niiden tuhansien joukkoon. Ja nyt te kuritatte näitä ihmisiä. Minun on äärimmäisen vaikea ottaa tätä vastaan. Ihan oikein täällä on keskusteltu siitä, että kun te teette monia näitä leikkauksia, niin kokonaisarviohan täytyy katsoa myöskin ihmisten kannalta. Se tästä nyt puuttuu. Nyt tässä tavoitellaan 20—30 miljoonan euron säästöä näistä kaikkein haavoittuvimmista ihmisistä. Ehkä saadaan — se vaikutusarvio on nyt olemassa, mihin tämä keskustelu päättyy — tuhat

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

työllistettyä ihmistä. Ehkä, ehkä ei. Mitä suurimmassa määrin ei ole todennäköistä, että ne samat ihmiset, joita tässä kuritetaan, työllistyisivät.

Eli tässä ollaan äärimmäisessä arvoristiriidassa, niin kuin tuossa aikaisemmin sanoin, ja on vaikea mennä kansainväliselle kentälle ja todeta siellä aidosti, että suomalaisessa yhteiskunnassa me jaamme yhteiset arvot. Nyt juuri tässä salissa me emme jaa yhteisiä arvoja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kyllönen.

16.39 Merja Kyllönen vas: Arvoisa rouva puhemies! On ehkä hyväkin, että me käydään tätä keskustelua näin itsenäisyyspäivän alla tässä armaassa kotimaassamme.

Yhteen laskien noin puolitoista miljardia suomalaisesta sosiaaliturvasta on lähdössä pois. Täällä tarjotaan köyhälle Etuovi.comia, ja aika hyvin sen viestinnän perusteella, mitä ihmisiltä saa, se on kyllä enemmän takaovi.com, mistä niitä asuntoja etsitään, kun ei oikeasti ihmisillä ole varaa. Ei edes työssä käyvillä ihmisillä ole enää varaa kohta asua Espoossa tai Helsingissä, saati sitten niillä ihmisillä, jotka elävät köyhyysrajan alapuolella tai siinä reunamilla jo tänä päivänä.

Mikä ehkä on kaikkein surullisinta, näin pitkään täällä eduskunnassa olleena, liittyy Suomen talouteen ja niihin perusteluihin, millä näitä leikkauksia on perusteltu. On puhuttu hyvinvointivaltion talouden tasapainottamisesta ja velkaantumisen lopettamisesta. On ikävä sanoa, että tällä hetkellä näyttää enemmänkin, että siinä ohjelmassa, jossa pistetään köyhät maksajiksi ja pieni- ja keskituloiset maksamaan viuluja ja kerrotaan, että köyhät voivat muuttaa vaikka keittokomeroon asumaan, kunhan nyt asuvat jossain poissa silmistä ja poissa mielestä, samanaikaisesti tältä hallitukselta karkaa myöskin se tavoite valtiontalouden tasapainotuksesta. Ja mikä siihen on suurin syy, niin siihen on suurin syy se, että Suomen veroaste laskee tulevina vuosina erittäin rajusti, mikä tarkoittaa myöskin sitä, että nämä leikkaukset eivät tule johtamaan velkaantumisen vähenemiseen.

Siinä vaiheessa, kun meillä julkaistiin budjetti, valtiovarainministeriö julkaisi budjetin yhteydessä myöskin taloudellisen ennusteen, jonka tietojen Suomen kokonaisveroasteen kehityksestä pitäisi herätellä ihan jokainen suomalainen ymmärtämään, missä valtiontaloudessa ja tässä velkakeskustelussa oikeasti mennään ja miksi kokonaisveroaste on joka ikiselle suomalaiselle, joka hyvinvointivaltiosta pitää, niin tärkeä. Kokonaisveroaste mittaa verotulojen määrää suhteessa maan bruttokansantuotteeseen, ja itse asiassa meidän valtiovarainministeriön ennusteessa kokonaisveroaste romahtaa alhaisimmalle tasolle sen vuoden 1987. Se tarkoittaa, että julkisen talouden alijäämää on mahdotonta kuroa umpeen näillä menoleikkauksilla ajamatta alas koko hyvinvointivaltiota. Eli tämä sosiaaliturvan leikkausralli on vasta alkua, mikäli hallitus ei ole halukas korjaamaan kokonaisveroastetta edes himpun verran parempaan suuntaan. Täällä on syytetty poliittista vasemmistoa himoverottajaksi, mutta me kyllä pidettäisiin enemmän siitä ajatuksesta, että edes jarrutettaisiin sitä kokonaisveroasteen laskua sen sijaan, että annettaisiin sen olla vapaassa pudotuksessa.

Kun me mietitään tätä kokonaisuutta siitä näkökulmasta, voidaanko tehdä oikeudenmukaista politiikkaa suhteessa eri tuloluokissa eläviin kansalaisiimme, niin me voidaan tehdä. Se on poliittinen valinta. Me voidaan miettiä, mitenkä pieni- ja keskituloiset pärjäisivät tässä maassa paremmin tai miten pieni- ja keskituloiset yrittäjät selviytyisivät paremmin, mutta nyt näyttää enemmän siltä, että hallitus haluaa keskittyä nimenomaan suurituloisiin

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ja myöskin suuriin yrityksiin, mikä herättää myöskin sen kysymyksen, onko todella halua saada tähän maahan sellaista nälkäistä talouskasvua, sellaista nälkäistä uutta yrittäjyyttä, joka myöskin työllistää ihmisiä.

No, samanaikaisesti voidaan miettiä myöskin sitä, että rakennusalan annetaan olla vapaassa pudotuksessa ja tipahtaa kontalleen, niin että työpaikkoja lähtee, mutta me keskustelemme täällä siitä, kuinka toimeentuloturvasta tehdään työllisyyden vahva ohjuri kyykyttämällä kaikkein köyhimpiä. Erikoista, mutta ehkä se on aika itsenäisen Suomen nähdä tällainenkin hetki.

Näen, että tämä verokehitys on täysin kestämaton maassa, jossa julkiset menot kasvavat, koska väestö ikääntyy ja ekologinen jälleenrakennuskin edellyttää meiltä valtavia investointeja. Valitettavasti tämä tulopuolen romahdus on keskeinen syy myös siihen, että Suomen julkisen talouden alijäämä on kasvanut näin suureksi. Nyt kun hallitus ideologisesti päättää jättää käyttämättä työkaluja tulopuolen kohentamiseksi verotuksen kautta, ollaan päädytty leikkausten tielle. Voi hyvin kysyä: olisiko viisaampi ratkaisu jarruttaa kokonaisveroasteen putoamista 2,9 prosenttiyksiköllä vuosina 22—27, vai onko fiksumpaa todellakin leikata kaikkein köyhimmissä asemassa olevilta suomalaisilta ja asettaa eriarvoistumiskehitys entistä kasvavammalle uralle?

Jos me mietitään, että tätä veroastetta reivaisi edes vähän parempaan suuntaan, niin sillä on aika isoja vaikutuksia, koska esimerkiksi tämä vuosien 22—27 välillä tapahtuva verotarkastelu johtaa siihen, että mikäli verokertymä pysyisi vuoden 22 tasolla Suomessa, niin meidän verotulot vuonna 27 olisivat lähes kymmenen miljardia suuremmat kuin ne ovat tällä hetkellä ja julkinen talouskin lähellä tasapainoa. Toisin sanoen veroastetta ei olisi tarvetta nostaa siitä tasosta, missä se oli viime vuonna — jolloin työllisyys oli itse asiassa myöskin parhaimmalla tasollaan kolmeen vuosikymmeneen. Ja kun joku väittää täällä, että meillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin leikata, niin sehän ei pidä paikkaansa. Me voidaan reivata myöskin verotuskokonaisuutta, eikä sitä tarvitse edes tehdä näin tiukasti, mutta sillä voidaan varmistaa, että tässä maassa ei tarvitse ajaa alas hyvinvointivaltiota eikä kyykyttää kaikkein heikoimmassa asemassa olevia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

16.47 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa puheenjohtaja! Tietenkin tähän veroasteeseen, että meillä on jo suhteellisen tai erittäin korkea veroaste, niin että tietenkin jos me nyt sitä pidetään ylhäällä tai nostetaan entisestään, niin meillä sitä pelivaraa ei oikein ole. Lisäksi meidän työn tuottavuus on tällä hetkellä aika lailla alamaissa, elikkä meidän pitää joka tapauksessa työntekoa saada kannustettua. Se on ihan totta, että meillä ei ole työllistäviä yrityksiä, mikä tarkoittaa entistä enemmän sitä, että meidän pitää jollakin lailla työn teon ja työllistämisen kannusteita lisätä ja kynnyksiä madaltaa.

Mitä tulee nyt tähän tällä hetkellä keskustelussa olevaan lainsäädäntöön, niin vielä viitaisin siihen, mihin edellisessä puheenvuorossa, että meidän tilanne on se, että riippumatta taustasyistä tai kenenkä syy ja minkä hallituksen syy se on, joka tapauksessa me velkaannutaan edelleen kauheata tahtia verrattuna meidän verrokkivaltioihin. Suunta on väärä, kun me ollaan kymmeniä prosentteja velkasuhteessa heidän yläpuolellaan, ja jotain meidän pitää tehdä. Siihen liittyvät työllistävät toimet, ja siihen liittyy tiettyjä säästölakeja. Olen ihan samaa mieltä, että vaikutusarvioita pitää olla käytettävissä. Niitä on käytettävissä, mutta

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

yhtä lailla se on ihan totta, mitä perustuslakivaliokunta sanoi, että perus- ja ihmisoikeusarvioita ei ole tehty ihan sillä kattavuudella kuin kuuluisi olla.

Mutta yksi asia, mikä on hirveän tärkeä, kun tällaisia lakeja säädetään, on myös seuranta. Ainakin niihin, mitkä ovat StV:stä menneet läpi, on nimenomaan kirjoitettu sisään, että meidän pitää seurata, mitä näistä tulee. Se on aito ajatus, että työllisyyttä me yritetään nostaa. Tämän nimenomaisen lain vaikutus on hyvin pieni simulaatiossa, mutta kun me puhutaan kokonaisvaikutusarviosta, niin tämä on iso lakipaketti, mikä on tullut läpi tässä syksyn aikana, ja siellä on se 65 000:n arvio työllisyysvaikutuksista. Nämäkin yhtä lailla kuin sosiaaliturvaleikkaukset kohdistuvat aika lailla samoihin ihmisryhmiin, eli myös ne työllisyysvaikutukset kohdistuvat näihin tiettyihin samoihin ihmisryhmiin, ainakin toivottavasti. Se on yhdenlainen vaikutus kanssa se.

Niin kuin sanoin tuossa äsken, kyllä jotenkin harmittaa osallistua debattiin, missä itseisarvoisesti ajatellaan, että täällä ollaan kyykyttämässä ihmisiä tai kiusaamassa köyhiä. En usko, että kukaan tässä salissa semmoista tekee. Erilaiset arvot on, niin kuin moneen kertaan on tullut, ja se on varmaan politiikan rikkauskin: kaikki tavoittelevat samaa asiaa vähän eri tavalla. Katsotaan sitten kun nähdään ne vaikutukset, kuka on ollut oikeassa, mutta kyllä tässä kaikilla ihan sama tavoite on joka tapauksessa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

16.49 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on puhdas arvovalinta, pakko se ei ole. Tämän osoittaa hallituksen täysin kestävä talouspolitiikka, jota edustaja Kyllönen tässä edellä hyvin avasi. Te siellä hallituspuolueissa olette valinneet leikata kaikkein hauraimmassa asemassa olevilta ihmisiltä. Tämä siitä huolimatta, että perussuomalaisen puheenjohtaja Riikka Purra lupasi ennen vaaleja, että sosiaaliturvaleikkaukset jätetään rauhaan säästötoimissa, ja pääministeri Orpo puolestaan lupasi, ettei keneltäkään vaadita kohtuuttomuuksia. Sitä te hallituksessa totisesti nyt vaaditte. Tämä esitys on pelkkää köyhien ihmisten kiusaamista, niin kuin täällä on monesti sanottu. Kun kuuntelen täällä oikeistopuolueiden edustajien puheenvuoroja, tuntuu, ettei teitä edes kiinnosta näiden ihmisten arkitodellisuus ja ihmisarvo. Pelkkä nopea vilkaisu esimerkiksi toimeentulotukea saavien ihmisten kokemuksiin ja niihin tutkimuksiin, joita on olemassa, osoittaa, kuinka karua elämä jatkuvassa byrokratialoukussa on. Te haluatte nyt työntää heidät esimerkiksi entistä huonompiin asuinolosuhteisiin kaupungin laitamille. Näin näppärästi köyhät ihmiset ovat sitten myös poissa oikeiston silmistä, käytännössä. Tämä on totisesti huonoa sosiaalipolitiikkaa ja meidän kaikkien etujen vastaista.

Arvoisa puhemies! Minun täytyy kyllä ihmetellä sitä, että kokoomuksen ykköstykki puolustamassa massiivisia sosiaaliturvaleikkauksia tällä hetkellä on edustaja Zyskowiec, joka tekee aina tämän saman toiminnan eli tulee tänne saliin, heittelee provosoivia paikansäpitämättömiä väitteitä ja häipyä sitten salista, ja muut jäävät tänne keskustelemaan ja debatoimaan. En pidä sitä kovin rakentavana. Suomessa iso yhteiskunnallinen epäkohta on se, että moni sosiaaliturvaan oikeutettu ihminen ei hae heille kuuluvaa sosiaaliturvaa. Miksi? Siksi, että muun muassa tässä salissa tänään toistettu leimaava puhe kasvattaa stigmaa, jota nämä ihmiset kantavat mukanaan joka päivä. Se taas riisuu heiltä oikeuden ihmisarvoiseen elämään ja tekee avun hakemisesta yhä vaikeampaa.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan sivistys mitataan siinä, kuinka hyvin se huolehtii heikoimmistaan. Hallituspuolueilla tuntuu olevan sekä tiedon että sydämen sivistys pahasti hukassa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

16.52 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tänään me käsittelemme täällä useita hallituksen leikkauslakeja, ja hallitushan nyt tavoittelee 1,5 miljardin leikkauksia sosiaalipalveluista. Me olemme valiokunnassa nyt käsitelleet näitä lakiesityksiä, ja meillä on tänään nämä kaikki neljä lakiesitystä täällä eduskunnassa käsittelyssä: meillä on tämä toimeentulotuen lain heikennys, asumistuen heikennys, sitten meillä on työttömyysturva- ja indeksilainsäädäntö.

Ensinnäkin on hieman harmillista, että kun tässä olisi pitänyt pystyä käymään läpi tämä koko lainsäädäntö yhdessä, arvioida näiden lakien yhteisvaikutukset huolella, niin nyt me pala palasena käydään myös tämä keskustelu. Keskeistä tässä on se, että nämä kaikki teidän ajamanne heikennykset kohdistuvat pitkälti samoihin ihmisiin ja näitä leikkauksia tulee monelta eri kulmalta heihin, ja tänään ja tässä keskustelussa olemme keskittyneet vain tähän yhteen lainsäädännön osaan.

Me pyysimme sosiaali- ja terveystoimikunnassa yhden kuulemisen verran kokonaisarviointeja näistä neljästä lakihankkeesta, joita hallitus nyt vie täällä illan pikkutunneilla eteenpäin, eli vaikutusarviointeja siitä, mitä nämä tarkoittavat. Nostan yhden virkkeen tästä kokonaisvaikutusten arvioinnista. Professori Heikki Hiilamo totesi lausunnossaan: ”Olen seurannut sosiaaliturvan säästöjä 1990-luvun alkupuolelta asti. Koskaan aikaisemmin sosiaaliturvasäästöjä ei ole kohdistettu näin suuressa määrin perusturvaan kuin otsikossa mainituissa lakiehdotuksissa tehdään.” Eli kun me tarkastellaan tätä kokonaisuutta, joka meillä on täällä käsittelyssä, niin tämän professori Hiilamon asiantuntijalausunnon perusteella on kyse suurimmista 90-luvun jälkeisistä leikkauksista ihmisten perusturvaan.

Kun me katsotaan näitten päätösten vaikutuksia, niin hallitus lähtee tasapainottamaan taloutta pienituloisten duunareiden, työttömien ja sosiaaliturvan varassa elävien ihmisten toimeentulosta. Samaan aikaan te annatte isot verohelpotukset kaikista suurituloisimmille ihmisille, kevennätte verotusta ja kohdistatte kaikki säästöt pienituloisiin duunareihin, työttömiin ja sosiaaliturvan varassa asuviin ihmisiin. Tämä on sellainen arvovalinta, että se ei meille käy, ja tämän takia me olemme myös keskustelleet ja käyneet näitä lakeja huolella sosiaali- ja terveystoimikunnassa läpi. Kuten täällä on jo moneen kertaan tullut esiin, nämä vaikutusarvioinnit ovat olleet täysin luokattomia ja puutteellisia, ja meidän on täytynyt saada edes jollain tavalla faktaa tähän valmisteluaineistoon, kun on kyse näin isoista, 1990-luvun laman alkupuolelta asti suurimmista perusturvaan kohdistuvista leikkauksista.

Arvoisa puhemies! Halusin tämän viitekehyksen tuoda ilmi, että hallitus on tehnyt tämän arvovalinnan ja he ovat päättäneet maksattaa velkalaskua pienituloisilla suomalaisilla.

Itse tähän lakiehdotukseen, mikä käsittelee tätä toimeentulotukilain muutosta, muutamia huomioita: Ensinnäkin kun puhutaan toimeentulotuesta, niin aikaisemmin se on perustunut pitkälti harkintaan ja on antanut virkakunnan myös tapauskohtaisesti tehdä tarveharkintaa ihmisen omaan elämäntilanteeseen perustuen. Se ongelma, mitä me ollaan tässä pyritty tuomaan ja kuvaamaan, on, että nyt lain tasolle tuodaan pykäliin nämä viisi poikkeusta, ja jos eivät ihmisellä täyty nämä lakipykälässä olevat poikkeukset, se tarkoittaa, että enimmäisasumisnormin ylittävä summa vähennetään hänen perustoimeentulotuestaan tai

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

vaihtoehtoisesti ohjataan muuttamaan määrääjässä, ja jos ei kykene löytämään uutta asuntoa, tehdään tämä leikkaus. Kyse on hyvin pienestä toimeentulotuen euromääräisestä tuesta, jonka tarkoituksena on turvata välttämättömät menot: ruoka, pakolliset lääkekulut ja muuta. Ei siellä jää rahaa käteen mitenkään yli varojen. Sen takia tämänkaltaisen leikkaus tästä pienestä toimeentulosta on inhimillisesti katsottuna väärin, ja me emme sitä hyväksy varsinkaan tässä tilanteessa, kun me tiedetään, että näitä kohtuuhintaisia asumisia, jotka menevät tähän asumisnormiin, ei ole.

Sitten kysyisin varapuheenjohtajalta. Me olemme myös valiokunnassa useaan kertaan kysyneet näitä samoja kysymyksiä, joihin hallitus ei ole vastannut myöskään tässä keskustelussa eikä tässä mietinnössä. Kun me mennään ihmisten tasolle — vaikka olette myös ottaneet kantaa, ettei pitäisi puhua yksilöistä vaan yleisesti, mutta haluan nyt kysyä teiltä myös yksilön näkökulmasta — niin jos ihmisellä on esimerkiksi luottohäiriömerkintä, niin vaikuttaako se millä tavalla asunnon löytämiseen sieltä vuokraovi.com-sivustolta? Miten te näette tämän, että miten tällaisen henkilön kohdalla, kun tulkitaan näitä lakipykäläiä, Kela esimerkiksi soveltaa niitä sitten tässä uudessa toimeentulotukilain tarveharkinnassa?

Lisäksi me keskustelimme useaan kertaan siitä, että mistä pitää etsiä sitä kohtuuhintaista asumista. Asiantuntijat kertoivat, ja kuten täällä tiedämme: [Puhemies koputtaa] Kela harkitsee lakia pykälien perusteella — ei valiokunnan mietinnön, vaan pykälät ratkaisevat — ja pykälien perusteella hakualue on koko Suomi. Onko se mielestänne kohtuutonta, ja voitteko vakuuttaa, että mikäli tämä hallituksen esitys toteutuu, niin lain soveltaja ei sovel-la pykälien mukaan niin, että hakuvelvoite asumisnormin mukaisen asunnon löytymiseksi on koko Suomi? Toivon, että vastaatte tähän, niin että saamme pöytäkirjoihin merkinnän, mikä on hallituksen kanta tähän, niin että tiedämme, että kun tämä laki astuu voimaan, niin meillä on sitten kättä pidempää oikeusturvaksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

17.00 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Käsillä on tärkeä arvovalinta siitä, keneltä yhteiskunnan talouden tasapainottamistoimet tosiasiaassa ovat pois. Tässä esityksessä on lähdetty siitä, että käytännössä haluttaisiin leikata nykyistä toimeentulotuen sääntelyä niin, että voitaisiin pienentää asumismenoja niiden ihmisten osalta, jotka ovat toimeentulotuel-la. SDP katsoo, että näiden ihmisten asema on yhteiskunnan kaikkein haavoittuvinta. Siksi on käsittämätöntä, että olemme täällä salissa käsittelemässä ehdotusta, jossa nimenomaan haluttaisiin toimia tällä kuvatulla tavalla. Joitakin yksityiskohtia tästä esityksestä on syytä käydä tarkemmin läpi.

Täällä esimerkiksi edustaja Junnila peräänkuulutti sitä, että erityinen peruste on hyvin laadittu ja siinä on kyllä merkittävä mahdollisuus tehdä harkintaa. Näinhän sen luulisikin olevan, sillä sekä perustuslakivaliokunta että sosiaali- ja terveystoimikuntakin omassa mietinnössään korostaa harkintaa. Me korostamme siis harkintaa, mutta käytännön toteutus jää tekemättä. Nimittäin näissä pykälissä, joissa on otettu kantaa siihen, millä tavalla tätä harkintaa tehdään, asetetaan normitus sellaiseksi, että asumisnormista voi poiketa vain, jos se sopii tähän pykälän listaan, ja pykälän listassa on tiukasti määritelty, missä tapauksissa tämä on mahdollista. Käytännössä tämä mahdollisuus poiketa listasta on otettu velvoittavaksi, kuten perustuslakivaliokuntakin edellytti, sääätämisyjärjestyskysymyksenä eli muutettiin ”voidaan ottaa huomioon” muotoon ”otetaan huomioon”. Käytännössä säännösten perusteella ei ole tarkoitus hyväksyä asumismenoja, jotka ovat erityiseen perusteeseen liit-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tymättömiä. Kun nämä näin tuodaan pykälään, niin käytännössä ne tilanteet, jotka voidaan jatkossa ottaa huomioon, ovat lapsen etu ja alentunut toimintakyky joltakin tähän ruokakuntaan kuuluvalta ja korkea ikä.

Sen lisäksi katsotaan, että voisi tulla kysymykseen tällainen niin sanottu kaatoluokka, joka tähän on rakennettu. Siinä luokassa tämä muotoilu jää erittäin tiukaksi. Valiokunnassa käytiin todella paljon keskustelua siitä, voisiko tämä kuutoskohta, ”muu 1—5 kohtaan verrattava perusteltu syy” sisältää myöskin yksilöllisen perusteen. Tästä keskusteltiin hyvin pitkään, ja asiantuntijapalaute oli tässä suhteessa murskaavaa jopa perustuslakivaliokunnalta. Joten joudunkin toteamaan edustaja Junnilalle, että jos tarkoituksena oli se, että otetaan kohtuuttomat tilanteet huomioon, niin ikävä kyllä äänestyspäätöksellä 9—8 pöytäkirjasta voi todeta, että tällaista yksilöllistä syytä ei oteta jatkossa huomioon. Tämä on hyvin kaukana siitä perustuslaillisen näkökulman ajattelusta, joka perustuslakivaliokunnalla oli näistä kohtuuttomista syistä. Näin päädyttiin ratkaisuun, että tätä yksilöllistä perustelua syytä ei voida tähän listaan lisätä.

Aikaisemmin jo totesin näiden ruokakuntien osalta, että tässähän käydään nyt keskustelu siitä, että — ja korjaan vielä pöytäkirjaan, jos tuossa äskeisessä debattipuheenvuorossa sanoin vahingossa väärin — siis 56 000 ruokakuntaa on tässä kohteena, jotka ylittävät tällä hetkellä asumisnormin. Näistä 40 000 on saanut Kelan päätöksellä tämän normin hyväksytyksi, eli Kela on katsonut, että heidän nykyisen ohjeistuksensa mukaisesti nämä ihmiset voivat jatkaa elämistä tässä kodissa, joka heillä on. Näin ollen valiokunnan omassa mietinnössä todetaan, että tästä ohjeistuksesta merkittävä osa, tai pääsääntöisesti merkittävä osa, otetaan huomioon, mutta siinä myönnetään, että kaikkea ei tulla ottamaan huomioon. Ja tämä mahdollistaa omalta osaltaan sen, että näiden kaikkein heikoimmassa asemassa olevien vuokramenoista tullaan säästämään, ja tämä käy ilmi tästä valiokunnan mietinnöstä.

Arvoisa puhemies! Ongelmaksi muodostui myös se, että kun tätä yksilöllistä harkintaa tähän ei oteta, niin saattaa koitua tilanteita, joissa ihminen joutuu sellaiseen tilanteeseen, että hän joutuu toistuvasti anomaan mahdollisuutta ylittää tämä asumisnormi eli nämä määritellyt asumiskulut, koska hän ei yrityksestä huolimatta ole löytänyt asuntoa. Valiokunnan saamien tietojen mukaan näyttää siltä, että asumistilanne on varsinkin isoissa kaupungeissa sellainen, että tällaisia ihmisiä tulee olemaan merkittävä määrä. Kun tämä lainsäädäntö 1.4. astuu voimaan, niin samaan aikaan tulevat myöskin asumistukeen liittyvät leikkaukset voimaan. Me pelkäämme oppositiossa, että asuntomarkkina on aivan sekaisin tämän kevään ja kesän aikana, kun kaikki ihmiset yrittävät vaihtaa asuntoa halvempaan. Mistä kaikki nämä ihmiset asuntonsa löytävät?

No, perustuslakivaliokunta tähänkin evästi, että saattaa olla, että ihminen, joka on yrittänyt kuitenkin etsiä asuntoa, eikä ole kotipaikkakunnalta sitä löytänyt tai ei ole löytänyt sieltä asuntoa, saattaa joutua tällaiseen kohtuuttomaan asemaan. Oma logiikkani kulki niin, että ihminen, joka toistuvasti on yrittänyt tätä etsiä, saisi sitten itsensä tai tämän asumisnorminsa legitimoitua niin, että se sopisi tänne listaan, jossa määritellään ”muu 1—5 kohtaan verrattava perusteltu syy”. Jos tänne yksilöllisiin syihin olisi tämäkin otettu mukaan, niin silloin me olisimme olleet vähän turvallisemmalla pohjalla. Mutta tämä ei ikävä kyllä käynyt, vaikka sitä tarjosimme.

Nyt me olemme erittäin vaikeassa tilanteessa, johon valiokunnassa siis haettiin lisää harkintaa, mutta se ei sisälly tähän esitykseen kohdan 6 osalta. Näin ollaan tilanteessa, jossa ihminen joutuu nyt tällaiseen erikoiseen ralliin, että kun hän ei toistuvista yrityksistä huolimatta löydä asuntoa, niin hän joutuu hakemaan sitä asuntoa loputtomiin, ellei Kela sitten

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

jonain päivänä tule siihen tulokseen, että rastitetaan yli siitä huolimatta, että et ole löytänyt. Eli asumisnormin ylittävät menot jäisivät tälle henkilölle itse maksettavaksi. Tätä epäkohtaa me emme pystyneet korjaamaan siitä huolimatta, että tämä oli esillä.

Arvoisa puhemies! Toinen vastaava keissi liittyy sitten tähän, millä tavalla me suhtaudumme tähän perusteeseen, että onko haettava asuntoa koko Suomesta vai vain kotipaikkakunnalta. Niin kuin olen jo aikaisemmin todennut, niin hallituksen esityksessä perusteluihin lisättiin perustuslakivaliokunnan huomion pohjalta se, että tätä asuntoa pitäisi etsiä pääosin kotipaikkakunnalta, tai jos ei pääosin kotipaikkakunnalta ole löytynyt, niin tätä määräaikaa voitaisiin pidentää. Eli me emme voineet ottaa kantaa siihen pykälään, että mistä tätä asuntoa etsitään, vaikka perustuslakivaliokunta totesi, että kohtuullisesti korkeintaan taisi olla työssäkäyntialueelta, niin sitä ei otettu tähän mukaan, mutta lähes koko Suomi... tai tosiasiasa pykälät eivät kiellä sitä, kuinka laajalta alueelta tätä asuntoa pitäisi hakea. Mutta tämä kohtuullistaminen voidaan siis tehdä Kelan päätöksellä nimenomaan, jos tämä henkilö on etsinyt sitä asuntoa kotipaikkakunnan lisäksi pääosin kotipaikalta.

Arvoisa puhemies! On pakko vielä sanoa, että sitä me ihmettelimme, miksei tässä laissa voitu säilyttää tässä pohjassa olevaa ajatusta, että tämä on kotikuntasidonnaista tämä toimeentulotuki. Mutta siihen ei ollut kykyä, ja tässä vastineessa, mikä meille tuli hallitukselta, sitä kauemmas mentiin merta edemmäs kalaan, ja se näkyy nyt tässä tänään julkitullessa — ei kun anteeksi, jo aikaisemmin julkitullessa — materiaalissa, joka koskee valiokunnan työskentelyä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

17.09 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tuossa debatissa varsinkin nousi muutamaan otteeseen esille tämä yksilökohtainen harkinta, mitä edustaja Laihokin omassa puheenvuorossaan nosti esille, että on tärkeää, että sellainen edelleen laista löytyy. Totuus on kuitenkin se, että sitähan nyt ei tässä esityksessä ole, koska se, niin kuin edustaja Kiuru nosti esille, äänin 9—8 sieltä poistettiin. Ajattelin ihan lukea suoraan täältä: lakiesityksessä nostetaan esille, että ”jos hakijalla on erityinen peruste asumiseen asunnossa, jonka asumismenoihin hän hakee toimeentulotukea, erityiseen perusteeseen liittyvät asumismenot otetaan huomioon täysimääräisesti kyseisen perusteen voimassaolon ajan”. Lakiesityksessä on mainittu viisi eri kohtaa, joita edustaja Bergbom ansiokkaasti toi esille, enkä mene niihin tämän aikarajoitteen puitteissa.

Sitten tästä lakiesityksestä perustuslakivaliokunta kuitenkin lausunnossaan lausui: ”Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan nyt ehdotettava sääntely voi ainakin yksittäistapauksellisesti johtaa tuenhakijan kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että ehdotetun 7 a §:n 3 momentin poikkeusperusteiden ulkopuolelle voi jäädä esimerkiksi työssäkäyntiin tai erityiseen elämäntilanteeseen liittyviä seikkoja, joiden perusteella muutto paikkakunnalta olisi kohtuutonta.” Tästä syystä, mitä perustuslakivaliokunta lausunnossaan nosti esille, valiokuntaneuvoksen mietintöpohjassa, joka tuli meille käsittelyyn sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, luki näin: ”Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että 3 momentin 6 kohtaa täsmennetään niin, että erityisenä perusteena otetaan huomioon myös muu kuin momentin 1—5 kohtaan verrattava yksilökohtainen perusteltu syy. Tällöin asumismenot voidaan ottaa huomioon täysimääräisinä myös tilanteissa, jossa henkilön tilanne ei ole verrattavissa pykälän 1—5 kohtien mukaisiin varsin yksityiskohtaisesti säädettyihin tilanteisiin, mutta muuttoa voidaan hakijan yksilölliseen tilan-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

teeseen liittyvän perustellun syyn vuoksi kuitenkin pitää kohtuuttomana. Tällaisia tilanteita voivat” — valiokunnan näkemyksen mukaan — ”olla esimerkiksi vakiintunut työsuhde, jos muutto paikkakunnalta edellyttäisi irtisanoutumista työstä ja henkilöllä arvioidaan olevan vaikeuksia työllistyä uudelleen, vaativaa aikuistumisen tukea tai lastensuojelun jälkihuoltoa tarvitsevan henkilön asumisen turvaaminen, henkilöstä riippuvaisessa asemassa olevan läheisen hoivavastuun toteuttaminen tai henkilön elämäntilanteeseen liittyvät useat kasautuvat tekijät, jotka kokonaisuutena muodostavat tilanteen siinä määrin hankalaksi, ettei ole kohtuullista edellyttää muuttoa toiselle paikkakunnalle. Tämän säännöksen perusteella myös asumismenojen arvioinnissa voidaan käyttää perustoimeentulotukeen kuuluvaa yksilökohtaista kohtuusharkintaa, jota ilman asumismenojen turvaaminen voi edellyttää hyvinvointialueiden täydentävää toimeentulotukea.” Eli tämä lause oli valiokuntaneuvosten mietintöpohjassa, kun lähdimme tätä toimeentulotuen mietintöä käsittelemään.

Tämän lisäksi valiokuntaneuvokset olivat tehneet lakiesitykseen muutoksen tähän kohtaan 6, näiden 1—5 kohtien lisäksi, joka kuului näin: ”Muu 1—5 kohtaan verrattava tai muu hakijan yksilölliseen tilanteeseen liittyvä perusteltu syy oikeuttaisi myös asumismäärin ylittävään asumismenojen huomioon ottamiseen täysimääräisesti toimeentulotuessa.” No, kuten edustaja Kiurukin nosti esille, niin valitettavasti hallituspuolueiden edustajat esittivät tämän kohdan 6, valiokuntaneuvoksen tekemän muutoksen, hylkäämistä sekä myös mietintöpohjasta esittivät tämän kappaleen 31 poistamista kokonaisuudessaan — siihen muutokset tehtiin, mutta esittivät sen perusidean poistamista tästä mietintöpohjasta. Elikkä kyllä se näin on, että näillä muutoksilla valiokunnassa äänestyspäätöksillä vietiin se tosiasiallinen mahdollisuus tähän yksilölliseen arviointiin niissä tilanteissa, mihinkä ei voida vastata näillä lakiesityksen 1—5 kohdilla, ja tämän myötä on todella suuri mahdollisuus siihen, että tulee jäämään ihmisiä näiden 1—5 kohtien ulkopuolelle, jolloin heillä ei ole mahdollisuutta näihin erityisiin perusteluihin ja asumismäärin ylittäviin asumiskustannuksiin jatkossa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

17.16 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tulin nyt vielä tänne pönttöön puhumaan, niin että pystyn aukaisemaan tätä lakiesitystä, josta täällä on hieman epäselviä käsityksiä, mitä olemme olleet päättämässä. Siis tässä esityksessä tulisi kattohinta niin sanotuille asumismenoille toimeentulotukilakiin, mikä on perusteltua sen takia, että ihmiset olisivat yhdenvertaisessa asemassa ja me saadaan selkeät ohjeet siihen, miten toimeentulotukea määritellään. Sinänsä se ei poista sitä, että, totta kai, toimeentulotuki on viimesijainen etu ja se sisältää paljon muutakin kuin asumismenot.

Täällä on ollut esillä huoli siitä, miten asumismenot otetaan huomioon tässä kokonaisuudessa, ja meillä on täällä erityinen peruste. Tässä lakiesityksessä on siis erityinen peruste, jota me ollaan valiokunnassa täsmennetty juurikin sen takia, että esimerkiksi Kela halusi näitä täsmennettävän, jotta heidän on helpompi siellä niitä soveltaa. Toisaalta väljempi sanoitus olisi jättänyt ehkä enemmän sinne liikkumavaraa, mutta tätä toivottiin, ja otimme sieltä sellaisia esimerkkejä kuin lapsen etu tai lapsen huollosta tehdyn tapaamisso- pimuksen toteuttaminen sekä hakijan tai hänen perheensä heikkoon terveydentilaan, vammaisuuteen tai ikään liittyvät asiat voisivat olla tällaisia erityisperusteita. Tällaisia perusteita Kela on nykyisessä soveltamiskäytännössään käyttänyt, mutta nyt nimenomaan halutaan saada ne lain tasolle, jotta nämä myös käytännössä toimivat.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Jos ajatellaan lapsiperheiden kohdalla, niin täällä esityksessä mainitaan nimenomaan, että lapsiperheiden tilanne säilyy lähes ennallaan. Ja valiokunta korosti perustuslakivaliokunnan tavoin, että säännöstä on tulkittava perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti ja erityisesti lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklassa tarkoitettu lapsen etu huomioon ottaen. Eli kyllä valiokunta on näihin asioihin kiinnittänyt huomiota. Lapsen etu on otettava huomioon myös muiden kuin tämän ykköskohdan mukaisten erityisten perusteiden olemassaoloa arvioitaessa. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että asumismenojen hyväksymistä koskevan sääntelyn vaikutuksia toimeentulotukea saavien lasten ja lapsiperheiden elämään seurataan.

Siellä on myös huomioitu erityisenä perusteena hakijan tai hänen perheenjäsenensä vammaisuudesta johtuva lisätilan tarve tai vammaisuuden vuoksi tehdyt muutokset nykyisessä asunnossa. Valiokunta korosti myös säännöskohtaisissa perusteluissa todettua lähtökohtaa, että vuoroasuvien lasten tilanne tulee ottaa huomioon. Vuoroasuvien lapsien osalta tarkoituksena ei ole muuttaa vakiintunutta soveltamiskäytäntöä. Lisäksi säännön soveltamisessa tulee ottaa huomioon erityisesti lapsen etu.

Valiokunta myös korosti erityisesti sitä, että esityksen mukaan perusteltuna syynä pidentää edullisemman asunnon hankkimisen määräaika on hakijan vaikeudet löytää edullisempaa asuntoa asuinkunnastaan. Tätä haluan nyt korostaa, että valiokunta nimenomaan korosti, että perusteltuna syynä pidentää edullisemman asunnon hankkimisen määräaika on hakijan vaikeudet löytää edullisempaa asuntoa asuinkunnasta. Eli ei tämä ole niin mustavalkoista kuin oppositio antaa nyt ymmärtää. [Ilmari Nurminen: Missä pykälässä lukee noin?]

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korosti myös, että asumismenojen sääntelyä täsmentämällä ei pidä poistaa perustoimeentulotuen myöntämisessä Kansaneläkelaitokselle kuuluvaa sosiaalihuoltoon liittyvää yksilöllistä asiakkaan olosuhteisiin ja tuen tarpeisiin perustuvaa harkintavolvollisuutta asumismenojen huomioon ottamisessa.

Tämän kaiken me olemme mietinnössämme hyväksyneet. Myös te, oppositio, olette käsitteäkseni tämän takana, kun ette ole... Tai en nyt muista, mihin teitte vastaesityksiä, mutta tämä on kuitenkin mietinnössä ja valiokunnan päätöksessä. [Ilmari Nurminen: Hylättiin!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehtinen.

17.21 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Toisin kuin oppositio väittää, tämä laki ei aja ihmisiä toimeentulotuella, vaan se koskee jo toimeentulotuella olevia ihmisiä, eli se ei aja niitä sinne. Toisekseen emme puhu nyt kaikista toimeentulotuen saajista ja heikoimmassa asemassa olevista, vaan ainoastaan niistä tuensaajista, jotka asuvat ylisuurissa tai ylikalliissa asunnoissa. Tämä on ennen kaikkea myöskin toimeentulotuen saajien osalta yhdenvertaisuuskysymys, että kaikki ovat samalla viivalla asuinkustannusten osalta.

Tämä esitys on osa hallituksen ohjelmaa parantaa työllisyyttä ja purkaa kannustinloukuja. On fakta, että moni ihminen ei tee töitä, jos se ei ole kannattavaa. Tässäkin tapauksessa asukas itse päättää, haluaako hän edelleen asua itselleen ylisuurella tai ylikalliisella asunnolla, vai onko hän valmis muuttamaan halvempaan asuntoon säilyttäen samalla toimeentulotuen tason entisellään.

Haluan korostaa myöskin, että yksikään ei tämän lain johdosta joudu katuojaan eikä kuole nälkään, siitä lain kohtuullistamispykälät pitävät huolen. Mielestäni ei ole myöskään

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ihmisoikeuksien loukkaamista edellyttää asumaan asunnossa, johon on aidosti varaa. Jokaisen työkykyisen pitää nykyisellään ottaa enemmän vastuuta omasta toimeentulostaan.

No sitten, mistä niitä halpoja asuntoja löytyy, niin kuin täältä opposition puolelta kysyttiin. Ennen kaikkea tämä kotikuntakysymys — siinäkin on mielestäni yhdenvertaisuusasia se, velvoitetaanko asuntoa hakemaan vaikka Kauniaisten kokoisesta kunnasta, joka on kuusi neliökilometriä, joka Helsingin päälle laitettuna tarkoittaisi ydinkeskustaa, vai Inarin kokoisesta kunnasta, joka on 17 000 neliökilometriä, joka Helsingin päälle laitettuna kattaisi melkein koko Etelä-Suomen, josta varmasti löytyy niitä halpoja ja edullisia asuntoja, vaikkapa kotiseudultani Lounais-Hämeestä, tervetuloa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

17.23 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Hallituksen leikkaukset sosiaaliturvaan ovat historiallisen suuret yhteensä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan hallituksen kaavailemat sosiaaliturvaleikkaukset ovat monelta osin poikkeuksellisen suuria ja yhdessä hallitusohjelmassa esitettyjen uudistuksien kanssa ne muuttavat toteutuessaan suomalaisen sosiaalipolitiikan suuntaa. Suuntaa ollaan muuttamassa. Hallituksen esittämien sosiaaliturvaleikkausten yhteisvaikutukset kohdistuvat kaikkein voimakkaimmin pienituloisiin kotitalouksiin, niin myös tämä hallituksen esitys.

Minulle on edelleenkin epäselvää tämän keskustelun jälkeen, mihinkä näitten ihmisten pitäisi muuttaa. Kun kuunteli edustajaa, kollegaa tässä edellä, niin olen myös huolissani siitä, onko hallituksella ajatus, että pääkaupunkiseudulla ei saisi asua toimeentuloturvan piirissä olevia ihmisiä. Onko ajatus se, että kun olet sattumoisin vaikka hankkinut perheen ja elelet siellä, niin pitäisi Helsingistä muuttaa tai pitäisi muuttaa pääkaupunkiseudulta? Meillähän on lähtenyt normaalisti tämä meidän asuntonormiajattelu ja se, että suomalainen yhteiskunta on turvallinen ja mahdollistava, siitä, että samassa kaupungissa, samalla asuinseudulla asuu eri tuloluokista olevia ihmisiä, ja tämä ajatus on minun mielestäni nyt muuttumassa.

No sitten täällä salissa on perusteltu sillä, että tämä laki olisi ollut epäselvä ja tarvitaan täsmennystä, ja ollaan nostettu Kela esille. Olen ollut viime kaudella Kelan valtuutettu ja olen tällä kaudella Kelan valtuutettu. Minä en ole saanut missään vaiheessa tietoa, että Kela vaatisi tämän lain täsmentämistä. Olisi ihan kiinnostavaa tietää, mistä tällainen tieto on tullut, koska ainakaan minulle tätä ei ole tuotu. Ja kun lukee tätä Kelan lausuntoa, niin siitähän saa päinvastaisen kuvan. Kela nostaa omassa lausunnossaan esille huolen koko lain osalta. Kela sanoo näin: ”Näkemyksemme on, että esityksen perusteella tavoiteltavat säästöt ja arvioitu vaikutus työllisyyteen ovat pieniä suhteessa sen todennäköisesti aiheuttamiin ongelmiin haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille.”

Haluaisin myös lopuksi täsmentää tätä keskustelua liittyen yhdenvertaisuuteen. Yhdenvertaisuus ei ole koskaan tarkoittanut sitä, että jokaiselle ihmiselle pitäisi antaa saman verran, vaan yhdenvertaisuus ja mahdollisuus tasa-arvoiseen kohteluun tarkoittaa sitä, että yhteiskunnassa ja hyvinvointivaltiossa pystytään katsomaan yksilöllisiä tarpeita. Ja tässähän Kelalta viedään niitä työkaluja, mitä heillä nyt tässä vaiheessa on ollut, että he voisivat omassa toiminnassaan katsoa sen yksilön, joka hakee sitä, yksilöllisiä tarpeita. Yhdenvertaisuus on sitä, että me nostamme ihmisiä, ei sitä, että me pistämme kaikkia samalle tasolle.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kemppi.

17.26 Hilikka Kemppe kesk: Arvoisa rouva puhemies! ”Ei pakkomuutoille, leipää kotiseudulta”, keskusta totesi näin jo vuosikymmeniä sitten vanhassa vaalijulistuksessaan. Toteamus on näköjään ajankohtainen tänäkin päivänä. Nyt hallitus tarjoilee meille toimeentulotukimuutoksia, joiden seurauksena ihmiset joutuvat muuttamaan kuntarajojen ylitse. Näin ei ole ollut aikaisemmin. Tämä tulee tarkoittamaan esimerkiksi sitä, että lapsi irrotetaan tuesta koulusta ja rahahuolien vuoksi muutetaan toiselle paikkakunnalle.

Olen erittäin huolissani koulujen segregoitumisesta. Erityisesti ongelma on Helsingissä, jossa kustannukset ovat kovia, mutta myös harvaan asutuilla alueilla, joihin tässäkin keskustelussa on viitattu, sillä vuokramarkkinoita ei aina ole. Heillä ei ole vaihtoehtoja, sillä tämä on viimesijainen etuus, johon ihminen voi tarrautua hyvinvointiyhteiskunnassa.

Tämä laki poistaa etuuskäsittelijältä harkinnan varan, ja se on nähdäkseni kaikkein ongelmallisinta. Me täällä eduskunnassa väitämme tietävämmme, siis paikallista paremmin, mikä on ihmisen kannalta välttämätöntä ja tarpeellista. Avoin yksilöllinen harkinta puuttuu, minkä vuoksi ihmiselle voi tulla kohtuuttomia tilanteita. Näitä muutoksia perustellaan työhön kannustamisella. Esimerkiksi tämän leikkauksen arvioidaan kuitenkin johtavan reilun 1 000 henkilön työllistymiseen, mutta sen toteutumiseen liittyy merkittäviä epävarmuuksia. Arvioinnissa ei ole huomioitu, että toimeentulotukea saavilla on usein monia päällekkäisiä tilanteita ja vaikeuksia, joiden vuoksi toimeentulotuen hankkiminen ja työllistyminen on vaikeutunut. Hallituksen linjan läpi paistaa ymmärtämättömyys osatyökykyisiä ja esimerkiksi perhetilanteen tai sairauden vuoksi vaikeassa elämäntilanteessa olevia kohtaan. Yleisesti totean: talous tulee laittaa kuntoon, mutta se tulee tehdä oikeudenmukaisesti. Suomen menestys on perustunut kaikista ihmisistä huolehtimiseen, ja nähdäkseni se on ainoa reitti myös Suomen talouden kunnostamiseen.

Nyt käsittelyssä tänään on historiallinen potti leikkauksia, jotka kohdistuvat pienituloisiin ihmisiin. Tässä tulisi tehdä korjausliike. Tänään käsittelyssä on salissa muun muassa toimeentulotukileikkaus, indeksijäädytykset, oletettavasti asumistukileikkaus ja työttömyysturvaleikkaus. Nämä olisi pitänyt voida arvioida ristiin vaikutusten kannalta. Ihmisten arjessa nämä leikkaukset puuroutuvat, ja ne ovat pahimmillaan satojen, jopa tuhansien eurojen leikkauksia rahapussiin. Meillä täällä nämä ovat erillisiä keskustelun kohteina. Keskusta on jättänyt näihin kaikkiin vastalauseen ja oman mallinsa.

Mikä näitä leikkauksia yhdistää? Leikkaukset kohdistuvat lapsiperheisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin suomalaisiin. Keskusta ei leikkaisi lapsiperheitä, se on kallista tässä matalan syntyvyyden maassa. Asumistukileikkaukset kohdistuvat lisäksi omistusasujiin, joilla ei monellakaan ole vaihtoehtoa pienellä paikkakunnalla tai esimerkiksi ison perhekoon kodeissa. Keskusta ei hyväksy tätä.

Työttömyysturvamuutosten seurauksena osa-aikatyön ja määräaikaisten työsuhteiden vastaanottaminen vaikeutuu. Tilanne on talouden kannalta surkea. Toimeentulotuen tarve tulee kasvamaan. On myös erittäin ongelmallista, että kuntien kustannukset nousevat ilman, että hallitus esittää näiden muutosten seurauksena kunnille lisää rahaa. Tämä tapahtuu siis sellaisessa kuntatalouden tilanteessa, missä me kaikki kuntapäätäjänä pohdimme, miten me järjestäisimme kuntien alijäämät — vaikea tilanne kuntien kannalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö totesi tässä sosiaaliturvan muutosten yhteisvaikutusten arvioinnissa, että etuusleikkausten johdosta toimeentulotukimenojen arvioidaan kasvavan noin 20 tai 30 prosentilla, mikä on verrattain suuri luku. Toimeentulotuesta voi tulla erityisesti omistusasujien pääasiallinen asumismenojen tukimuoto, koska asumistukea koskevassa muutoksessa on ehdotettu leikkautettavaksi yleisen asumistuen maksaminen omis-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tusasuntoon. Kunnat maksavat puolet näistä toimeentulotukimenoista, ja jo pelkästään tämä muutos lisää kuntien kustannuksia merkittävästi.

Ja sitten näistä vaikutusten arvioinneista laajemmin. Hallitus on täällä sanonut ja aikaisemminkin toistanut salissa, että on arvioitu kaikki vaikutukset, mitä arvioitavissa on. Korostaisin kuitenkin, että tässä ministeriön vaikutusten yhteisarvioinnissa ei ole otettu huomioon tätä tänään käsittelyssä olevaa toimeentulotukileikkausta eikä myöskään Kelan kuntoutusetuuksia koskevaa lakia. Lisäksi yhteisvaikutusten arvioinnista puuttuu sosiaaliturvaleikkausten ja palveluleikkausten ristiinarviointi. On siis todettu laajasti valiokunnassa, että nämä leikkaukset tulevat kohdistumaan samoille ihmisille ja niiden seuraukset ovat vielä meiltä tietämättömissä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

17.32 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensin täytyy sanoa edustajakollega Laiholle, että kun kysytte näistä meidän vastaesityksistämme, niin haluan vielä todeta, että tulemme siis lain kakkoskäsittelyssä esittämään tämän esityksen hylkäämistä juuri näillä edellä olevin perustein, joita olemme käyneet, ja myös näiden puutteellisten vaikutusarviointien takia ja myös sen takia, että me emme tämän valiokuntakuulemisen perusteella saaneet tietoa tämän lain soveltamisen yksityiskohdista, miten se käytännössä vaikuttaa ja mitkä nämä vaikutukset ovat sitten yksittäisten ihmisten näkökannalta.

Ehkä haluaisin vielä kysyä, kun olen nyt kuunnellut myös tätä keskustelua, ja vetoaisin myös perussuomalaisen puolelle näitten perusteiden perään, minkä takia te nyt viette näitä leikkauslakeja eteenpäin. Muistan niin elävästi, kun keväällä olin kiertueella ja Ikaalisissa tuli yksi mies sanomaan minulle, että perussuomalaiset eivät leikkaa työttömiltä. Nyt kun me käydään tätä keskustelua ja oman elinikäni suurimmat leikkaukset työttömiin te olette tämän illan aikana viemässä eteenpäin, niin kaipaisin niin kuin hieman perusteita ja jollain tavalla myös faktoja sen suhteen, mihin perustatte nämä massiiviset leikkaukset, kun samaan aikaan suurituloisten verotusta te kevennätte merkittävästi ja näillä leikkauksilla, kuten täällä on todettu, yhä useampi ihminen joutuu turvautumaan Suomessa toimeentulotukeen, 65 000 ensi vuonna. Se on valtavan iso määrä, ja varsinkin kun kansainvälisesti meillä on YK:n lapsen oikeuksien sopimus, meillä on erilaisia tavoitteita köyhyyden vähentämiseksi, niin näillä teidän päätöksillänne me otamme takapakkia niin köyhyyden vähentämiseksi kuin toimeentulotukiriippuvuuden vähentämiseksi tai sille tavoitteelle, että lapsiperheköyhyyttä pitäisi vähentää — te lisäätte lapsiperheköyhyyttä. Esimerkiksi tänään me käsitellään vielä työttömyysturvan lapsikorotusten poistoa. Siellä on yli 100 000 perhettä, työtöntä perhettä, joissa on näitä lapsia, joiden vanhemmilta te leikkaatte merkittävän osan. Nyt puhutaan joulusta ja vapaaehtoisista keräyksistä ja ihan hyvästä tahdosta ja halutaan auttaa, mutta kun te leikkaatte ihan perustoimeentuloa näiltä kaikista köyhimmiltä perheiltä joulun alla, niin jollain tavalla toivoisin nyt vähän enemmän myös vastauksia ja perusteluja, koska ainakaan valiokunnassa niitä ei ole tullut eikä myöskään tämän asiantuntijakuulemisen perusteella. Tämän asiantuntijakuulemisen perusteella lähes kaikki asiantuntijat vastustivat ja esittivät kritiikkiä näille leikkauksille. Kaikki asiantuntijat myös toivat nämä vaikutusarvioinnin puutteet, jotka täällä on monta kertaa sanottu. Toivoisin nyt jollain tavalla vastauksia myös näihin teidän esittämiinne lakiehdotuksiin.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Myös varapuheenjohtaja, joka lähti täältä eduskuntasalista, viittasi Kelaan. Ajattelin nyt ihan täältä Kelan lausunnosta referoida näitä Kelan ajatuksia liittyen tähän toimeentulotukilain uudistamiseen, koska Kela myös toimeenpanee tätä lakiesitystä.

Ensinnäkin Kela toteaa heti alkuun: toimeentulotuen saajat ovat haavoittuvassa asemassa. Täälläkin ovat perussuomalaiset esittäneet, että toimeentulotuella elävät eivät ole heikossa asemassa tai pienituloisia, mutta tästä nyt Kela aloittaa tämän. Kela myös tuo esille, että kun he maksavat tätä etuutta ja tämä perustuu myös yksilökohtaiseen harkintaan, niin toimeentulotuen saajat ovat moninainen joukko mutta heille on kasaantunut selvästi muuta väestöä enemmän hyvinvoinnin puutteita, esimerkiksi terveyteen ja työkykyyn liittyviä ongelmia, velkaantumista, yksinäisyyttä ja niin edelleen. Sen takia me olemme myös keskustelleet siitä, kun tässä tilanteessa, missä me nyt toimimme, Kelalla on ollut harkinnanvaraista mahdollisuutta perustella ja katsoa näitä yksilökohtaisesti, mutta nyt kun te haluatte muuttaa tätä lakia niin, että ne poikkeusperusteet ovat lakipykälässä, niin sinne jää niitä erilaisia elämäntilanteita, joita te ette pysty viiteen lakikohtaan yksilöidysti yksinkertaisesti kertomaan. Tätä huolta me olemme tuoneet, koska me emme haluaisi, että kukaan on toimeentulotuella, vaan kohti työtä ja työllistymistä, ja sitten muut tukimuodot ovat ensisijaisia, koska niillä on paljon helpompi työllistyä ja ottaa työtä vastaan ja tehdä sitä kuin toimeentulotuella, johon te nyt ihmisiä tiputatte ensi vuonna näitten kaikkien neljän esityksen vaikutusarviointien perusteella 65 000 ihmistä.

Sitten toimeentulotuen saajien asuminen: Maaliskuun 2023 tietojen perusteella vuokrala asuvista toimeentulotuen saajista 45 prosentilla vuokramenot olivat alle vuokranormin, 39 prosentilla vuokramenot olivat yli normin ja ne huomioitiin todellisten suuruksina ja 10 prosentilla vuokramenot olivat yli normin ja ne hyväksyttiin vain normin mukaisina. 6 prosentilla menot ylittivät normin, ja ne huomioitiin normia suurempina mutta ei kokonaisuudessaan. Nykytilanteessa on siis mahdollista ottaa asumismenot huomioon vain vuokranormin suuruksina, mikäli suurempiin vuokramenoihin ei ole erityistä syytä ja halvempia asuntoja olisi tarjolla — nykyinen muoto. Täällä sitten Kela toteaa, että he olisivat halunneet tähän lakiin vuokramenojen huomioimisessa, että säilytettävä tapauskohtainen harkinta — eli Kela, joka toimeenpanee tätä lakia, olisi halunnut heidän käsittelijöilleen vahvempaa tapauskohtaista harkintaa ja sitä liikkumatilaa, jota tässä hallituksen säästölaissa ei ollut.

Arvoisa puhemies! Jatkanko nyt vai pyydäkö uuden puheenvuoron?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Valitettavasti seitsemän minuuttia on se puhe aika.

Hyvä, kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

17.40 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on tänään toimeentulotuen muutos, ja kun katsomme näitä toimeentulotuen muutoksia koskevia yksityiskohtia, voimme jo vetää sen johtopäätöksen, että tämä laki kuuluu siihen sarjaan, joka olisi pitänyt valmistella asiallisesti. Valmistelu on ollut luokatonta, ja se näkyy myös siinä, että me keskustelimme jo neljättä tuntia tämän lain yksityiskohdista.

Hallitus siis esittää, että käytännössä noin 355 000 toimeentulotuen saajan osalta tehtäisiin muutoksia heidän vuokratasoonsa hyväksyttäviin menoihin ja sitä kautta siihen, min-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

käläisessä asunnossa he voivat asua. Tämä porukka muodostaa lähes 252 000 kotitaloutta, ja näiden 252 000 kotitalouden osalta olemme saaneet arvion sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, että lähes 57 000 kotitaloutta menee tämän nykyisen asumisnormin eli hyväksyttävien menojen yli. Ja kun näitä hyväksyttäviä menoja katsotaan, kuten tässä edellä edustaja Nurminen jo totesi, ollaan kyllä helposti saamassa sellainen lopputulos aikaan, jossa 40 000 ihmisen osalta on näitä menoja jo kohtuullistettu. Eli näistä lähes 57 000 ruokakunnasta noin 40 000 on Kelan päätöksin saanut nämä nykyiset asumismenot todettua sellaisiksi, että vaikka ne ylittävätkin asumisnormin, ne ovat perusteltuja. Tässä yhteydessä hallitus nyt yrittää saada aikaan tilanteen, jossa näiden vähävaraisten ja erittäin vaikeassa, haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten osalta otetaan käyttöön tällainen niin sanottu kolmen kuukauden pakkomuuttovelvoite, jolla tarkoitetaan sitä, että nämä ihmiset, jotka ovat asuneet omissa kodeissaan, joutuvat pohtimaan, pitäisikö heidän kuitenkin muuttaa johonkin, missä olisi halvempaa. Tämä tehdään siis siitäkin huolimatta, että Kela nämä menot on jo aikaisemmin päättänyt hyväksyä, ja näiden lähes 57 000 ihmisen osalta joudumme pohtimaan, mitä tämä heille tarkoittaa.

Valiokunta ottaa tähän asiaan hyvin kantaa tässä mietinnössään ja toteaa, että myöskin nämä lapsivaikutukset on otettava vakavasti. Valiokunta kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että meidän tulee seurata lapsiperheiden elämään vaikuttavia tekijöitä ja katsoa, miten tämä tilanne heihin vaikuttaa. Valiokunta toteaa myöskin, että kuulemisissa on tullut esille, että jo yksistään tiheästi toistuvilla muutoilla on lasten hyvinvointia heikentäviä vaikutuksia. Ja me tänään täällä salissa keskustelemme, onko tämä sen väärtti: onko 20 miljoonan euron leikkausten aikaansaaminen näiden ihmisten elämään sen väärtti, että meidän kannattaa laittaa tämän hyvinvointiyhteiskunnan jo valmiiksi lapsiköyhyydessä elävät lapset sellaiseen jamaan, että he miettivät jatkossa, huhtikuun 1. päivästä lähtien, missä tämä perhe asuu. Mutta hallituksen ratkaisu on, että säästöjä haetaan myös näistä asumisnormeista.

Asumisnormi Suomessa määritellään niin, että Kela on omalla ohjeistuksellaan ensinnäkin todennut ne tarpeelliset pidettävät asumismenot, ja käytännössä Kansaneläkelaitoksen tarpeelliset pitämät asuinmenot pohjautuvat kunnissa vuonna 2016 käytössä olleisiin asumisnormeihin. Kansaneläkelaitos tarkistaa nämä asumisnormit vuosittain, ja tarkastus perustuu hakijoiden ilmoittamiin vuokriin. Eli käytännössä myöskin se, kuinka kalliisti keskimäärin ihmiset ovat eläneet, ratkaisee sen, nouseeko tämä asumisnormi. Kun on jo selvinnyt, että asumisnormi on liian kapea, siis liian matala, niin sen takia näin monet ihmiset elävät, siis käytännössä yli viidennes toimeentulotuen saajista elää, asumisnormiin nähden liian kalliisti, ja ratkaisu on nyt siinä, että lähdetään hakemaan käytännössä säästöä näiden ihmisten osalta.

Me olimme esittäneet, että olisi järkevämpää laittaa nämä asumismenojen määräytymisperusteet kuntoon samalla, kun tässä annetaan nyt valtioneuvostolle asetuksenantovaltuus näitä menoja laittaa sellaiselle tasolle, joka vastaisi mahdollisimman hyvin kuntien todellisia asumismenoja. Tähän valiokunta kiinnittää huomiota oman mietintönsä kuudennen sivun yläalaidassa, jossa sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että asetuksella vahvistettavat tarpeelliset suuret asumismenot asetetaan tasolle, joka vastaa mahdollisimman hyvin kuntien todellista asumismenojen tasoa, ja että tarpeelliset suuret asumismenot myös seuraavat asumismenojen kehittymistä, jotta toimeentulotuen hakijoilla olisi tosiasiallinen mahdollisuus löytää asumisnormin mukainen asunto asuinpaikkakunnaltaan. Näin siis valiokunta toteaa, ja tämä johtuu siitä, että tämä asumisnormi kuulemisissa osoit-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tautui liian heikoksi. Ja kun näin on, niin valitettavasti tätä samaa ajatusta ei löydy tämän esityksen pykälästä, puhumattakaan perustelusta. Ja tämä kaino toive on esitetty, että valtioneuvosto jatkossa asetuksenantovaltuudellaan ottaisi nämä asiat huomioon.

Itse pelkään pahaa siinä suhteessa, että näitä menoja ei saada tarkastettua todelliselle tollalle, koska tässä on kysymys säästölaista, jonka tarkoituksena on leikata tämä 20—30 miljoonaa euroa. Näin ollen sitten myöskin keskimääräisten asumismenojen perusteella tehdyt nykyiset asumisnormit ovat sellaisia, jotka eivät tunnu riittävän tässä ajassa.

Valiokunta siis korostaa, että asumismenoja tulee tarvittaessa tarkastaa useammin kuin kerran vuodessa, jos asumismenoissa havaitaan kasvua esimerkiksi energiakriisin kaltaisten ennakoimattomien kriisitilanteiden vuoksi. Näin on sitten todettu, että tämä olisi tärkeää, että asumisnormin mukainen realistinen hintataso olisi huomioitu. Tätä ei kuitenkaan oteta huomioon pykälässä eikä perusteissa.

Arvoisa puhemies! Aivan nopeasti totean sitten vielä näistä... [Puhemies koputtaa] — Tai en totea siis, valitan. Täytyy jatkaa sitten seuraavassa. Pahoittelut, en ehtinyt nyt.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Pahoittelut, minuutit ovat samoja kaikille. — Edustaja Honkasalo.

17.47 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Ihän samalla lailla kuin edustaja Forsgrén täällä ihmetteli, että tätä julmaa leikkausta perustellaan yhdenvertaisuudella — se on ehkä paksuinta argumentaatiota, jota tässä salissa on kuultu — sen sijaan, että parannettaisiin näiden ihmisten asemaa, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa. Tuntuu myös oudolta, että hallituspuolueiden edustajat täällä pistävät nyt kaikki paukkunsa siihen, että yritetään todistaa, että ikään kuin tässä eivät olisi kyseessä yhteiskunnan kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset, kun he lähtökohtaisesti sitä nimenomaan ovat.

Tämä esitys johtaa siihen, että tilanne tulee olemaan erityisen haastava henkilöille, joilla on esimerkiksi maksuhäiriöitä, elämänhallinnan haasteita tai kuormittava elämäntilanne. Yksi tunnistettava ryhmä on yksin asuvat miehet, joten tässä on kyse myös sukupuoli-vaikutuksista, ja kun esimerkiksi perussuomalainen puolue usein puhuu sukupuolten tasa-arvon edistämistä vastaan ja puhuu siitä, että tasa-arvon edistäjiä ei kiinnosta miesten asema, niin tässä nimenomaan on tunnistettava se ryhmä, joka on muutenkin syrjäytymisvaarassa meidän yhteiskunnassa. Miksi tätä ryhmää nyt halutaan ajaa entistä tukalampaan asemaan? Täällä perussuomalainen edustaja totesi, että ei tämän esityksen pohjalta ketään olla heittämässä kadulle. Käytännössä tässä esityksessä on suuri riski sille, että asunnottomuus lisääntyy. Asunnottomuuden taustalla ne riskitekijät ovat nimenomaan muun muassa vähävaraisuus, elämänhallinnan vaikeudet, päihde- ja mielenterveysongelmat, sosiaalisten resurssien vähäisyys sekä muutokset elämäntilanteessa, kuten sairaus, ero, muutto toiselle paikkakunnalle. Eli ne ovat myös havaittavissa ihan tutkimuksenkin perusteella, mitkä selettävät sitä asunnottomuutta. Kun samanaikaisesti, niin kuin edustaja Koskela täällä aikaisemmin ansiokkaasti toi esille, vaikeutetaan ARA-tuotantoa isoissa kaupungeissa, mikä johtaa siihen, että niitä kohtuuhintaisia asuntoja ei ole saatavilla, niin mistä nämä ihmiset lähtevät sitten hakemaan näitä edullisempia, halvempia asuntoja, kun ei niitä sieltä Etuovi.comista ainakaan löydy?

Ehkä viimeisenä totean, että on hämmästyttävää tässä myös se, kuinka näin julmaa esitystä voi puolustaa niin heikoin asia-argumentein. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koskela, Minja.

17.50 Minja Koskela vas: Arvoisa puhemies! Täällä on tänään puhuttu sieltä hallituspuolueiden edustajien puolelta, että toimeentulotuen saajat asuvat ylisuurissa ja ylikalliissa asunnoissa. Herää kysymys, oletteko te tutustuneet siihen, miten toimeentulotuella eläminen vaikuttaa ihmisen arkeen ja esimerkiksi ihmisen asumiseen. Tästä tulee käsitys, että teillä olisi ymmärrys siitä, että toimeentulotuki olisi jotain valtion tarjoamaa luksusta. Se ei ole. Se on viimesijainen tukimuoto, joka tässä yhteiskunnassa tarjotaan. Se on kannustinloukku, ja se on köyhyysloukku, kuten täällä keskustelussa on aiemmin tullut ilmi. Sen hakeminen on äärimmäisen byrokraattista ja myöskin nöyryyttävää. Ihmisellä ei saa olla muita tuloja tai omistuksia tai varallisuutta silloin, kun toimeentulotukea haetaan. Nämä puheet tuntuvat minusta absurdeilta tässä kontekstissa.

Minulle on myös epäselvää, mihin työllisyysargumentti suhteessa tähän esitykseen perustuu, koska ihmisten työkyky ei parane sillä, että arkea heikennetään tai edellytetään muuttamista halvemmalle alueelle, jossa todennäköisesti on vielä vähemmän työpaikkoja tarjolla. Kun täällä on sanottu, että ei pidä olla sellaista mahdollisuutta, että asuisi Helsingin keskustassa, niin meillä on Helsingissä työvoimapula ja me tarvitaan ihmisiä Helsingissä jatkossakin. Ei saa olla semmoinen tilanne, että ihmiset joutuvat muuttamaan kodeistaan pois sen vuoksi, että täällä halutaan tieteen tahtoon heikentää ihmisten arkea.

Sitten on myös niin, että kun tätä tukea leikataan, niin silloin lisääntyvät sosiaaliset ongelmat. Silloin lisääntyvät muun muassa hädät, mihin te sitten vastaatte leikkaamalla asumisneuvonnan resursseja. Asumisneuvonta on juuri sitä toimintaa, jolla autetaan ihmisiä, jotka ovat esimerkiksi vaarassa saada hädän. Ja nyt te samaan aikaan lisäätte hädätöitä ja leikkaatte sieltä asumisneuvonnan resursseista.

Lausuntojen mukaan vaikutusten arviointi lasten, nuorten ja lapsiperheiden osalta tämän esityksen kohdalla on puutteellista. Ja minusta on sietämätöntä, että täällä pyritään puhumaan mustaa valkoiseksi ja väittämään, että näin ei olisi, kun tämä on kuitenkin nimenomaan sillä tavalla.

Sitten vielä haluan korostaa sitä, että sosiaaliturvaleikkauksista yhdistettynä hallituksen asuntopolitiikkaan tulee kokonaisuudessa todella rumaa jälkeä. Tämä vaikuttaa ihan kaikkialla Suomessa, mutta kyllä se erityisen vahvasti vaikuttaa nimenomaisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin, isoissa kaupungeissa eläviin ihmisiin. Ja näin ei saisi olla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

17.53 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tästä edustaja Koskelan puheenvuorosta on hyvin luontevaa jatkaa.

Eli sen lisäksi, että täällä hallituspuolueista on esitetty, että toimeentulotuella eletään kohtuuttoman kalliissa asunnoissa, on myös esitetty, että näitä kohtuuhintaisia asuntoja kyllä löytyy ympäri Suomea, suurin piirtein mistä tahansa. Luetaanpa nyt asiantuntijalausunto asiasta eli Kova ry:n lausunto, joka on tullut sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Eli Kova ry on Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat ry, ja Kovailla on 126 jäsenyhteisöä, niiden pysyvässä omistuksessa on yhteensä yli 320 000 vuokra- ja asumisoikeusasuntoa, joissa asuu yli 500 000 henkilöä. Kovan jäsenet toimivat noin 130 kunnassa ja omistavat yli 80 prosenttia rajoituksenalaisista normaaleista

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ARA-vuokra-asunnoista eli noin 70 prosenttia kaikista rajoituksenalaista ARA-vuokra-asunnoista. Eli luulisi, että heillä on näkemys siitä, kuinka näitä asuntoja Suomesta löytyy.

No, KOVA katsoo, että esitetyt tiukennukset asumismenojen huomioimiseen liittyvään sääntelyyn kohdistuvat jo valmiiksi kaikista heikoimmassa asemassa oleviin, ja on huolissaan erityisesti ARA-vuokra-asukkaiden maksukyvyn heikkenemisestä. Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että kun vuokran omavastuuosuuden määrät asiakkailta kasvavat, se heijastuu vuokramaksukykyyn ja tulee todennäköisesti osalla lisäämään taloudellisia ongelmia ja velkaantumista, mikä voi pidemmällä aikavälillä lisätä häätöjen määrää vuokravelojen takia. KOVA huomauttaa, että ARA-asunnoissa vuokrat ja vastikkeet määräytyvät omakustannusperiaatteella, mikä tarkoittaa, että asukkaat kattavat kaikki toiminnan kulut, myös esimerkiksi asuntojen tyhjäkäytön ja muiden asukkaiden vuokravelat. KOVA kiinnittää huomiota siihen, että lakiesityksen vaikutuksen arvioinnissa todetaan häätöjen voivan lisääntyä. KOVA katsoo, että toimeentulotukiasiakkaat ovat asuntomarkkinoilla jo valmiiksi haastavassa asemassa — tämäkin on enemmän tai vähemmän kyseenalaistettu tänään — ja tästä syystä tiukennukset voivat johtaa vuokraveloihin ja uhata asumisen jatkumista.

Sitten vielä eteenpäin tästä, etten nyt ihan koko lausuntoa lähde lukemaan: KOVA on huolissaan lakiesityksessä toimeentulotukeen ehdotetuista muutoksista, jotka esityksen perusteluiden mukaan kohdistuvat erityisesti sellaisiin asiakkaisiin, jotka eivät muuta tai eivät löydä edullisempaa asuntoa kolmen kuukauden aikana. KOVA katsoo, että esimerkiksi luottotiedoton henkilö on jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa vuokra-asuntoa etsiessään. KOVA kiinnittää huomiota myös siihen, että toimeentulotuen asumisnormin mukaisen asunnon löytäminen ei paikkakunnasta riippuen välttämättä ole asukkaalle helppoa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ja muissa isoissa kasvukeskuksissa ei ole vapaita edullisempia asuntoja, koska ARA-vuokra-asunnoilla on niin suuri kysyntä. ARA-vuokra-asuntojen tarjonta ei näillä alueilla vastaa kysyntää. Edullisempaan asuntoon muuttaminen voi tarkoittaa muuttoa esimerkiksi huonompien kulkuyhteyksien päähän. KOVA myös huomauttaa, että edullisemman asunnon perässä toiselle paikkakunnalle muuttaminen voi tarkoittaa muuttamista alueelle, jossa ei ole yhtä hyviä työllistymismahdollisuuksia, mikä ei edistäisi hallitusohjelmassa tavoiteltuja työllisyysvaikutuksia.

Hallitusohjelman yhtenä asuntopoliittisena tavoitteena on työvoiman joustava liikkuminen, ja nyt ehdotettu muutos voi heikentää työvoiman liikkuvuutta. KOVA arvioi vaikutuksen näkyvän erityisesti korkeiden asumiskustannusten pääkaupunkiseudulla, jossa on jo valmiiksi työvoimapulaa monilla aloilla. Lisäksi KOVA on huolissaan ehdotuksen mahdollisista segregaatiota kiihdyttävistä vaikutuksista. Lakiesityksessäkin todetaan, että jos aiempaa suurempi osa toimeentulotuen asukkaista muuttaa halvempiin asuntoihin, se voi myös lisätä pienituloisten alueellista keskittymistä. Lakiesityksen mukaan esityksellä tavoitellaan säästöjä ja myönteisiä vaikutuksia työllistymiseen liittyviin kannusteisiin tiukentamalla ja selkeyttämällä asumismenojen huomioimiseen liittyvää sääntelyä.

Sosiaali- ja terveysministeriön tekemän sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arvioinnin mukaan ensisijaisia etuuksia toimeentulotuella täydentävillä työllistymisen kannustimet eivät kuitenkaan vahvistu. KOVA arvioi, että niin toimeentulotukeen, asumistukeen kuin työttömyystukeen ehdotetut tiukennukset tulevat kohdistumaan osittain samoihin henkilöihin. Suuret suhteelliset tulonmenetykset painottuvat yhden aikuisen työikäisiin talouksiin, sillä kahden aikuisen talouksissa toimeentuloturvaetuuksien merkitys koko kotitalouden tuloihin on harvemmin yhtä suuri.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

KOVA myös huomauttaa, että kohtuuhintaisten asuntojen riittämättömyys näkyy myös valtion asumiseen maksamien tukien määrässä. Valtion tukemia kohtuuhintaisia ARA-asuntoja ei erityisesti pääkaupunkiseudulla ja muissa isoissa kaupungeissa ole riittävästi. Pääkaupunkiseudulla on noin 700 000 vapaarahoitteista vuokra-asuntoa, ja näissä asunnoissa on lähes 61 000 asumistukea saavaa ruokakuntaa. Vastaavasti pääkaupunkiseudun vajeassa 133 000 ARA-asunnossa on noin 38 000 ruokakuntaa, jotka saavat asumistukea.

Sitten loppuun vielä: KOVA muistuttaa, että Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on todennut 15.2.2023 julkistetussa ratkaisussaan Suomen sosiaaliturvan tason olevan jo liian alhainen. KOVA toteaa, että suunnitellut heikennykset toimeentulotukseen, yleiseen asumistukeen ja työttömyysturvaan alentavat sosiaaliturvan tasoa entisestään, mikä altistaa Suomen jatkossa entistä suuremmille sosiaaliturvan tasoa koskeville moitteille. Eli asiantuntija ei ole ihan samaa mieltä siitä, että näitä kohtuuhintaisia asuntoja löytyy yllin kyllin, mihinkä nämä kyseiset ihmiset voivat siirtyä kolmen kuukauden siirtymäajalla jatkossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

18.01 Minna Reijonen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä nyt on käsitelty tätä toimeentuloasiasiaa ja asumistukiasiasiaa ja kaikkea semmoista, ja tässä on nyt noussut esille vähän tämä epätasa-arvoisuus myös niin kuin Kelaan ja mitä kautta tämä tuki tulee ja miten se määritellään — tarvitaan semmoiset tasapuoliset ohjeet. Totta kai on hyvä, että nyt tehdään semmoiset ohjeet. Tähän astihan on ollut sillä tavalla, että on voitu käyttää enemmän sitä harkintavaltaa ja eri puolilla Suomea — eri Keloissa eri henkilöt riippuen henkilöstä, riippuen paikkakunnasta — ihmiset ovat vähän voineet joutua epätasa-arvoiseen asemaan. Nythän on nimenomaan hyvä, että ihmiset joutuvat tasa-arvoiseen asemaan ja ovat oikeudenmukaisia ne päätökset. Vai ettekö te halua, että ne ovat oikeudenmukaisia ne päätökset? Kuitenkin on tosi tärkeätä, että joka puolella Suomea tämä asia korjataan. Tähän asti ei ole ollut niin. On ehdottomasti hyvä, että tämä nyt muutetaan sillä tavalla. Mutta tosiaan ihmisistä kuitenkin pidetään huoli, se on ihan selvä asia. Toimeentulotukea joka tarvitsee, niin kyllä sitä saa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

18.02 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Olin eilen Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluehallituksen kokouksessa, ja siellä käytiin läpi ensi vuoden budjetit. Voin kertoa terveisiä hallituspuolueiden edustajille, että kylmää on kyyti — edustaja Reijonenkin tämän tietää Pohjois-Savosta. Ollenkaan ei lämmitä mieltä se, että hallitus vielä tulee leikkaamaan rahoituksesta ja lisäämään esimerkiksi tällä esityksellä hyvinvointialueiden kuluja. Onkin käsittämätöntä, että tässä tilanteessa sen kummemmin miettimättä tuodaan tänne saliin niitä esityksiä, jotka lisäävät ahdinkoa hyvinvointialueilla.

Voisin tässä nyt lukea Helsingin kaupungin lausunnosta pätkiä: ”Hallituksen esitys lisää toimeentulotuen ja henkilöstön kustannuksia hyvinvointialueilla. Lisäksi hallituksen esitys lisää sosiaalialan ammattilaisten työkuormaa tilanteessa, jossa osaavista sosiaalialan ammattilaisista on pulaa ja henkilöstön vaihtuvuus on suurta. Muutoksella tavoiteltu reilut tuhat lisätyöllistä valtakunnallisesti on määrältään hyvin pieni, ja sen hyödyt jäävät vähäisiksi verrattuna hyvinvointialueille aiheutuviin lisäkustannuksiin ja työmäärään. Esi-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tys ei myöskään tuo tavoitellun kaltaisia säästöjä, vaan kustannukset siirtyvät Kelalta hyvinvointialueille. Mikäli hallituksen esitys hyväksyttäisiin tällaisenaan, se vaatisi hyvinvointialueille sellaista lisärahoitusta, jolla pystyttäisiin lisäämään täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen määrärahoja, tekemään tarvittavat rekrytoinnit sekä edistämään sosiaalialan henkilöstön pysyvyyttä. Esityksen vaikutusten arviointi antaa varsin suppean kuvan muutosten aiheuttamasta lisätyömäärästä hyvinvointialueiden sosiaalialan ammattilaisille. Esityksessä todetaan, että yksi tapaaminen tai päätös sosiaalihuollossa vie noin tunnin aikaa. On kuitenkin tärkeää huomioida, että asumisasioiden selvittelyä ei voida pitää erillisenä sosiaalihuollon prosessina, vaan se vaatii usein asiakkaan tapaamista kasvotusten, palvelutarpeiden ja kokonaistilanteen kartoittamista, asioiden selvittelyä asiakkaan ja muiden tahojen kanssa, sosiaalihuollon lausunnon kirjoittamista Kelalle, mahdollista avustamista asuntohakemuksien täyttämiseksi, asiakaskertomusmerkintöjen kirjaamista ja mahdollisten toimeentulotukipäätösten tekemistä. Asiakkaan tilanteesta, tarpeesta tai toimintakyvystä riippuen yhden asiakkaan prosessi vie Helsingissä arviolta keskimäärin 2–3 tuntia aikaa. Lisätyötä aiheutuu myös siitä, mikäli asiakas ei saa määräjän puitteissa hankittua edullisempaa asuntoa, jolloin osia edellä mainituista toimenpiteistä pitää toistaa. Lisäksi neuvonnan ja ohjauksen tarve tulee lisääntymään niin Kelassa kuin hyvinvointialueilla.” Ihmettelen todella, että tässä hyvinvointialueitten ahdingossa tehdään tällaisia esityksiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

18.05 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Ehkä vielä haluaisin vastata, edustaja Reijonen, teidänkin puheenvuoroonne. Me ollaan nyt oppositiosta haluttu kiinnittää myös teidän huomionne näitten eri leikkausten yhteisvaikutuksiin. Tässä kyse on nyt siitä, että tässä kohdistetaan leikkauksia toimeentulotuella oleviin ja sitten erilaisten sosiaali-etuuksien varassa oleviin — jotka joutuvat vähän edes turvautumaan asumistukeen, soviteltuun — ja sitä kautta myös pienituloisiin duunareihin. Tänä päivänä kun katsoo isoissa kaupungeissa työskenteleviä pienipalkkaisia ihmisiä vaikka palvelualoilla ja hoitoaloilla, ylipäättensä työelämää, tätä pätkätyötä ja muuta, niin sillä palkalla ei tule toimeen. Meidän mielestämme palkalla pitäisi tulla toimeen, mutta teiltä ei ole myöskään tullut sellaisia esityksiä, joilla työsuhdeturvaa parannettaisiin, määräaikaistuuksien ketjuttamisiin puututtaisiin, palkalla tulisi toimeen ja vastattaisiin tämän hoiva-alan ja muun ahdinkoon, josta me olemme keskustelleet täällä lukuisia kertoja, kun te olette leikanneet hyvinvointialueitten rahoitusta, hoitotakuuta, vanhuspalveluista, ja tänään käsitellään lastensuojelun leikkausta, eli kaikkea. Eli tämä kokonaisuus on aivan hullunkurinen nyt teillä, ja kun me mennään tähän yksittäiseen esitykseen, niin tätä on vaikea käsitellä vain yhdestä näkökulmasta, kun meidän pitäisi katsoa tätä teidän koko kokonaisuuttanne, kun te leikkaatte näiltä samoilta ihmisiltä niitä euroja.

Meillä on erilaisia elämäntilanteita. Te sanoitte, että on hyvä, että viiteen lakikohtaan on laitettu nyt ne keinot, millä Kela näitä jatkossa tulkitsee, mutta kun jokaisella ihmisellä on erilainen elämäntilanne. Osa joutuu olemaan pitkäaikaisesti toimeentulotuella, me emme haluaisi sitä. Tässä lisätään toimeentulotukiriippuvuutta näillä esityksillä, 65 000 ihmistä, 30 prosenttia ensi vuonna. Meillä on ihmisiä, jotka joutuvat työskentelemään, osin saamaan soviteltua ja turvautumaan asumistukeen, että tulee työllä ja palkalla toimeen. Eli nämä tilanteet täällä sosiaaliturvan ja pienipalkkaisen työn ja erilaisten elämäntilanteiden välillä ovat niin monimuotoisia, että tässä lakikokonaisuudessa ei ole huomioitu tätä koko-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

naisuutta, ja tästä aiheutuu meidän näkemyksemme mukaan kohtuuttomia tilanteita ihmisille. Kysyisinkin teiltä, mikä teidän mielestänne on kohtuullista, millaiset leikkaukset. Me tiedetään, että tässä puhutaan keskimäärin 100 euron leikkauksesta — jos et löydä sitä kohtuuhintaisempaa asuntoa sieltä koko Suomesta, niin sitten leikataan. Meillä asumistuen leikkauksissa puhutaan jo satasista, jopa tuhansista euroista, työttömyysturvassakin puhutaan useista satasista ja indeksileikkauksissakin puhutaan jo yli 10 prosentin leikkauksesta tämän neljän vuoden aikana, eli kyllä meidän mielestämme se kohtuuttomuuden raja on ylitetty näillä esityksillä. Kuten sanoin, niin nämä ovat perusturvaan kohdistuvista leikkauksista — meidän asiantuntijakuulemisemme jälkeen, ja he olivat tutkineet asiaa 90-luvun alkupuolelta asti — suurimmat. Mielestäni sen takia meidän täytyy puhua näistä yhteisvaikutuksista ja tuoda esille myös niitä esimerkkejä ja vaikutuksia, joita hallitus ei ole tässä valmistelussa halunnut tuoda ja joista me olemme käyneet lukuisia kertoja keskustelua. Toivoisin, että viimein täällä, nyt kun tämä on täällä salissa astumassa voimaan, teillä olisi myös sen tiedon pohjalta, jota me olemme käyttäneet, vastauksia meille. Mutta ei.

Menen nyt vielä tähän Kelan lausuntoon, joka on keskeinen — ja johon varapuheenjohtaja Laihokin viittasi — koska Kela on tässä tämän lain toimeenpanija. Täällä Kela toteaa: ”Suurin laissa esitetty muutos koskee nähdäksemme sitä, että esityksen mukaan myös niiltä tuensaajilta, jotka eivät yrityksistään huolimatta löydä kohtuuhintaiseksi katsottujen asumismenojen ehtoja täyttävää asuntoa, voitaisiin jatkossa korvata asumismenot vain kohtuulliseksi katsottuun rajaan asti. Kysyntä kohtuuhintaisista asunnoista on kova, eikä tuen saajilla ole useinkaan mahdollisuutta kohtuuhintaisen asunnon löytämiseen. Myös asunnon etsiminen ja muuttaminen vaativat monenlaisia voimavaroja. Toimeentulotuen saaja joutuisi esityksen mukaan kustantamaan kohtuulliseksi katsotun rajan ylittävät asumismenot käytännössä toimeentulotuen perusosasta, mikä heikentää merkittävästi hänen toimeentuloaan ja voi aiheuttaa kohtuuttoman tilanteen tuen saajalle.”

Kela jatkaa: ”Toimeentulotuen saajien elämäntilanteet ovat moninaisia, ja heille on kasautunut useita erilaisia ongelmia selvästi muuta väestöä yleisemmin. Useat ongelmat, kuten terveysongelmat, matala koulutus ja pitkittynyt työttömyys, ovat myös yhteydessä heikompiin työllistymismahdollisuuksiin, jolloin henkilöiden mahdollisuus kompensoida viimesijaisen tuen leikkauksia ovat erittäin huonot. Lisäksi toimeentulotuen saamisen edellytys on se, ettei kotitaloudella ole säästöjä. Kuten esityksessä todetaan, leikkaus tuen määrään tulee todennäköisesti lisäämään osalla taloudellisia ongelmia, velkaantumista, joissain tapauksissa myös häätöjä sekä ohjautumista kolmannen sektorin avun piiriin, eli tiivistetysti ehdotettu muutos todennäköisesti lisää kasautuvaa huono-osaisuutta.” Kelan näkemyksen mukaan: ”Näkemyksemme on, että esityksen perusteella tavoiteltavat säästöt ja arvioitu vaikutus työllisyyteen ovat pieniä suhteessa sen todennäköisesti aiheuttamiin ongelmiin haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille.” Näin toteaa lain toimeenpanija. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Merinen, olkaa hyvä.

18.12 Ville Merinen sd: Arvoisa puhemies! Tänään on historiallinen päivä. Hallituksen toimet lisäävät toimeentulotuelle putoavia ihmisiä arviolta 27 prosenttia. On puhuttu paljon asumismenojen kiristämisestä täällä tänään ja on menty aika erikoisiakin latuja: on puhuttu keskustassa asumisesta ja Etuovi.comista ja monenlaisista jutuista. Täällä on kuultu myös semmoisia puheenvuoroja, missä se on ikään kuin pieni asia, että ihminen joutuu

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

muuttamaan, mutta sehän ei todellisuudessa ole näin. Muutto on ihmisille aina iso asia, ja etenkin se on iso asia perheen lapsille. Meillä on paljon tutkimustietoa siitä, että jos ihminen joutuu lapsena muuttamaan paljon, niin se vaikuttaa hänen tulevaan elämäänsä yllättävän paljon. Että ne eivät ole semmoisia kevyitä pieniä asioita.

Minä luen tässä pienen pätkän lapsiasiainvaltuutetun lausunnosta, jossa hän lainaa Riskikarin tutkimusta: ”Muuttojen määrän yhteydet hyvinvointitekijöihin tuovat esiin, että runsas muutto on kuormittava tekijä lapsen ja nuoren hyvinvoinnille. Selitystä tähän voi hakea esimerkiksi siitä, että asuinpaikan muuttaminen merkitsee myös kasvuympäristön muuttumista, kaveripiirin katoamista, vanhempien tukiverkostojen muuntumista, päiväkodin ja koulun vaihtumista, harrastusporukan muuttumista tai katoamista sekä uusia fyysisiä puitteita. Paikkakuntaa muuttaneita lapsiperheitä ei välttämättä tueta erikseen. Mahdollisia ovat myös tietokatkokset, kun viranomaisilla olevaa tietoa ei välitetä eteenpäin. Aineiston pohjalta palvelujärjestelmän kehittämiseksi voikin esittää hyvin kysymyksen, miten tunnistaa nykyistä paremmin muuttavien lasten ja nuorten ja heidän perheidensä tuen tarpeet riittävän ennakoivasti.” ”Kuten edellä olevasta esityksestä voidaan havaita, lukuisten muuttojen vaikutukset voivat kohdistua kielteisesti useisiin pääministeri Orpon hallitusohjelman tavoitteisiin. Edellä todetun perusteella lapsiasiainvaltuutettu katsoo, että nyt esitetyn toimeentulotuesta annetun lain muutoksen vaikutuksia lapsiperheiden ja nuorten muuttoihin ja runsaiden muuttojen kielteinen vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin tulisi lainsäädännön muutoksessa ottaa huomioon.”

Eli meillä on tosi vähän puhuttu tästä puolesta tässä käsittelyssä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista, olkaa hyvä.

18.15 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tässä salissa on nyt tosi paljon tänään puhuttu siitä, minkälaiset nämä lain vaikutusarvioinnit tulevat olemaan, eli käytännössä, mitä tästä laista seuraa. Tähän valiokunta ottaa kantaa itse asiassa jonkin verran tässä mietinnössä. Joitakin näkökulmia tähän keskusteluun.

Ensinnäkin, niin kuin totesin jo aikaisemmin, meillä on tätä perustoimeentulotukea saavaa porukkaa 251 958 kotitaloutta, joissa asuu siis 355 000 ihmistä, ja käytännössä tämän lain mukaan tuensaajista, joihin tämä kohdistuu, näitä kotitalouksia on lähes 57 000. Tämän asian ministeriö hallituksen esityksessä ilmaisee toisin. Esityksen vaikutusarvioissa sivulla 14 esitellään tällaista taulukkoa, johon myös valiokunta viittaa. Tässä taulukossa mielenkiintoista on se, että meillä käytännössä on tuon taulukon mukaan näitä yksittäisiä ihmisiä 103 604, joita tämä esitys koskisi, ja kun näitä on siis noin 100 000 siitä 355 000:sta, niin totta kai tämä esitys vaikuttaa todella moneen. Se vaikuttaa lapsiin, se vaikuttaa iäkkäämpiin, se vaikuttaa kaikkiin perheenjäseniin silloin, kun ollaan toimeentulotuen piirissä.

Sosiaali- ja terveystoimikunta toteaa, että tällä taulukolla, joka siellä on, on osoitettavissa, että tällä leikkauksella voi olla siis merkittäväkin vaikutus niiden kotitalouksien taloudelliseen asemaan, joilla ei ole erityistä perustetta asua asunnossa, jonka asumismenot ylittävät asetuksella säädettävän asumisnormin. Tämä ylitys, joka on myöskin laskettu, on keskimäärin 95 euroa 47 senttiä. Eli kun tässä keskustelussa on kysytty, kuinka paljon euroissa tässä leikataan, niin tämän sosiaali- ja terveystoimikunnan mietinnön pohjalta voi sanoa, että keskimäärin tämä leikkaus on noin 95 ja puoli euroa. Tämä perustuu siis maalis-kuun 23 toimeentulotuen saajien keskimääräiseen tarpeellisten asumismenojen ylitykseen.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Näin ollen ollaan siinä tilanteessa, että on syytä tarkemmin vielä katsoa, mitä perustuslakivaliokunta sanoo näistä asioista.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta totesi omassa lausunnossaan kappaleessa 12, ettei tässä ehdotuksessa ole mukana perustuslain 9 §:n mukaista vapautta valita asuinpaikkansa turvaavaa sääntelyä, ja perustuslakivaliokunta jatkaa, että esimerkiksi työssäkäyntialuetta koskevan kaltaista kohtuullisuutta alueellisesti rajaavaa sääntelyä. Tällä siis tarkoitetaan sitä, että laissa jää auki, mihin nämä ihmiset muuttavat, nämä 100 000 ihmistä, joita tämä koskee. Tämä sääntely ei nyt kerro, mihin heidän pitäisi muuttaa — anteeksi, näissä lakipykälissä ei oteta kantaa siihen, minkälainen tämä alue on — mutta perustuslakivaliokunta viittaa siis siihen, että voisi olla hyvä tätä asiaa määritellä, ja käytännössä viittaa tähän työssäkäyntialueeseen.

Meidän käsityksemme mukaan tätä työssäkäyntialuetta on tarkasteltu sääntelyn pohjana, mutta näyttää siltä, että sitä ei voitu ottaa tähän esitykseen monistakaan syistä mukaan, ja silloin tämä jäi pois. Itse toimeentulotuessa on pitkäaikainen sääntely perustunut kotikuntaisuuteen. Tässä valiokunta sitten teki perusteluihin tarkennuksen, jossa se otti kannan, että tämä voisi olla pääsääntöisesti kotikunnassa, jolloin sosiaali- ja terveysvaliokunta otti tulkin sen siitä, että hakijaa ohjataan pääsääntöisesti etsimään asuntoa asuinpaikkakunnaltaan tai sen lähialueilta. Tällöin tulisi kuitenkin mahdollistaa edellytykset toimeentulon turvaamiseen ja itsenäiseen selviytymiseen, aivan kuten aikaisempikin paikka mahdollisti.

Tässä valiokunnan mietinnössä todetaan myöskin, että on hyvin erilaiset edellytykset ja lähtökohdat siirtyä asuinpaikasta toiseen. Todettiin valiokunnassa myöskin, että tämän pitää sisältää mahdollisuus työssäkäyntiin ja sosiaalisiin suhteisiin eli sellaiseen tavanomaiseen elinpiiriin. Tämän takia on äärettömän tärkeätä, että me käymme myöskin salissa keskustelua siitä, mihin nämä ihmiset muuttavat, kun se jää tässä pykälätasolla auki. Perusteluissa otetaan käytäntö, että se olisi pääsääntöisesti kotikunta.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen vaikutuksista on paljon keskusteltu myös sen suhteen, lisääkö tämä työllisyyttä. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että tämä esitys lisäisi hallituksen oman arvion mukaan tuhannella ihmisellä työllisyyttä, mutta kuulemispalaute johti tältä osin siihen, että valiokunta joutui määrittelemään tämän tuhannen ihmisen työllisyystavoitteen kuitenkin epävarmaksi, ja se lukee tässä mietinnössä. Tällä ei ole siis sanottavaa työllisyysvaikutusta. Toisaalta tällä esityksellä on haluttu puuttua vuokra-asumisen vuokrahintoihin, ja myöhemmin on selvinnyt, että myöskään tätä tällä esityksellä ei pystytä saamaan kuntoon eli käytännössä näillä ei tule olemaan vaikutusta vuokrahintoihin. Siitäkin on tehty monta tutkimusta, ja nämä asiat olivat myös meillä esillä.

No, sitten tässä esityksessä on sen lisäksi todettu, että tällä voisi olla hyvin vähän lapsivaikutuksia. Tässä salissa aivan vähän aikaa sitten myös pöytäkirjoihin todettiin, että tässä on nimenomaan otettu pois lapsivaikutukset. Tuossa 103 000 ihmisen joukossa on perheellisiä, joko yksinhuoltajia tai kahden huoltajan perheitä, noin 20 000. [Puhemies koputtaa] Kyllä tällä on aika iso merkitys myös lapsiperheiden kannalta ja lapsivaikutusten kannalta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

18.22 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen myötä tosiaan jatkossa, ellei hakija täytä lakiin kirjattavia erityisperusteita, vähäistäkään asumisnormin ylittämistä ei korvattaisi toimeentulotuella kuin korkeintaan kolmen kuukauden ajan, jolloin hakija muuttaa edullisempaan asuntoon. Esitys tarkoittaa käytännössä leikkausta toimeentulotu-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

keen, haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tilanteen vaikeutumisesta sekä köyhyyden ja toimeentulo-ongelmien lisääntymistä.

Laissa ehdotettava kolmen kuukauden määräaika muuttamiselle on epärealistinen monella alueella, kun kohtuuhintaisten asuntojen löytäminen on hyvin haastavaa. Tilanne on erityisen vaikea henkilöille, joilla on maksuhäiriöitä, elämänhallinnan haasteita tai kuormittava elämäntilanne. Asumisnormin tulisi olla realistisella tasolla, jotta sen alittavia asuntoja ylipäättään löytyisi jokaiselta alueelta.

Valiokunnan kuulemisten perusteella esityksen tavoitteista toteutuisi lähinnä asumismenojen huomioimisen selkiytyminen. Esityksessä tavoitellut valtiontalouden säästöt ja työllistymiseen liittyvät tavoitteet jäävät asiantuntijakuulemisten perusteella epävarmoiksi. Muutokset uhkaavat lisätä kustannuksia muun muassa hyvinvointialueiden täydentävässä ja ehkäisevässä toimeentulotuessa ja sosiaalityössä. Sosiaaliset ongelmat, hädät, ulosotto ja maksuhäiriömerkinnät saattavat lisäntyä tuen leikkaamisen ja asumisen hankaloittamisen myötä. Työllisyyden osalta vaikutuslaskelmissa ei ole huomioitu sitä, että toimeentulotuen asiakkailta on jo tällä hetkellä perustellut syynsä tuen saantiin, kun he eivät voi hankkia riittävää toimeentuloa työnteolla esimerkiksi alentuneen työkyvyn tai muiden haasteiden vuoksi. Edullisempaan asuntoon muuttaminen voi tarkoittaa myös siirtymistä alueelle, missä on entistäkin vähemmän tarjolla työpaikkoja ja työllistymiseen liittyviä tukitoimia.

Arvoisa puhemies! Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on eri yhteyksissä ehdottanut toimeentulotuen saajien elämäntilanteiden laajempaa selvittämistä, jolloin erilaiset syyt toimeentulotuen tarpeeseen voitaisiin tuoda esiin tutkimustiedon avulla ja kohdistaa oikeasuhtaiset ja vaikuttavat toimenpiteet toimeentulotuen tarpeen vähentämiseen. Sen sijaan, että toimeentulotuen saajiin kohdistetaan huonosti perusteltuja leikkauksia, tulisi tukea kehittää tutkimustiedon pohjalta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esitettiin, että hallituksen esitys on laadittu ilman tarpeellisia vaikutusarvioita ja hyvän hallintotavan mukaista riittävän pitkää lausuntoaikaa. Useiden asiantuntijoiden mukaan esityksen vaikutusten arviointi on muun muassa lasten, nuorten ja lapsiperheiden osalta puutteellinen eikä arviointi kohdennu riittävästi eri lapsiryhmiin eikä haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin. Lainsäädännön arviointineuvosto totesi lausunnossaan: ”Esitysluonnoksessa olisi tullut kuvata erilaisia ihmisryhmiä, joihin muutokset erityisesti kohdistuisivat. Esitysluonnoksesta jää epäselväksi, miten muutokset vaikuttavat esimerkiksi henkilöihin, jotka ovat ylivelkaantuneita, joilla on luottotietomerkintöjä tai muita elämänhallinnan haasteita.” Lainsäädännön arviointineuvosto myös viittasi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeeseen: ”Vaikutuksia kotitalouksien asemaan tulee tarkastella kohderyhmittäin esimerkiksi silloin, kun esitys vaikuttaa merkittävästi kohderyhmän taloudelliseen asemaan. Tällaisia ryhmiä voivat olla esimerkiksi erilaisten sosiaalietuuksien saajat, kuten työttömät työnhakijat, eläkeläiset tai lapsiperheet. Erityistä huomiota tulee kiinnittää pienituloisimpiin ja muihin haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin sekä taloudellisten ja sosiaalisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Vaikutukset voivat olla merkittäviä, vaikka ne kohdistuisivat hyvin rajoitettuun yksilöjoukkoon, jos kyse on esimerkiksi perustoimeentulon tai muun periaatteellisesti tärkeän oikeuden turvaamisesta.”

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota esitykseen sisältyvien vaikutusarvioiden puutteellisuuteen ja erityisesti eduskunnan käsiteltävänä olevien esitysten yhteisvaikutusten arvioimisen merkitykseen. Samoin lainsäädännön arvioin-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tineuvosto katsoi, että arvioinnissa olisi tullut ottaa huomioon muut valmisteilla olevat uudistukset ja niiden mahdolliset yhteisvaikutukset erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ihmisryhmille. Jos useiden esitysten vaikutukset kohdistuvat osittain samoihin ihmisiin, on tärkeää arvioida myös toimien yhteisvaikutuksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

18.28 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Edustaja Reijoselle sanoisin vielä, aivan niin kuin edustaja Nurminen täällä täsmensi, että koen tällaiset lausunnot aika ongelmallisina, että todetaan, että nyt, kun tämä säädetään lakiin, vältetään siltä, että päätökset ovat mielivaltaisia, ja päätökset ovat oikeudenmukaisia. [Minna Reijosen välihuuto] — Näin te, Reijonen, totesitte. — Tämähän nimenomaan vähentää merkitystä ja halventaa näitä ammattilaisia, jotka virkavastuulla tekevät näitä päätöksiä. Eli mietitään pikkasen sitä, miten näistä ammattilaisista puhutaan — sosiaalihuollon ammattilaisista, jotka työskentelevät vielä hyvin aliresursoidulla sektorilla erittäin epäeettisissä olosuhteissa, näkevät myös ihmisten todella erilaisia elämäntilanteita. On vain järkevää, että niissä tilanteissa pystytään käyttämään yksilöllistä harkintaa, koska toimeentulotukiasiakkaiden elämäntilanteet ovat niin erilaisia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

18.29 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Jatkan tästä, mihin kollega Veronikakin kiinnitti huomiota, että kyllähän meidän pitää tunnustaa ja tunnistaa nykyisen toimeentulotuen tilanne. Siellä on käytetty ja on perusteellisesti käytetty harkintavaltaa ja tapauskohtaisuutta, ja se on ollut nyt jo hyvin säänneltyä. Toisaalta, niin kuin tässä on keskusteltukin, te samaan aikaan haluatte purkaa kannustinloukkuja ihmisiltä, mutta köyhillä te vain lisäätte näitä kannustinloukkuja. Jos miettii, että toimeentulotuki tulee kasvamaan 65 000 ihmisellä ensi vuoden aikana, niin miettikää näitä ihmisiä ja heidän elämäntilannettaan. Jos tämä pitkittyy, heidän on entistä vaikeampaa työllistyä. Ja leikataan niistä pienistä tuloista, kun kaikki kustannukset nousevat ja eläminen vaikeutuu. Työmarkkinatilanne on äärettömän huolestuttava, ja koko ajan puhutaan esimerkiksi rakennusalan ahdingosta ja yt:istä. Kyllä nyt tarvitsisi luoda toivoa, ja varsinkin tässä itsenäisyyspäivän alla myös päätösten pitäisi olla sen suuntaisia, että me halutaan yhteiskuntana yhdessä viedä näitä asioita eteenpäin ja pidetään kaikista huolta.

Tämä teidän politiikkanne lähtee siitä, että rangaistaan tiettyjä ihmisiä monella eri tavalla. Nämä kaikki teidän kohdistamanne leikkaukset kohdistuvat samoihin ihmisiin, pienituloisiin duunareihin, työttömiin ja muuten köyhiin ihmisiin, joista tänään esimerkiksi keskustelemme. Pyydämme ja peräämme nyt edelleen vastauksia ja myös moraalista vastuuta siitä, missä kulkee se kohtuuttomuuden raja, jota me olemme moneen kertaan kysyneet. Sitä, kuinka paljon näiltä ihmisiltä voi vaatia ja leikata, me emme ole saaneet näissä vaikutusarvioinneissa selville. Me emme tiedä, kuinka paljon te olette leikkaamassa näillä eri esityksillä näiltä ihmisiltä ja näiltä perheiltä pienistä tuloista rahoja, ja nämä tulevat realisoitumaan ensi vuonna. Ihmiset eivät ole vielä tiedostaneet ja ymmärtäneet näitä teidän 1,5 miljardin leikkauksianne, mutta nämä tulevat näkymään monen pienituloisen ihmisen arjessa, jotka nyt jo joutuvat maksamaan pienistä rahoistaan oman elämisen ja elämään hyvin vaatimattomasti.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Sen takia mielestäni tämä keskustelu on ollut hyvin ikävää, ja tässä on pienituloisia vähätelty hyvin voimakkaasti tämän keskustelun aikana. Tässä on keskusteltu siitä, että he voivat muuttaa pois kaupungeista, että tänne kaupunkiin tarvitaan vain työssäkäyviä. Näillä monilla ihmisillä on halu työllistyä, tehdä töitä, saada asunto päälle ja saada parempaa elämää, mutta näillä teidän toimillanne te ajatte vain ihmisiä köyhyyteen ja niihin lieveilmiöihin, [Puhemies koputtaa] joista me ollaan täällä keskusteltu. — Arvoisa puhemies, tulen jatkamaan pönttöön. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa herra puhemies! Mielestäni on tärkeää, että näistä asioista keskustellaan täällä huolella, ja olisin toivonut, että täällä olisi ollut hallituspuolueista vielä enemmän paikalla, koska viette tätä lakiehdotusta eteenpäin. Sinällään haluan sanoa tästä itse prosessista vielä, että kuulumme laajasti asiantuntijoita ja asiantuntijalausunnat olivat hyvin kriittisiä. Kuten täällä olemme yrittäneet tuoda vielä loppusuoralla näitä huomioita, niin meillä on paljon avoimia kysymyksiä, emmekä tiedä, miten ja millä tavalla nämä tulevat vaikuttamaan. Tämä ei ole hyvää lainsäädäntötyötä. Eduskuntaan myös kuuluu se, että kun me kuulemme asiantuntijoita ja saamme lausuntopalautteen ja rakennamme tasapuolisen mietinnön, niin sieltä ei pyyhitä virkapohjasta tosiasioita. Tosiasiat on tunnustettava, ja faktoissa on pitäydyttävä kiinni. Siksi en pidä siitä, että näiden neljän lakikokonaisuuden osalta, puhuttaessa näistä teidän säästölaeistanne, on harjoitettu tämmöistä ihan uudentyyppistä trumpilaista politiikkaa, jossa peitellään tiettyjä asioita ja halutaan tuoda näkyviin vain ne faktat, mitkä itse haluatte. Eli toivoisin, että tämä toimintatapa, jota on nähty tämän lainsäädännön valmistelussa, ei nyt lisäänny muualla eduskunnassa ja muihin lakiehdotuksiin. Me tulemme pitämään loppuun asti kiinni siitä, että kun te esitätte tämän tyyppisiä leikkauksia, niin me vaadimme hyvän ja riittävän valmistelun ja tosiasioiden tunnustamisen, että me voimme täällä salissa keskustella niiden pohjalta.

Mielestäni se, että varapuheenjohtaja kertoi nyt näille pienituloisille toimeentulotuen varassa eläville ihmisille, joiden pitää löytää kohtuuhintaisempi asunto ensi vuonna, että menkää Etuovi.comiin ja siellä on kymmenentuhatta vapaata asuntoa, kertoo tästä keskustelukulttuurista ja ilmapiiristä, mikä tulee keskusteltaessa kaikista pienituloisimpien ihmisten toimeentulosta. Käsittääkseni täällä ei ole ymmärrystä näiden puheiden perusteella siitä tosielämästä, missä he elävät ja miten heitä yhteiskunta pystyy tukemaan ja minkä tyyppisiin asumisen ja peruselämänedellytyksien realiteetteihin. Tämä ei vastaa sitä todellisuutta, josta me olemme kuulleet asiantuntijakuulemisessa hyvin vahvasti, ja sitä tosielämän faktaa.

Arvoisa puhemies! Tänään me jatkamme käsittelyä myös asumistuen leikkauksesta, ja se tulee myös olemaan iso kokonaisuus. Siinä esimerkiksi tulee kaikille Helsingissä yleistä asumistukea saaville suora leikkaus — kaikille helsinkiläisille yleistä asumistukea saaville suora leikkaus. Omistusasujilta viedään kaikilta 16 000:lta asumisen tuki. Enää ei voida puhua asumisen tuesta, vaan näiden esityksien jälkeen, mitä tänään käsittelemme, meidän pitääkin puhua vuokratuesta, koska se on uusi hallituksen malli. Eli, arvoisa puhemies, jatkamme keskustelua.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harakka, olkaa hyvä.

18.37 Timo Harakka sd: Puhemies! Tässä on nyt jo tuntikausia keskusteltu tästä tematiikasta, ja täällä on ihan Etuovi.comia plärätty ja sieltä etsitty vahvistusta sille fantasialle, että tällainen negatiivinen kannustin aidosti johtaisi siihen, että toimeentulotukiasiakkaat

siirtyisivät halvempiin asuntoihin. Mutta hämmästykseni huomaan, että täällä ei ole viitattu siihen, että meillä on asiasta käytännön kokemus: Tämä on toteutettu eräänlaisena ihmiskokeena vuosina 1997—2005, jolloin toimeentulotukeen sisällytettiin seitsemän prosentin omavastuu, jolla nimenomaan haluttiin kannustaa näitä kaikkein köyhimpiä siirtymään halvempiin asuntoihin. Kun sitten katsotaan jälkikäteen, kuinka siinä kävi, niin siteeraus STM:n raportista: ”Käytännössä kuitenkin osoittautui, ettei omavastuuosuus vaikuttanut toimeentulotukiasiakkaiden pyrkimykseen pienentää asumiskustannuksiaan.” Tämä täysin epäonnistunut ajatus perustuu tietenkin siihen jokaisen arkielämässään havaitsemaan asiaan, että muutosta aiheutuu niin paljon vaivaa ja myös arkielämän ongelmia, kun koko naapurusto saatikka sitten lasten elinympäristö muuttuisi, ja lisäksi tässä todetaan, että ei niitä asuntoja sitten kuitenkaan ollut niin paljon saatavilla kuin luultiin.

Joten 2005 tästä epäonnistuneesta ihmiskokeilusta luovuttiin, ja siihen oli toinenkin hyvä syy, että tällainen ekonomistinen fantasia ei toteutunut: siitä seurasi se, että 90-luvun lopun ennennäkemättömässä nousukaudessa, Nokia-vetoisessa nousukaudessa, kaikki muut Suomen kansan tulodesiilit — eli kun jaetaan kymmeneen osaan — vaurastuivat pait-si alin tulodesiili, joka ei vain suhteellisesti menettänyt asemiaan vaan myös köyhtyi absoluuttisesti. Tällaiset seuraukset epäilemättä näilläkin lakimuutoksilla ja esityksillä tulevat olemaan.

Lopuksi, puhemies, en malta olla ihmettelemättä sitä, että kun oikeiston yleinen tavoite on aina vähentää normeja, sääntöjä ja erilaista byrokratiaa, niin kaikkein köyhimpien osalta se resepti on aina se, että pitää lisätä normeja ja kurinpitoa ja byrokratiaa, jota tästäkin on luvassa, sen lisäksi, että päästään tilanteeseen, jossa hyvillä ja hurskailla ajatuksilla ja väitteillä johdetaan siihen, että kaikkein köyhimmät joutuvat kärsimään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

18.40 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Yksi tähän esitykseen liittyvä ja tässä illassakin esillä ollut erikoinen väärinymmärrys liittyy siihen, pitäisikö sosiaali- ja terveysvaliokunnan tai eduskunnan ylipäätään arvioida näiden esitysten yksilöllisiä vaikutuksia. Eli sosiaaliturvan osalta on epäilty, että tällaisten yksilöllisten vaikutusten arviointia ei pitäisi tehdä vaan pysyä yleisellä tasolla.

No, tähän valiokunta on ottanut kantaa. Valiokunta korostaa, että sääntelyn täsmäyttämistä huolimatta toimeentulotuen viimesijaiseen ja harkinnanvaraiseen luonteeseen sisältyy aina hakijan yksilölliseen tilanteeseen sidottua kohtuusharkintaa, ja korostaa, että ehdotettua sääntelyä asumismenojen huomioon ottamisesta on sovellettava perustuslakivaliokunnan lausunto — siis kappale 9 — huomioon ottaen perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti sekä erityisesti lapsen etu huomioiden. Perustuslakivaliokunta toden totta onkin ohjeistanut, että nimenomaan tätä yksilöllistä harkintaa on tehtävä, koska perustuslaki on yksilöllinen asiakirja. Sillä taataan yksilölliset oikeudet jokaiselle suomalaiselle perustuslain edessä. Sen takia on käyty kiivasta keskustelua siitä, onko tässä esityksessä otettu huomioon yksilölliset vaikutukset. Kävin äskeisessä puheenvuorossa tämän hallituksen esityksen vaikutukset läpi. Nyt tässä puheenvuorossa puutun vielä näihin yhteisvaikutuksiin, joista en ole päässyt vielä tänään puhumaan.

Tämä yhteisvaikutusten arviointi hallituksen osalta jäi kesken. Uskon, että alun perin oli tarkoitus arvioida myöskin hyvään lainvalmisteluun liittyvät yhteisvaikutukset, mutta siinä jäätiin kesken. En ole varma, kun itselläni on tuo verkkoversio tästä hallituksen esityk-

sestä, mutta samalla sivulla, jolla on taulukko näistä asumisnormin ylittävistä kotitalouksista ja näistä yksilöistä, viitataan siihen, että hallitus tekee myöhemmin tämän yhteisvaikutusten arvioinnin. Siinä selkeästi annetaan ymmärtää, että tämä esitys otettaisiin myöskin huomioon näissä yhteisvaikutuksissa. Mutta lopputulos on toisenlainen kuin hallituksen esityksessä sanotaan. Siis siinä hallituksen esityksessä sanotaan, että tämäkin esitys päätyisi yhteisvaikutusten arvioon, mutta näin ei koskaan tapahtunut.

Tämän esityksen heikkous on se, että toimeentulotuen leikkaus sekä kuntoutustuen leikkaus — jota myös tänään yöllä käsitellään — eivät kummatkaan ole tässä yhteisarvioinnissa mukana. Siinä yhteisarvioinnissa, ikävä kyllä, ei ole voitu ottaa kaikkia asioita edes näistä esityksistä huomioon, siis näistä, joista siinä on otettu vaikutukset huomioon. Sen takia kiinnitin tähän huomiota jo muutama viikko sitten ja kerroin, että olisi järkevää, että hallitus valmistelisi myöskin tämän puuttuvan ihmis- ja perusoikeusarvioinnin yhteisvaikutukset. Tämähän on normaalia lainsäädäntöä. Minulle tuli yllätyksenä, että kerta kaikkiaan me aiomme jättää sen välistä. Tästä asiasta jouduttiin äänestämään valiokunnassa ja käytännössä äänin 9—8 todettiin, että näitä yhteisvaikutuksia ei selvitetä. Se on minusta uskomatonta, että näitä ei voitu selvittää hallituksen eli hallituksen ministeriöiden taholta, niitä ei voitu edes valiokunnassa selvittää. Tätä koskevalle opposition ehdotukselle siitä, että mainitaan sitten näissä esityksissä, tässä mietinnössä, että StV ei ole voinut tämän annetun ajan puitteissa yhteisvaikutuksia selvittää, ei ikävä kyllä ollut enemmistön kannatusta. Sen takia minusta on käsittämätöntä, että täällä salissa vieläkin yritetään totuutta kirjoittaa näitten yhteisvaikutusten osalta uudelleen. Kyllä se nyt minusta oikeusvaltiossa on kova sana, jos oikeuskansleri sanoo, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan pitäisi päästä käsittelemään nämä yhteisvaikutukset riittävällä tavalla antamalla meille riittävä aikataulu näiden käsittelyyn. Lopputulos on historiaa, ja me voimme todeta, että näin ei koskaan käynyt.

Nyt muutama sana näistä vaikutuksista. Hallitus tavoittelee sosiaaliturvaleikkauksilla käytännössä kahden ja puolen sadan työttömän osalta 60 000—65 000:n ihmisen työllistämistä. Kysyn: millä hinnalla? Se on minusta olennainen asia, että hinnalla millä hyvänsä. Onko se mietitty, että hinnalla millä hyvänsä vai? Tämä sosiaalinen kestävyysvaje uhkaa karata käsistä, jos tällä menolla mennään. Ensinnäkin täällä esitetään, että tämä kurottaisiin umpeen, niin että 60 000—65 000 ihmistä työllistyisi. No, tämän esityksen työllisyysvaikutukset, joita tässä nyt käsitellään, ovat noin tuhannen ihmisen luokkaa, ja valiokunta on pitänyt niitä erittäin epävarmoina. Tänä yönä käsitellään vain toinen näistä esityksistä työttömyysturvaan liittyen ja näihin indeksileikkauksiin liittyen. Näillä esityksillä saadaan noin 40 000:n työllisyysvaikutus. Erikoista on se, mikä minulle ei ole koskaan käynyt ilmeiseksi, mistä se loppu tulee. Kyllä tässä laskukaavaerikoisuus on. Mutta se, mikä on huolestuttavinta, on se, että asumistuella ja asumistuen leikkauksella ei saada työllisyysvaikutuksia lainkaan, mutta täällä salissa yhä kerrotaan, että nyt yritetään purkaa kannustinloukkuja. Sosiaalipoliittisesti suurin kannustinloukku on se, että me tungemme toimeentulotuen piiriin. Tässä samassa esityksessä, kun me yritetään työllistää 60 000—65 000 ihmistä, ajatelkaa, me laitetaan 65 000 ihmistä suoraan toimeentulotuella, ja pidämme sitä kiistatta lieveilmiönä, joka on ok. Tämä vasta kalliiksi tulee yhteiskunnan toimeliaisuudelle ja kaikkien osallistumiselle. Tämä niukkuuden kannustin, joka tähän syntyy, tulee tuomitsemaan nämä ihmiset siihen, että niukkuus aiheuttaa ihmisille sen, ettei enää pysty lähtemään työhön, toimeentuloon eikä opiskelemaan. Niukkuuden kannustin on näistä kannustimista kaikkein kovin, ja se nyt otetaan käyttöön. Tämä ei tule johtamaan siihen, kuten hallituksen työllisyysvaikutukset tämän esityksen osalta kertovat — ei tule työllisyyttä.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

No, nämä muut ovat kovaa kyytiä. 9,2 prosenttia lisääntyy köyhien määrä, 68 000. Enemmän kuin siis työllisten määrä lisääntyy köyhien määrä. 13,6 prosenttia lisääntyy köyhien lasten määrä eli käytännössä melkein 17 000 lasta. Tämä on kovaa kyytiä. Toimeentulotuen käyttö tulee lisääntymään tämän mietinnön mukaan 20—30 prosenttia ja THL:n mukaan 27 prosenttia. Kovaa kyytiä.

Joudun vielä jatkamaan näistä — valitan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

18.47 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty yllättävän pitkäkestoinen keskustelu, ja minusta on hyvä, että näin on käynyt. Itse olen seurannut tätä hieman ulkopuolelta käsin, kun en istu sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Edustaja Nurminen käytti täällä äsken puheenvuoron, että tässä on ikävä sävy, ja kun olen ulkopuolelta tätä seurannut, niin vähintään ikävä sävy on ollut siinä mediakeskustelun osassa, jossa on lähdetty syylistämään sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä viivytteystä ja niin edelleen ja niin edelleen — enkä mene yksityiskohtiin, koska en niitä, arvoisa puhemies, tunne. En mene sille tielle ollenkaan.

Sen sijaan nyt, kun tätä keskustelua on täällä käyty näinkin pitkään, se kertoo kyllä, että ilmeisesti joidenkin mielestä se hidas tahti, jolla sosiaali- ja terveysvaliokunta on tätä asiaa käsitellyt, on pikemminkin ollut liian nopea, koska tästä puuttuu näin keskeisiä osia, mitä minä olen täällä kuullut. Olen ollut aika häkeltynyt siitä, mitä edustajat ovat täällä tuoneet esille: näin olennainen tekijä kuin uuden lain vaikutusarviot — ne ovat joko vajavaisia tai puuttuvat kokonaan. Teidän olisi pitänyt ehdottomasti, arvoisa valiokunnan puheenjohtaja, käydä kunnollinen keskustelu näistä asioista, ja tämä olisi vaatinut aivan selvästi pidemmän käsittelyajan [Krista Kiurun välihuuto] kuin miten te olette käyttäneet aikaa. Eli tämä tässä tuntuu oudolta.

Toinen outous, mitä tulee näihin vaikutusarvioihin, on se, että ilmeisesti on tehty yksi vaikutusarvio, joka ainakin lukuna täällä on tullut esille, että tämä muutos tulee hinnaltaan olemaan 20—30 miljoonan euron säästö. Se on ilmeisesti ihan faktuaalinenkin tosiseikka, joka tästä saadaan aikaiseksi, mutta sitten vaikutusarviona on se, että tällä työllistyy ehkä — ja sekin on vielä ”ehkä” — tuhat ihmistä. 20—30 miljoonaa säästetään ihmisten viimekätisestä toimeentulosta eli heidän perustoimeentulostaan sillä, että saadaan jotkut muut — pääsääntöisesti jotkut muut, ymmärsin sen tilanteen näin — mahdollisesti työllistymään. Tämähän on häkellyttävä tilanne. Olemmeko vakavasti tekemässä täällä päätöksiä tällaiselta pohjalta?

Edustaja Nurminen käytti tässä puheenvuoron, joka oli ansiokas puheenvuoro, joten minä haluan kysyä häneltä, kun te äsken sanoitte, että täällä ovat asiantuntijat esittäneet faktoja. Voiko olla totta, että valiokunta on käsitellyt asioita niin, että asiantuntijat antavat faktoja ja ne poistetaan siitä käsittelystä, jos ne ovat aidosti ja todistettavasti olevia faktoja? Tämähän tuntuu aivan häkellyttävältä, kun katsoo, miten muut valiokunnat tässä talossa työskentelevät. Kuinka näin voidaan itse asiassa menetellä? Tämä on ihan uskomatonta.

Minä kuuntelin äsken huolella, kun edustaja Kiuru tuossa käytti puheenvuoron yhteisvaikutusarvioista. Jälleen kerran hämmästelän valiokunnan työskentelyä. Jos tehdään pyyntö siitä, että täytyisi tehdä yhteisvaikutusarvio näiden kaikkien lainsäädäntöleikkausten vaikutuksista, niin te joudutte äänestämään tällaisesta asiasta. Voiko se olla totta? Näinkö te työskentelette, että 9—8 enemmistöllä todetaan, että emme me olekaan kiinnostuneita

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ta ihmisten kokonaisvaikutusarvioista lainsäädäntöjen kautta? Kun istumme muissa valiokunnissa, me toimimme aivan toisilla pelisäännöillä sisällöllisesti. En moiti ketään, vaan moitin tätä ilmapiiriä, ja siinä mielessä edustaja Nurminen on oikeassa, että vaikutti erittäin ikävältä tämä ilmapiiri.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

18.51 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Jatkan tästä yhteisvaikutusten arvioinnista, koska asia on todella oleellinen ja tärkeä, ja siitä syystä myös oppositiopuolueissa olemme asiaa pitäneet yllä jo useamman viikon, voi oikeastaan sanoa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa lähes kaikki lausunnonantajat katsoivat, että sosiaaliturvaan ehdotettujen leikkausten vaikutukset tulisi arvioida yhdessä, koska säästötoimet kasautuvat pitkälti samoille ihmisille ja kotitalouksille. Kohtuuttomien tilanteiden välttämiseksi esityksessä olisi pitänyt arvioida kattavasti toimeentulotukeen tehtävät muutokset yhdessä työttömyysturvaa ja asumistukea koskevien leikkausten kanssa. Vuoden 24 talousarvion käsittelyn alettua eduskunnassa saatiin käyttöön myös ministeriön toimittama muistio, jonka mukaan toimeentulotuen kustannukset tulisivat ensisijaisten etuuksien leikkausten vuoksi kasvamaan arviolta 25—30 prosenttia. Kuitenkaan tämän esityksen vaikutuksia ei käytännössä huomioitu ministeriön muistiossa, vaikka esityksen perusteluissa muistioon kuitenkin viitataan. Lainsäädännön arviointineuvosto kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemasta muistiosta vuoden 24 sosiaaliturvamuu-
tosten yhteisvaikutusten arvioinnista puuttuu perus- ja ihmisoikeuksien yhteisvaikutusten arviointi.

Myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt valtioneuvoston huomiota eduskunnan käsiteltävänä olevien esitysten yhteisvaikutusten arvioinnin puutteisiin erityisesti niiden perus- ja ihmisoikeusvaikutusten osalta. Erityisen huolissaan oltiin leikkausten kohdistumisesta juuri lapsiperheisiin. Vaikutusarvioissa ei ole otettu huomioon kaikkien lapsiin ja lapsiperheisiin vaikuttavien hallituksen esittämien sosiaalietuuksien leikkausten kokonaisvaikutuksia. Selvityksen mukaan erityisesti lapsiperheiden vuokranmaksuvaikeudet, häättöuhat ja lapsiperheköyhyyden lisääntymisen aiheuttama kurjistuminen ovat niitä yhteiskunnallisia riskejä, joiden vuoksi sosiaaliturvaleikkausten yhteisvaikutuksia tulee tarkastella edelleen.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa todettiin myös, ettei yhteisvaikutuksista täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen sekä hyvinvointialueiden lisäresurssitarpeisiin ole tehty kattavaa arviointia. Esityksessä olisi tullut vielä konkretisoida muussa sosiaalihuollossa syntyvien kustannusten suuruusluokkaa ja vaikutusta tavoiteltuihin säästöihin. Myös kunnan asumisneuvonnan tarpeen kasvu olisi pitänyt huomioida.

Valiokunnalle esitettiin myös huoli siitä, miten eriarvoisuuden lisääminen eri sosiaaliturvaleikkausten osalta vaikuttaa yhteiskuntaan pitkällä aikavälillä. Eriarvoistumiskehitys heijastuu myös kuntiin muun muassa palvelutarpeen kasvuna ja tuo siten lisäpainetta myös kuntatalouteen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan oppositioryhmät esittivätkin sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että valtioneuvoston on selvitettävä pikaisesti eduskunnan käsittelyssä olevien etuusheikkennysten puuttuvat kokonaisvaikutusten arviot. Leikkausten kasautuvat vaikutukset samoihin ihmisiin ja perheisiin tulee selvittää ja määritellä tästä näkökulmasta kohtuullisten leikkausten rajat. Ensisijaisesti kyse on hallituksen esittämistä leikkauksista asu-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

mistukeen ja työttömyysturvaan sekä sosiaaliturvaetuuksien indeksijäädytyksestä neljäksi vuodeksi. Myös muut hallituksen esitykset, joilla on kasautuva vaikutus ihmisten toimeentuloon, kuten toimeentulotuen sekä kuntoutustuen leikkaus ja jälkihuollon ikärajan laskeaminen, tulee huomioida ja esitysten alueelliset vaikutukset arvioida. Valitettavasti hallituspuolueista koostuva valiokunnan enemmistö ei kannattanut tämän välttämättömän selvityksen teettämistä valiokunnan päätöksenteon tueksi, vaan äänestyspäätöksellä 9—8 hallituspuolueiden edustajat kumosivat tämän tärkeän esityksen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

18.56 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Olen tässä kuunnellut illan keskustelua siitä, miten täällä pitäisi saada ihmisille asunto, kohtuuhintainen ja halpa asunto, ja sitten toiseen, miten pitäisi saada ihmiset työllistettyä ja miten realistista se on tässä tilanteessa.

Näitä toimeentulotuen saajia on kotitalouksina noin 250 000 vähintäänkin ja 350 000 yksittäisinä henkilöinä, kun näitä tilastoja katsotaan — valtavasta määrästä ihmisiä on kysä. Ja heidän toimeentulostaan tässä puhutaan, kun toimeentulotuesta puhutaan.

Ensinnäkin tämä halvemman asunnon saaminen: Jos ajatellaan, että puhutaan tällaisista satojentuhansien ihmisten määristä ja 250 000 kotitaloudesta, niin meillä esimerkiksi kohtuuhintaisia asuntoja ARA-tuotannossa valmistuu noin 5 000—7 000 kappaletta vuodessa. Hyvin nopeasti niitä kohtuuhintaisia, halpoja asuntoja ei ole yhteiskunnankaan toimituksessa, ja kun katsotaan sitten noita vuokramarkkinoita, niin avoimelta sektorilta niitä kohtuuhintaisia asuntoja aika harvoin löytyy. Eli täällä on selvästi tämmöinen ongelma, että niitä ei ole riittävästi tarjolla. Ja sitten erityisesti tämä koskee sitä, että suurissa kasvukeskuksissa on kova pula kohtuuhintaisesta asumisesta. Halutaanko näitten ihmisten muuttavan sitten kasvukeskuksien ulkopuolelle ja syrjemmälle? Toisaalta sitten kun pitäisi työllistää ihmisiä — niissä suurissa kasvukeskuksissa niitä työpaikkoja on tarjolla — niin tällainen ristiriita on myöskin tässä olemassa.

Sitten jos katsotaan tätä työllistymismahdollisuutta: Tässä nykyisessä tilanteessa, jossa me olemme nollakasvun alueella ja työpaikkoja ei synny — niitä jopa menee: yli 56 000 avointa työpaikkaa oli vähemmän lokakuussa kuin vuosi aiemmin, eli niitten määrä vähenee ja sitten työttömyys kasvaa — on toimeentulotuelta erittäin vaikea työllistyä ja sieltä on kaikista pisin matka työllistyä. Toivoisinkin, että tällaisestakin asiasta puhutaan näitten lukujen valossa, mitä tässä on.

Nämä ihmiset tarvitsevat apua, monenlaista apua, mutta tässä ollaan tekemässä nyt sentyyppisiä linjauksia, että he menevät vain syvemmälle ja syrjäytyvät entistä enemmän, ja meidän pitäisi olla siitä kehityspolusta erittäin huolissaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

18.59 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Ehkä ensin tähän edustaja Kiljusen huomioon. On totta, että meillä on ollut aika haastavaa tämä historiallisen suuren lakipaketin ja säästölain eteenpäinvieminen sen takia, että me olemme kuulleet asiantuntijoita mutta sitten asiantuntijoiden yksimielisillä huomioilla ja kriittisillä lausunnoilla ei ole ollut mitään merkitystä hallituksen esityksen kannalta. Ja tämän ja erityisesti asumistukimietinnön osalta on tapahtunut myös sitä, että meille tuotiin valiokunnan mietintöön hallituksen punakynällä esittämä uusi valiokuntamietintö, josta oli poistettu käytännössä valiokun-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

taneuvosten, asiantuntijoiden, koostama kokonaisuus. Sitä ja näitä hallituksen poistoesityksiä me olemme käsitelleet käytännössä näiden lukuisten tuntien ajan tässä viime päivinä, ja nyt olemme tässä tilanteessa.

Ehkä haasteellisinta itse tämän asian käsittelyssä oli se, että kun me kuulimme tämän asiantuntijapalautteen, me teimme valmistavassa keskustelussa hallituksen kanssa herrasmiessopimuksen, että näiden viiden pykälämuutoksen lisäksi, jotka edustaja Bergbom tällä luetteli ja jotka ovat erityisiä syitä tämän enimmäisasumisnormin ylittävälle summalle, sovimme, että sinne kuutoskohtaan lisätään pykälätasolle tämä Kelan edellyttämä tarveharkinta yksilöllisistä painavista perusteista, koska jos asia ei ole pykälässä, niin sillä ei ole merkitystä, kun lakia tulkitaan — pykälät ratkaisevat, kun lakia sovelletaan. Me teimme mietinnön tästä lähtökohdasta, tästä herrasmiessopimuksesta, mikä oli valiokunnan yhteinen näkökulma. No, aivan yllättäen, kun me tulimme käsittelemään mietintöä, hallitus oli vetänyt tämän yhteisen neuvottelutuloksen ja he yrittivät kiristää tätä hallituksen esitystä entisestään näillä edellytyksillä muuttaa toiselle paikkakunnalle, kiristää jopa hallituksen esitystä. Me jouduimme tuomaan sen faktan esille, että mikäli te edelleen yritätte kiristää tätä nyt jo olevaa hallituksen esitystä, niin tätä teidän uutta esitystänne ei ole edes perustuslakivaliokunta arvioinut. Ja tästä me taas jouduimme käymään pitkän keskustelun, jolloin me sitten lopulta saimme synnitettyä tämän esityksen, joka vastaa suurin piirtein hallituksen esitystä — ja jättää paljon kysymysmerkkejä.

Olen esimerkiksi toistuvasti tämän keskustelun aikana kysynyt edustaja Laiholta, tuleeko ihmisen hakea lakipykälien mukaan työtä koko Suomesta, niin että muuttaa [Puhemies koputtaa] koko Suomessa eri paikkakunnalle. — Puhemies, siirryn sinne. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Niin, arvoisa puhemies, olen toistuvasti kysynyt esimerkiksi tätä kysymystä, joka on ollut epäselvä pykälissä, koskeeko tämä kohtuuhintaisen asumisen etsimisen edellytys koko Suomea. Ja edelleen, jos pykälää katsoo, näin voidaan tulkita. Myös Kela on tuonut esille näitä huomioita, että kun pykälien tasolle otetaan tiettyjä poikkeuksia ja tarveharkintaa ei ole pykälissä, niin sinne syntyy näitä kohtuuttomia tilanteita. Ja sen takia Kela myös toivoi sinne kuudenteen kohtaan, siihen kaatoluokkaan, johon puheenjohtaja viittasi täällä jo useaan kertaan, jonkinnäköistä viranomaisen kokonaisharkintaa, jossa taso olisi voinut olla hyvin korkeakin ja ne kriteerit korkeat, jonkinnäköistä kokonaisharkintaa. Tämä meillä oli jo valiokuntaneuvosten pohjana jossain kohti prosessia, ja olimme yhdessä päättäneet, että tällainen tehdään, mutta aivan loppumetreillä tämä vedettiin pois sieltä. Sitten me lähdimme keskustelemaan näistä kiristyksistä.

Eli käytännössä prosessi tämän toimeentulotukilain käsittelyn suhteen on ollut moninainen. Tässä hallituksen esitys on muuttunut moneen kertaan, ja edelleen meillä on paljon avoimia kysymyksiä. Oma huoleni edelleen kohdistuu näihin erityisesti Kelan tuomiin huomioihin eri elämäntilanteiden huomioimisesta. Meillä on eri tilanteita, paljon nuoria, jotka ovat toimeentulotuella, on maksuhäiriömerkintöjä, monenlaisia erilaisia ongelmia. Pelkään sitä, jos perustoimeentulotuesta, joka on viimesijainen ja hyvin pieni ja tarkoitettu välttämättömiin menoihin, edellytetään leikattavan 100 euroa. Mistä se leikataan? Haluaisin, että edustaja Reijonen nyt kertoo, mistä perustoimeentulotuen osasta on varaa leikata 100 euroa, mitkä välttämättömät menot siitä jäävät käyttämättä, niin että sitten kun tulee näitä kysymyksiä, niin tiedämme vastata, että näistä on mahdollista leikata.

Kuten täällä on tuotu esille nämä työllisyysvaikutukset, niin tällähän ei arvioida olevan juuri työllisyysvaikutuksia. Valtiovarainministeriö on arvioinut 1 000 henkilöä. Meidän

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

asiantuntijakuulemisessamme hyvin laajasti nähtiin, että ei ole työllisyysvaikutuksia. Päinvastoin nähtiin, että toimeentulotuki itsessään on niin raskas kannustinloukku, että siltä työllistyminen on todella haastavaa. Toinen, vielä isompi leikkaus, jota käsittelemme tänään, on asumistuen leikkaus, ja siinäkin työllisyysvaikutus on valtiovarainministeriönkin arvioiden mukaan nolla, ja se ei myöskään laske vuokratukustannuksia. Eli kyllä näistä työllisyysvaikutuksista on hyvä täällä keskustella, koska myös näissä valiokunnalle toimitetuissa valtiovarainministeriön ja muiden arvioissa nämä ovat kyllä hyvin ongelmalliset ja haastavat. — Arvoisa puhemies, kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

19.06 Miko Bergbom ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelemme tosiaan lakia toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta. Täällä on tuotu keskustelussa esiin, että nyt ihmisiä heitetään kadulle, onko ihmisillä enää ihmisarvoa. Tätä on nostettu sieltä esiin useaan otteeseen ja ikään kuin kuvattu, että nyt kaikista heikoimmassa asemassa olevia kyykytetään. Mutta jos katsotaan tätä 7 a §:ää ja nimenomaan näitä puhuttuja poikkeuspykälää, millä tätä tarveharkintaa tehdään, niin täällähän nimenomaan tehdään sitä harkintaa sen yksilön näkökulmasta. Voin niitä tästä nyt ruveta luettelemaan, koska niitä jostain syystä ei tässä haluta hirveän useasti tuoda esiin.

Esimerkiksi 1) ”hakijan kanssa samassa taloudessa asuvan lapsen etu otetaan huomioon” ja 2) ”hakijan tai hänen perheenjäsenensä erityisestä hoidosta tai vammaisuudesta aiheutuva lisätilan tarve, taikka vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain mukaan tehdyt muutokset nykyisessä asunnossa”. Sitten täällä on esimerkiksi kohdassa 4 ”hakijan tai hänen perheenjäsenensä heikko terveydentila, muutoin alentunut toimintakyky tai korkea ikä” ja kohdassa 5 ”hakijan asuminen hyvinvointialueen järjestämässä asumispalveluun liittyvässä asunnossa” ja sitten kohdassa 6 ”muu 1—5 kohtaan verrattava perusteltu syy”. Eli tässähän jätetään kuitenkin tulkinnanvaraa sinne käsitteijöille. [Katri Kulmuni: Määräajaksi!]

”Jos toimeentulotuen hakijan asumiseen liittyvät menot ylittävät 2 momentin perusteella tarpeellisen suuruisiksi hakijan asuinkunnassa määritellyt menot eikä kyse ole 3 momentin mukaisista tilanteista, hakijaa on ohjattava hankkimaan edullisempi asunto.” — Tämähän on sinänsä ihan järkevää, että hankitaan edullisempi asunto, jos ollaan veronmaksajien maksaman tuen varassa. Ja sitten täällä sanotaan näin: ”Hakijalle on annettava kolmen kuukauden määräaika edullisemman asunnon hankkimista varten. Kansaneläkelaitoksen tulee ottaa tuensaajan asumismenot huomioon täysimääräisinä tämän määräajan.” Ja nyt tulee se tärkeä kohta: ”Määräaika on pidennettävä, jos hakijalla on vakava ohimevä kriisitilanne tai erityisiä vaikeuksia löytää edullisempi asunto aktiivisesta asunnonhausta huolimatta taikka muu perusteltu syy.”

Eli kyllähän täällä on siis tätä tarveharkintaa yhä edelleenkin. Tarveharkintaa tehdään. Siis totta kai, jos sinä olet tukien varassa, on syytä, että sille tehdään tarveharkintaa. Eiväthän nämä voi olla mitään automaatteja, että joku vain ilmoittaa jonnekin, että nyt tarvitsen tämän ja tämän verran tukea. [Minja Koskela: Eihän se nytkään mene niin!] Totta kai niissä pitää tehdä tarveharkintaa, ehdottomasti pitää. Tässä nyt vain selkeytetään tätä jo olemassa olevaa tulkintaa, mitä Kela tälläkin hetkellä tekee. Tässä nyt selkeytetään sitä. Nyt se tuodaan niin sanotusti lain tasolle, mikäli olen ymmärtänyt oikein.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Sitten täällä on laajennettu keskustelua koskemaan yleisesti sosiaaliturvan muutoksia ja niistä johtuvaa yhteisvaikutusarviointia. STM:hän on teettänyt yhteisvaikutusten arvioinnin vuodelle 24 esitettyjen sosiaaliturvan ja veromuutosten yhteisvaikutuksista kotitalouksien tuloihin. Täällä sanottiin aikaisemmassa keskustelussa — en enää muista, kuka totesi — että nyt työllistymisen kynnys kasvaa, että pienituloiset eivät enää pääsisi töihin, mutta itse asiassa jos katsotaan, niin täällä STM:n sivuilla todetaan näin: ”Työnteon kannustimien muutoksia on arvioitu työllistymis... [Puhemies koputtaa] — Arvoisa puhemies, jatkan pöntöstä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Jatkan. — Elikkä siis näistä työnteon kannustimista kun on puhuttu laajemminkin — ei vain pelkästään tästä esityksestä vaan kaikista hallituksen esityksistä — niin täällä STM:n vaikutusarvioinnissa lukee näin: ”Työnteon kannustimien muutoksia on arvioitu työllistymisveroasteen kautta. Muutosten myötä työllistymisveroasteen arvioidaan laskevan 67,5 prosentista 63,2 prosenttiin.” Työllistymisveroaste kuvaa sitä osuutta työllistymisestä seuraavasta tulonlisäyksestä, jonka työllistytvä menettää etuuskien pieneen tai verojen kasvun myötä. Mitä korkeampi työllisyysveroaste, sitä heikommat taloudelliset kannustimet työllistymiseen on. Ja kun nyt se työllistymisveroaste laskee, niin sitä paremmat kannustimet ihmisillä työllistymiseen on, ja tästähän seuraa se, että vuoden 2024 aikana voimaan tulevien toimien arvioidaan vahvistavan työllisyyttä noin 60 000—65 000 työllisellä. Työllisyyteen ja kannustimien muutoksiin liittyviä vaikutuksia kuvataan tarkemmin valtiovarainministeriön tuottamassa muistiossa.

Eli keskipitkällä aikavälillä yli 60 000 työpaikkaa lisää tähän maahan. Eli kyllä on parasta sosiaaliturvaa, mitä ihminen voi saada, jos hän pääsee työelämään kiinni. Se on vaan näin, tämä on fakta. Se on fakta, ja siihen hallituksen politiikka kokonaisuudessaan tähtää: työllisyyden lisäämiseen, joka taas mahdollistaa sen, että me voimme huolehtia meidän julkisesta taloudesta — jonka tilanne on tällä hetkellä sanalla sanoen katastrofaalinen — mikä sitten varmistaa sen, että me voidaan pitää huolta kaikista heikoimmassa asemassa olevista ihmisistä. [Kimmo Kiljunen: Ette te pidä huolta, tehän leikkaatte heiltä!] Tämä on nähty monessa maassa, jossa julkinen talous on ajettu kuralle, että kun siihen on lähdetty sitten velkojen toimesta puuttumaan, niin siitä kärsivät nimenomaan ensimmäisenä pienituloiset. Eli luoja varjeloon tätä maata, että tämä hallitus onnistuu omassa politiikassaan pelastamaan julkisen talouden tilanteen. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista, olkaa hyvä.

19.12 **Krista Kiuru sd:** Arvoisa puhemies! Äskeisen puhujan tarina voisi ollakin tosi, jos emme ottaisi huomioon tämän hallituksen tekemää veropolitiikkaa. [Katri Kulmuni: Juuri näin!] Veropolitiikka on niin räikeää, että esimerkiksi seuraavassa asiakohdassa, kun käsitellään verotusta, me käsittelemmekin sitä, voidaanko kaljan verotusta laskea. Eli kyllä tälle 20 miljoonan leikkaukselle tarvitaan myöskin veropohjan tilkettä, ja tämä 20 miljoonaa ja pitkällä juoksulla noin 30 miljoonaa, joka tässä esityksessä säästetään kaikkein heikoimmassa asemassa olevan ihmisen toimeentulosta, tarvitaan esimerkiksi seuraavan asiakohdan käsittelyssä. Muistaakseni nyt, kun en ole veropolitiikkaa harrastanut, kun olemme olleet tuolla sotien työleirillä, oli 25 miljoonaa euroa tämä kaljaveroalennus. [Kimmo Kiljunen: Sama summa!] Kyllä tässä arvovalinnoista on kysymys. Ja sillä tavalla olen kyllä äskeisen puhujan kanssa täysin eri mieltä siitä, voisiko näillä veroastetta nostavilla vaikutuksilla olla kuitenkin jotain häpyä. Vastaus on, että ei voi, sillä tässä ministeriaitiossa halu-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

taan erityinen palkan ale tälle porukalle, ja samaan aikaan me käsittelemme täällä kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten tilannetta.

On selvää, että tämä esitys, joka tänään on käsittelyssä, leikkaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentulosta keskimäärin noin 97, melkein 98 euroa. Siis mitä ihmettä? Miksi täällä siis puhellaan siitä, että täällä heikoimmassa asemassa olevilta ei leikata? Sitä minä en vielä ymmärrä, että eivätkö edustajat ole perehtyneet siihen, mitä täällä käsitellään.

No, sitten, arvoisa puhemies, minä tulin tänne sen takia, että jäivät äsken nuo vaikutusten arvioinnit kesken, ja on ihan hyvä sitten, että tulee kertausta, koska äskeisessä puheessa oli nämäkin sekoitettu. [Miko Bergbom: Ei ole sekoitettu!] On hyvin raskauttavaa se, että näitä yhteisvaikutuksia ei ole selvitetty. Ja näin isoissa, merkittävässä perusoikeuksien käpälöinneissä yleensä olisi edes hyvä, että hallitus tietäisi, mitä se tekee.

Nyt eri tuloryhmät ja sosioekonomiset taustat ovat selvittämättä. Esimerkiksi tässä illassa tämä porukka ei pysty tietämään, keihin nämä leikkaukset tosiasiaassa kohdistuvat. Siinä mielessä edeltävä puhuja on oikeassa, että valtaosa siitä Kelan nykyisestä ohjeistuksesta siirretään nyt säädettäväksi lain tasolle. Mutta niin kuin näette sosiaali- ja terveystalouden mietinnöstä sivulta 6, ei kaikkea, valtaosa. Ja juuri tällä luodaan mahdollisuus siihen, että näiden ihmisten vuokramenoista säästetään ja saadaan kansantalouteen 20:n ja pitkäällä juoksulla 30 miljoonan euron säästö.

Kun sitten tätä keskustelua näistä lain tasolla säädettävistä seikoista on käyty, niin se, mitä me emme tiedä, on se, miten nämä kohdistuvat tähän porukkaan kaiken kaikkiaan. Koska nämä kuusi eri momentin perustetta, joissa me ollaan luotu ikään kuin lain tasolla ne edellytykset, milloin asumisnormi voidaan ylittää... Me emme tällä hetkellä tiedä, koska hallitus ei ole sitä meille kertonut, miten keskimäärin nämä vaikutukset tulevat näkymään toimeentulotukea saavien ihmisten tilanteessa. Sitä tietoa meillä ei ollut käytettävissä, siksi me emme tänään tiedä, keihin tämä kohdistuu. Me tiedämme, että tämä kohdistuu toimeentulotuen saajiin ja niihin, jotka ylittävät asumisnormin, mutta sen tarkemmin me emme tiedä.

Mutta niin kuin totesin, haluaisin puhua mieluummin näistä yhteisvaikutuksista enkä arvioida niinkään näitä puheenvuoroja, jotka täällä salissa on puhuttu. Me kavennamme nyt taloudellista kestävyysvajetta, mutta kysyinkin jo aikaisemmin, että millä hinnalla. Tämä sosiaalinen kestävyysvaje, joka tästä seuraa, on päättä huimaava, siis kaksi- ja puolisataatuhatta työtöntä. Jokainen meistä täällä salissa haluaa, että nämä ihmiset työllistyvät, siitä ei ole erimielisyyttä, mutta näistä keinoista on. Meille SDP:ssä on aivan mahdollonta ajatella, että tästä kahden- ja puolensadatuhannen ihmisen joukosta 65 000 siirretään suoraan toimeentulotuelle ja sanotaan, tämä on ihan ok. Ja näin tulee käymään.

Tässä toimeentulotuessa metkaa on se, että tässä on arvioitu näitä yhteisvaikutuksia niin, että on arvioitu niin sanotusti varman päälle, ettei vain tulisi ainakaan liikaa toimeentulotuelle siirtyviä, arvioni mukaan, koska tästä on sitten kunnille myöskin hyvitetty nämä menot.

Erikoista tässä kaikessa on se, että samaan aikaan siirretään 68 000 ihmistä köyhyyteen, ja tämä tehdään poliittisella valinnalla. Siitä porukasta käytännössä noin 17 000 on lapsia. Näin kova politiikka työllistämisessä johtaa siis siihen, että me joudumme kysymään, pitävätkö nämä väitteet, joita täällä on viljelty, edes paikkansa. Onko meidän ihmiskäsitys sellainen, että me ajatellaan, että nämä ihmiset, jotka ovat työmarkkinoiden ulkopuolella, ovat siellä saamattomuuttaan ja laiskuuttaan? Meidän ihmiskäsityksemme ei ole tällainen,

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ja sen takia me emme usko tähän keppiin, mitä tässä kokeillaan. Sosiaalipolitiikan yksi isoimpia tutkimuksia on tehty Juho Saaren nojalla, ja siinä on katsottu näitä kannustinloukkuja. Yksi isoin kannustinloukku on niukkuus. Mitä niukempaa on, sitä vähemmän se kannustaa liikkumaan mihinkään suuntaan. Tämä on hyvin vakava viesti meille, että onnistuu-ko tämä.

Eli myöskään näistä työllisyysvaikutuksista ei ole selvitetty yhteisvaikutuksia. Ajatellaan, että kun leikataan esimerkiksi työttömyysturvaa, se johtaa automaattisesti siihen, että näin monta ihmistä työllistyy. Kun leikataan indeksejä, ajatellaan, että sosiaaliturvan indekseistä leikkaaminen johtaa siihen, että näin paljon ihmisiä työllistyy. Nämä molemmat vaikutukset pyörivät siis noin 40 000 ihmisen ympärillä, ja ajatellaan, että nämä ovat eri ihmisiä. Ja sitä minä en ymmärrä, eikö kenelläkään tullut tässä lainvalmistelun aikana huomioitua tai eikö hallituksesta kukaan kysynyt, että mitä jos nämä ovatkin samoja ihmisiä. Se tuli vasta tässä asiantuntijoiden palautteessa esiin, me rupesimme sitä oppositiossa ihmettelemään, ja ei montaa päivää mennyt, kun nämä työllisyystutkijat todistivat, että näin tässä on päässyt käymään. Se tuntuu tosi erikoiselta lainvalmistelunkin näkökulmasta. Eli sen takia on tärkeitä, että perus- ja ihmisoikeusvaikutukset arvioidaan, vaikutukset lapsiin, vaikutukset sukupuoleen ja vaikutukset myös vammaisiin, ja ikävä kyllä, näitäkin toisasioita on haluttu vähätellä. Eli me esitimme ajoissa, että nämä olisi arvioitu ja myöskin arvioitu palveluiden leikkausten ja maksujen korotusten vaikutukset tähän kokonaisuuteen, mutta näin ei koskaan tehty. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

19.19 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minä reagoisin edustaja Bergbomin puheenvuoroon. Hän käytti minusta hyvin painavan puheenvuoron ja toi useita seikkoja esille. Kahteen seikkaan kiinnittäisin huomiota.

Ensinnäkin, kun oli ihan kyse siitä, onko tässä nyt kaikkein heikoimmista kyse vai ei, hän totesi, että eihän tässä ole siitä kyse, koska siellä on tarveharkintaa silloin, kun mennään kaikkein haavoittuvimpiin ihmisryhmiin. Siitä huolimatta täytyy se viimesijaisuus tuesta eli toimeentulotuesta. Kun kuitenkin sanotte ja täällä on todettu moneen kertaan, että Kela jo nyt käyttää tarveharkintaa asuntojen kokoa harkitessaan, niin minä edelleen jään miettimään, että jos kerran Kela käyttää nyt jo harkintaa ja te haluatte lainsäädäntöön sen, että lainsäätäjät vielä vahvistaa, että Kela voi käyttää tätä harkintaa, ja te toteatte, ettei mene kuitenkaan kaikkein heikoimpiin ihmisiin, niin mistä tämä 20—30 miljoonan säästö tulee? Jokuhan sen maksaa, sen 20—30 miljoonan säästön, ja se tulee nimenomaan toimeentulotuen piirissä olevilta ihmisiltä, jotka ovat sen viimekätisen tuen varassa.

Te sanotte niin, että tämä on ainoa tapa pelastaa hyvinvointiyhteiskunta, kun te joudutte tekemään näitä isoja leikkauksia — tämä on ainoa tapa, mikä on kaikkien yhteinen tehtävä, että voidaan pitää huolta kaikkein heikoimmassa asemassa olevista ihmisistä. Joku voisi sanoa sen näin, että leikkaamalla hyvinvointiyhteiskunnalta te pelastatte hyvinvointiyhteiskuntaa, leikkaamalla kaikkein heikoimmilta te voitte pitää huolta kaikkein heikoimmista. Teidän argumenttinne kulkee täällä päin. Ja nyt minä kuulin tässä äsken, edustaja Kiuru käytti puheenvuoron, että tässä saadaan, näillä leikkauksilla, toimeentulotuen puitteissa 20—30 miljoonan euron säästö, joka on suurin piirtein se sama raha, jonka yhteiskunta menettää tällä alkoholiveron alennuksella. [Katri Kulmuni: Juuri näin!] Olisiko tilanne toisinpäin oikeastaan sanottava niin, että leikkaamalla kaikkein heikoimmilta ihmisiltä toimeen-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tulon piiristä me voimme helpottaa kaljanjuontia suomalaisessa yhteiskunnassa? [Katri Kulmuni: Kyllä!] Jos tämä on se johtopäätös, nämä luvut, miten tämä meni, niin tehdään yhdessä tämä johtopäätös tässä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

19.21 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Ehkä edustaja Bergbomille vielä, kun toitte näitä kysymyksiä tässä esille, että käsitelimme nämä kaikki pykälät täällä sillä välin, kun ette ollut salissa keskustelemassa. Eli kyllä me käsitelimme näitä pykäläiä, myös monesta lausunnosta, ja toin nämä itse myös Kelan lausunnosta esille ja kerroin, miten lain toimeenpanija näkee ongelmallisena sen, että ne ovat liian suppeat ja ne eivät ota huomioon sitä yksilöllistä tarvetta. Toivon, ettei tarvitse uudestaan käydä näitä asiantuntijalausuntoja tältä osin läpi, koska ne on jo moneen kertaan tässä käyty peilaten näihin pykäläiin ja tätä on myös valiokunnassa käsitelty hyvin laajasti.

Myös voitte katsoa — olemme samasta vaalipiiristä — Tampereen kaupungin lausunnon, jota pyydettiin. Siellä otettiin myös tähän asiaan kantaa, ja meidän Tampereen kaupunki toi esille esimerkiksi tämän kohtuuhintaisen asumisen haasteen ja myös sen, että tätä ARA-tuotantoa nyt vielä vähennetään, ja ylipäättänsä tämän segregatio-haasteen, mihinkä tämä voi johtaa, ja myös sen, että tämä tulee lisäämään kuntien ja hyvinvointialueitten kustannuksia, ja myös tämän asumisneuvonnan, joka on jo tällä hetkellä hyvin aliresursoitu, tarve tulee kasvamaan, ja tässä ei ohjata millään tavalla resursseja näihin jälkipalveluihin, joita tämä esitys tulee kuormittamaan. Eli kyllä tätä on käsitelty täällä, ja toivoisin, että täällä oltaisiin paikalla, kun näitä puheenvuoroja käytetään, että ei tarvitse sitten lähteä toistamaan.

Sitten näihin asumisnormin ylittäviin menoihin: Ihan voi Kelan sivuilta katsoa nämä asumisnormit kuntakohtaisesti. Nämä ovat keskimäärin 300—400 euroa yhdelle hengelle, jos etsit asuntoa, mitä kunnassa kompensoidaan. Kun puhutaan muutamasta sadasta eurosta, niin kyllä on varsinkin isoissa kaupungeissa aika haasteellista löytää sitä hienoa lukua ydinkeskustasta, mihin muutama perussuomalaisten edustaja viittasi. Toivoisin, että kun katsotaan näitä asumisnormeja, mihinkä ne on säädetty ja mille hintaluokalle, niin pystytään sitten vähän katsomaan uusin silmin esimerkiksi tätä Etuovi.cominkin vuokratarjontaa näiden asuntojen osalta.

Sitten oliko tuossa vielä... Ehkä, puheenjohtaja, minun mielestäni tässä oli hyvin näitä vaikutusarvioita, ja näitä on hyvä käydä läpi, koska tähän kohdistuu kaikista pienituloisimpiin. Samaan aikaan ministereitten tulotasolla tuhansia euroja annetaan ja kaikista pienituloisimmilta leikataan, tulee uusia kannustinloukkuja, [Puhemies koputtaa] ja aktiivimallipolitiikka kertaa sata on nyt tässä esityksessä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

19.25 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tässä salissa tosiaan vähän aikaa sitten vastasin edustaja Bergbomille, ja pitää nyt varmaan kerrata, jos se vastaus valitettavasti meni ohi. Elikkä perustuslakivaliokuntahan on nostanut sen esiin, että tämä ehdotettava sääntely voi ainakin yksittäistapauksellisesti johtaa tuen hakijan kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin, koska poikkeusperusteiden ulkopuolelle voi jäädä esimerkiksi työssäkäyntiin tai erityiseen elämäntilanteeseen liittyviä seikkoja, joiden perusteella muutto paikkakunnalta olisi

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

kohtuutonta. Ja nämä poikkeusperusteet ovat juuri ne viisi kohtaa, mitä nostitte puheen-vuorossanne esille, ja se pitää paikkansa. Mutta perustuslakivaliokunta silti toi esille lau-sunnossaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että näiden viiden kohdan ulkopuolelle voi jäädä ihmisiä, jotka joutuvat kohtuuttomaan tilanteeseen, mikäli tähän ei löydetä ratkaisuja.

No, tämän vuoksi meidän mietintöpohjassa valiokuntaneuvos nosti esille, että valiokun-ta täsmentäisi tämän 3 momentin 6 kohtaa niin, että erityisenä perusteena otetaan huomioon myös muut kuin momentin 1—5 kohtaan verrattava yksilökohtainen perusteltu syy. Tällöin asumismenot voidaan ottaa huomioon täysimääräisenä myös tilanteessa, jossa hen-kilön tilanne ei ole verrattavissa pykälän 1—5 kohtien mukaisiin varsin yksityiskohtaisesti säädettyihin tilanteisiin. Tällaisia tilanteita voivat valiokunnan näkemyksen mukaan olla esimerkiksi vakiintunut työsuhde, jos muutto paikkakunnalta edellyttäisi irtisanoutumista työstä ja henkilöllä arvioidaan olevan vaikeuksia työllistyä uudelleen, vaativaa aikuistumi-sen tukea tai lastensuojelun jälkihuoltoa tarvitsevan henkilön asumisen turvaaminen, hen-kilöstä riippuvaisessa asemassa olevan läheisen hoivavastuun toteuttaminen tai henkilön elämäntilanteeseen liittyvät useat kasautuvat tekijät, jotka kokonaisuutena muodostavat ti-lanteen siinä määrin hankalaksi, ettei ole kohtuullista edellyttää muuttoa toiselle paikka-kunnalle. Tämän säännöksen perusteella myös asumismenojen arvioinnissa voidaan käyt-tää perustoimeentuloon kuuluvaa yksityiskohtaista kohtuusharkintaa.

Nämä kohdat, mitkä nyt nostin esille, jäisivät niiden 1—5 kohtien ulkopuolelle, ja sen takia oli valiokuntaneuvoksen pohjassa tällainen esitys, mutta valitettavasti sekä tämä koh-ta mietinnöstä että tähän liittyvä pykälämuutosesitys, jonka valiokuntaneuvos oli tehnyt mietintöpohjaan, äänestettiin hallituspuolueiden edustajien voimalla 9—8 nurin. Ja tästä on nyt kyse. [Kimmo Kiljunen: Onko totta? — Krista Kiuru: Kyllä!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

19.28 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa puhemies! Täällä on kaksi tämmöistä maagista lukua nyt liikkunut. Täällä on, että 60 000—65 000 työllistyy ja 60 000—65 000 siirtyy toimeentu-lotuelle, eli ääripäihin ollaan miettimässä näitä juttuja täällä. Työllistyminen on kaikkien tavoitteena, ja se on hyvä asia, mutta tosiasiaassa työllistymisen esteet ovat osaamisen puu-te, työn maantieteellinen kohtaanto-ongelma eli se, että työ ei ole siellä, missä tekijä on, eli siinä on etäisyyttä, ja kolmas asia on työkyky. Näitä kun kysytään yrittäjiltä, ne luettelevat nämä kolme syytä, mitkä ovat työllistymisen todelliset esteet. Nyt näitä työllistymistoimia yritetään tehdä sanomalla, että kannustetaan tässä työllistymään laskemalla sosiaaliturvaa niin alas, ja ajatellaan, että kyllä ne sieltä töihin tulevat, kun se pudotetaan riittävän alas. Tämä on niin kuin se peruslinja tässä taustalla. Minä en oikein jaksa uskoa siihen, koska to-dellisiin työllistymisen esteisiin täällä ei ole yhtään lakiesitystä tai asioita, joilla niihin puu-tuttaisiin — osaamisen kasvattamiseen, jopa poistetaan aikuiskoulutusta, ettei vain tulisi osaamista lisää, ja niin pois päin. Täällä on niin kuin toiseen suuntaan, täällä on monia ris-tiriitoja tässä olemassa, ja se on tässä ongelma.

Sitten jos katsotaan tätä koko työttömien työnhakijoitten määrää, niin tällä hetkellä 256 000 hakee työpaikkaa TE-toimiston tilastojen perusteella, ja se luku on kasvanut vuo-nessa 23 000 ja kasvaa tästä eteenpäin. Yritän tässä sanoa vain, että on erittäin vaikea saa-da täältä työllistymään ihmisiä, koska avoimia työpaikkoja ei ole. Niin kuin äskeisessä pu-heenvuorossa sanoin, 56 000 vuodessa katosi avoimia työpaikkoja. Sitten meillä on tämä

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

nollatalouskasvu, joka on tilanne, johon pitäisi saada prosentteja lisää, niin että me saadaan toimeentuloa haettua kasvun kautta ja sitä yhteistä varallisuutta kasvatettua siitä tekemisestä, jolla voidaan tätä hyvinvointiyhteiskuntaa pitää yllä.

Täällä on erilaiset näkökulmat koko ajan: toiset lähtevät siitä, että viedään turva niin alas, että kyllä ne sieltä töihin tulevat, ja sitten toiset yrittävät tätä kasvun elementeillä ja hakea niitä todellisten työllistymisen esteitten kautta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

19.31 Miko Bergbom ps: Arvoisa puhemies! Taitaa yksi keskeisimpiä kasvun jarruja tällä hetkellä olla korkopolitiikka, joka valitettavasti ei ole kansallisissa käsissä, kuten tässä salissa hyvin tiedetään. [Krista Kiuru: Se on totta!]

Totean nyt muutaman asian tähän, kun täällä nostettiin nyt tämä oluen verotus ja sillä lähdettiin naureskelemaan. [Kimmo Kiljunen: Ei naureskeltu!] Kun luette tuon seuraavan kohdan ja sen esityksen — vähän tuntuu, että ette ole siihen tutustuneet — niin tosiaan ehdotetut veromuutokset kasvattaisivat alkoholiveron tuottoa vuositasolla noin 15 miljoonaa euroa. Kun luette sen esityksen, tämä käy selväksi. Eli siinä on kyseessä veronkorotus kokonaisuudessaan — kokonaisuudessaan on kyse veronkorotuksesta. [Krista Kiuru: 25 miljoonaa alennusta, se jäi sanomatta!] Olutta, viiniä ja väkeviä verotetaan eri tasolla, ja siinä viinien ja väkevien verotus nousee ja oluen hieman laskee, [Krista Kiuru: 25 miljoonaa jää saamatta!] mutta kokonaisuudessaan vaikutus on julkiselle taloudelle kiistatta positiivinen 15 miljoonaa euroa, ja tämä on fakta. Sillä vahvistetaan julkista taloutta. [Krista Kiuru: Sieltä tulisi 40 miljoonaa!]

Mitä tulee tähän solidaarisuusveroon, niin kun katsoin teidän hallituksen ohjelmaa ja teidän hallituksen politiikkaa, niin ettepä säättäneet solidaarisuusverolle jatkoa itse asiassa vuodelle 24. Tämä pitää paikkansa. Solidaarisuusverolle ei oltu säädetty jatkoa vuodelle 24. Miksi ette tehneet näin? [Katri Kulmuni: Miksi te laskette sitä?] Tämä hallitus päätti nimenomaan jatkaa solidaarisuusveroa hieman korkeammalla rajalla kuin aikaisemmin, mutta te ette esittäneet sille jatkoa. Te olisitte keventäneet vielä enemmän. Näinhän tämä menee. [Krista Kiuru: Se olisi hienoa, että edellinen hallitus olisi päättänyt kaiken tälle hallitukselle valmiiksi!] Näinhän tämä menee. Tämä on fakta. Mikään ei estänyt teitä säättämästä sille jatkoa, mutta te ette tehneet sellaista päätöstä. Kyllä tämä näin vaan menee.

Tosiaan, olen pahoillani, että en ole ollut kuuntelemassa koko keskustelua. Oli pakko käydä myös vessassa ja syömässä. [Krista Kiuru: Sitä ei ole kaikille sallittu tässä talossa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

19.33 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Nyt kun lähdettiin keskustelemaan tästä solidaarisuusveron muutoksesta, niin kiinnittäisin huomiota tämän hallituksen yleiseen politiikkaan. Me säädimme vammaispalvelulain, ja se tuli hieman teidän hallituksen puolelle. Te ensimmäisenä lähditte leikkaamaan sieltä ja peruitte sen. Meillä oli säädettyä hoitotakuu, joka koko ajan kiristi hoitoonpääsyä nopeuttamalla — te peruitte sen ja leikkasitte sen. Vanhustenhoidon henkilöstömitoitusta me ollaan ajettu täällä salissa vuosikaudet, me ollaan saatu tuhansia ihmisiä ympärivuorokautiseen hoitoon, ja te peruitte sen. Ja nyt kun meillä on ollut solidaarisuusvero koko viime kauden voimassa, niin te laskitte sen. [Miko Bergbom: Jatkoimme sitä!] Kyllä tämä on teidän hallituksenne politiikkaa, jossa

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

köyhiä kyykytetään. Te leikkaatte 1,5 miljardia pienituloisilta duunareilta, työttömiltä ja köyhiltä ihmisiltä, ja samaan aikaan te annatte isoja verohelpotuksia kaikkein hyvätuloisimmille ihmisille.

Edelleen kun ollaan pian tässä itsenäisyyspäivän puolella, niin haluan kyllä vedota hallituksen sosiaaliseen omaantuntoon ja oikeudenmukaisuuteen. Erityisesti tässä ajassa pitäisi huolehtia kansakunnan yhtenäisyydestä ja siitä, että kaikki osallistuvat näihin talouden tasapainotustalkoisiin. Nyt te vieritätte nämä kaikki 1,5 miljardin leikkaukset jo valmiiksi pienituloisille ihmisille, kun kansanedustajan tulotasolla — puhumattakaan ministeriaition tulotasosta — puhutaan tuhansien eurojen verohelpotuksesta, ja tämä on sellainen poliittinen linja, joka todellakin erottaa perussuomalaiset ja sosiaalidemokraatit. Me emme olisi ikinä hyväksyneet tämän kaltaista arvovalintaa, ja tässä me nyt olemme. Me olemme käsittelemässä näitä historiallisen suuria leikkauksia perusturvaan täällä puutteellisilla vaikutusarvioinneilla, ja hallituksella ei ole mitään vastausta näihin kysymyksiin, joita me ollaan täällä esitetty monet kerrat. Tämä on aivan tuttua meidän valiokuntatyöstä.

Nyt toivoisinkin, että me keskustelemme vielä näitten vaikutuksista ihmisiin. Tänä meillä on toimeentulotuen leikkaus, se on selkeä leikkaus. Käsittelemme pian asumistuen leikkausta, joka kohdistuu hyvin pitkälti merkittävään osaan ihmisiä: puhutaan siis valtavasta määrästä ihmisiä, joiden asumistukea leikataan. Ja jos sinulla on omistusasunto — esimerkiksi meillä Sastamalassa päin on monia vanhempia omakotitaloja — ja ei mene asunto kaupaksi ja pienillä tuloilla olet joutunut hakemaan asumistukea, niin se viedään kokonaan. Mihin siitä nyt tuolla maaseudulla myydään asuntoa ja muutetaan toiseen asuntoon hakemaan sitten vuokratukea? Kyllä nämä vaikutusarviot, joita siihenkin lakiesitykseen on tullut, ovat olleet täysin puutteellisia, puhumattakaan näistä muista. — Arvoisa puhemies, jatkan kyllä vielä hetken. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Niin, asumistuen leikkaus, puhumattakaan sitten tästä indeksileikkauksesta, jonka te myös tuotte tänne tänään: 10,2 prosenttia kaikista Kela-sidonnaisista indekseistä, lähes. [Kimmo Kiljunen: Ei kai!] — Eläkkeensaajan asumistuki. Kimmo tietää eläkkeensaajien tilanteen ja kuinka paljon on pienituloisia eläkkeensaajia. — Seuraavan neljän vuoden aikana eläkkeensaajan asumistuki leikkaantuu 10,2 prosenttia. [Kimmo Kiljunen: Onko totta?] Kysyimme, onko tämä kohtuullista: ei vastausta, emmekä varmasti saa tänäkään iltana. Tai sitten työttömyysturvan leikkaukset, erityisesti lapsilta. Sen takia me myös haluamme vastauksia, ja me haluamme, että nämä lait on käsitelty perusteellisesti, koska meillä on ollut hyvä asiantuntijakuuleminen. Suomen huippuasiantuntijat ovat olleet hyvin kriittisiä näistä hallituksen esityksistä ja tämän lainsäädännön valmistelusta. Tämä koko prosessi on ollut luokatonta, kuten puheenjohtaja Kiurukin on tuonut täällä usein esille, joten toivomme, että hallitus nyt ottaa myös oppia tästä lainsäädännön valmistelusta ja varaa näille riittävät ja perusteelliset ajat ja myös on valmis vastaamaan näihin asiantuntijoiden esittämiin kysymyksiin, koska kyse on ihmisten toimeentulosta ja perusturvasta.

En malta olla vielä sanomatta, että kyllä nyt kun näitä leikkauksia on valiokunnassa käsitelty ja kuultu asiantuntijoiden viesti, niin en ymmärrä, kuinka kovaa politiikkaa hallitus harjoittaa. Se on vain sellainen arvovalinta, että 1,5 miljardia pienituloisilta ihmisiltä. Samaa aikaan hallitus ottaa enemmän velkaa kuin teidänkin monesti kritisoiianne Marinin hallitus. Te otatte enemmän velkaa kuin viime hallitus, enemmän velkaa, [Miko Bergbomin välihuuto] ja samaan aikaan te kevennätte hyvätuloisten verotusta ennätysellisesti. Onko historiassa ollut näin suuria verohelpotuksia hyvätuloisille? [Kimmo Kiljunen: En minä muista!] — Ei muisteta. — Mutta näin suurien leikkausten summia ei ole myöskään

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tehty. Meidän asiantuntijakuulemisessa tuotiin 90-luku, ei muistettu kauempaa. Suurimmat verohelpotukset hyvätuloisille, suurimmat leikkaukset pienituloisille, ja ennätyksellisesti velkaa, enemmän kuin viime hallitus, jota te olette paljon parjannut. Että jollain tavalla kyllä kysyisin vähän tämän hallituksen politiikan perään, ja sen takia on minun mielestäni äärettömän kohtuullista, että me myös keskustellaan näitten leikkausten vaikutuksista.

Toivoisin, että kun me käydään näitä käsittelyjä, niin hallitus myös kuuntelisi asiantuntijoita ja tekisi muokkauksia. Tässäkin asiassa on niin monta valuvikaa. Meillä oli virkaspohjassa yhdessä sovittu pykälätason muutos asiantuntijoiden pohjalta, ja ratkaisevana käsittelypäivänä hallitus toi muutosesityksen ilman mitään perusteita ja ilmoitti, että nyt äänestämään, ja tämä perinteinen 9—8-sanelupolitiikka jatkui.

Haluaisin kysyä nyt, varapuheenjohtaja Laiho: Minkä takia te poistitte valiokunnan mietinnön lakipykälästä kuutoskohdan Kelan edellyttämään harkintaan liittyen? Minkä takia te poistitte sen? En ole edelleenkään saanut vastausta siihen, en myöskään valiokunnassa, ja toivoisin, että viimeistään tässä kohtaa voisitte kertoa, miksi teitte tämän esityksen. [Kimmo Kiljunen: Tärkeä kysymys!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Muistutan edustajia siitä, että vakiintuneen käytännön mukaisesti puhutemme edustajavereita sukunimellä. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

19.40 **Vilhelm Junnila ps:** Herra puhemies! Edustaja Bergbomia täällä soimattiin, ettei hän ole ollut täällä kuuntelemassa kaikkia sosiaalidemokraattien puheita. Olen itsekin ollut täällä suurimman osan ajasta tuntitolkulla kuuntelemassa näitä samoja puheita. Avainsana ja yhtäläisyys tälle on ollut toisto, samat asiat on nimittäin luettu papereista niin monta kertaa, että oikeastaan edustaja Bergbom ei ole menettänyt tässä yhtään mitään. Kun olin hetken poissa ja tulin takaisin, aivan samat asiat toistettiin täällä uudemman kerran. Kun nyt on loppunut lukeminen sieltä papereista, on siirrytty puhumaan muista asioista, joita ei tässä hallituksen esityksessä edes käsitellä.

Arvoisa puhemies! Tälle on yhteinen nimittäjä, ja se on ajanpeluu. Ei teillä ole ollut oikeaa sanottavaa pitkään aikaan, mutta tämä joulushow’ne viivästyttää... [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Pieni hetki, edustaja Junnila. — Pyytäisin käymään muut keskustelut jossain muualla kuin täällä salissa. — Olkaa hyvä, edustaja Junnila.

Arvoisa puhemies! Tämä joulushow selvästi viivästyttää muiden asioiden käsittelyä. Laskujeni mukaan tästä pykälästä on nyt pidetty 91 puheenvuoroa. Esityslistassa tänään on 41 kohtaa, ja tämä, arvoisa puhemies, on viides kohta. Edustaja Nurminenkin viittasi, että on paljon käsiteltäviä asioita. Täällä mainittiin sosiaalinen omatunto, ja kyllä kai se sisältää myös demokratian ja sen perusperiaatteiden mukaan toimimisen. Olisi erittäin mieltä ylentävää, että päästäisiin keskustelemaan myös muista esityslistassa olevista asioista eikä toistettaisi ja jatkettaisi tätä samaa joulushow’ta. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

19.42 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Autan edustaja Junnilaa siinä, että tämän keskustelun tänä päivänä olisi saanut paljon, paljon, paljon lyhyemmäksi, jos olisitte tehneet paljon, paljon, paljon vähemmän rajuja leikkauksia tässä ohjelmassa, mitä te olette parhaillaan toteuttamassa. [Vilhelm Junnila: Kerro yksi!]

Teidän listanne on pitkä ja perusteellinen. Kuulimme historiallisen suuria leikkauksia pienituloisimmille ihmisille, toimeentulotuen varassa eläville ihmisille äärimmillään, ja suurituloisille tulee verohelpotuksia. Kiitos, kun te olette tällaisen ohjelman tänne tuottaneet, ja me reagoimme sen mukaisesti, koska nämä ovat historiallisen rajuja juttuja. [Vilhelm Junnila: Ei pidä paikkaansa!] Sallikaa meille demokratiassa nyt puhua, meillä on oikeus silloin esittää tämä voimakas kritiikki. Totesin, että minä olen 20 vuotta ollut kansanedustajana ja tällaisessa ilmapiirissä [Vilhelm Junnila: Tämäkin kuultiin jo!] häkellyttävästi kertaakaan en ole ollut tässä salissa niin, että me olemme arvokeskustelun vieneet sille tasolle, että me leikkaamme heikoimmilta ihmisiltä tässä yhteiskunnassa. Sitä minä en voi ymmärtää. [Vilhelm Junnila: Ei se pidä paikkaansa!] Ei olemassa mitään perusteita sille, että me sille tielle menemme.

Me voimme kyllä miettiä, voidaanko ottaa niiltä ihmisiltä, jotka pitävät sitä valtiontaloutta tasapainossa ja joilla on varaa maksaa. Älkää menkö niihin kaikkein köyhimpiin ihmisiin. Älkää menkö niihin kaikkein haavoittuvimpiin ihmisiin. Älkää tehkö sitä. Minä olen Vantaalta, ja minä näen tämän ison ristiriidan siinä, että te vaaditte kohtuuhintaista asumista toimeentulotuen varassa asuvilta ihmisiltä. He joutuvat vaihtamaan paikkaa, asuinalueita, asuinkuntaansakin mahdollisesti, sellaiselle alueelle, missä on kohtuuhintaisempaa mutta missä ei ole työpaikkoja. Täällä on pulaa työntekijöistä, ja he joutuvat siirtymään sinne, missä ei ole työpaikkoja olemassa, eli teette juuri päinvastoin tämän tilanteen. Siellä sitten taas ihmiset joutuvat periaatteessa siirtymään sieltä tänne, jos haluavat saada työpaikkoja, ja tullaan vaikeuksiin. Täysi kohtaamattomuustilanne, että me heikoimmilta vedämme pois ja niille annamme tilaa sitten. Kyllä, tärkeitä työllistämistä tulemme tekemään.

Sitten, edustaja Junnila, annan teille nyt uuden aiheen tähän vielä, ja se täydentää tätä keskustelua, minkä Bergbom täällä avasi solidaarisuusverosta. Annan vain vihjeen enkä mene pidemmälle siinä asiassa, kun se on hieman toinen tema, kylläkin tässä samassa leikkauspaketissa. On aivan loistava mahdollisuus avittaa, tulla vastaan nyt eläkkeensaajia siinä — puhuitte solidaarisuusverosta, mutta yhdenvertaisuusasia ei ole ollenkaan mukana, koska eläkkeensaajilla on päällä 5,8 prosentin raippaveron, joka on täysin ikäsidonnainen vero ja jolla rankaistaan niitä, jotka ovat jo eläkkeellä olevia. Siellä jos se pohjaosa lähtee kertymään, se solidaarisuusvero on hyvin alhainen. Parhaillaan tehdään tietopalvelussa laskentaa siitä, ja se on noin miljardin säästö, minkä me saamme, miljardin lisätulo itse asiassa yhteiskunnalle, jos te poistaisitte tämän raippaveron sillä tavalla, että kaikki suurituloiset maksaisivat saman veron, minkä yli 65-vuotias eläkeläinen maksaa tuloistansa. Silloin me saataisiin tänne noin miljardi euroa lisää. Tehkää se, niin keskustelu vähenisi tässä salissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Puhujalista on nyt siinä määrin lyhyt, että en myönnä vastauspuheenvuoroja. — Edustaja Rantanen, Piritta, olkaa hyvä.

19.45 **Piritta Rantanen sd:** Arvoisa puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua siitä, minkälaisia vaikutusarviointoja tästä toimeentulotuen muutoksesta on tehty. Se on kyllä

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tullut varmaan jo kaikille tässä salissa hyvin selväksi, että ne vaikutusarvioinnit ovat erinomaisten puutteelliset, ja vielä kun niitä perustellaan hyvin usein sillä, että niillä on työllisyyteen positiivisia vaikutuksia ja halutaan ihmiset saada töihin, niin on kuitenkin muistettava se, että juuri näihin työllisyysvaikutuksiin liittyy niitä suuria epävarmuustekijöitä ja niiden arvioiden on asiantuntijakuulemisissakin kerrottu olevan vain suuntaa antavia.

Sanoin tuossa jo aiemminkin tämän keskustelun äärellä siitä, että meidän pitäisi laittaa ne paukut sinne juurisyihin ja pitäisi paljon enemmän tehdä asioita vaikuttamalla niihin juurisyihin, minkä takia ihmiset eivät ole työelämässä vaan ajautuvat ehkä toimeentulotuen piiriin. Tämä hallitushan tekee nimenomaan nyt niitä toimia, joilla ajetaan ihmisiä sinne toimeentulotuen piiriin. Kuulemisissa esimerkiksi mielenterveysongelmat ovat olleet yksi uusi meidän todella iso ja laaja kansanterveydellinen ongelma. Miksi emme puutu niihin juurisyihin, joilla esimerkiksi mielenterveysongelmiin voidaan vaikuttaa? Meillä on niissä kuulemisissa ollut nimenomaan puhetta siitä, että työelämän vaatimukset ovat kasvaneet, meidän työelämämme on muuttunut siihen suuntaan, että ihmisten välillä tehtävä työ on lisääntynyt, ja se on oikeasti osalle ihmisistä erittäin rasittavaa. Meidän työelämämme ei tue riittävästi niitä ihmisiä, jotka selviytyisivät vaikka semmoisesta ihmisten välisestä työstä. Meidän tietointensivisyys on kasvanut äärimmäisen paljon, samoin tulostuullisuus ja kilpailuhenkisyys, ja itseohjautuvuus työelämässä on todella paljon lisääntynyt. Ne ovat niitä juurisyitä, joihinkin meidän pitäisi täällä pystyä paljon enemmän puuttumaan, eivätkä ne ratkea sillä, että toimeentulotuesta leikataan vielä lisää.

Mielenterveyden ongelmista johtuvat sairauspoissaolot ovat lisääntyneet erityisesti nuorilla, mikä on äärimmäisen huolestuttavaa, ja juuri niihin meidän pitäisi puuttua: jos nuoret ihmiset jo nyt tippuvat työelämästä, niin millä heidät saadaan enää takaisin työelämään? Ei ainakaan sillä, että toimeentulotukea vielä leikataan ja siihen tällaisia muutoksia tehdään. Meillä mielenterveyshäiriöistä kärsii kolme prosenttia työikäisistä ihmisistä, ja se on valtava määrä ihmisiä. Meillä on useita yksilöön, työelämään ja yhteiskuntaan liittyviä yhtäaikaista taustatekijöitä, joihin meidän pitäisi puuttua, ja se, millä niihin voitaisiin puuttua, liittyy nimenomaan perheiden tukeen, lasten ja nuorten kasvuolojen tukemiseen ja taloudellisen tilanteen turvaamiseen. [Puhemies koputtaa] Tämä ei ainakaan ole sitä taloudellisen tilanteen turvaamiseen liittyvää asiaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

19.49 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tänään käsitellään laaja lista hallituksen leikkaustoimenpiteitä, joilla hallitus todella nyt vie lävitse historiallisen suuret sosiaaliturvaleikkaukset, ja tässä ensimmäisenä keskitytään toimeentulotukeen. Pelkästään tämän yksittäisenkin pykälän muutoksilla, jotka hallitus nyt enemmistöllään meinaa lävitse viedä, tulee olemaan todella isoja vaikutuksia heikoimmassa asemassa olevien ihmisten arjessa.

Kun näistä vaikutuksista on täällä puhuttu, vastauksia on paljon penätty, niin äsken kuitenkin edustaja Junnila nyt sitten syytti oppositiota ajanpeluusta — siis että tämä on ajanpeluuta, että oppositio täällä käyttää perustuslain jokaiselle kansanedustajalle suojaamaa oikeutta ilmaista itseään eduskunnan täysistunnossa ja puhua niistä asioista, jotka ihmisten arjessa näkyvät. No, jos tämä on ajanpeluuta, edustaja Junnila, niin te varmaan käytitte viime kaudella samanlaisen puheenvuoron omassa eduskuntaryhmässänne ja totesitte, että onpa härskiä ajanpeluuta pitkittää täällä yksittäistä istuntoa useita päiviä sen takia, teh-

däänkö se välttämätön päätös, joka viime kaudella tehtiin liittyen elpymispakettiin. [Miko Bergbom: Ei ollut välttämätön!] Mutta se ei ollut silloin ajanpeluuta, vaan se oli suoraan täysin välttämätöntä keskustelua. Mutta nyt, kun osat ovat vaihtuneetkin ja teidän pitäisi vastata siihen kritiikkiin, jota täältä perustellusti lausutaan, se leimataan heti ajanpeluuksi. Eihän tällaista argumentointia usko kukaan.

Arvoisa puhemies! Onhan se, mitä näillä hallituksen esityksillä nyt todella aikaan saadaan, karua luettavaa, ja se sopii kyllä pöytäkirjoihin useammankin kerran jättää. Näillä sosiaaliturvaan liittyvillä heikennyksillä, joita hallitus nyt lävitse vie, toimeentulotukimenot tulevat kasvamaan radikaalisti, yli 100 miljoonalla eurolla, jo pelkästään ensi vuonna. Siis ei niin, että hallitus pystyisi vähentämään toimeentulotukiriippuvuutta, vaan se sitä massiivisesti lisää. Pelkästään näiden toimenpiteiden jälkeen yli 65 000 ihmistä tippuu toimeentulotuella. Toimeentulotuki on se kaikista passivoivin sosiaaliturvan muoto, ja sen takia Suomessa yleisesti ollaan lähdetty siitä, että pitää pyrkiä huolehtimaan ensisijaisesta sosiaaliturvasta, jotteivät ihmiset tippuisi toimeentulotuella, joka on huomattavasti byrokraattisempi ja vaikeuttaa työllistymistä, vaan sen sijaan nimenomaan pyrittäisiin huolehtimaan siitä, että jokaiselle ensisijainen sosiaaliturva on riittävä ja siinä on mahdolliset kannusteet esimerkiksi työllistymiseen. Mutta nyt hallitus todella tekee aivan täyskäännöksen tähän perinteiseen linjaan ja lähtee lisäämään omilla toimenpiteillään massiivisesti toimeentulotukiasiakkaiden määrää, ja tämä on kyllä täysin väärä linja.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

19.52 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa herra puhemies! Itsekin kiinnitin huomiota tähän edustaja Junnilan puheenvuoroon. Te aloititte tämän keskustelun debatisssa — en sanatakseni muista, mutta voitte varmaan vielä kertoa — kuvaamalla näitä ihmisiä, jotka ovat toimeentulotuella, että työttömien ja pienituloisten pitäisi muuttaa kaupungeista pois ja siellä tarvitaan vain työssäkäyviä... [Vilhelm Junnila: Ei pidä paikkaansa!] — Anteeksi? [Vilhelm Junnila: Ei pidä paikkaansa!] — No, voisitteko kertoa vielä uudestaan, mitä sanoitte? [Vilhelm Junnila: Toistetaanko lisää?] Tästä syntyi keskustelu, ja kun täällä ihmiset lähtivät kysymään perään, mitä tarkoitatte näillä, niin te hävisitte. Nyt tulitte muutaman tunnin myöhemmin sanomaan, että vielä keskustelu jatkuu. Nimenomaan tässä on iso asiakokonaisuus käsittelyssä, ja me olemme täällä esittäneet näitä huolia, jotka konkretisoituvat näiden ihmisten toimeentulossa joka kuukausi, ja täällä me emme ole saaneet vastauksia.

Myös, Junnila, sanoitte, että ei pidä paikkaansa, että nämä kohdistuvat pienituloisiin ja nämä ovat suuria leikkauksia — voitte korjata — ja nyt kun olette paikalla, niin totean vielä valiokunnalle toimitetusta professori Hiilamon lausunnosta: ”Olen seurannut sosiaaliturvan säästöjä 1990-luvun alkupuolelta asti. Koskaan aikaisemmin sosiaaliturvasäästöjä ei ole kohdistettu näin suuressa määrin perusturvaan kuin otsikossa mainituissa neljässä lakiehdotuksessa tehdään.” Eli tässä kokonaisuudessa. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Karua kieltä!]

Lisäksi puhuitte ja kiinnititte huomiota tämän keskustelun pituuteen. Me olemme käyttäneet täällä näitä kolmen minuutin tai seitsemän minuutin puheenvuoroja asiasta ja kysyneet, ja ehkä toivoisin, että katsoisitte hieman peiliin ja miettisitte viime kautta, että kuka esimerkiksi pitää pisimmän puheenvuoron tilastoennätyksiä — ja niissä puhutaan siis aika pitkistä, yli kahdeksan tunnin puheenvuoroista täällä. [Kimmo Kiljunen: Luettiin Raamattua!]

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Ehkä näillä perustein vähän kyseenalaistaisin teidän argumentointianne tätä lakiesitystä kohtaan. Edelleen toivon, että vastaatte näihin esitettyihin kysymyksiin, mitä me olemme esittäneet. Toivon, että kun, Junnila, pidätte nyt puheenvuoron, kerrotte, keihin tämä kohdistuu, ovatko nämä vaikutusarviot teidän mielestänne puutteellisia, niin kuin täällä on tuotu, pitääkö ihmisen hakea asuntoa koko Suomesta ja miksi muutitte kutospykälän Kelan vaatiman harkinnanvaraisen poiston sieltä. Vastaatteko tähän? Täällä on lukuisia kysymyksiä, ja odotamme vastausta. Heti kun saamme näihin vastauksen, voimme lopettaa keskustelun välittömästi. [Kimmo Kiljunen: Kyllä!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

19.55 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Ehkä tämän keskustelun siunatuksi lopuksi voin todeta täältä salin keskeltä, että tämä keskustelu on pitänyt käydä, ja ihmettelen itsekin — otin tämän puheenvuoron juuri sen vuoksi — että edustaja Junnila sanoo, että tässä keskustelulla pitkitetään eduskunnan iltaa. Minun mielestäni näin ei ole, vaan perustavanlaatuisia kysymyksiä ja puheenvuoroja on opposition suunnalta esitetty ihan syystäkin hallituksen suuntaan.

Edustaja Junnila, toivoisin myös, että käyttäisitte puheenvuoron ja kertoisitte, minkä vuoksi te olette leikkaamassa kaikista heikompiosaisilta suomalaisilta. [Vilhelm Junnila: Ei pidä paikkaansa! — Vasemmalta: Pitäähän!] Miksi te teette tämän toimenpiteen monelle heikompiosaiselle, vähävaraiselle? Kaljaveron alentaminen on todellakin laiha lohtu, kun otetaan perustoimeentulosta.

Puhemies! Tämä on ollut hyvää keskustelua. Edustaja Junnila, viime kaudella tekin olitte pitämässä pitkiä puheenvuoroja liittyen EU:n elvytyspakettiin. [Katri Kulmunin välihuuto] Kumpaa te pidätte tärkeämpänä: tätä, että leikataan köyhiltä, vai sitä, että ollaan elvytyspaketin puolesta tai sitä vastaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

19.56 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Kun täällä pidetään toistosta ja ilmeisesti edustaja Nurminen oli poissa, kun aiemman kerran puhuin asiasta, niin toistetaan. Siis aiemmin sanoin, että täällä on kaksi virheellistä väittämää. Nyt lisään siihen kolmannen.

Ensimmäinen koski sitä, että lakiesitys heikentäisi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa. Kun tämä toistuu täällä jatkuvasti, niin toistan myös sitten puheeni. Olette varmaan tutustuneet asiantuntijalausuntoihin, olette tutustuneet perustuslakivaliokunnan lausuntoon. Siellä esimerkiksi lausunnoissa professori Hidén on erikseen korostanut, että hänen mielestään on huolehdittu erityisen vaikeassa tilanteessa olevien henkilöiden asemasta. [Välihuutoja vasemmalta] Itse asiassa valiokunnan yksimielinen lausuntokin vahvistaa sen, että tässä nimenomaisesti suojataan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. [Katri Kulmuni: Ihan järjetöntä!]

Sitten toinen väite oli tämä ihmisarvokysymys, mistä täällä jatkuvasti jaksetaan niillittää. Sehän alun perin perustuu kai perustuslain 19 §:n 1 momenttiin. Tätäkin on arvioitu ja todettu, että tämä ylittää kaiken sen, mitä ylipäänsä perusoikeusjärjestelmä edellyttää, ja tuo hyväksyttävät perusteet tälle lakiesitykselle. Eli kun puhutaan ihmisarvoisesta elämästä, kun puhutaan heikoimmassa asemassa olevista ihmisistä, toimeentulosta ja huolenpidosta, niin siitä on erikseen arvioitu yksimielisesti, ettei tämä ole senlaatuinen kysymys.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Jos tämä olisi, sitä ei säädettäisi tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Sen vuoksi tämä väite on täysin perätön, mitä sieltä jatkuvasti jaksetaan toistaa.

Mitä tulee sitten näihin professori Hiilamon lausuntoihin, en ole niitä itse lukenut, mutta kun tätä asiaa käsiteltiin valiokunnassa, niin vastaan tuli vuoden 1996 Lipposen hallituksen aikainen esitys, ja se meni merkittävästi pidemmälle, kaikkien asiantuntijoiden mielestä paljon pidemmälle kuin nämä esitykset.

Nämä kaikki kolme väittämää, mitä te täällä esitätte, ovat virheellisiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

19.59 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Ehkä itse tulin vielä entistä surullisemmaksi tästä edustaja Junnilan sävystä. Kun keskustelemme kaikista heikoimmassa asemassa olevista ihmisistä, [Vilhelm Junnila: Ei keskustella!] niin te kiistätte tämän tosiasian. Teidän mielestänne Suomessa toimeentulotuella elävät ihmiset eivät ole heikoimmassa asemassa. [Veronika Honkasalo: Se on heille hauskaa, se on naurunaihe!] Te pidätte naurunalaisena tätä, te kyseenalaistatte tämän tosiasian, ja lisäksi te sanotte: ”Jaksatte nillittää ihmisoikeusvaikutuksista.” [Tuomas Kettunen: Ohhoh!] Minun mielestäni tämä kuvastaa sitä, mikä teidän arvomaailmanne ja ajatuksenne on näistä ihmisistä [Katri Kulmuni: Köyhistä suomalaisista!] ja heidän hyvän elämän edellytyksistä, siitä, että nämä ja kaikki ihmiset voisivat elää parempaa ja hyvää elämää ja saada ne kaikki peruselämänedellytykset rakennettua ja että meillä olisi semmoinen turvaverkko, joka tukisi jokaista ihmistä saamaan sen paremman elämän. Teidän ajattelunne on jotenkin... Oikeastaan se kuvaa näitä leikkauksia, ja ehkä tämän takia me joudumme keskustelemaan tästä ja puolustamaan näitä ihmisiä ja sitä pientä tuloa ja oikeutta siihen, mikä heille on säädetty.

Mutta edelleen, kun kuuntelee näitä, niin perussuomalaiset siteeraavat: ”Nillittää ihmisoikeuksista.” Teidän perussuomalaisten puheenvuoroissa te ajatte työttömät ihmiset, pienituloiset pois kaupungeista. Te haluatte lisätä segregatiota. Teiltä ei löydy ymmärrystä ja sydäntä nähdä ihmisten erilaiset elämäntilanteet ja mitä siellä tulee. Täällä on esimerkiksi puhuttu velkaantumisesta, erilaisista inhimillisistä haasteista, joita myös yhteiskunnan turvaverkon on ymmärrettävä, mutta teillä ei löydy sydäntä näille tosiasioille, mitä täällä on tuotu. — Arvoisa puhemies, kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiljunen.

20.01 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu olisi varmaan paljon lyhyempi, jos olisimme voineet saada vastauksia niiltä edustajilta, joilta täällä on myöskin avoimesti kysytty.

Edustaja Laiho on tästä hyvä esimerkki. Me olemme moneen kertaan hänen nimensä mainiten pyytäneet, että hän antaisi oman arvionsa ja käsityksensä siitä, miksi valiokunnassa hänen esityksestään poistettiin, oliko se, 7 kohta. [Ilmari Nurminen: Kuudes!] — 6 kohta 7 a §:ssä. — Se on ratkaisevan tärkeä nyt tämän meidän keskustelumme kannalta täällä ollut, ja me emme saa tätä vastausta. Me olemme häneltä kysyneet nimeltä mainiten, miksi näitä vaikutusarvioita tässä ei kunnolla ole tehty ja miksi on jouduttu tästä mietinnöstä poistamaan faktoja, jotka ovat asiantuntijoiden kautta tulleet. Me olemme pyytäneet ja pyytäneet, ja nytkin hän poistui tästä salista juuri, kun näitä kysymyksiä hänelle esite-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tään. Sen takia jää vähän oudoksi tämä ilmapiiri tässä keskustelussa, arvoisa rouva puhemies, koska me emme aidosti saa näitä vastauksia.

Sitten kun edustaja Junnila vastaa: Te olette esiintynyt kansainvälisissä foorumeissa arvokkaasti, muun muassa Etyjin valtuuskunnassa Suomen valtuuskuntaa vetänyt. Minä toivon, että kun siellä puhutaan ihmisoikeuksista ja ihmisarvosta, te ette vahingossakaan käyttäisi termiä ”ja täällä nillitetään ihmisarvoista”. [Ilmari Nurminen: Kyllä!] Tilanteessa, jossa me puhumme aidosti heikoimmassa asemassa olevista suomalaisista, kun viime sijaisen tuen saajat ovat toimeentulotuen saajia ja sieltä leikataan, me nostamme tämän arvokeskustelun tässä, että miten on mahdollista, että me leikkaamme heikoimmilta, miten on mahdollista, että tätä hyvinvointiyhteiskuntaa ikään kuin kohennetaan sillä, että me leikkaamme juuri niiltä, jotka ovat kaikkein riippuvaisimpia tästä hyvinvointiyhteiskunnan tuesta, ja te sanotte, että tämä on nillittämistä. Tämä on aika pohjakosketus silloin, kun olemme arvokeskustelussa mukana, edustaja Junnila, ja soisin, että käyttäisimme toisiamme kunnioittaen termejä, koska me yritämme varmasti tässä joka tapauksessa parastamme.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

20.03 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! En yhtään ihmettele, että tämän asian kokonaisuuteen on mennyt näin paljon aikaa. Kyse on myös siis periaatteellisesti todella isosta asiasta, ja tuntuu myös, että me eletään täällä oppositiossa suhteessa hallituspuolueisiin ihan erilaisessa todellisuudessa suhteessa siihen, kuinka periaatteellisesta ja isosta ja julmasta toimenpiteestä on kyse. Tässä nimenomaan kajotaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten elinoloihin. Toimeentulotukea saavat ihmiset ovat juuri se ihmisryhmä.

Kun täällä käsiteltiin lähetekeskustelussa näitä isoja sosiaaliturvakokonaisuuksia, niin saimme oppositioedustajien kanssa täällä monta, monta, monta tuntia keskustella täysin yksin näistä kaikista esityksistä, ja silloin täällä ei ollut yhtäkään hallituspuolueen edustajaa puolustamassa näitä esityksiä. Tässä taustalla oli se, että nämä kaikki lakiesitykset oli tuotu hirveällä kiireellä ja asiantuntijoilla ei ollut tarpeeksi aikaa perehtyä ja antaa lausuntoja. Sen lisäksi vaikutusarvioita ei ole kokonaisvaltaisesti tehty, vaikka niin on ministeriäitiöstä useamman kerran luvattu, että näin tullaan toimimaan, ja sen lisäksi mietintöpohjasta pyyhitään pois kaikki ne kielteiset vaikutukset.

Tuntuu, että tässäkin keskustelussa argumentoidaan aivan eri pohjalta. Te keskitytte siellä, hallituspuolueet, saivartelemaan sillä, ettei kyse ole heikompiosaisista, sen sijaan, että te rehdisti ja reilusti puolustaisitte näitä hallituksen esityksiä, joilla on kielteisiä vaikutuksia [Ilmari Nurminen: Kyllä!] ja joiden kaikki vaikutukset eivät edes ole tiedossa. En tiedä, kuinka moni hallituksen edustaja oli paikalla, kun puhuin siitä, että itse asiassa sosiaaliturvan alikäyttö on suomalaisessa yhteiskunnassa erittäin iso yhteiskunnallinen ongelma johtuen siitä, että ihmiset, jotka ovat itse asiassa oikeutettuja sosiaaliturvaan, eivät hae heille kuuluvaa turvaa siitä syystä, että toimeentulotukiasiakkaat ovat esimerkiksi niin voimakkaasti leimattuja ja he elävät jatkuvan stigman kanssa ja heitä vähidataan byrokratian osalta myös erittäin tarkoin. Onko tämä ihmisarvoista elämää, kysynpä vain.

Mutta selvää on se, että hallituksen esitykset, arvoisa puhemies, syöksevät tuhannet ihmiset köyhyyteen, ja tältä tosiasialta te ette pääse mihinkään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kokko.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

20.06 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Selkeästi on pitkään ja hartaasti asiaa keskusteltu, mutta se varmaan kertoo siitä, kuinka tärkeä tämä teema on. Ehkä nillityspuheenvuorot voisi jättää pois, vaikka ymmärrän, että kello on jo paljon ja varmasti listalla on paljon tärkeitä asioita.

Mitä ainakin meidän ryhmän sote-valiokunnan ihmiset, kuten edustaja Nurminen, ovat useassakin puheenvuorossa jo tuoneet esille, liittyy nimenomaan siihen, että nämä puutteelliset vaikutusarviot siinä, miten nämä leikkaukset tulevat kohdistumaan ja erilliset leikkaukset kertyvät sitten sille yhdelle yksilölle, ovat ehkä se suurin ongelma tässä hallituksen hankkeessa. Mielestäni täällä on ihan asiallisia kysymyksiä yritetty esittää, mutta niihin ei ole sitten saatu vastauksia.

Yksi ehkä hyvä näkökulma siihen, mitä asiantuntijat ovat nostaneet, on muun muassa Tampereen yliopiston sosiaali- ja terveystieteiden professori Juho Saaren kommentti: ”Nyt saattaa käydä niin, että ne kaikki leikkaukset tulevat yhtä aikaa. Eli yksilön asunto on liian kallis, ja hänelle tulee muuttovelvoite. Samalla leikataan hänen soviteltuja päivärahajansa, ja saattaa olla, että hän siirtyy toimeentulotuelle.” Kyllähän tämä on yksi osoitus siitä, mitä asiantuntijat ovat yrittäneet nostaa esille niitten kunnollisten vaikutusarvioiden tarpeellisuudesta ja ennen kaikkea siitä, että pystyttäisiin näkemään se, kuinka tämä tulee vaikuttamaan niihin toimeentulotuen saajiin. Nyt täällä on jo kuultu, kuinka heidän määränsä kasvaa huomattavasti tässä yhteiskunnassa hallituksen politiikan seurauksena. Ja kyllä tässä näkyy nimenomaisesti nyt se, voisi puhua ihan siitä kylmästä arvovalinnasta, minkä nykyinen hallitus on nimenomaan tehnyt.

Täällä nimenomaan äsken nostettiin, että ehkä haluttiin jarruttaa erittäin tarpeellista EU:n elvytyspakettia, sitä pidettiin isänmaallisena tekona. Mutta samalla tavalla kuin suomalaisilta köyhiltä ollaan nyt leikkaamassa miljardiluokassa, se ei yhtäkkiä olekaan sitten keskustelun arvoinen asia. [Katri Kulmuni: Kyllä!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

20.09 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Olimme sitten itse kukin hallituksessa tai oppositiossa, niin olisi kuitenkin toivottavaa, että suhtautuisimme kunnioittavasti tässä salissa paitsi toisiamme kohtaan myös toistemme argumentaatiota kohtaan. Senpä takia on ala-arvoista syyttää toisten argumentteja nillittämiseksi. Toivon todella, edustaja Junnila, kun tiedän, että olette edustaja, joka kuitenkin täyttää myös edustajan toimeen liittyvät vaatimukset arvokkaasta käytöksestä, että varmaan tuossa, kun teillä on seuraava puheenvuoro, on syytä pahoitella tätä.

Arvoisa puhemies! Ei oppositiostakaan sanota, että hallitus härkäpäisesti intää jotakin asiaa, ja kutsuta sitä nillittämiseksi. Toivon todella, että hallituksestakaan ei tällaisia syytöksiä opposition suuntaan lausuta, koska kyllä se jo vähentää tämän asian arvokkuutta, kun sitä käsitellään, ja kun puhutaan todella kaikista pienituloisimpiin kohdistuvista leikkauksista, niin sitä ei ole tarpeen piilotella sillä, että lähdetään sitten epäkunnioittavasti toistemme argumentaatioon suhtautumaan. Toivon mukaan me kaikki pidämme tämän mielessä, kun käymme keskustelua, vaikka on totta kai selvää, että näissä asioissa, joissa meillä on perustavanlaatuinen erimielisyys, se tulee näkyviin. Silti on tärkeitä, että suhtaudumme toisiimme myös kunnioittavasti.

Arvoisa puhemies! Se asia, mitä täällä kukaan hallituspuolueiden edustaja ei ole selittänyt, on se, että kun me nyt lisäämme ihmisten toimeentulokiriippuvuutta yli 65 000 ih-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

misen osalta, niin millä ihmeellä tämä toimenpide auttaa heitä työllistymään, kun me jo ennestään tiedämme, että kaikista vaikeinta on työllistyä toimeentulotuelta. Nyt hallitus on todella viemässä sellaisia esityksiä laajasti täällä eteenpäin, joiden vaikutukset tulevat olemaan ihan jo tässä teidän omassa keltaisessa kirjassannekin: toimeentulotukimenot, yli 100 miljoonan euron kasvu, ja henkilöissä se todella tarkoittaa yli 65 000 uuden ihmisen tippumista toimeentulotuella. Tämä on todella kaukana siitä pohjoismaisesta työllisyysideasta, jonka tarkoituksena on nimenomaan pitää huolta ensisijaisesta sosiaaliturvasta, tehdä siitä aktivoivaa ja pyrkiä saamaan ihmiset työelämään, kun romutetaan ensisijaistakin toimeentuloturva ja tiputetaan ihmiset sitten viimesijaiselle toimeentuloturvalle, joka ihan tutustikin passivoi heitä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Junnila.

20.12 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Täällä on jatkuvasti puhuttu siitä, että työllisyystavoitteet eivät olisi tosia, ja toisaalta siitä, että tuen maksamisen pitäisi jatkuvasti olla ikään kuin vakio. Muistutan siitä, että on myös työllisyyden edistämistavoite, joka siis kiinnittyy perustuslain 18 §:n 2 momenttiin. Se on yhtä lailla perusoikeus kuin mikä tahansa muukin ihmisen nauttima perusoikeus. Sen vuoksi tämä kritisointi siitä, että tämä olisi jotenkin hirvittävän väärin, kun tässä on myös selkeä kannustinvaikutus, on aika käsittämätöntä. Kyllä ihmisen etu on myös siinä, että hän itse pääsee töihin.

Mutta jos palataan tähän edustaja Räsänen esiin ottamaan nillittämissanaan, niin sanana se varmaan oli ehkä vähän korkea muotoilu. Mutta se, mitä tarkoitan sillä: sieltä tulee jatkuvasti jokin väite jostakin asiasta riippumatta siitä, mitkä asiantuntijat ovat sen osoittaneet vääräksi. [Ilmari Nurmisen välihuuto] Hyvä esimerkki on vaikka tämä, koskeeko tämä esitys kaikkein heikoimmassa asemassa olevia. Olen lukenut täältä usean asiantuntijan lausunnon, joissa he kiistävät sen, että se koskisi. Olen myös luetellut ne pykälät, joilla suojataan heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. Täällä on vielä lisää näitä lausuntoja, joita voisin periaatteessa lukea, jos ette itse niihin ole tutustuneet.

Mutta otetaan nyt esimerkkinä vielä yksi Viljasen lausunnosta: ”Toimeentulotuki on tarkoitettu kattamaan menoja laajemmin kuin ihmisarvon edellyttämää turvaa vastaava välttämätön toimeentulo vaatii. Toimeentulotuen nykyistä tasoa ei sellaisena pidä ymmärtää perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaiseksi vähimmäistasoksi.” Tämäkin on vuodelta 97.

Täällä jatkuvasti tavallaan papukaijamaisesti toistetaan samoja asioita. Seuraavaksi sieltä tulee jälleen väite ”ei, kun tämä koskettaa jälleen heikoimmassa asemassa olevia” tai jostain muita, ja se ei kosketa. Tämä on arvioitu hyvin perusteellisesti. [Välihuutoja vasemmalta] Asiantuntijat ovat tästä lausuneet. Jostain syystä sosiaalidemokraattinen ryhmä tuntuu omaavan tästä hyvin erilaisen mielipiteen kuin asiansa osaavat asiantuntijat. [Veronika Honkasalo: Keitä ovat yhteiskunnan heikko-osaisimmat?]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

20.15 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Pitää pian toimittaa näistä kaikista valmistuneista mietinnöistä edustaja Junnilalle kopiot, koska kaikissa mietinnöissä, myös näissä mietinnöissä, joissa on hallituspuolueiden lisäykset, näissä hallituspuolueiden lisäyksissä todetaan, että nämä kaikki leikkaukset ja niiden yhteisvaikutukset kohdistuvat kaikista heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin ja pienimpiin tulokymmenyksiin. Muis-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

taakseni näissä STM:n vaikutusarvioissakin oli, että kolmeen pienimpään tulokymmenyksen merkittävimmän. Tämä kaikki on näissä lausunnoissa todettu, myös hallituksen omista esityksissä, ja jos nyt voitte lopettaa tämän tiedon toistamisen, koska se ei asiantuntijoiden ja näiden eduskunnan valmistuneiden mietintöjen näkökulmasta pidä paikkaansa.

Ja itse tähän asiaan: Mielestäni on äärettömän ikävää hallituksen tasolta, erityisesti perussuomalaisten tasolta, että kun me puhumme kaikista pienituloisimmista suomalaisista — työttömistä, pienituloisista duunareista, toimeentulotuen varassa olevista ihmisistä — ja kun me puhumme näistä epäkohdista, yhteisvaikutusten puutteista, näistä kohtuuttomuuksista, joilla nämä leikkaukset vaikuttavat näihin ihmisiin, kun me puhumme pienituloisista suomalaisista, niin perussuomalaisten vastaus on, että älkää nillittäkö. Mielestäni tämä on se iso suunnanmuutos, joka perussuomalaisten politiikassa on ollut nähtävillä, joka on ehkä aiheuttanut hämmennystä hyvin paljon, koska itse olisin toivonut ja ajattelin, että te jollain tavalla puolustatte pienituloisia suomalaisia ja työttömiä ihmisiä, mutta päinvastoin. Päinvastoin nyt kun olen työskennellyt täällä teidän johtamassanne hallituksessa, niin te harjoitatte oman tähänastisen elinikäni kylmintä politiikkaa suomalaisia pienituloisia ja työttömiä kohtaan, ja te ette esitä minkäänlaista elettäkään valiokunnan päässä tai täällä salissa, että te puolustaisitte näitä ihmisiä tai parantaisitte. Päinvastoin te heikennätte vielä enemmän kuin mitä hallitus haluaa. Eli jollain tavalla tämä teidän politiikkanne on mennyt kokoomuksestakin paljon oikeistolaisemmaksi, kun katsoo valtiovarainministeri Purran lausuntoja ja muuta. Mielestäni tämä suunnanmuutos on kyllä todella merkillepantavaa, ja sen takia halusin sen myös tämän lain käsittelyssä sanoa pöytäkirjoihin, koska teidän politiikkanne seurauksena suomalaisten köyhyys lisääntyy, lapsiperheköyhyys kasvaa ja toimeentulotukiriippuvuus lisääntyy huomattavasti. Me emme tätä teidän politiikkaanne hyväksy [Puhemies koputtaa] ja tulemme haastamaan tätä koko vaalikauden.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Harakka.

20.18 Timo Harakka sd: Arvoisa rouva puhemies! Jäin kiinnostuneena kuuntelemaan tätä väitettä näistä kannustinvaikutuksista, johon ilmeisesti tämä ajateltu, sinänsä melko minimaalinen työllisyysvaikutus perustuisi. Tämähän on tämä ekonomistien fantasia siitä, että kun sosiaalitukia leikataan, niin ihmisten on pakko mennä töihin. Mutta kun edustaja Junnila tuossa jo muisteli 90-luvun loppupuolta, niin meillä on todellakin olemassa käytännön esimerkki, koeteltu tilanne, jossa toimeentulotukeen liitettiin seitsemän prosentin omavastuuosuus, jolla haluttiin kannustaa toimeentulotukiasiakkaita etsimään pienempiä ja huokeampia asuntoja.

Ja kuinka sitten kävikään? 1997—2005 oli tämä omavastuukannustin, ja nyt siteeraan asiantuntijalausuntoa: ”Käytännössä kuitenkin osoittautui, ettei omavastuuosuus vaikuttanut toimeentulotukiasiakkaiden pyrkimykseen pienentää asumiskustannuksiaan.” No, jokainen arkea yhtään tunnistava ihminen nyt ymmärtää, miksi näin kävi. Se olisi aiheuttanut suurta vaikeutta ihmisten tavalliseen arkeen, lasten päiväkoteihin, kouluun ja yleisestikin. Yhtenä syynä tässä asiantuntijalausunnossa todetaan, että niitä huokeampia asuntoja ei usealla paikkakunnalla ollut saatavilla. Meillä on siis kokemuseräinen tieto, että tämä teidän Etuovi.com-tyyppinen kannustamisenne ei toimi.

Miksi teidän pitäisi tämä tietää, vaikka ideologia on teidät sokaissut? Siksi, että minun siteeraamani asiantuntijalausunto on STM:n lausunto, joka on annettu hallitusneuvotteluissa ensimmäisen viikon jälkeen. Teidän olisi pitänyt heti kättelyssä tietää, että tämä koetel-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tu keino yrittää kannustaa kepillä ihmisiä töihin ei tule toimimaan. Siitä on olemassa selkeät osoitukset. Mutta siitä huolimatta ideologianne sokaisemana halusitte tätä ajaa ja täällä salissakin perustella mitä kummallisimmilla väitteillä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Andersson, Li.

20.20 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Oli pakko vielä kommentoida näitä outoja väitteitä siitä, että toimeentulotukeen tehtävät heikennykset ja leikkaukset eivät kohdistuisi kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin pienituloisiin.

Koko toimeentulotuen saamisen ehto on se, että ihmisen tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin, ja tämä pätee siis kaikkiin toimeentulotuen saajiin. Hallitus on tässä lakiesityksessä tehnyt poikkeuksia tähän pakkomuuttopykälään, joka koskettaa perheitä, ja se on toki hyvä, koska olisi kaikista hirvittävin tilanne se, jos lapset joutuvat vaihtamaan päiväkotia, joutuvat vaihtamaan kouluja tämän teidän köyhienkuisaamisenesityksenne takia. Mutta siitä huolimatta tämä pakkomuuttopykälä koskettaa valtavan suurta joukkoa esimerkiksi yksin eläviä, pienituloisia, kaikista heikoimmassa asemassa olevia suomalaisia. Näin on.

Ja mitä tulee näihin kannustinvaikutuksiin, niin kuten tässä on useampaan otteeseen tuotu esille, koko tämä hallituksen toimeentulotuen käytön lisäämiseen nojaava sosiaaliturvapolitiikka on työllisyyspolitiikan vastakohta, koska sieltä toimeentulotueltä on kaikista vaikeinta nousta, on kaikista epäkannustavinta ottaa niitä työtunteja vastaan ja saada niitä työtuloja. Eli ainoa kannustinvaikutus, mikä tässä lakiesityksessä on, on tämä köyhien ihmisten pakkomuuttaminen pois omista kodeistaan, jopa omilta kotipaikkakunniltaan, ja se tekee tästä esityksestä niin epäinhimillisen ja epäreilun.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiljunen.

20.22 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minäkin haluaisin ihan lyhyesti vielä pohdittua kysymystä tavasta puhua täällä, vain sen vuoksi, että me voisimme olla argumenteissa sinänsä kiinni. Edustaja Räsänen toi esille omassa puheenvuorossaan sen seikan, että on hyvin tärkeitä, että puhumme toisiamme arvostaen ja käytämme termejä, jotka sallivat arvokkaan keskustelun, ja edustaja Junnilakin on aivan varmasti tästä asiasta viime kädessä samaa mieltä.

Toinen tärkeä seikka tähän samaan asiaan liittyen on se, että normaalissa keskustelussa, keskinäisessä keskustelussa, väittelyissä, missä tahansa tilanteessa, annetaan argumenttien kulkea puolin ja toisin ja arvioidaan niitä. Jos me ryhdymme leimaamaan toista, argumentilta häviää pohja, meillä ei ole enää välineitä käydä keskustelua. [Miko Bergbom: Sitähän te teette!] Sen takia minusta on kovin valitettavaa, että edustaja Junnila käytti tällaisia termejä kuin ”nillittävä”, ”papukaija” ja niin edelleen. Jos me menemme tälle puolelle, niin me jäämme sanattomaksi, kuinka edetä. Sen takia minä jatkan kyllä tätä keskustelua asian kautta.

Te käytitte tässä äsken puheenvuoron, ja minusta aivan oikein, arvoisa puhemies, te puhuitte perusoikeuksista, jotka on perustuslaissa myöskin suojattu. Oikeus työpaikkaan on muun muassa tämän kaltainen oikeus. Mutta te tunnette tämän asian riittävän hyvin, te sen verran myöskin kansainvälistä oikeutta tunnette, sitä käytäntöä, kun toimitte kansainvälisillä foorumeilla yhtä lailla. Te tiedätte, että on olemassa perusoikeuksien hierarkia. Yk-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

kösperusoikeus, joka on kaiken ydin, perusihmisoikeus, on oikeus elämään. Ilman sitä ei ole väliä millään muilla oikeuksilla, ja sitä seuraa välittömästi oikeus terveyteen, oikeus toimeentuloon ja asumiseen, koska oikeastaan muilla oikeuksilla — on sitten ilmaisunvapaudesta kysymys, vaikka työllistymisestä ja muista — ei ole merkitystä, jos nämä fundamentaalit elementit puuttuvat. Sen takia tämä on arvokeskustelu, mitä me täällä käymme, kun te puututte perustavimpaan, viimekätiseen toimeentuloturvaan ja sitä heikennätte.

Yhteiskunnan kehitystaso — toistan, minkä tänään jo kertaalleen sanoin — mitataan sillä, kuinka se pitää huolta haavoittuvimmista ja heikoimmista ihmisistä. Me olemme kaikki tähdänneet siihen, että maailma kehittyy, yhteiskunnat kehittyvät siihen suuntaan, että kaikki voivat olla jaloillaan ja luodaan sitä mahdollisuuksien tasa-arvoa, että voi toteuttaa itseään näissä yhteiskunnissa kaikkialla, missä me elämme. Nyt meillä on hallitus, joka viekin kehitystä toiseen suuntaan, heikentää nimenomaan niiden ihmisten tilannetta, jotka ovat kaikkein heikoimmilla. Sen takia tämä on niin vakava arvokeskustelun paikka meille, ja toivon, edustaja Junnila, että te reagoisitte tältä puolelta ettekä vain sano, että perusarvoista nillitetään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kyllönen.

20.25 Merja Kyllönen vas: Arvoisa herra puhemies! Haluan kirjauttaa sinne eduskunnan pöytäkirjoihin, ettei synny kenellekään kansalaiselle sellaista mielikuvaa, että tässä todellakin käydään keskustelua jonkun hyvätuloisen tulojen leikkaamisesta tai hyvätuloisen etuuden leikkaamisesta. Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo. [Kimmo Kiljunen: Juuri näin!] Ja sen takia tällä asialla irvaileminen tai sellaisten kommenttien antaminen, niin kuin tämä olisi jotenkin yhdentekevää suomalaisille ihmisille, on väärin, eikä siitä ole suinkaan kysymys.

Tämä meidän nykyinen hallitus on tekemässä aidosti lähes puolentoista miljardin leikkaukset meidän sosiaaliturvaan. Se ei ole mitään heittelyä, se ei ole mitään sellaista löysää puhetta, minkä päälle auttaisi hymyillä kovinkaan leveästi. Minun mielestäni se on sellaista toimintaa, joka kuvastaa täydellistä ymmärtämättömyyttä suomalaisen vähävaraisen ihmisen elämästä. Tämä keskustelu on kuvastanut hyvin vahvasti, valitettavasti, hallituspuolueiden suhtautumista ja sitä, että ei ymmärretä oikeasti, mikä tilanne on niillä ihmisillä, joilla ei siellä pussin pohjalla todellakaan sitä rahaa ole tai joilla asumiskulut oikeasti ovat jo tänä päivänä sellaiset, että niistä on vaikea selvitä.

Kuten tuolta pöntöstä sanoin, aika moni työssäkäyvä perheellinen ihminen on samassa tilanteessa Espoossa, Helsingissä, pääkaupunkiseudulla laajasti ja monella muullakin kaupunkiseudulla. Minun mielestäni siinä ole mitään irvailtavaa tai naureskeltavaa. Se on vakava kysymys. Kun samanaikaisesti on kuvattu myöskin se, että se hallituksen maali siitä talouden tasapainottamisesta tämän veropohjan rapautumisen myötä karkaa koko ajan, niin väistämätön tosiasia on se, että jos tämä hymyilevä leikkuri hyvinvointivaltiota jatkuu, niin meillä ei neljän vuoden päästä ole enää kovinkaan laajasti kehuttavaa hyvinvointivaltiota. Samanaikaisesti pitäisi olla yhtenäinen, iloinen kansa, joka taistelee kaikenlaista hybridivaikuttamista ja muuta vastaan. Ei ole ehkä ihan se tilannekuva kohdillaan, jos pistetään köyhät kaduille ja pahvilaatikon kokoinenkin asunto sopii, kunhan on katto päin

päällä. Ei ehkä ihan olla sillä tasolla tässä keskustelussa, että ymmärrettäisiin oikeasti, miten osa suomalaisista tänäkin päivänä joutuu elämänsä elämään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kontula.

20.28 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Palasin tänne saliin tuolta työhuoneesta, jossa istuntoa olen nyt kuunnellut, kun minulle syntyi vahva käsitys, että erityisesti edustaja Junnila ja jossain määrin myös eräät muut edustajat eivät selvästikään ole vielä tässä vaiheessa lakiesityksen käsittelyä yhtään kärryillä siitä, missä me nyt mennään. Se ei ole mikään ihme, koska hallituksen esitys oli niin luokattoman huonosti valmisteltu, että ensimmäisissä kuulemisissa eivät kyllä edes esittelijät itse tienneet, missä mennään, ja aika lailla tässä on saanut nyt veivata asiaa suuntaan ja toiseen, että edes säällisen lainsäädännön minimiehdot tulisivat jollakin lailla täyteen.

Mutta mennään sitten siihen asiaan, eli tärkeimpään, sen ihmisarvoisen elämän minimiehtoihin. Ensinnäkin, mikä on ihmisarvo? Ihmisarvo on poliittinen käsite, se on teologinen käsite, ja se on oikeudellinen käsite, ja se on hieman eri asioita kaikissa näissä merkityksissä.

Puhun ensin hieman oikeudellisesta käsitteestä: Aivan kuten täällä salissa on tuotu esiin, perustuslain 19 §:n 1 momentti, jota toimeentulotuki toteuttaa, suojaa ihmisille välttämättömän ihmisarvoisen elämän minimiehdot. Meidän tämänhetkinen perustuslaillinen tulkinta lähtee siitä, että toimeentulotuki ikään kuin jakautuu kahteen osaan. Siinä on ensinnäkin tämä 19.1 §:n suojaama ehdoton minimitaso, jonka leikkaaminen missään oloissa ei ole mahdollista. Sitten siinä on jotakin muuta, josta me emme aivan tarkkaan tiedä, kuinka suuri se osuus on, koska kukaan ei ole koskaan määritellyt, missä kohtaa 19.1 § alkaa ja se muu loppuu, mutta tämä muu osuus on semmoinen, että tiettyjen ehtojen vallitessa poliittisilla päätöksentekijöillä on oikeudellisesti mahdollista siitä leikata. Nyt hallitus näissä leikkauksissaan on käyttänyt tätä poliittista liikkumavaraa, ja niiltä osin kuin perustuslakivaliokunta sen on siunannut, heillä siihen tällainen mahdollisuus myöskin on. Se ei kuitenkaan tarkoita, että ihmisarvo toteutuisi, koska toimeentulotuen osaltaan turvaamassa ihmisarvon välttämättömien edellytysten minimitasossa ei ole kysymys ihmisarvosta sinällään, vaan siinä on kysymys niistä taloudellisista reunaehdoista, joiden puitteissa tässä yhteiskunnassa ja tässä asiassa arvioidaan, että potentiaalisesti ihmisarvoinen elämä on mahdollista. Nämä ovat kaksi eri asiaa. Eli ei voi ajatella niin, että kaikki mahdolliset etuudet, jotka menevät yli 19.1 §:n minimivaatimuksen, olisivat jotain ylimääräistä herkkua, vaan kyllä se on niin, että ne osaltaan takaavat myös sitä ihmisarvoisen elämän toteutumista. Ne vain eivät takaa sitä välttämätöntä minimiä vaan sitä, mikä tulee sen yläpuolelle.

No niin, sitten muutama sana ihmisarvosta teologisena käsitteenä: Ne, jotka teologiaa harrastavat, ajattelevat, että on olemassa Jumala ja ihmisen arvo on suhteessa Jumalaan, ja tällaista ihmisarvoa teologisesti ymmärrettyä ei voi ottaa pois millään toimin. Se on luovuttamaton, se on meistä jokaisella riippumatta siitä, mitä me itse teemme tai mitä ajattelemattomat poliitikot meille tekevät.

Sitten siihen tämän salin kannalta tärkeimpään eli ihmisarvoon poliittisena käsitteenä eli sinä käsitteenä, josta tässä salissa ensisijaisesti pitäisi puhua ja josta täällä minun nähdäkseni aika paljon on puhuttukin: Tässä salissa käydään keskustelua siitä, mitä meidän kulttuurissa, meidän aikanamme, meidän yhteiskunnassa, näissä olosuhteissa ja tässä kontekstissa kuuluu ihmisarvoisen elämän edellytyksiin. Kuuluuko esimerkiksi mahdollisuus asua

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

samalla paikkakunnalla kuolevan läheisen kanssa saattohoitovaiheessa näihin edellytyksiin? Hallituksen mielestä ei kuulu, se ei ole osa ihmisarvoisen elämän edellytyksiä. Kuuluuko mahdollisuus opiskella tutkinto loppuun vähävaraisuudesta huolimatta? Kuuluuko mahdollisuus säilyttää työpaikka, jolla ehkä on merkittäviä sosiaalisia ja mielenterveydellisiä merkityksiä sen taloudellisen merkityksen ohella? Tämän hallituksen mielestä ei kuulu, ne eivät kuulu siihen ihmisarvoiseen elämään, jota katsotaan, että osittain julkisen hallinnon toimesta olisi syytä turvata. Tämä on poliittista määrittelyä, tämä on poliittista keskustelua, jota käydään tässä salissa ja jolla on varmasti kaikuja aikanaan myös oikeudellisiin tulkintoihin mutta joka ensisijaisesti on tässä nyt meidän määrittelymme alla.

Yleisesti totean leikkauksista — tämä on ensimmäinen näistä leikkauksista, joita on tulossa vielä lisää — että yhdessä katsoen ne ovat valtava siirtymä hyvinvointivaltioajattelusta kohti köyhäinhuoltoyhteiskuntaa. Miksi? Sen takia, että kun ihmisiä siirtyy toimeentulotuella ja kun toimeentulotuen piirissä olevien ihmisten talous nojaa entistä vahvemmin toimeentulotukeen muiden etuuksien sijaan, se tarkoittaa paitsi tällaista byrokraattista pikku muutosta myös sitä sosiaalietuusjärjestelmän logiikan ajattelemista aivan toisella tavalla. Toimeentulotuki on meille säädetty aikanaan viimesijaiseksi perälaudaksi väliaikaisiin tilanteisiin silloin, kun syystä tahi toisesta, esimerkiksi Kelan sotkun takia, et saa niitä perusturvaetuuksia, jotka sinulle kuuluvat. Se on tarkoitettu siis väliaikaiseksi, se on tarkoitettu pitkälti harkinnanvaraiseksi eikä missään tapauksessa pääasialliseksi ihmisten toimeentulon määrittäjäksi jopa vuosien ajaksi. Kun sitä tässä mielessä käytetään, niin sillä on useita haittavaikutuksia, joita on myös laajalti tutkittu.

Ensinnäkin se kajoaa... [Puhemies koputtaa] — Arvoisa puhemies, ajattelin käyttää nyt puheoikeuttani ja vetää tämän koko homman saman tein putkeen, niin ei tarvitse tulla tänne toista kertaa. En puhu enää pitkään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Suositus on seitsemän minuuttia, mutta se on suositus.

Toimeentulotukeen pitkäaikaisessa käytössä kotitalouden pääasiallisena tai määräävänä tulona liittyy merkittäviä haittavaikutuksia. Oikeudellisesti näistä ehkä kiinnostavin ja tärkein on, että se kajoaa ihmisten yksityisyydensuojaan aivan eri tavalla kuin mikään muu sosiaalietuus meidän järjestelmässä, esimerkiksi niin, että toimeentulotuen saamisen edellytyksenä on, että kaikkien pankkitilien kaikki tositteet on toimitettava viranomaisen tarkastettavaksi, eikä vain kerran vaan pyynnöstä toistuvasti. Se tarkoittaa myös merkittävästi tiukempaa menokontrollia kuin missään muussa meidän sosiaalietuudessa. Eli yleisesti ottaen meidän sosiaalietuusjärjestelmässä on kyllä etuisuuksia, joihinka liittyy tulokontrollia, niin että jotakin etuutta voidaan leikata, jos jotakin toista kanavaa pitkin tulee rahaa enemmän, tai se voidaan evätä kokonaan, mutta menokontrollia meillä ei ole muualla järjestelmässä. Menokontrolli käytännössä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jos henkilö, joka on toimeentulotuella, ajattelisi, että kun suoritan tulityökortin, niin pääsen töihin, ja päättää säästää sitä varten, tai pesukone hajoaa ja hän päättää säästää uutta pesukonetta varten, niin se raha, jonka hän on saanut säästettyä todennäköisesti käymällä leipäjonossa sinne tililleen pikkuhiljaa kuukausien aikana, otetaan pois hänen seuraavan kuukauden toimeentulotuestaan. Eli semmoinen normaali talouden suunnittelu ja autonomia, jotka katsotaan aikuisen ihmisen elämään kuuluvaksi meidän yhteiskunnassa, ei ole toimeentulotuen piirissä olevalle mahdollista.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Me tiedetään tutkitusti, että toimeentulotuen kaltaiset etuudet johtavat sellaisiin käyttäytymisvaikutuksiin, että ihmiset pyrkivät kaikin tavoin pitämään päänsä matalana, ettei viranomainen vain kiinnittäisi heihin huomiota. Jos he pyrkivät parantamaan omaa elämäänsä, niin he pyrkivät tekemään sen tekemällä pimeitä töitä tai muita hämärähommia, koska se on heidän kannaltaan edullisin tapa ja oikeastaan ainoa tapa siinä tilanteessa riskeeraamatta viimesijaista etuuttaan tehdä jotain muutosta omaan elämäänsä, koska jos esimerkiksi menee toimimaan niin uhkarohkeasti, että hankkiutuu töihin, ei ole mitään takeita siitä, että sillä väliajalla, mikä on palkan ja sen etuuden välissä, voisit olla varma siitä, että tililläsi on riittävästi rahaa, että saat sen kaurapuuropaketin sinne kaappiin.

Olen todella surullinen siitä, että näissä sosiaaliturvaetuuksissa hallitus on nyt valinnut tämän linjan, koska näen, että tässä ei ole kysymys vain leikkauksista vaan tässä on kysymys tämmöisestä isosta periaatteellisesta päätöksestä, jossa ollaan todettu, että hyvinvointivaltion aika on ohi ja että me siirrytään enemmän tämmöiseen brittityyliseen viimesijaiseen köyhäinapujärjestelmään, jossa ne pärjäävät, jotka pärjäävät, ja muut sitten eivät pärjää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

20.39 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Edellisen puhujan osalta yhdyin siihen puheeseen, että tämä on surullista kuultavaa kaiken kaikkiaan. Ja tietysti, mitä tässä tuntitolkulla nyt olemme kuulleet näitä keskusteluja, lähinnä vielä surullisemmaksi asian tekee se, että salin oikealta puolelta vähätellään itse tätä asiaa elikkä leikkauksia pieniosaisilta, ja sitten samoitin vielä vähätellään opposition hyvinkin kattavia ja asiantuntevia puheenvuoroja siitä, minkälaisia vaikutuksia näillä toimilla on.

En voi olla tietysti muistuttamatta edelleen siitä, että ennen vaalejahan kuulumme esimerkiksi perussuomalaisten puheenjohtajalta, että perussuomalaisten ero kokoomukseen on siinä, että perussuomalaiset eivät leikkaa pieniosaisilta. Puheenjohtaja Purra totesi vielä julkisesti, että ”se ei meille käy”. No, nyt tänään olemme kuulleet, että se tuntuu käyvän varsin hyvin ja helposti ja aavistuksen jopa ylimielisestikin elikkä vähätellen näitä henkilöitä, jotka putoavat vieläkin pahempaan taloudelliseen tilanteeseen, ja samoitin sitten on ollut tätä tämmöistä parlamentaarista ilkkumista siitä, että oppositio tästä asiasta pitäisi turhia puheenvuoroja, ja muitakin sanamuotoja täällä on kuultu.

Elikkä todella surullista, mutta tämä on nyt linja, ja uskon, että kansalaiset kyllä huomaavat sen eron, mikä esimerkiksi perussuomalaisilla on ollut puheissa ennen vaaleja ja nyt sitten teoissa vaalien jälkeen, valitettavasti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiljunen.

20.41 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä edustaja Kontulan puheenvuoro oli kyllä ihan pakko rekisteröidä erinomaisena puheenvuorona sen vuoksi, että siinä avattiin tämä isompi konteksti. Ehkä Bergbomille, juuri hänelle, oli hyvä, että hän kuunteli tämän puheenvuoron — te kun olitte huolissanne siitä, kuinka pelastetaan hyvinvointiyhteiskunta. Te toitte sen hyvin selkeästi esille, että näiden toimien, jopa näiden rajujen leikkausten, joita juuri tehdään, tavoitteena on pelastaa hyvinvointiyhteiskunta.

Tosiasiassa se, että me nojaudumme näinkin vahvasti jatkossa toimeentulotukeen, mitä tässä edustaja Kontula erinomaisesti avasi, on itse asiassa trendi, joka vie pois hyvinvoin-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tiyhteiskunnasta konseptina kokonaisuudessaan ja johtaa tähän köyhäinhoitoyhteiskuntaan, jota me rakensimme aidosti silloin, kun Suomi itsenäistyi, ensimmäisessä vaiheessa. Siellä on isoja kivijalkoja, ensimmäisenä sosiaaliministeri Fagerholm 1930-luvulla Cajanderin hallituksesta ja sittemmin Pekka Kuusi ”60-luvun sosiaalipolitiikka” -kirjallaan, jolloin Suomi lähti rakentamaan toisen maailmansodan jälkeen aidosti pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Se oli vakava irtiotto siitä köyhäinhoitoyhteiskunnasta, jota itse asiassa itsenäisyyden jälkeen oltiin synnytetty Suomeen kaikkine niine etuineen ja avuineen, mitä sillä hetkellä tehtiin. Tämä on edelleenkin jäännös maailmalla — viittasitte anglosaksiseen yhteiskuntaan, jossa on aika pitkälle tämä köyhäinhoitomalli jopa pitkälle kehittyneissä maissa, puhumattakaan sitten muualla maailmassa.

Sen takia tämä on ollut erittäin vakava keskustelu, jota me juuri nyt olemme käyneet. Ja se on tavallaan tämän arvokeskustelun ydin, että me emme ainoastaan puhu niistä haavoituvimmista ihmisistä ja heidän asemansa heikentämisestä, vaan itse asiassa me olemme romuttamassa tämän hyvinvointiyhteiskuntakonseptin, josta puhutaan maailmalla, kun ihailen puhutaan pohjoismaisesta hyvinvointivalttiosta.

Kiitos siitä, että te olette tällaisen prosessin tässä aikaansaaneet ja avanneet tämän väistämättömän keskustelun. Voin valistaa, kun edustaja Junnila totesi, että tästä on keskusteltu tänään pitkään: me tulemme vielä pitkään tästä asiasta keskustelemaan. Tämä on murroskohta suomalaisessa yhteiskunnassa, jos tämän hallituksen linjaa lähdetään viemään pitkässä juoksussa eteenpäin. Sen takia kyllä nyt todellakin remonttireiskaa tässä tunnutaan tarvittavan.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 37/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 12/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. — Edustaja Lohi pois. — Edustaja Koskela, Minja.

Keskustelu

20.44 Minja Koskela vas: Arvoisa puhemies! Terveyspoliittisesti ei ole järkevää, saati kannatettavaa alentaa minkään alkoholikategorian verotusta. Näin ollen en pidä kannatettavana hallituksen esitystä laskea olutveroa, joka paitsi lisää oluen kulutusta myös laskee valtion verotuottoja.

Yleisesti on tiedossa, että alkoholin saatavuuden lisääminen lisää alkoholihaittoja. On esimerkiksi laajasti tiedetty, että vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen jälkeen maksasairaudet ja alkoholista johtuvat kuolemat ovat lisääntyneet. Alkoholin liikakäyttö ja alkoholismi ovat Suomessa suuria kansanterveydellisiä haasteita, joilla on aina myös inhimillisiä

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

vaikutuksia. Vaikutukset eivät ulotu ainoastaan alkoholia käyttävään henkilöön itseensä vaan heijastuvat myös hänen läheisiinsä ja perheeseen. Erityisen vakavasti tämä tulisi ottaa suhteessa lapsiin, joiden ei missään olosuhteissa pitäisi joutua seuraamaan vanhemman kamppailua päihderiippuvuuden kanssa ja jotka kuitenkin joutuvat liian usein tekemään näin myös Suomessa.

Arvoisa puhemies! Poliitikalla voidaan vaikuttaa siihen, millaisiksi ihmisten mahdollisuudet ja vapaus yhteiskunnassa muodostuvat. Koska tiedämme, että alkoholin saatavuuden helpottaminen lisää alkoholin käyttöä, ja koska tiedämme, että alkoholin liikakäyttö ei ole ainoastaan yksilöön itseensä kytkeytyvä kysymys, pidän olutveron alennusta huonosti perusteltuna ja vastuuttomana ratkaisuna.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

20.45 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Suomen verojärjestelmän peruseriaate on verotuksen fiskaalisuus. Veroja kerätään julkisen vallan toimien rahoittamiseen. Verot tulee kerätä mahdollisimman hyvin ja yleisesti hyväksytyjen ja hyvän verojärjestelmän ominaisuuksien mukaisesti, joista keskeisimmät ovat neutraliteetti, oikeudenmukaisuus, ennakoitavuus sekä taloudellinen tehokkuus. Näitä pääalueita pitäisi hyvässä verotuksessa hoitaa.

Nyt me olemme laskemassa verotusta tässä valtiontalouden tilanteessa, jossa jokainen veroeuro olisi tarpeen. Me olemme laskemassa oluen verotusta 25 miljoonalla eurolla. Ja tässä on myös toinen näkökulma kuin tämä taloudellinen — myöskin terveydellisen näkökulman ja terveystaloudellisten vaikutusten tulisi olla tässä keskiössä, kun mietitään päihteiden verotusta ja niitten tasoa. Siinäkin näkökulmassa oluen verottamisen keventäminen on hankalaa ja haitallista. Alkoholin haitat Suomen kansanterveydelle on dokumentoitu laajasti. Alkoholia käytetään laajasti liikaa suomalaisessa yhteiskunnassa terveysnäkökulmasta tarkastellen. Alkoholin käyttöön liittyy sosiaalisia ja terveydellisiä näkökohtia heidän läheistensä elämään, ja tässä näkökulmassa tämä vain lisää päihteiden väärinkäyttöä. Alkoholin verotuksen alentaminen vähentää verotuloja ja lisää oluenkulutusta, mikä on edelleen huono suunta.

Terveystaloudellisista syistä alkoholiin kohdistuva veronalennus ei ole perusteltu, eli taloudellinen tilanne ja terveystaloudellinen tilanne on sellainen, että tällaista veronalennusta ei pitäisi tehdä. Näistä syistä oluen veronalennuksesta tulee luopua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi liite, vastalause yksi, joka on sosiaalidemokraattien, vihreiden ja vasemmistoliiton yhteisesti tekemä. Esitän tämän vastalauseen tässä muodossa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohi, poissa. — Edustaja Junnila.

20.49 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä todetaan, että veronkorotusten vaikutusten arviointiin liittyy epävarmuuksia, sillä sekä alkoholin kotimaiseen kulutukseen että matkustajatuontiin ja verkko-ostamiseen ulkomailta vaikuttaa samanaikaisesti monia eri tekijöitä. Esityksessä kuitenkin mainitaan selkeät euromääräiset arvioluvut.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Arvoisa puhemies! Eduskuntaryhmät viettivät pikkujoulujaan viime viikolla. On mahdollista, että juhlisti nautittiin sivistyneesti muutakin kuin äyriäisiä. Juhlista on jo aikaa, mutta kyseisellä viikolla oppositio jätti myös vastalauseensa alkoholiverotusta käsittelevään esitykseen. Toivottavasti vasemmistopuolueiden yhteistä vastalauseetta ei tehty pikkutunneilla. Pohdin asiaa tästä näkökulmasta, koska luotan, että sosiaalidemokraattien, vasemmistoliiton ja vihreiden eduskuntaryhmät osaavat normaalitilanteessa laskea yksinkertaisia yhteen- ja vähennyslaskuja vähintäänkin sitä kautta, että ryhmäkanslian osaava henkilökunta tuottaa heille riittävää osaamista, ja jos laskeminen on normaalisti tuottanut vaikeuksia, on tavanomaisesti käännytty eduskunnan tietopalvelun puoleen.

Vasemmistopuolueiden vastalauseessa kuitenkin todetaan, että oluen alkoholiveron alentaminen laskee valtion verotuloja 15 miljoonalla eurolla. Ensinnäkin hallituksen esityksen mukaan oluen alkoholiveron alennus pienentäisi verotuottoa noin 25 miljoonalla eurolla ja viinin, muiden käymisteitse valmistettujen juomien, välituotteiden sekä etyylialkoholijuomaryhmän alkoholiveron korotus kasvattaisi verotuottoa noin 40 miljoonalla eurolla. Oluen alkoholiveron alentaminen ei siis laskisi verotuloja vasemmistoryhmien väittämällä 15 miljoonalla eurolla, vaan 25 miljoonalla eurolla. Jotta esityksen mukaiseen alkoholiverokertymään päästään, on siis tehtävä laskutoimitus. Edustaja Eerola, paljonko on 40 miinus 25? [Juho Eerola: Se on 15!] Aivan oikein, kun 40 miljoonasta eurosta vähennetään 25 miljoonaa euroa, jäljelle jää 15 miljoonaa euroa verotuloja.

Arvoisa puhemies! On syytä tutkia, mitä tästä nimenomaisesta 15 miljoonasta eurosta todetaan vasemmistopuolueiden yhteisessä vastalauseessa. Kuunnellaan tarkkaan: ”Esitys sotii räikeästi Suomen taloudelle esitettyä sopeuttamistavoitetta vastaan.” Edustaja Eerola, me emme ota neuvoa-antavaa, mutta voisitteko vielä auttaa tässä merkityksellisessä pulmassa: kasvaako vai väheneekö verotuotto? [Puhemies: Edustaja Junnila, tässä salissa puheenvuorot jaan minä!] Aivan oikein, verotulot kasvavat, vaikka vasemmiston vastalauseessa väitetään siis täysin päinvastaista. Johtopäätöksenä on todettava, että vasemmistopuolueet ovat joko laskeneet verokertymän väärin tai sekoittaneet alkoholiverokertymästä saadun kokonaisarvion pelkästään oluen veronalennukseen ja siten virheellisesti väittäneet, että esitys sotisi sopeuttamistavoitetta vastaan, vaikka verotulot oikeasti kasvavat.

Arvoisa puhemies! Lisäksi vastalauseessa mainitaan alkoholin aiheuttamat terveysongelmat. Tilastojen valossa alkoholihaitat kasaantuvat pääasiassa suurkuluttajille. Aihe on vakava, mutta tämän ryhmän suhde alkoholiin ei näytä muuttuvan sen mukaan, mitä alkoholi maksaa tai myydäänkö sitä edes laisinkaan, kuten kieltolaki jo kauan sitten havainnollisti. Jos olut on kallista Suomessa, sitä tuodaan matkustajatuontina tai tilataan verkosta. Silloin trokarit kiittävät ja valtion verotulot laskevat. Totta on, että terveystaloudellisesti mihinkään alkoholiin kohdistuva veroalennus ei ole perusteltu, mutta vapaassa maailmassa on kuitenkin tasapainoiltava sen suhteen, paljonko valtio holhoaa ja kuinka suuri on yksilön oma vastuu.

Arvoisa puhemies! Palaan vielä tähän aiempaan, ja onkin kysyttävä: aikooko salin vasen puoli irtisanoutua tästä vastalauseestaan, koska se sisältää ilmeisen virheellistä ja harhaanjohtavaa tietoa?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kulmuni.

20.54 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Niin, en tiedä, oliko tuossa kyseessä kirjoitusvirhe tai tekninen virhe, [Juho Eerola: Laskuvirhe!] mutta se liitehän on ihan pä-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tevä, ja se liitteen lopulta on se, mikä sen veron tulee määräämään. Hallituksenkin esityksissä on joskus kirjoitusvirheitä, eikä niistä suinkaan eduskunnassa naureskella. [Juho Eerola: Tämä oli laskuvirhe!] Sen sijaan puhuisin mieluummin tästä itse substanssista.

Ette te pääse hallituksessa pakoon ollenkaan sitä, että te kevennätte oluen verotusta, jolla on vaikutusta julkiseen talouteen. Juurikin äskeisen asiakohdan aikana käsitelimme noin kuusi tuntia kaikista heikoimmassa asemassa oleviin suomalaisiin kohdistuvaa leikkausta — siis perussuomalaiset leikkaavat kaikista köyhimmiltä suomalaisilta, ja julkisen talouden kannalta sen saman summan te siirrätte kevyempään oluen verotukseen. Tämä on mitä suurimmassa määrin arvovalinta. On ihan selvää, että julkista taloutta täytyy tasapainottaa, leikkauksiakin täytyy tehdä, mutta oluen verotusta ei ole välttämätöntä keventää. Joten kyllä minä haluaisin, että hallituksesta nyt kerrotaan, miksi te olette tehneet tällaisen arvovalinnan, kun te teette todella julmia ja kaikista vaikeimmassa asemassa oleviin suomalaisiin kohdistuvia leikkauksia ja sitten samalla kevennetään oluen verotusta.

No, se voi olla ihan perusteltua ja mukava asia, kotimaisten pienpanimoiden toivelistalla oleva asia, varmasti hyvinkin asia siltä kannalta, [Juho Eerola: Ohranviljelijät] mutta kun julkinen talous on 11,4 miljardia euroa alijäämäinen, niin onko se todella välttämätön asia tehdä? Tätähän te olette koettaneet sanoa, että tämä on niin pieni asia, ettei kannattaisi puuttua tähän tai siihen rikkaiden veronkevennykseen. Kun me tulemme käsittelemään täällä vaikkapa suojaosan poistoa vielä tänä iltana, niin se on suunnilleen samankokoinen asia julkisen talouden kannalta kuin tämä rikkaiden veronkevennys, joten te teette erittäin merkittäviä arvovalintoja.

Kun julkista taloutta tasapainotetaan, niin siinä olisi äärimmäisen tärkeää, että myös kaikista hyvätuloisimmat osallistuisivat edes jollakin tavalla, edes symbolisella tavalla, [Heikki Vestmanin välihuuto] mutta se on liikaa pyydetty edes sen osalta, että oluen verotus olisi pidetty samana ja 25 miljoonaa euroa julkinen talous voisi olla paremmassa kunnossa. Te olette tehneet arvovalintoja leikata mieluummin köyhiltä suomalaisilta kuin pitää oluen verotuksen samalla tasolla.

Niinpä, arvoisa puhemies, teen esityksen, että eduskunta hyväksyy vastalauseen 2 liitteen mukaiset muutosehdotukset.

Ja haluan vielä lopuksi todeta, mitä se 25 miljoonaa on, niin kuin verrata niitä muita leikkauksia: se on esimerkiksi leikkaus, minkä te teette vapaaseen sivistystyöhön kansalaisopistoille, opintokeskuksille, kesäyliopistoille, kansanopistoille, liikunnan koulutuskeskuksille, tai se on puolet siitä määrästä, miten te myöhemmin tulette korottamaan terveydenhuollon asiakasmaksuja. [Tuomas Kettunen: Ohhoh!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen.

20.57 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Valtiontalouden alijäämän arvioidaan nousevan vuonna 24 peräti noin 11,5 miljardia euroa. Keskustan mielestä on perusteltua, että viinin ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien, väli tuotteitten sekä etyylialkoholijuomien verotusta korotetaan 40 miljoonalla eurolla osana julkisen talouden vahvistamista. Mutta sen sijaan olutveron laskemista ei voi pitää perusteltuna. Olutveron laskeminen on hallituspuolueiden — kokoomuksen, perussuomalaisten, RKP:n ja kristillisdemokraattien — yhdessä tekemä poliittinen arvovalinta, joka kiihdyttää valtion velkaantumista. Mutta samaan aikaan te annatte olutveron laskun ja samaan aikaan te otatte heikoimmassa asemassa olevilta suomalaisilta toimeentulotuesta. Kuinka tämä voi olla

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

mahdollista? Tämä on todellakin niin laiha lohtu monelle suomalaiselle, että olutveroa lähdetään laskemaan. Minkä takia te ette tehneet sitä, että olisitte enemmän antaneet kannustimia siihen, että ihmisiä ohjataan esimerkiksi ravintoloihin, ravitsemusliikkeisiin, ja siellä alennettaisiin verotusta niin, että ohjattaisiin ihmisiä pussikaljan ostamisen sijasta enemmän ravitsemusliikkeisiin, sosiaaliin kanssakäymisiin?

Tämä on niin omituinen esitys, että ei voi muuta kuin kannattaa edustaja Kulmunin tekemää muutosehdotusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kalli, poissa. — Edustaja Räsänen, Joona.

20.59 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Todella, kun valtiontalous on ensi vuonna yli 11 miljardia euroa alijäämäinen, niin tällaisessa tilanteessa ei ole fiskaalisia mutta ei myöskään terveystaloudellisia eikä myöskään laajemmin elinkeinopoliittisia perusteita lähteä alentamaan oluen verotusta 25 miljoonalla eurolla. Tämä 25 miljoonaa euroa, jolla todella hallitus nyt olutveroa alentaa, voitaisiin käyttää vaikka siihen, että pienennettäisiin sitä ensi vuoden mittavaa alijäämää. Tämä olisi luultavasti kaiken kaikkiaan myös huomattavasti parempi ratkaisu ihan kokonaisuuden kannalta. Ja senpä takia on syytä yhtyä jo edellä todettuun, että mitään sellaista pakkoa ei todellakaan ole, että nyt tätä oluen verotusta pitäisi alentaa tässä samalla, kun muuten muiden alkoholituotteiden osalta veroa kiristetään. Johdonmukaisuuden nimissä tämä fiskaalinen tavoite ja totta kai myös nämä terveystaloudelliset näkökulmat tukisivat sitä, että samanaikaisesti, kun muidenkin alkoholituotteiden verotusta kiristetään, myös oluen verotusta siinä samassa kiristettäisiin.

Se ongelma, jonka tämä hallituksen esitys nyt tuo tuoteryhmien sisälle, on hyvin paljon myös kilpailua vääristävä tekijä. Tässähän käy nyt niin, että kun niiden tuotteiden, jotka ovat vaikka samassa tuotekategoriassa mutta jotka on valmistettu eri tavalla, vero kiristyy, niin tuotteiden hinta nousee, ja sitten samannimisen tuotteen, joka on valmistettu käymisteitse, hinta laskee. Ja on kyllä syytä sanoa, niin kuin moni asiantuntijakin jo on lausunnossaan todennut, että tällaista kilpailuneutraliteetin vastaista toimenpidettä on vaikea perustella, että saman tuoteryhmän sisällä eri tuotteisiin kohdistuisivat eri veroperusteet. Tämänkin takia olisi syytä jättää ainakin tämä oluen veronkevennys tekemättä, jolloin vaikutukset myös tähän kilpailuneutraliteettiin olisivat huomattavasti pienemmät. Tähän myös valiokunta omassa mietinnössään ottaa kantaa. Elikkä tulevaisuudessa olisi syytä ylipääntensä siirtyä myös alkoholiverotuksessa siihen, että enää emme puuttuisi tai vero ei määntyisi sen mukaan, mikä on yksittäisen alkoholituotteen valmistustapa.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Lylyn tekemiä esityksiä, elikkä todella jätetään tämä oluen veronkevennys nyt tekemättä ja vahvistetaan sillä summalla mieluummin valtiontaloutta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiljunen.

21.02 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tässä on nyt käytetty useita erittäin painavia ja hyviä puheenvuoroja erityisesti täältä opposition puolelta, miksi tätä oluen verotuksen helpottamista vastustetaan. Se keskeinen peruste tässä tietysti on nämä fiskaaliset syyt. Korkealle alkoholiverolle Suomessa, joka on siis poikkeuksellisenkin korkea, jos kansainvälisestikin katsotaan asioita, on ihan verotukselliset perusteet valtion tulonsaannin kannalta, eli fiskaaliset perusteet ovat siellä olemassa.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Mutta kyllä tällä veropolitiikalla on tässä toinenkin ulottuvuus, ja se on nimenomaan terveydellinen puoli. Meillä on alkoholikäyttäytyminen näillä pohjoisilla leveyspiireillä, mitä pohjoisemmaksi mennään, kauttaaltaan hankala ja vaikea. Meillä on terveydellisiä ongelmia, meillä on ihmisten hyvinvointiin liittyviä erittäin merkittäviä vaikutuksia, ja korkea alkoholin hinta on yksi tapa tietysti säädellä tätä ja pyrkiä nimenomaan huomioimaan myöskin nämä terveysvaikutukset. Nythän nämä ovat tässä isoina asioina molemmat: sekä tämä fiskaalinen puoli että terveydellinen puoli, jota oppositio tässä nyt peräänkuuluttaa, että minkä takia näitä muutoksia tehdään.

Mutta kyllähän nyt tietysti outoutta lisää myöskin se, että tässä nyt peräjälkeen on tämmöisiä hyvin outoja lakiesityksiä, joita meille tulee, ja kun siellä takana on isona linjana tämä alijäämäisyys ja sopeutustoimien välttämättömyys, niin meidänhän on pakko näitä yhdistää toisiinsa. Kyllä tässä nyt useissa puheenvuoroissa on myöskin avattu tämä siitä kulmasta, että tässä on myöskin oudot arvovalinnat. Pakkohan se on kiteyttää se arvovalintakysymys juuri tähän muotoiluun, mitä tässä monetkin ovat käyttäneet — itsekin sitä käytän — että yhtäältä juuri hetki sitten olimme rajusti leikkaamassa kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta pienituloisimmilta ihmisiltä, jotka ovat viimekätisen toimeentuloturvan piirissä, ja seuraavassa vaiheessa käsittelemme lakia, jossa helpotetaan kaljanjuontia suomalaisessa yhteiskunnassa. Onhan tämä erikoinen tapa tätä keskustelua tässä käydä, ja kuten täällä moni teistä sanoi: kyllä arvot ovat alastomimmillaan tässä parhaillaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kyllönen.

21.04 Merja Kyllönen vas: Arvoisa rouva puhemies! On päästy tällaisen päihdesuvun vesan lempiaiheeseen elikkä alkoholiin ja alkoholihaittoihin. Kun tuossa hallituspuolueen kansanedustajat käyttivät mukavaa demonstraatiota siitä, kuinka tulee 15 miljoonaa, niin Kyllönen täältä nyt sitten kertoo ikävänä ihmisenä, että esimerkiksi viime vuonna meillä oli tutkijatohtori Niilo Luotosen raportin pohjalta tieto, että vähintään noin 1,4 miljardia euroa ropsahti kustannuksia näistä alkoholin haitoista, niin että siinä mielessä voi miettiä, että kansantaloudellisesti kovinkaan kestävä ja järkevä ei ole valita katon sijasta kaljakassi. Mutta tämä on, kuten edustajakollega Kiljunen ansiokkaasti kuvasi, poliittinen arvovalinta, ja se on tietysti tehtävä, jos se tuntuu fiksulta. Täytyy muistaa vain se, että päihderiippuvaisten vanhempien määrään vaikuttavat muutokset näkyvät kyllä edullisessa alkoholin saatavuudessa ylipäättään, ja jos alkoholinkäyttö lisääntyy yhteiskunnassa, niin kasvaa väistämättä myöskin alkoholi- ja päihdeongelmaisten vanhempien määrä, ja sitä kautta sitten pienten lasten tapaturmat, sairaalahoidot, psyykkisen kehityksen häiriöt ynnä muut lisääntyvät, ja se ei ole mitään halpaa lystiä tässä yhteiskunnassa. Siellä mennään sitten näihin isoihin rahareikiin hyvinvointialueilla, lastensuojelutapausten kasvuun, lasten sijoittamiseen kotien ulkopuolella ja niin edelleen. Nämä ovat vain niitä yksittäisiä esimerkkejä siitä, mihin se alkoholin lisääntyvä käyttö johtaa, ja yleensä kun sitä tavaraa on halvemmalla saatavilla, niin sittenhän sitä myöskin tahtoo kulua enemmän niillä, joilla sitä kuluu valmiiksi, ja tahtoo se muidenkin tissuttelu sitten lisääntyä, kun pääsee kokeilemaan kaikenlaisia kivoja alkoholituotteita ja mukavan makuisia oluita siinä sivutyönä.

Alkoholihaittojen taustalla on näitten suorien kustannusten, tämän 1,4 miljardin, lisäksi myöskin paljon muita kustannuksia, jotka eivät ehkä näy myöskään meidän tilastoissa suoraan täällä alkoholin aiheuttamissa kustannuksissa. Eli meillä on paljon erilaisia syöpiä, meillä on humalassa onnettomuuteen joutuneita, työkyvyttömyyteen päätyneitä, sairasta-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

misesta ja vajaatyökykyisyydestä aiheutuvia kuluja, jotka tulevat suoraan sitten myöskin työnantajalle. Tässä on paljon isoja asioita, joista minun mielestäni on hyvä keskustella tämänkin lainsäädäntömuutoksen kohdalla.

Hyvin mielenkiintoinen arvovalinta tässä ajassa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Andersson, Li.

21.07 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Täällä on pidetty useita hyviä puheenvuoroja niistä arvovalinnoista, mitä tämä Orpon ja Purran oikeistohallitus on tekemässä. Piti vielä ihan erikseen tarkistaa, että muistin oikein, mutta sattumoisin on niin, että se sama summa, minkä hallitus aikoo säästää tiukentamalla toimeentulotuen kriteereitä, joista me äsken keskusteltiin täällä, oliko se, kuusi ja puoli tuntia, se summa, mitä hallitus aikoo sillä lakimuutoksella säästää, on noin 24,5 miljoonaa euroa, joka sattuu olemaan tismalleen se sama summa, minkä hallitus nyt sitten kuitenkin aikoo käyttää kaljan verotuksen alentamiseen. Kyllä tämä kertoo kokonaiskuvan siitä, minkälaista politiikkaa tämä hallitus tekee, niistä arvovalinnoista, mitä tämä hallitus tekee, mihin suuntaan tämä hallitus haluaa kehittää suomalaista yhteiskuntaa. Eli kun me puhutaan kaikkein pienituloisimpien ihmisten toimeentulosta, toimeentulotuella elävistä ihmisistä, niin silloin on kyllä pakko säästää ja on pakko huolehtia siitä, että eivät julkisen talouden menot liikaa kasva, mutta kuitenkin sattuu löytymään tismalleen se sama summa kaljan verotuksen keventämiseen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pekonen.

21.08 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa rouva puhemies! Kyllä minua tässä keskustelussa häiritsee todella paljon se, että täällä salissa on koko syksy toisteltu hallituksen puolesta sitä, kuinka on pakko leikata sosiaaliturvasta ja peruspalveluista, ja on peräänkuulutettu sitä vaihtoehtottomuutta, mutta kyllä teillä on vaihtoehtoja. Ei teidän ole pakko alentaa oluen verotusta, niin kuin tässä on jo moni edustaja edellä todennut. Kyllä nämä ovat nimienomaisesti niitä arvovalintoja ja sellaisia arvovalintoja, joita minä todella ihmettelen.

Niin kuin tässä nyt on käynyt ilmi, todellakin alkoholi aiheuttaa merkittäviä terveydellisiä haittoja — syöpää, maksasairauksia, mielenterveysongelmia — mutta kuten edustaja Koskela totesi hyvin tuossa aikaisemmin, niin myös läheiset ja erityisesti lapset kärsivät alkoholin aiheuttamista ongelmista ja haitoista. Samaan aikaan, kun te olette nyt lisäämässä riskiä kansanterveydelle, te olette heikentämässä sekä sosiaali- että terveyspalveluja, ja tämä ei minun järkeeni mahdu, miten voi tehdä tällaisen arvovalinnan politiikassa, koska kaikki tutkimustulokset osoittavat, että tällaisella arvovalinnalla ei ole mitään kestäväää pohjaa. Alkoholinkulutusta tutkitusti säätelevät hinta ja saatavuus, ja tällä teidän politiikallanne teidän arvovalintanne on se, että oluen hinta tulee laskemaan. Onko todella, arvoisat hallituspuolueiden edustajat, teidän arvovalintanne ja teidän tahtotilanne se, että kaljanjuonti lisääntyy?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehtinen.

21.10 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen arvovalinta todellakin on se, että me nostamme kokonaisuutena alkoholiverotuksen määrää. Eli valtion kassaan tu-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

lee enemmän alkoholista verotuottoja kuin aikaisemmin. Tämä on se meidän arvovalintamme, mutta ilmeisesti se ei käy teille.

Toinen syy on se, että me haluamme — sekin on arvovalinta — että jatkossa ulkomailta tuodun verottoman oluen sijaan suomalaiset juovat ja Suomen kaupoissa myydään Suomessa valmistettua ja tänne veroja tuovaa olutta. Eli mieluummin niin, että kotimaista olutta myydään sen sijaan, että tulee ulkomailta verotonta olutta. Tämä kannustaa siihen.

Ymmärrän toki sen, että oppositiolle tämä asia on vaikea, koska ilmeisesti te ette halua tukea suomalaista panimoteollisuutta ettekä suomalaisen viljan käyttöä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen.

21.11 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Keskusta kyllä jättäisi olutveron nykyiselle tasolleen, koska tämä vahvistaisi valtiontaloutta sen 25 miljoonaa euroa hallituksen esitykseen verrattuna.

Arvoisa hallitus ja hallituspuolueet! Eduskunta nyt päättää valtiontaloudesta. Keskusta kannustaa myös hallituspuolueiden kansanedustajia vielä kerran pohtimaan omaatuntoaan ja äänestäjille antamia lupauksia ennen äänestyspäätöksen tekemistä. Kannatatteko te todella olutveron laskemista tässä tilanteessa, jossa valtion ja koko julkisen talouden velkaantuminen on kiihtymässä?

Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kummastelen ihan ääneen, että kristillisdemokraatteja taitaa hävettää tämä veronalennus niin paljon, etteivät ole tässä salissa puheenvuoroja edes käyttämässä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

21.13 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Varmasti meistä moni tässä salissa tunnustautuu suomalaisen panimoteollisuuden ystäväksi ja suomalaisen oluen ystäväksi, mutta väite siitä, että tämä veronalennus — fiskaaliselta vaikutukseltaan 25 miljoonaa — nyt jollakin tavalla tässä radikaalisti parantaisi esimerkiksi panimoteollisuuden edellytyksiä, on siis virhe. Joka tapauksessa vaikka me nyt jättäisimme oluen verotuksen nykyiselleen — se, mitä siis täällä oppositiopuolueet ovat esittäneet, eli ei tehdä tätä kevennystä — niin oluen suhteellinen asema joka tapauksessa paranee, koska muiden alkoholituotteiden osalta veroa kiristetään. Se, mitä täällä oppositio on esittänyt, on siis se, että pidetään oluen verotus nykyisellään ja toteutetaan tämä hallituksen esittämä kiristys näihin muihin tuotteisiin. Tämän lopputuloksena valtiontalous vahvistuisi 25 miljoonalla eurolla, joka voitaisiin käyttää esimerkiksi alijäämän pienentämiseen tai muihin kohtiin, esimerkiksi toimeentulotuen lainsäädännön pitämisellä nykytasollaan, josta juuri äsken keskusteltiin. Sille edelleen saisimme myös sen 40 miljoonan euron fiskaalisen tuoton, jota hallitus tässä esittää.

Eli, arvoisa puhemies, kun täällä nyt väitetään, että tässä nyt jotenkin sorsittaisiin olutta, vaikka tämä 25 miljoonan veronkevennys jätettäisiin tekemättä, niin sehän ei pidä paikkaansa. Oluen suhteellinen kilpailuasema muihin tuotteisiin nähden silti parantuisi. Sitten tästä merkittävyydestä, että onko tämä nyt sitten merkittävä alennus esimerkiksi sille kotimaiselle teollisuudelle, tai johtaako tämä muutos siihen, että jotenkin enemmän Suomessa kulutettaisiin sitten kotimaassa valmistettua alkoholia, niin näiden muutosten vaikutus koko tässä alkoholiverotuotossa on prosentti, siis prosentti koko alkoholiveropotissa. On

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

vaikea ajatella, että esimerkiksi prosentin lasku tosiasiallisesti juurikaan isossa mittakaavassa siellä teollisuuden puolella näkyy. Mutta jos se jossain näkyy niin ainakin siinä, että verotuotot jäävät saamatta, mikä tosiasiallisesti sitten pahentaa edelleen sitä ensi vuoden alijäämää, joka todella on sen yli 11 miljardia euroa tilanteessa, jossa tämä hallitus vielä ottaa enemmän velkaa kuin esimerkiksi edellinen hallitus. Kyllä silloin nyt ainakin kannattaisi miettiä, kannattaako ihan kaikkia veronkevennyksiä lähteä ajamaan, joilla edelleen pahennamme sitä meidän taloudellista tilannetta.

Kun olen, arvoisa puhemies, ymmärtänyt, että täällä aika paljon huolta hallitus kuitenkin tästä julkisen talouden tilanteesta kantaa, niin toivoisin, että se nyt konkreettisesti näkyisi myös näissä esityksissä, eikä pelkästään niissä esityksissä, joissa ollaan sitten viemässä läpi erilaisia leikkauksia, jotka kohdistuvat vain pieni- ja keskituloisiin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

21.16 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Viime kaudella tässä salissa käytiin tärkeä ajankohtaiskeskustelu päihde- ja mielenterveyspolitiikasta, ja muistan, että edustaja Kontula avasi sen keskustelun sanomalla, että lähes jokainen suomalainen on lähipiirissään jollain tavalla kokenut sen, mitä alkoholi voi pahimmillaan saada aikaiseksi, ja näitä kokemuksia on, se on syvästi juurtunut meidän kulttuuriimme. Edustaja Kyllönen täällä kertasi ne summat, jotka ovat aivan karseita, mitä haittoja vuodessa kertyy — ja tietenkin se koko inhimillinen kärsimys.

Oluen verotuksen laskeminen 25 eurolla ja tämän lisäksi alkoholin saatavuuden sekä haittojen lisääminen ovat toimenpiteitä, jotka eivät ainakaan helpota julkista taloutta. Ne heikentävät työllisyyttä ja lisäävät sote-kuluja. Tämä tilanne on täysin kestämaton, ja olisi tärkeätä hallituspuolueilta löytää perustelut sille, miksi tämmöinen lovi tulopuolelle ollaan valmiita tekemään tällaisessa taloudellisessa tilanteessa, jossa esitetään, että julkisesta taloudesta ollaan niin huolissaan.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 53/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 10/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 10/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja Sakari Puisto, olkaa hyvä.

Keskustelu

21.17 Sakari Puisto ps (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Esittelen talousvaliokunnan mietinnön hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi uusiutuvien polttoainei-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

den käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain 5 §:n muuttamisesta. Ehdotuksen taustalla ovat pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaukset jakeluvelvoitteesta sekä uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämistä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin täytäntöönpano.

Esityksen mukaan vuoden 2024 jakeluvelvoitetta alennettaisiin 13,5 prosenttiin. Lisäksi vuoden 2024 lisävelvoitetta alennettaisiin 2 prosenttiyksikköön ja vuoden 2025 lisävelvoitetta 3 prosenttiyksikköön. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään hillitsemään liikennepolttoaineiden hintojen nousua.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyvää lakiehdotusta tarkoituksenmukaisena ja puoltaa sen hyväksymistä muuttamattomana.

Hyvät edustajat! Voimassa olevan lain mukaisen jakeluvelvoitteen nousun vuoden 2024 osalta 28 prosenttiin olisi arvioitu aiheuttavan noin 17 sentin nousun dieselin ja noin 15 sentin nousun bensiinin pumppuhintoihin. Lisävelvoitteen osuus hinnannoususta olisi noin neljä senttiä litralta. Nyt ehdotettujen muutosten tavoitteena on välttää tämä hinnannousu. Valiokunta pitää jakeluvelvoitetta koskevaa sääntelyä keskeisenä keinona vaikuttaa polttoaineiden pumppuhintoihin mutta toteaa, että hintoihin vaikuttavat samalla monet muut tekijät, kuten raakaöljyn hinta.

Jakeluvelvoitteen alentamisella pyritään helpottamaan autoilevien kotitalouksien asemaa. Keskimääräisen vuotuisen ajomäärän perusteella arvioituna keskiverron bensiinikäyttöisen henkilöauton vuotuiset polttoainekustannukset olisivat nousseet arviolta noin 114 euroa ja keskiverron dieselikäyttöisen henkilöauton polttoainekustannukset noin 200 euroa ilman jakeluvelvoitteen alentamista. Polttoainekulujen merkitys ja suuruus ja siten myös nyt ehdotetun sääntelyn vaikutukset vaihtelevat merkittävästi kuluttajaryhmittäin: alimmassa tuloluokassa autolliset asutokunnat käyttävät yli kymmenen prosenttia tuloistaan polttoainekuluihin, ylimmässä tuloluokassa polttoainekulujen osuus tuloista on noin kolme prosenttia. Toisaalta korkeimmissa tuloluokissa auton omistaminen on lähtökohtaisesti yleisempää ja ajokilometrit kasvavat tulojen myötä.

Esityksellä olisi myönteisiä vaikutuksia erityisesti kuljetusalan yrityksiin. Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry:n arvioiden mukaan polttoainekustannukset muodostavat noin 30 prosenttia kuorma- ja pakettiautoliikenteen ja jopa yli 34 prosenttia perävaunuyhdistelmäliikenteen kustannuksista. [Tuomas Kettunen: Miksi ette ota ammattidieseliä käyttöön?] Ilman velvoitetasoon nyt tehtäviä muutoksia maanteiden tavaraliikenteen kustannukset dieselin käytön osalta olisivat nousseet arviolta noin 221 miljoonalla eurolla. Logistiikkakustannusten hillitsemisellä voidaan arvioida olevan kuljetusalaa laajemminkin vaikutusta Suomen kilpailukykyyn ja hintatasoon. Jakeluvelvoitteen alentamisella voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia myös kotimaan matkailusektoriin, jossa autoilun merkitys on keskeinen.

Ehdotuksen on arvioitu kasvattavan valtion verotuloja noin 146 miljoonalla eurolla. Fossiilisilla polttoaineilla, joita ehdotuksen myötä käytettäisiin enemmän, on uusiutuvia polttoaineita korkeampi verotaso. Toisaalta samaan aikaan vireillä oleva ehdotus laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteen muuttamisesta, jolla on tarkoitus kompensoida etupainotteisesti tästä johtuva pumppuhintojen nousu, vähentäisi valtion verotuloja valiokunnan saaman selvityksen mukaan 168 miljoonalla eurolla.

Arvoisa puhemies! Ympäristövaliokunta on hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa arvioinut hallituksen esitystä toimialansa mukaisesti ympäristövaikutusten näkökulmasta. Ympäristövaliokunta toteaa, että liikennesektorin jakeluvelvoitteesta on muodostu-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

nut tärkein politiikkatoimi liikenteen päästöjen vähentämiseksi. Hallituksen esityksen ympäristövaikutusarvion mukaan jakeluvelvoitteen laskeminen 28 prosentista 13,5 prosenttiin lisää liikenteen päästöjä laskennallisesti noin 1,6 miljoonalla CO₂-tonnilla vuonna 2024.

Liikenne muodostaa noin 37 prosenttia taakanjakosektorin päästöistä ja 21 prosenttia kokonaispäästöistä, joten sillä on suuri merkitys koko taakanjakosektorin päästövähennysten kannalta. Ilmastopolitiikan suunnittelussa ja erityisesti keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma KAISUssa päästövähennyskokonaisuus on laskettu merkittäviltä osin jakeluvelvoitteen nostamisen varaan. Valiokunta katsoo, että päästövähennystoimien toteutuksen kokonaistarkastelu on tärkeää ja kompensoivia toimia liikenteen päästövähennysten vauhdittamiseksi tulee tarvittaessa selvittää. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota päästöjen nousuun liittyvään valtion menojen kasvuun, joka aiheutuisi taakanjakosektorin päästöyksiköiden hankinnasta tai vähentäisi päästöyksiköiden myynnistä saatuja tuloja, mikäli kompensoivia päästövähennystoimia ei toteuteta.

Talousvaliokunta on arvioinut hallituksen esitystä myös investointiympäristön ja sääntelyn johdonmukaisuuden näkökulmasta. Jakeluvelvoitteen keskeinen tavoite on myös luoda kysyntää uusiutuville polttoaineille ja siten kannustaa myös näihin liittyviin investointeihin. Jakeluvelvoitteen kehittämistä koskeva epävarmuus saattaa johtaa liikennesektorin vähäpäästöisyyttä tukevien investointien lykkääntymiseen.

Valiokunta pitää alan kasvu- ja kehitysnäkymien kannalta keskeisenä sitä, että hallitus on sitoutunut jakeluvelvoitteen asteittaiseen nostamiseen vuosina 2025—2027. Samalla erityisesti synteettisten polttoaineiden investointien turvaamisen näkökulmasta keskeistä on, että ensi vuonna täytäntöön pantava RED III -direktiivi edellyttää, että RFNBO-polttoaineiden osuus liikenteessä käytetyistä polttoaineista on yksi prosenttiyksikkö vuonna 2030. Tätä koskeva minimivelvoite tullaan sisällyttämään jakeluvelvoitteeseen direktiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä vuoden 2025 alusta. Voidaan arvioida, että tiedossa oleva direktiivistä seuraava erillisvelvoite luo osaltaan jo tässä vaiheessa näkymää alan tulevaisuuden investointien turvaamiseksi.

Hyvä puhemies! Viime vuosien inflaatiokehitys sekä energiatuotteiden osalta että laajemminkin on luonut merkittäviä haasteita sekä kuluttajille että Suomen logistiselle kilpailukyvyllä ja kansantaloudelle. Valiokunta pitää ehdotettua sääntelyä perusteltuna keinona vastata näihin haasteisiin. Valiokunta pitää samalla keskeisenä, että hallitusohjelmaan sisältyvillä toimilla, kuten jakeluvelvoitteen tasolla, jakeluvelvoitteen joustomekanismin käyttöönotolla, liikennesähkön liittämällä jakeluvelvoitteeseen ja polttoaineiden verotuksella, luodaan uskottava näkymä sekä polttoaineiden hintatason kohtuullisuuteen että ilmastotavoitteen saavuttamiseen ja investointien edistämiseen.

Mietintöön sisältyy kolme vastalauseetta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pitko, poissa. — Edustaja Kivelä.

21.25 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Ehdotuksen taustalla ovat värikkäät käänteet hallitusneuvotteluissa, kun hallituspuolueet päättivät alentaa uusiutuvien polttoaineiden jakeluvelvoitetta.

Itse en voi tietenkään kannattaa oikeistopuolueiden päätöstä tietoisesti lisätä päästöjä, vaikeuttaa ilmastotyötä ja tehdä liikenteen päästöjen vähentämisestä poukkoilevaa ja päästöohjauksesta epäjohdonmukaista.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Meillä on ollut käytännössä kaksi toimivaa tapaa vähentää liikenteen päästöjä. Toinen on ollut verotus ja toinen jakeluvelvoite. Jakeluvelvoite on siis ollut verotuksen ohella se kaikista tärkein yksittäinen keino paitsi liikenteen myös koko taakanjakosektorin päästövähennysten saavuttamiseksi.

Kaiken kukkuraksi tätä niin sanottujen kehittyneimpien jakeiden lisävelvoitetta nyt myös alennetaan, mikä vähintään olisi pitänyt jättää tekemättä. Lisävelvoitteen alentaminen heikentää pahasti ennen kaikkea biokaasun mutta myös RNFBO- eli sähköpolttoainesten investointinäkymiä. Samaan aikaan hallitus väittää, että biokaasun edistäminen on teille intressi. Se ei siltä vaikuta.

Hallituksen esityksen päästöjä lisäävä vaikutus pelkästään ensi vuonna on arvion mukaan 1,6 megatonnia. On nostettava esille, kuinka merkittävä saavutus tämä on yhden hallituksen esityksen osalta — valitettavasti vain täysin väärään suuntaan. Hallitus ei ole myöskään millään tavalla ilmaissut, että se aikoo edes yrittää korvata näitä lisäpäästöjä joillain toimilla.

Suomen taakanjakosektorin päästövähennysvelvoite vuodelle 2030 on puolittaa päästöt verrattuna vuoteen 2005. Taakanjakoasetus sitoo Suomea oikeudellisesti, eikä tällä hetkellä ole tiedossa, mitä hallitus aikoo tuon tavoitteen edistämiseksi tehdä.

Jo ennen tätä päätöstä on ollut tiedossa, että tavoitteen saavuttaminen on vaikeaa. Vuoden 22 ilmastovuosikertomuksen mukaan liikenteen päästöjen vähentyminen on pysähtynyt. Suomen tavoitteena on, että liikenteen päästöt vuonna 2030 olisivat 6,25 megatonnia. Viime vuonna päästöt olivat 9,8 megatonnia. Tämä päästövähennys ei siis toteudu ilman uskottavia lisätoimia eikä varsinkaan tämän hallituksen esityksen jälkeen.

Haluaisinkin kysyä hallituspuolueiden edustajilta: miten te aiotte nyt korvata nämä lisäpäästöt, jotka ovat tiedossa, olettaen, että nämä meidän velvoitteemme ovat edelleen voimassa ja te olette niihin sitoutuneita?

Arvoisa puhemies! Ilmastopaneeli arvioi, että Orpon hallituksen päätösten myötä Suomi jää kolme megatonnia taakanjakosektorin tavoitteestaan vuonna 2030. Suomi ei siis tällä hetkellä yksinkertaisesti tee omaa osuuttaan ilmastotoimista. Samaan aikaan hallituksen ministereitä on Dubain ilmastokokouksessa paistattelemassa ilmastotoimien suunnannäyttäjinä, mutta käytännössä se politiikka, mitä kansallisesti tehdään, on tätä.

Hallituksen linja vaarantaa myös Suomen oman ilmastolakiin kirjatun 2035-hiilineutraaliustavoitteen sekä liikenteen ja taakanjakosektorin päästövähennystavoitteiden saavuttamisen.

Lisäksi on syytä tuoda esille, kuten Ilmastopaneeli tässä omassa lausunnossaan huomauttaa, että polttoainekustannuksiin vaikuttaminen tällaisella haulikkoammunnalla eli sillä, että kevennetään kautta linjan kaikkien kustannuksia, hyödyttää käytännössä enemmän suurituloisia kuin pienituloisia. Tästä hyötyvät siis sellaiset ihmiset, jotka eivät tällaista lisätukea tarvitsisi. Paljon järkevämpää olisikin kompensoida ilmastotoimien vaikutuksia jakamalla suoria palautuksia niitä tarvitseville.

Valiokuntakäsittelyssä vetosin hallituspuolueisiin, että edes tämän lisävelvoitteen osalta olisi voitu jättää tämä muutos tekemättä. Sekä tätä yleistä linjaa että tätä jakeluvelvoitteen lisävelvoitteen laskua kritisoivat laajasti eri sidosryhmät sekä valiokunnan kuulemat asiantuntijat. Lisävelvoitteen lasku myös vähentää kannusteita kehittää vaihtoehtoisista raaka-aineista ja lähteistä, kuten teollisuuden sivuvirroista, tuotettavia uusiutuvia polttoaineita, mikä sitten heikentää esimerkiksi biokaasun toimintaedellytyksiä — tämä siitä huo-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

limatta, että virallisesti hallituksen tavoitteena on siis ilmeisesti edelleen edistää biokaasun käyttöä Suomessa.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona voidaan todeta, että jakeluvelvoitteen laskeminen on paitsi ilmaston kannalta erittäin huonoa politiikkaa myös hintavaikutuksiltaan epävarmaa ja yleisemminkin epäjohtonmukaista politiikkaa. Tämän ovat alan toimijat nostaneet laajasti esille.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa sekä polttoaineveron että ajoneuvoveron kevennykset perutaan ja uusiutuvien liikennepolttoaineiden jakeluvelvoitelaki pidetään ennallaan.

Edellä mainituista syistä en voi kannattaa tätä esitystä ja tulen toisessa käsittelyssä esittämään lain hylkäämistä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Harakka.

21.31 Timo Harakka sd: Arvostettu puhemies! Tämä on surullinen päivä Suomelle ilmaston, investointien ja innovaatioiden kannalta. Tällä esityksellä tarvellaan kolme I:tä: ilmastotavoitteet, investointivarmuus ja innovaation kannusteet.

Palautetaanpa mieliin perussuomalaisten rooli jakeluvelvoitteessa. Jakeluvelvoite oli Juha Sipilän hallitukselle käytännössä ainoa keino Suomen liikennepäästöjen vähentämiseksi, ja siksi sen taso määrättiin suuremmaksi kuin niissä maissa, joissa tehtiin muutakin. Jakeluvelvoite on keskustan, kokoomuksen ja perussuomalaisten hallituksen lempilapsi, jota vielä viime kaudella jopa ryhmäjohtaja Tavio julkisesti kehui: ”Kotimainen puhdas polttoaine on parempi kuin fossiiliriippuvuus Venäjästä”.

Tänään perussuomalaiset siis rikkovat omat päätöksensä ja peittelevät jälkiään, mutta aikakirjoihin jää se kiistämätön tosiasia, että perussuomalaiset vuonna 2016 hyväksyivät Sipilän hallituksen energia- ja ilmastopoliittisen strategian ja vielä sivulla 63 olevan suunnitelman bio-osuuden kasvattamisesta peräti 30 prosenttiin vuonna 2030. [Tuomas Ketunen: Se on fakta!] Silloinkin talousvaliokunta teki mietinnön, johon silloinenkin hallituspuolue, perussuomalaiset, sitoutui ja äänesti sen puolesta tässä salissa 31. toukokuuta 2017, siis ennen puolueen hajaannusta. Tämän korkean, maailman korkeimman, jakeluvelvoitteen puolesta äänestivät muun muassa perussuomalaisista edustajat Elomaa, Huhtasaari, Mäkelä, Savio, Tavio, Vähämäki. Uudemmat edustajat voivat heiltä kysyä, miten tässä nyt näin kävi.

Tämä takinkääntelyhän on ihan tuttua, niinhän perussuomalaiset vastustivat tuulivoimaloita ja surkuttelivat räjähtäviä lepakoita, mutta niin vain tänään hyväksyvät uusiutuvan energian ja siitä siunaantuvat investoinnit, vaikka olisivat sen määrätietoisesti estäneet.

Puhemies! Samaan aikaan, kun käydään maailmanlaajuista neuvottelua ilmaston lämpenemisen estämisestä, Orpon hallitus esittää ilmaston lämpenemisen pahentamista. Hallituksen oman laskelman mukaan lainmuutos lisää päästöjä 1 600 tuhatta tonnia eli noin 20 prosenttia liikennepäästöistä ensi vuonna. Tämä sen vuoksi, että bensa-autoilija säästäisi keskimäärin 9 euroa kuussa ja dieselautoilija 12 euroa. Toisin sanoen loppuhallituskauden mittaan Suomi tupruttaa lisää liikennepäästöjä ilmakehään puolen vuoden edestä, siis puolen vuoden päästöt lisää entisten päälle.

Ennen suomalaisia pidettiin sanansa mittaisena kansana. Nyt kokoomus ja perussuomalaiset rikkovat EU-sitoumuksen ja samalla ottavat valtavan riskin. Esityksestä ilmenee, että rikkomuksen takia voidaan joutua ostamaan päästöoikeuksia esimerkiksi 50 miljoonan tai

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

500 miljoonan lisärahalla, siis puolella miljardilla. Siinä on maksettavaa joka ikiselle suomalaiselle lähes 1 000 euroa, vaikka ei bensa-autolla ajelisikaan.

Tämä valtava riski kuuluisi kirjata julkisen talouden suunnitelmaan, jos valtiovarainministeriö noudattaisi virkavastuutaan. Tämän lisäksi uhkaavat jäädä saamatta EU:n elpymissuunnitelmasta myönnettyt rahat liikenteen päästövähennyksiin, koska vähennysten sijaan lisätään päästöjä. Ottaen huomioon, millaisen metelin perussuomalaiset nostivat elpymisrahaston menoista, on tragikoomista, jos heidän takiaan ei saada siitä koituvia tuloja.

Mutta eihän tässä äly ole muutenkaan liikaa loistanut. Kun bensaveroa piti väen väkisin alentaa, jotta saadaan litrahintaan ehkä neljän sentin vaikutus, niin työmatka-autoilijat huomasivat kauhukseen, että kustannukset nousevat. Ahkerat suomalaiset, joiden on pakko ajaa pitkää työmatkaa, menettivät ne paremmat korvaukset, jotka saatiin Marinin hallitukselta. Miten tässä nyt näin kävi? Kaiken kukkuraksi Marinin hallituksen paremmat edut olivat kustannuksiltaan vain neljäsosa siitä, mitä tämä Orpon hallituksen ilmastomuutosta pahentava pöljäily tulee meille kaikille veronmaksajille maksamaan.

Puhemies! Ilmasto häviää, samoin investoinnit. Jo edellinen hallitus laski roimasti jakeluvuoroitetta, ja tiesin silloin, että paluu on vaikea, siksi sitä vastustin. Sain selittää sijoittajille, jotka olivat investoineet kymmeniä miljoonia uusiutuviin ja synteettisiin polttoaineisiin, miksi valtio lipeää hyvästä linjasta. Elinkeinoelämä oli ja on sitoutunut ilmastotavoitteeseen, joka teki Suomesta maailmalla houkuttelevan kohteen. Talouselämä-lehtikin hehkutti, että noin 100 miljardin investointisuunnitelmat ovat kaikkien aikojen ennätystasoa. Nyt tuo hyvä työ tarvellaan.

SDP:n vaihtoehdossa jatketaan varovaista biokannustimien linjaa vuoteen 30. Hallituksen poukkoilu taas jättää kokonaan auki sen, mihin suuntaan neljän vuoden päästä taas lähdetään. Teolliset investoinnit tehdään pitkällä kantamalla eikä sen mukaan, mikä tuuli populistieja kulloinkin heiluttaa.

Puhemies! Näin lopuksi: Tässä vietetään samalla myös sinivihreitä hautajaisia. Autopuolue kokoomus ei ole tähänkään asti ollut uskottava liikennepäästöjen vähentämisessä, mutta nyt se on antanut täysin populistien sanella järjettömät ratkaisut sekä ilmaston, investointien että innovaatioiden kannalta, siis kansantalouden kannalta. [Heikki Vestman: Kokoomus on autoilijan puolella!]

Kokoomus oli myös puuhaamassa alkuperäistä Sipilän hallituksen maailman korkeinta jakeluvuoroitetta, ja mitä silloin 2016 kirjoitettiin? ”Kansantaloudellisesti edullisin vaihtoehto on korvata fossiilisia polttoaineita kotimaassa tuotetuilla biopolttoaineilla. Näin aikaansaadaan investointeja ja työllisyyttä sekä luodaan edellytyksiä teknologiaviennille.” Tähän on edelleen mahdollisuus, jos toteutetaan SDP:n vastalauseessa esitetty maltillinen ja vastuullinen ratkaisu, jonka ansiosta Suomi voisi olla maailman ensimmäinen hiilineutraali hyvinvointivaltio.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaunisto, poissa. — Edustaja Kulmuni.

21.38 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tulen kakkoskäsittelyssä teemmään lausumaesityksiä, mutta myös keskusta on ollut tässä tilanteessa valmis jatkamaan sitä Marinin kaudella tehtyä jakeluvuoroituksen tason laskua sille tasolle, että se on 13,5 prosenttia ensi vuonna. Toki me tunnistamme, että tähän liittyy myös ongelmia. Nimittäin hallitusohjelmassahan on aivan hyviä kirjauksia esimerkiksi biokaasun edistämisestä, mutta tosiasia tietenkin on, että biokaasun edistämiseksi ei ole tullut vielä yhtäkään hallituksen

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

esitystä, ja itse asiassa tämäkin esitys jonkin verran taistelee sitä vastaan, koska kyllähän se heikentää sitä investointiympäristöä biokaasun ja synteettisten polttoaineiden osalta. Se on laajasti tunnustettu lausuntokierroksella, mutta asiassa on selvästi priorisoitu enemmän sitä, että kun bensiinin hintaa pidetään korkeana, niin jakeluvelvoite — totta se on — myös lisää jonkin verran siihen tulevia senttejä. Ja jos siihen halutaan tehdä suoria muutoksia, niin silloin jakeluvelvoite on keino siihen puuttua.

Mutta sillä on myös kääntöpuoli, ja se liittyy tietenkin sitten siihen ilmastokysymykseen. Kuten täällä on tullut esille, meillä ei ole ihan täyttä selvyyttä siitä, miten Suomi nyt meinaa sitten näitä taakanjakosektorin päästöjä vähentää, koska kuitenkin tämä jakeluvelvoite on ollut toimiva mekanismi. Se on ollut niin toimiva mekanismi, että Suomi ja Ruotsi ovat olleet siinä ihan maailman kärkeä ja tulokset ovat olleet hyviä. No, poliittinen ilmapiiiri on nyt muuttunut, ja molemmissa maissa sitä lasketaan, ja taitaa olla niin, että Ruotsissa sitä lasketaan vielä reippaammin, mutta ei Suomessakaan sitä ihan niin reippaasti lasketa kuin mitä perussuomalaiset esittivät vaaleissa, että siitä pitäisi kokonaan luopua.

Mutta mitä tulee vaikkapa hallitusohjelmassa mainittuun tavoitteeseen, kuinka pitäisi vedyn tuotannossa Suomenkin tähdätä 10 prosentin osuuteen, niin eihän se tule tapahtumaan, jos sille vedylle ei ole kysyntää. Tietenkin sähköpolttoaineet ovat tärkeässä roolissa, kun sitä vihreää vetyä sitten koetettaisiin saada aikaiseksi. Joten kun sitten seuraavan kerran tulemme käsittelemään tätä jakeluvelvoitetta loppuvaalikaudelle, niin toivomme kyllä, että nämä julkisen talouden vaikutukset olisi paremmin huomioitu, samoin kuin tämän vaikutus investointiympäristöön, mikä merkitys sillä kiistatta on etenkin biokaasun ja synteettisten polttoaineiden osalta.

Uskoakseni edustaja Kettunen täällä hetken kuluttua jatkaa esimerkiksi ammattidieselistä, jolla olisi suora vaikutus raskaan liikenteen kilpailukykyyn ja myös siihen, minkälaisessa tilanteessa yritykset ovat.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elo.

21.41 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Tällä päätöksellä hallitus on laskemassa uusiutuvan polttoaineen osuutta liikenteessä laskeakseen bensiinin hintaa. Samaan aikaan vaarannetaan aivan kriittisellä tavalla Suomen mahdollisuudet saavuttaa liikenteen päästövähennystavoitteet. Tämä on kohtalokas valinta Suomen ilmastopolitiikan uskottavuuden kannalta.

Liikennesektorin jakeluvelvoitteesta on muodostunut tärkein politiikkatoimi liikenteen päästöjen vähentämiseksi. Jakeluvelvoitteen laskeminen hallituksen esittämällä tavalla lisää liikenteen päästöjä ensi vuonna laskennallisesti noin 1,6 miljoonalla tonnilla. Samaan aikaan hallitus ei esitä uskottavia korvaavia toimia liikenteen päästövähennysten vauhdittamiseksi. Tämä on suuressa ristiriidassa sen kanssa, että hallitus kuitenkin kertoo olevansa sitoutunut hiilineutraaliustavoitteeseen 2035.

Liikenteen päästöt muodostavat merkittävän osan Suomen taakanjakosektorin päästöistä. EU:n uudistetun taakanjakoasetuksen mukaan Suomen on puolitettava taakanjakosektorin päästöt vuoteen 2030 mennessä. Jakeluvelvoitteen laskeminen vaikeuttaa jo muutenkin haastavana pidetyn tavoitteen saavuttamista, ja tämä taakanjakoasetus on Suomea oikeudellisesti sitovaa lainsäädäntöä.

Arvoisa puhemies! Huolestuttavaa on myös se, että lisävelvoitteen lasku vähentää kannusteita kehittää kestäviä uusiutuvia polttoaineita vaihtoehtoisista raaka-aineista ja lähteis-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tä, kuten teollisuuden sivuvirroista. Tämä on vastoin ilmastopolitiikan pitkäjänteisyyttä, jota myös elinkeinoelämä on peräänkuuluttanut. Meidän pitäisi nyt kaikin keinoin varmistaa, että suomalaisyritykset ovat etujoukoissa kehittämässä kestäviä ratkaisuja myös muiden maiden tarpeisiin.

Suomalaisten maatilojen kannalta ongelmallista on, että lisävelvoitteen alentaminen heikentää biokaasun investointinäkymiä. Tämä taas on ristiriidassa sen kanssa, että hallitus on ohjelmassaan todennut edistävänsä biokaasun käyttöä Suomessa.

Arvoisa puhemies! Liikenteen ilmastopäästöjä on määrätietoisesti vähennettävä ja tehtävä päätökset korvaavista toimista viipymättä. Niitä ovat esimerkiksi sähköisen liikenteen voimakkaampi edistäminen ja etenkin liikkumisen kulkutapaosuuksien muuttaminen. Tähän ratkaisuna vihreiden vaihtoehtobudjetissa esitetään joukkoliikenteen arvonlisäveron laskemista nolnaan sekä kävelyn ja pyöräilyn investointimäärärahojen kasvattamista. Hallitus sen sijaan laskee sähköisen liikenteen infrastruktuurin tukia, leikkaa joukkoliikenteeltä sekä kävelyiltä ja pyöräilyltä ja korottaa joukkoliikenteen arvonlisäveroa.

Arvoisa puhemies! Vihreiltä on myös tulossa kakkoskäsittelyyn tähän esitykseen liittyvä esitys.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Marttila.

21.44 Helena Marttila sd: Arvoisa rouva puhemies! Suomi on sitoutunut puolittamaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Jakeluvelvoitteen tärkeys johtuu ensisijaisesti sen tehokkuudesta ainoana varmana toimenä tuottaa päästövähennyksiä. Ilmastokriisi on yksi aikakautemme suurista turvallisuushista, ja jokainen ymmärtää, että meidän tulee irtaantua fossiilisista polttoaineista. Hallituksen toimet päinvastoin lisäävät fossiilisten käyttöä 20 prosenttia. Autoilun kustannuksia olisi mahdollista alentaa myös muilla keinoilla, kuten esimerkiksi työmatkavähennyksellä, ja onkin täysin käsittämätöntä, että hallitus valitsee keinoksi sellaisen, jolla on kiistatta kielteinen vaikutus liikenteen päästöjen vähennykseen.

Arvoisa puhemies! SDP esittää muutoksia lain 5 §:ään talousvaliokunnan mietintöön jättämässämme vastalauseessa. Hallituksen valitsema linja on täysin vastuuton. Esitämme-kin mallia, jolla vastataan sekä ilmastohuoliin että kansalaisten kohonneisiin liikkumisen kustannuksiin, ja samalla varmistamme elinkeinoelämälle näkymän eteenpäin. Suomi elää vihreästä siirtymästä, ja hallituksen olisikin tärkeintä huolehtia, että investointiympäristö pysyy vakaana ja yrityksillä on kirkas näkymä eteenpäin. Johdonmukainen ilmastopolitiikka on tässä kaiken a ja o, ja tämä näkökulma painottui vahvasti myös valiokunnan asian-
tuntijakuulemisissa.

Hallitusohjelman sivulla 147 sanotaan, että ”kehittyneiden uusiutuvien ja synteettisten polttoaineiden sekä biokaasun investointiympäristöstä huolehditaan”. Voi vain ihmetellä, miten suuressa ristiriidassa hallituksen sanat ja teot ovat tässäkin asiassa.

SDP:n esittämät muutokset eivät ole radikaaleja, mutta ne ovat harkittuja ja tarpeellisia. Korottaisimme jakeluvelvoitetta kolme prosenttiyksikköä jo vuodesta 2024 lähtien ja säätäisimme lakiin jo nyt näkymän vuoteen 2030 asti ja sen yli. Hallitus muuttaa esityksensä vain vuoden 24 velvoitetta, ja uusi esitys on luvassa sitten joskus ensi vuonna. Vastalauseemme 5 §:ssä esitetään nämä nousevat tasot vuoteen 2030 asti ja taso myös siitä eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Lisäksi, mikä nousi esiin talousvaliokunnan kuulemisessa elinkeinoelämän puolelta, emme laskisi kehittyneiden polttoaineiden lisävelvoitetta, toisin kuin hallitus. Näillä muutoksilla väitän, että SDP:n malli on kestävämpi niin ilmaston, ihmisten arjen kuin yritystenkin näkökulmasta.

Arvoisa rouva puhemies! Teen vastalauseen 1 mukaiset pykälämuutokset.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen.

21.47 Tuomas Kettunen kesk: Rouva puhemies! Kyllähän keskusta tukee hallituksen linjaa, että jakeluvelvoitteen taso säilytetään vuonna 24 samalla alennetulla 13,5 prosentin tasolla, mikä se on tänä vuonnakin, koska kyllähän polttoaineiden hinnat ovat yhä korkealla — kiitoksia siitä hallitukselle hyvästä työstä. [Timo Harakka: Katumus!]

Nyt täytyy muistuttaa siitä, että kyllä jo vuodesta 15 lähtien, edustaja Harakka, jos voitte kuunnella, Suomen Keskustakin selkeällä linjalla, mitä se jatkaa tälläkin hetkellä, on menossa fossiilitaloudesta kohti biotaloutta. Me ihmettelemme sitä, että kun puhutaan biokaasusta kauniissa juhlapuheissa ja se on myös hallitusohjelmaan ansiokkaasti kirjattu, niin tätä ei ole sitten toimeenpantu vielä tarpeeksi voimakkaasti ja niin kunnianhimoisesti kuin olisi tarve, koska kyllähän biokaasu ja biokaasutuotanto tuovat meille Suomeen oma-varaisuutta ja ennen kaikkea huoltovarmuutta. Ja kyllä Suomen Keskusta enemmän pelaa kotimaisuusasteen pussiin kuin öljyseikkien pussiin, kun ajellaan fossiilisilla polttoaineilla.

Vielä tähän ammattidieseliin, minkä edustaja Kulmuni puheenvuorossaan toi esille. Meidän mielestämme on hienoa, että hallitus huomioi yritysten kuljetuskustannusten merkityksen, mutta kyllä me ihmetellään sitä, että hallitus ei ole toteuttamassa kuljetusalan ammattidieseliä. Moni puolue, hallituspuolue, eduskuntavaalien alla kannatti ammattidieselin käyttöönottoa. Hyvä hallitus, yhdeksän ja puoli senttiä olisi mahdollisuus tiputtaa meidän kuljetusyrittäjien polttoainekustannuksia litraa kohden. Tämä toisi meille ennen kaikkea sitä kilpailuetua ja kyvykkyyttä pärjätä, varsinkin kun me olemme vientivertainen maa.

Kyllä minä haluan vielä huomauttaa hallituspuolue perussuomalaisia. Nimittäin te lupasitte eduskuntavaalien alla luopua kokonaan biopolttoaineitten jakeluvelvoitteesta, mutta tätähän ei toteutettu. Sen sijaan te olette korottamassa tavallisen työmatkailijan kustannuksia nostamalla matkavähennyksen omavastuuta 150 eurolla ja antamalla vähennysoikeuden enimmäismäärän laskea jopa 1 400 eurolla tämän vuoden tasosta. Tämä kummastuttaa montaa suomalaista autoilijaa, joka lähtee ylihuomennakin itsenäisyyspäivän juhlan viettojen jälkeen töihin pitkien välimatkojen maakunnissa. [Puhemies koputtaa] Miksi te sallitte tämän, arvon perussuomalaiset, arvon hallitus?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vestman.

21.51 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Tämä on ilon päivä suomalaiselle autoilijalle. [Miko Bergbom: Kyllä!] Tämä on todella ilon päivä siksi, että meillä on käsittelyssä talousvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä, jolla Orpon hallitus torppaa polttoaineiden jakeluvelvoitteen korotuksen, jonka Marinin hallitus päätti viime vuonna. [Timo Harakan välihuuto] Orpon hallitus siis laskee päätösperäisesti merkittävästi pumppuhintaa Marinin hallituksen päätökseen nähden. [Timo Harakka: Neljä senttiä!] Marinin hallituksen päätöksen mukainen käsittämätön jakeluvelvoitelisä, jopa 50—65 senttiä litralta, peru-

taan. [Timo Harakka: Milloin?] Suomalaiset ovat todella tiukilla arjen kasvavien kustannusten kanssa. Jakeluvelvoitteen laskeminen on Orpon hallituksen kädenojennus suomalaisille. Öljyn maailmanmarkkinahintaan Suomen hallitus ei tietenkään voi vaikuttaa, mutta pumppuhintaa nostavaan jakeluvelvoitteeseen hallitus voi vaikuttaa. [Timo Harakan välihuuto] Orpon hallituksen valinta, tämän hallituksen valinta, on helpottaa pumppuhintaa autoilevien suomalaisten perheiden hyväksi. Marinin hallituksen valinta sen sijaan oli jättikorotus jakeluvelvoitteeseen ja siten pumppuhintaan. [Timo Harakka: Entä Sipilän hallituksen?] Bensapumpulla politiikalla on todella väliä.

Haluan nostaa esiin talousvaliokunnan saaman työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen, jonka mukaan Marinin hallituksen päättämä jakeluvelvoitteen taso olisi nostanut bensiinin pumppuhintaa ensi vuoden alusta noin 15 senttiä litralta ja dieselin hintaa noin 17 senttiä litralta. [Timo Harakka: Entä Sipilän hallitus?] Vuodesta 25 hinta olisi noussut vielä lisäksi noin 26 senttiä litralta, ja kokonaisvaikutus bensiinin pumppuhintaan olisi yhteensä noin 50 senttiä litralta vuonna 2030. [Välihuutoja] Dieselillä vastaava lisäys olisi 32 senttiä litralta ja kokonaisvaikutus yhteensä noin 65 senttiä litralta. Aivan järkyttävä hinnankorotus, ja tästä Marinin hallitus siis päätti. [Timo Harakka: Ja Sipilän hallitus!]

Hallituspuolueet eivät tietenkään voi hyväksyä tällaista suomalaisten autoilijoiden kurnittamista ja peruuttavat nyt Marinin hallituksen päätöksen, jolla siis pumppuhintaa olisi nostettu. [Timo Harakka: Ja Sipilän hallituksen!] Kyllä pitää Suomessa olla varaa ajaa muullakin kuin Teslalla. Ajatellaan Uudenmaan tai vaikkapa, sanotaan, pitkien välimatkojen Kainuun pieni- ja keskituloisia autoilijoita — olisiko tällainen 50—65:n sentin hinnankorotus litrahintaan ollut heille kohtuullinen? No, ei todellakaan olisi ollut, ja sen takia tämä hinnankorotus perutaan. Ei voi olla niin, että Suomessa pitää käydä töissä, jotta on varaa käydä töissä. [Piritta Rantanen: Työmatkavähennys! — Timo Harakka: Työmatkavähennys!] Valtaosalle suomalaisista auto on täysin välttämätön arjen hallinnan väline: sillä käydään töissä, viedään lapset hoitoon ja harrastuksiin. Auton varassa eletään aktiivista ja hyvää elämää. Nykyhallitukselle autoilu ei ole ympäristörikos.

Logistiikka-alan kustannuksia tämä jakeluvelvoitteen helpotus luonnollisesti myös alentaa suhteessa Marinin hallituksen päättämään uraan. [Timo Harakka: Ja Sipilän hallituksen!] Kuten kuulumme talousvaliokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuorosta, ilman nyt tehtävää päätöstä maanteiden tavaraliikenteen kustannukset olisivat nousseet noin 220 miljoonaa euroa. On päivänselvää asia, että tällä olisi ollut Suomen kilpailukykyä heikentävä vaikutus.

Jakeluvelvoitteen korotuksia on kritisoitu ennen muuta siitä, että biopolttoaineen valmistukseen tarvittavia raaka-aineita ei ole saatavilla riittävästi, mikä nostaa polttoaineiden hintoja ennakoimattoman paljon. Kohtuuttoman korkeaksi kiristetty jakeluvelvoite edustaakin eräänlaista ilmastopolitiikan anekauppaa: se, joka maksaa kovaa hintaa, saa päästövähennyksen tililleen, mutta globaalit päästöt eivät laske mihinkään, koska raaka-aineet muodostavat pullonkaulan. Eihän tällaisessa politiikassa ole järkeä.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuuden ratkaisuna luotan synteettisten polttoaineiden kehittymiseen. Tehtaan piipusta kerätään talteen hiili, josta tehdään vedyn avulla polttoainetta. Näin valmistettua jakeluvelvoitteen mukaista sähköbensaa voisi tuottaa Suomessakin. Teknologiahän on jo olemassa, mutta sähköbensan tuottaminen on toistaiseksi kallista. [Timo Harakka: Mikä litrahinta?] Sen edellytyksiä parantaa erityisesti muun muassa puhutaan sähköntuotannon lisääminen, joka on Orpon hallituksen energiapolitiikan keskiössä. Tässä politiikassa on järkeä. [Välihuutoja]

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehtinen.

21.56 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Vuodesta 2020 polttoaineen hinta on noussut jopa 50 senttiä litralta. Autoilun kustannukset ovat siis merkittävästi nousseet. Se, että tämän esityksen avulla polttoaineen litrahinta laskee noin 3,8—3,9 senttiä litralta, ei tarkoita sitä, että hupiajelu merkittävästi kasvaisi. Esityksen tarkoituksena on kompensoida jakeluvelvoitteen nousun aiheuttamaa vaikutusta pumpulla. Vaikka ensi vuonna jakeluvelvoite ei vielä tule nousemaan, niin vuonna 25 sen tarkoitus on nousta kolmella prosenttiyksiköllä.

Joillekin oppositiossa tuntuu olevan erittäin vierasta sellainen, että Kehä kolmosen ulkopuolella julkinen liikenne ei toimi yhtä hyvin kuin täällä Helsingissä. [Piritta Rantanen: Ei ollenkaan epäselvää! — Miko Bergbom: Vihreille on!] Auto on maakunnassa monelle välttämätön kulkuväline, jotta pääsee töihin tai voi käyttää lapsia harrastuksissa. Sähköautojen hinnat ovat vielä niin korkealla, että monella ei ole sellaiseen varaa. Töissä käynnistäkin pitäisi jäädä jotain käteen. Sen vuoksi hallitus on tehnyt monia toimia, joista tämä on yksi. Tällä hallituskaudella tässäkin asiassa pieni- ja keskituloiset ovat suurimpia hyötyjiä.

Biopolttoaineet eivät tästä uudistuksesta huolimatta ja muutoksesta huolimatta jää tankkeihin, vaikka sitä kaikkea ei Suomessa käytettäisikään. Ilmaston kannalta on aivan sama, palaako se suomalainen biodiesel Suomen rajojen sisä- vai ulkopuolella, [Katri Kulmuni: No ei se nyt ihan sama ole!] mutta myymällä siitä suuremman osan ulkomaille voimme siirtää niitä puhtaan siirtymän kustannuksia pois tavallisen suomalaisen veronmaksajan kukkarolta, ja tämä on tässä tärkeää. Siitä huolimatta meillä biodieselin kehitys ja myynti ja valmistus eivät lopu. Markkinat ovat varmasti maailmalla — siitä ei kenenkään tarvitse olla huolissaan.

Ja mitä tulee tähän esitettyyn kysymykseen siitä, että se työntekijä on huolissaan, kun se lähtee töihin, että miten paljon hänen kustannuksensa työmatkasta kasvavat, niin jos se polttoaine olisi 65 senttiä litralta kalliimpaa, niin ihan sama, millä mallilla laskee, niin se olisi huomattavasti kalliimpaa vanhoilla päätöksillä kuin tämän hallituksen päätöksillä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kemppi, poissa. — Edustaja Hamari.

21.59 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Kuulimme talousvaliokunnassa useita asiantuntijoita tähän aiheeseen liittyen, ja suurin osa heistä ei kannattanut tätä esitystä. Suullisesti kuulluista asiantuntijoista vain SKAL oli ainoa, joka siis kannatti tätä jakeluvelvoitteen alentamista.

Sitten näihin hintavaikutuksiin. Tässä jo valiokunnan puheenjohtajan esittelistäkin kuulimme, että keskimääräisen vuotuisen ajomäärän perusteella arvioituna keskiverron bensiauton vuotuiset polttoainekustannukset olisivat nousseet arviolta noin 114 euroa ja keskiverron dieselkäyttöisen henkilöauton polttoainekustannukset noin 200 euroa ilman jakeluvelvoitteen alentamista. Jakeluvelvoitteen nosto olisi siis kyllä tärkein politiikkatoimi liikenteen päästöjen vähentämiseksi. Suomi on kuitenkin osana EU:n velvoitteita sitoutunut puolittamaan liikenteen päästöt vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Olin itse asiassa kirjoittanut omiin muistiinpanoihini, että taakanjakosektorin tavoitteet menevät romukoppaan — tämä kuultiin asiantuntijakuulemisessa. Meillä olisi ollut mahdollisuus olla vihreän siirtymän kärjessä, mutta nyt kuitenkin jarrutetaan.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Meidän ehdotuksemme on, että nostaisimme maltillisesti jakeluvetoa siten, että ilmastotoimet toteutuisivat. Siten myös investointiympäristö pysyisi ennakoitavana. Asiantuntijakuulemisessa tuli valitettavasti ilmi, että jo nyt investointeja on jäädytetty. Autoilun hintaa pitää toki kompensoida pienituloisille muilla keinoilla, mutta meillä ei ole varaa vaarantaa ilmastotavoitteita. Nyt emme kuitenkaan ole myöskään kuulleet mitään korvaavia toimia. Päästöoikeuksien ostaminen tulee meille eteen. Olisi siis järkevämpää myös taloudellisesta näkökulmasta, että jakeluvetoa nostettaisiin maltillisesti.

Arvoisa rouva puhemies! Siten kannatan edustaja Marttilan tekemää vastalauseen 1 mukaista esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

22.01 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on kuunnellut hyvin monessa asiassa todella tarkalla korvalla elinkeinoelämää, mutta jakeluvetoasian osalta korvat ovat kyllä olleet tiukasti lukossa. Orpon hallitusohjelmassa luvataan, että kehittyneiden uusiutuvien ja synteettisten polttoaineiden sekä biokaasun investointiympäristöstä huolehditaan. Talousvaliokunnalle toimitetuissa asiantuntijalausunnoissa tulee vahvasti esiin huoli hallituksen politiikan vaikutuksista yritysten investointiympäristöihin. Yrity maailma on pitkään peräänkuuluttanut johdonmukaista ja selkeää linjaa vihreän siirtymän toteuttamiseen. Tempoileva linja uhkaa sotkea myös yritysten investointisuunnitelmat. Suomen menestyksen kannalta on ensiarvoisen tärkeää houkutella talouskasvua, hyvinvointia ja työllisyyttä tukevia uuden vihreän teknologian yrityksiä Suomeen. Maailmalla on kova kilpailu vihreän teollisuuden investointihankkeista, ja vakaa, ennustettava investointiympäristö luo sitä houkuttelevuutta yrityksille — sitä Suomi tällä hetkellä tarvitsee. Suomessa on jo tälläkin hetkellä useita isoja yrityksiä, joiden strategiassa on hyvin vahvasti vihreän siirtymän tuomat mahdollisuudet ja jotka ovat jo nyt investoineet suuria summia esimerkiksi biopolttoaineiden tuotantoon. Olemmeko me valmiita vetämään mattoa niiden yritysten jalkojen alta ottamalla pakkia tässä jakeluvetoasiassa?

Arvoisa rouva puhemies! Mikäli emme pysty tarjoamaan pitkäjänteistä investointinäköymää, on riski, että emme kykene olemaan mukana teollisuuden muutoksessa. Se teollisuuden muutos on pitkää peliä, ja pikavoittoja ei ole siinä tarjolla. Nyt hallituksen esitys tarjoaa sumuista näkymää tulevaisuuteen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom.

22.03 Miko Bergbom ps: Kunnioitettu rouva puhemies! Kuka sanoo, että äänestämällä ei voi vaikuttaa — kyllä sillä voi, ja tässä salissa, tässä käsittelyssä, tässä kokonaisuudessa ja tässä asiassa se nyt nähdään.

Tämä hallitus kykenee alentamaan polttoaineen hintaa, helpottamaan suomalaisten pärjäämistä heidän arjessaan. Kuten on tässä salissa todettu yhä useampaan kertaan kansanedustajien suulla ja tämän salin ulkopuolella suomalaisten suulla: kaikilla ei ole varaa sähköautoon, kaikki eivät ole sellaisen julkisen liikenteen varassa, jolla voi kulkea töihin, käydä kaupassa ja viedä lapsia harrastuksiin. Tämä on fakta, mutta tätä asiaa Marinin hallitus ei omassa toiminnassaan ja suuruudenhulluissa ilmastosuunnitelmissaan huomioinut. Jakeluvetoa nosto, jonka te olitte viemässä läpi viime kaudella, teitte päätöksen siitä, olisi aiheuttanut kymmenien senttien vaikutuksen polttoaineen hintaan tulevina vuosina.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Täysin järjetön päätös. [Timo Harakka: Persujen päätös!] — Edustaja Harakka, harmittaa-ko teitä, että tämä hallitus alentaa polttoaineen hintaa? Sekö teitä harmittaa? [Hälinää] Voitte varata oman puheenvuoron tämän jälkeen, teillä on siihen täysi mahdollisuus tässä salissa.

Tämä hallitus alentaa jakeluvelvoitteen nousukäyrää, tämä alentaa polttoaineen hintaa, hyödyttää suomalaista. Tämä hallitus alentaa polttoaineveroa, tämä hyödyttää suomalais-
ta. Ja tämä hallitus alentaa ajoneuvoveron perusveroa, [Antti Kurvinen: Silmänkääntö-
tempu!] mikä nimenomaan kohdistuu niihin autoihin, jotka ovat vanhoja, ja hyödyttää
niitä pienituloisia, jotka eivät pysty ostamaan sähköautoa. [Antti Kurvinen: Perussuoma-
laiset pettää aina!] Tämän lisäksi hallitus alentaa vielä työn verotusta, ja kun nämä lyödään
yhteen, niin se muodostaa sen, että suomalaiset pystyvät käymään töissä myös pääkaupun-
kiseudun ulkopuolella ja myös tilanteessa, jossa heillä ei ole varaa kymmenien ja kymme-
nien tuhansien eurojen sähköautoon. Tämän takia tämä hallitus tekee sen. Poliitiikalla voi
vaikuttaa. Äänestämällä SDP:tä saa korkeamman jakeluvelvoitteen ja sitä kautta korkeam-
man pumppuhinnan pumpulla. Tämä on tosiasia, ja tämä tulee teidän esityksessänne ilmi
suoraan teidän valiokunnan lausumissa.

SKAL, joka on siis asiantuntija kuljetusalalla, itse toteaa, että tällä esityksellä on myön-
teisiä vaikutuksia kuljetusyrityksille. Mitä tämä tarkoittaa? Sillä on merkitystä myös suo-
malaisten yritysten kilpailukyvyille, kun suomalaisten kuljetusyritysten kustannustaso las-
kee suhteessa siihen, mitä te esititte.

Mitä tulee näihin jakeluvelvoitteen biokomponentteihin, niin niiden kysyntä ja tarjonta
ovat tällä hetkellä aika radikaalissa epätasapainossa, eli niitä ei ole tarjolla niin paljon kuin
niillä olisi kysyntää maailmalla. Eli huoli pois: suomalaiset toimijat voivat viedä näitä bio-
komponentteja myös ulkomaille, eli he saavat sitä kautta tuloja itselleen, toisin kuin täällä
esitetään. [Timo Harakan välihuuto]

Tämä päätös hyödyttää suomalaista autoilijaa. Tämä on askel oikeaan suuntaan siinä,
että kaikki suomalaiset pidetään mukana, toisin kuin teidän ilmastopolitiikassanne, jossa
vain ja ainoastaan hyvätuloiset pärjäävät ja suomalaiset pienituloiset jätetään kotiin, koska
heillä ei ole varaa teidän suuruudenhulluun ilmastopolitiikkaanne. Tämä on oikea suunta.
[Timo Harakka: Ei heillä ole autojakaan!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kyllönen.

22.07 **Merja Kyllönen vas:** Arvoisa rouva puhemies! Minulla on semmoinen hämäreä ym-
märrys, että Suomi on edelleen sitoutunut ilmastotavoitteisiin ja 1,5 asteen ilmastopolitiik-
kaan ja ollaan edelleen tavoittelemassa myöskin tämmöistä kuuluisaa Suomen hiilineutraa-
lisuutta vuoteen 2035. Korjatkaa, jos olen väärässä. [Timo Harakka: Ei kuulu mitään kor-
jausta!] Ja sen asian huomioiden tulini pitämään tämän puheenvuoron tänne senkin takia,
kun tässä on niin suuresti iloittu ja melkein jopa riehaannuttu tästä jakeluvelvoitteen alen-
tamisesta. Se on toki hetkellisesti lämmittävä ja mukava asia veronmaksajalle. [Miko Ber-
gbom: Kyllä!] Se on vähän samanlainen kuin tirskauttaa ne pissat housuun kovalla pakka-
sella, se hetken aikaa lämmittää.

Nimittäin tämä taakanjakosektori on hivenen haasteellisempi meille noin niin kuin ve-
ronmaksajien näkökulmasta. Se tarkoittaa sitä, että jos me sillä taakanjakosektorilla pääs-
tetään vähän löysää liikenteeseen, niin siinä vaiheessa, kun on löysää liikenteessä, meidän
pitää kiristää asumisesta, maataloudesta, maankäytöstä, työkoneista, jätesektorilta tai F-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

kaasuista eli fluoratuista kaasuista. Jos me ei sitä pystytä tekemään, kun on kyse asetuksesta ja sitovista velvoitteista vuoteen 2030 mennessä, niin se sitten tarkoittaa jatkossa sitä, että meillä pitäisi pystyä ostamaan markkinoilta näitä päästöyksiköitä, ja iso kysymys on, onko niitä siinä vaiheessa ostettavissa, kun meillä niitä tarvittaisiin, ja mikä sen hiilidioksiditonnin hinta sitten lähtöpaikassa on. Tällä hetkellä on arvioitu, että me jäädytämme löysäksi tavoitteesta noin kolmisen megatonnia, ja sen hintalappu tietysti on arvioitu aika isoksi. Parhaimmillaan voidaan puhua jopa puolesta miljardista eurosta.

En halua mitenkään pilata ilonpitoa ja semmoisia riemukkaita pyllähdyksiä, mitä on täältä salista käyty kertomassa kansalle. Mutta minä haluaisin pitää veronmaksajan tiedossa myöskin sen reaalitason ymmärryksen näistä päätöksistä, mitä on tehty: että se hetkisen hurmos voi yhtäkkiä kääntyäkin pidemmän aikavälin kaaokseen.

Miksi me ollaan tässä tilanteessa? Me ollaan tässä tilanteessa sen takia, että on ollut jo oikeastaan toistakymmentä vuotta semmoinen himmeä unelma niin meidän elinkeinoelämällä kuin meidän toimijakentällä ilmastopuolellakin siinä, että meillä olisi jonkunlainen toisenlainen ohjausjärjestelmä meidän liikenteen maksu- ja verojärjestelmässä, jossa pystyttäisiin myöskin pelaamaan tämän ilmastopolitiikan pelisääntöjen mukaisesti. 2012 sitä yritettiin käynnistellä, mutta se kokonaisuus ei lähtenyt lentoon. Ehkä valtiovarainministeri Vanhasen kaudella oli tässä lähiaikoina semmoinen paras yritys siitä, että tätä kokonaisuutta olisi lähdetty tekemään uudelleen. Mutta nyt me ollaan jälleen kerran siinä tilanteessa, että me ollaan hätä kädessä ja hökö housussa, kun meillä ei ole oikeastaan muuta ohjausmekanismia kuin tämä jakeluveto.

Jotta me pärjättäisiin tässä taakanjakokokonaisuudessa — joka ei ole mikään vitsi, ei haaveiden tuomaa eikä unien luomaa, se on voimassa oleva asetus, johon me ollaan sitouduttu. Ja ne sitovat velvoitteet tarkoittavat meille myöskin taloudellisia sitoumuksia, jos me ei kyetä niistä velvoitteista yli pääsemään. Minä luulen, että edustajakollega Kurvinen pystyy varmaan avaamaan entisenä maatalousministerinä, mitä se tarkoittaa maataloudelle, jos liikenne löysää tai joku muu löysää. Tämä ei ole mikään yksinkertainen juttu. Ja sen takia ikävä Kyllönen kävi pilaamassa nämäkin lasten meuhukset ja iloiset kesäjuhlat, [Naurua] mitä tässä järjestettiin.

Me ollaan sen reaaliolollisen tilanteen edessä, että tätä taakanjakokokonaisuutta me ei päästä kiertämään, ei mitään kautta. Sen takia minä toivon, että tässä salissa olisi yhteisymmärrystä siihen, että meidän oikeasti pitää tehdä meidän liikenteen maksu- ja verojärjestelmään jotain, että me pärjätään tulevina vuosikymmeninä tämän kokonaisuuden kanssa. En usko, että kukaan haluaa täällä järjetöntä nousua kenenkään kuluihin tai kasvavaa maksupainetta yhdellekään veronmaksajalle. Ja se rakennetaan vaan kestäväällä politiikalla ymmärtäen nämä kokonaisuudet, ei silleen, että hetken voi juhlia ja iloita ja on lämpöä pöksyissä, mutta sitten se saattaa jäätyä yhenäkkiä ensimmäisessä pakkasessa, mikä puhaltaa tuolta maailman tuulista. — Että kiitos ja anteeksi. [Antti Kurvinen: Se oli aivan hyvä puheenvuoro! — Välihuutoja]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitoksia. — Edustaja Pitko.

22.12 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Aivan kuten edustaja Kyllönen kertasi hyvin, tällä jakeluvetoa on todella iso merkitys Suomen hiilineutraalisuuden tavoitteen saavuttamiselle. Vastaavaa päästövähennystä, mitä tällä lailla olisi saatu nykymuodossa, on miltei mahdoton saada millään muulla keinolla. Tätä on tutkittu ministeriöissä ja

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

näissä taustapapereissakin hyvin tuotu esille. Tämä hallituksen esitys nostaa Suomen päästöt 4,5 megatonnia vuoteen 2030 mennessä. Se on noin 10 prosenttia Suomen vuotuisista päästöistä — 10 prosenttia Suomen vuotuisista päästöistä tällä yhdellä esityksellä.

Ilmastopolitiikassa ennakoitavuus on aivan tärkeää. Se on se viesti, mikä me saadaan yrityksiltä. Se on myös viesti, mikä monesti oikeistopoliitikoilta, kokoomukselta, tulee. Ennakoitavuus on tärkeätä, jotta sekä kansalaiset että yritykset pystyvät muovautumaan siihen muuttuvaan tulevaisuuteen, joka meillä aivan varmasti on edessä. Kyse on myös siitä, millainen investointi Suomi on yrityksille, niille yrityksille, jotka haluavat tuottaa vähäpäästöisiä ratkaisuja. Kun hallitus nyt muuttaa tätä Suomen lakiin kirjattua nousevaa jakeluvuorotetta, kääntää se samalla selkänsä isoille investoinneille. Tätä esitystä ovat kritisoineet niin elinkeinoelämän järjestöt kuin yritykset. Meille on kerrottu täällä eduskunnassa, että nämä muutokset voivat estää jopa vetyinvestointien saamista Suomeen, sillä kilpailu näistä investoinneista on juuri nyt erittäin kovaa, eikä meidän ole järkevää asettautua tässä takamatkalle, juuri kun me olimme pääsemässä sinne eturiviin.

Jakeluvuorotteen lisävelvoitteen alentaminen hidastaa myös biokaasun kysynnän kasvua. Se lisää epävarmuutta tulevasta kysynnästä ja siten heikentää myös biokaasuinvestointien saamista Suomeen, koska niiden investointien edellytys on kotimainen kysyntä. Tässäkin tapauksessa hallituksen puheet ovat aivan ristiriidassa keskenään. Te hallitusohjelmassa haluatte edistää biokaasun tuotantoa, mutta tuotte tänne saliin lain, joka hidastaa biokaasun tuotantoa. Hallitus nojaa siis fossiiliin polttoaineisiin, se nojaa vanhaan fossiilitalouteen, kääntää selkänsä vetytaloudelle ja tulevaisuuden kestäville investoinneille. Mutta sen lisäksi hallitus myös jarruttaa energiaomavaraisuuden edistämistä. Kotimaisella biopohjaisella energialla me voisimme korvata ulkomaista fossiilienergiaa ja se lisäisi Suomen huoltovarmuutta, mutta tämä ei kelpaa hallitukselle.

Arvoisa puhemies! On myös huomattava, että tällä on vaikutusta myös ihan käytännön autokauppaankin, esimerkiksi 30 000 sähköautoa vähemmän Suomeen. Sillä on vaikutusta myös kuljetustapamuotoihin, kulkevatko kuormat maanteilla vai raiteilla. Näitä asioita ei oltu huomioitu hallituksen esityksessä, siis sitä, että asiat voisivat myös siirtyä. Viime vuosinahan kehitys on mennyt niin, että tavaraliikenne on siirtynyt raiteilta kohti tieliikennettä. Tällä esityksellä me oltaisiin saatu sitä raideliikennettä parannettua kilpailukykyisemmäksi.

Mutta mitä hallitus tekee sitten näitten puuttuvien päästöjen suhteen, mitä meillä on tämän ilmastotavoitteen sekä oman hiilineutraalisuustavoitteen suhteen tai sitten EU-velvoitteen suhteen? Ei mitään. Meille ei ole tuotu yhtäkään korvaavaa keinoa, ei yhtäkään korvaavaa keinoa, ja tämä uhkaa, kuten tässä salissa on tullut esille, myös aika lailla meidän kansantalouttamme. On arvioitu, että jopa 50—480 miljoonaa euroa voi tulla Suomelle laskuksi näitten päästöoikeuksien hankinnassa tai sitten meidän päästöoikeuksien myynnistä saatavat tuotot vähenevät jopa 480 miljoonaa euroa.

Arjen kustannusten nousu on totta kai asia, joka tulee huomioida sekä ilmastopolitiikassa että liikennepolitiikassa, mutta sen sijaan, että ilmastotoimia perutaan, joka nyt on se keino näitten arjen kustannusten hallitsemiseen, meillä on myös vaihtoehtoja. Me voitaisiin valmistella hiiliosingon kaltainen mekanismi, jonka avulla näitä kohtuuttomaksi koettuja taloudellisia seurauksia yksityisille ihmisille voitaisiin kompensoida. Se tarkoittaa sitä, että esimerkiksi pitkien välimatkojen alueella, maalla, asuville ihmisille annettaisiin jonkunlainen kertakorvaus, koska heihin osuvat nämä ilmastopolitiikan keinot, joilla väistämättä on hintaa.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

En mitenkään voi hyväksyä sitä, että me olemme nyt purkamassa Suomen päättämiä ilmastotoimia mutta emme päästä mistään uusista korvaavista toimista, eikä niistä ole edes mitään tietoa, minkälaisia hallitus kaavailee. Emme edes tiedä, aikooko hallitus tuoda korvaavia. Me olemme yrittäneet tässä salissa kysellä, aikooko hallitus tuoda korvaavat keinot ilmastopolitiikan aukkojen tilkitsemiseksi. Emme saa vastausta tähän kysymykseen. Tämä on sekä selän kääntämistä vihreille investoinneille että myös selän kääntämistä tuleville sukupolville. Se on valtavan ilmastovelan kasvattamista, ja sen maksaminen tulee kalliimmaksi myöhemmin. Tällainen hidastelu, sanoisinko jopa välinpitämättömyys tulevaisuutta kohtaan ja konkreettista ilmastotyötä kohtaan, myös rapauttaa Suomen maineen ilmastotyössä. Se on valtava karhunpalvelus tuleville sukupolville.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä.

22.18 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Suomi on tosiaan sitoutunut tähän 2030-tavoitteeseen puolittaa liikenteen päästöt, ja tästä ei nyt pääse yli eikä ympäri. Vähän ihmettelen, että te hallituspuolueiden edustajat ette ole millään tavalla kommentoineet tätä. Te ette ole kommentoineet, mikä on teidän ilmastopolitiikkanne suunta liikenteen osalta, saati koko taakanjakosektorin osalta. Te ette ole kommentoineet, miten te ajattelitte hoitaa nämä kustannukset. Te ette ole kommentoineet, onko lisätoimia tulossa vai ei. Eli olisi mielestäni vähintään reilua kuulla, mikä teidän suunnitelmanne on.

Sitten näistä arjen kustannuksista: Tätä on tuotu esille lausunnoissa ja tuotu täälläkin aikaisemmissa puheenvuoroissa hyvin esille, että on muitakin tapoja vaikuttaa arjen kustannuksiin kuin tällainen haulikkoammuntatyö. Esimerkiksi vasemmistoliitto on myös esittänyt vaihtoehtobudjetissaan sitä, että otettaisiin käyttöön tällainen niin sanottu hiiliosinkomalli, jossa sitten osa näistä fossiilisen energian tuloista voidaan palauttaa veronmaksajille ja se voidaan tehdä oikeudenmukaisella tavalla ja myös sillä tavalla, että se kohdentuu paremmin.

Eli voidaan käyttää veropolitiikan muutoksia, voidaan käyttää tukipolitiikan muutoksia ja tällä tavalla sitten kompensoida, mutta nyt tämä käytännössä tehdään niin, että kasvataan päästöjä. Täällä moni on peräänkuuluttanut, niin kuin näissä lausunnoissa esimerkiksi Ilmastopaneeli on peräänkuuluttanut, että kaikki liikennepuolen uudistukset pitäisi tehdä sellaisella tavalla, että ne vähentävät päästöjä ja ohjaavat liikkumista kestävämpään suuntaan. Nyt näissä molemmissa epäonnistutaan.

Sitten vielä tästä biokaasun ja näiden sähköpolttoaineiden lisävelvoitteesta:

Meillä aika huolestuttavalla tavalla niin Elinkeinoelämän keskusliitosta, CLC:stä kuin jopa TEMistä tuodaan esille, kuinka negatiivisia vaikutuksia tällä on, että tähän lisävelvoitteeseen tehdään muutos. Esimerkiksi TEM tässä vastineessa, jonka saimme valiokuntakäsittelyn aikana, nostaa esille ensinnäkin sen, että lisävelvoitetasot voitaisiin jättää nykyläinsäädännön tasolle ilman, että pumppuhinnat nousisivat, sillä valmisteveroalennus kompensoi tämän neljän prosenttiyksikön lisävelvoitteen vaikutuksia. Eli tämä lisävelvoitteen laskusta luopuminen ei olisi edes vastoin tämän esityksen tavoitteita.

Samaan aikaan tällä lisävelvoitteella ja sen muuttamatta jättämisellä olisi tärkeä signaali näille sähköpolttoaineiden investoinneille, jotka nyt tässä vakavasti heikentyvät. Tällä on tosi negatiivisia vaikutuksia myös vetytalouteen kokonaisuutena. Samaan aikaan meillä on vetystrategia ja tavoite saada 100 000 uutta työpaikkaa. Myöskään näitä ongelmia te ette

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ole kommentoineet, ja haluaisin kuulla vähintään sen, miksi te ette jättäneet tätä nykyistä lisävelvoitetta voimaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Harakka.

22.22 Timo Harakka sd: Arvoisa rouva puhemies! On nyt siis huomattava se, että perussuomalaiset ja kokoomus ovat täällä suorastaan riehaantuneet siitä, että peruuttivat oman päätöksensä Sipilän hallituksesta kuuden vuoden takaa. Siis kun katsotaan, kuka ajoi maailman kovinta jakeluvelvoitetta, ne ovat perussuomalaiset ja kokoomus. Toteutuksen toki jätitte seuraavalle hallitukselle, jonka nyt olette haukkuneet maan rakoon. [Miko Bergbom: Kyllä!] Teitte itse, perussuomalaiset ja kokoomus, tämän himmelin, ja nyt olette purkaneet sen ja odotatte aplodeja siitä, että pahennatte ilmastonmuutosta ja että altistatte Suomen samalla jättiläismäisille lisämaksuille EU-sitoumusten rikkomisesta — jopa puoli miljardia — mutta senkin te jätätte murheeksi ehkä seuraavalle hallitukselle, jonka voitte jälleen haukkua maan rakoon. Tälle suoritukselle ei hurraa kukaan, ei ainakaan Suomen elinkeinoelämä, joka on investoinut siihen tulevaisuuteen, jota perussuomalaiset ovat jyrkästi vastustaneet.

On myös huomattava se, että jokainen työmatka-autoilija näkee sen, että kustannukset ovat nousseet, kun työmatkavähennys on heikentynyt. Hirveä meteli bensaveron alennuksesta, joka kuitenkin — ne muutamat sentit, kuten tiedetään — hukkuu matkalla yhdeltä asemalta toiselle.

On tietysti liikuttavaa, että perussuomalaiset täällä ääni väristen puolustavat köyhää dieselautoilijaa, mutta käydään tuolla eduskunnan autotallissa katsomassa, minkälainen ruuhka siellä on sähköautojen latauspisteillä. Kovasti nimenomaan perussuomalaisten kansanedustajat keuhuvat sähköautojaan, ja hyvä niin. Suomen liikenne sähköistyy, ja sitä ette voi estää, mutta me autoilijat emme ole yksi porukka, meitä on moneksi. Toisin kuin te väitätte, niin aika moni vähävarainen polttomootoriautoilija on ollut minuun yhteydessä ja kysynyt, miten he voisivat itse osallistua tavalla tai toisella ilmastotalkoisiin. Siksi edellinen hallitus tuki kaasumuunnoksia ja vuosia töitä tehtiin sen eteen, että myös kaikenikäisille autoille voitaisiin saada etanolimuunnos. Kun saimme tämän muutoksen aikaan, niin kas kummaa, veditte nämä tavallisen autoilijan tuet pois.

Kahdeksan vuotta olin Uudenmaan edustaja, ja ainakin itse arvostan Nestettä, joka työllistää yli 5 000 henkilöä ja on maailman merkittävin biopolttoaineiden tuottaja, joka tuo myöskin Suomen valtion kassaan joka vuosi kymmenien miljoonien osinkotulot, jotka hallitus voi sitten lahjoittaa esimerkiksi osakesäästötilien omistajille. Uudenmaan kansanedustajana minulla ei ainakaan olisi kanttia tätä erinomaista yritystä arvostella.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona.

22.25 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä kun kuuntelin hallituspuolueiden hurmahenkisiä puheenvuoroja tätä jakeluvelvoitetta vastaan, niin luulin jo hetken aikaa, että oliko se edellinen hallitus, joka tämän suurimman kiristyksen tähän jakeluvelvoitteeseen teki, mutta onneksi edustaja Harakka kertoi, miten se asia on. Todella, nyt on tilanne, missä varsinkin perussuomalaisten edustajat tänään täällä salissa vastustavat siis omaa luomustaan ja juhliivat sitä voittona. Eli ensin tehdään jotain, ja sitten kun sitä lähdetään perumaan toiseen suuntaan, niin juhlitaan tätä suurena voittona, ja sitten vielä tästä kaikesta

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

syytetään muita. Tällaiseen logiikkaan ei kyllä mikään muu puolue tässä salissa kykene, mutta saavutus sekin.

Arvoisa puhemies! On ehkä syytä myös pöytäkirjoihin todeta, kun puhutaan ylipäättänsä tästä liikkumisen hinnasta, että jos nyt sitten katsotaan nämä kaikki hallituksen toimenpiteet niin jakeluvelvoitteessa, polttoaineverossa kuin ajoneuvoverossa ja sitten otetaan vielä tämä matkavähennys huomioon, niin lopputulos kuitenkin, valitettavasti, on se, että työn perässä liikkujia, tapahtui se liike sitten omalla autolla tai vaikkapa julkisella kulkuneuvolla, häviää. [Antti Kurvinen: Tämä pitää paikkansa!] Eli perussuomalaiset, jotka täällä eniten meteliä pitävät tästä liikkumisen hinnasta, tekevät siis sellaista politiikkaa, jossa nimenomaisesti työn perässä liikkujia häviää. Eli suomeksi sanottuna hupiautoilu halpenee, työn perässä liikkuminen kallistuu. Voisiko hölmömpää työllisyyspolitiikkaa tässä ajassa tehdä, kun meidän pitäisi entisestään kannustaa ihmisiä ottamaan esimerkiksi työtä myös pidemmältä vastaan? Nyt tämä hallitus tekee juuri toisin eli murentaa niitä edellytyksiä, joita aikaisemmin on tehty, jotta työn vastaanottaminen myös kauempaa olisi kannattavampaa, tuettaisiin nimenomaan työn perässä liikkumista, ja sitten käytetään aivan valtavasti paljon veroeuroja sellaisten toimenpiteiden tekemiseen, joiden vaikutus luultavasti siellä kuluttajapäässä on aika pieni.

Ei voi kuin ihmetellä, miten ihmeessä tässä taas näin kävi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Bergbom.

22.28 Miko Bergbom ps: Arvoisa rouva puhemies! On kyllä mielenkiintoinen valinta, että täällä edellisen hallituksen edustajat vetoavat jatkuvasti Sipilän hallitukseen. Kun te olitte vallassa neljä vuotta, teillä oli kaikki valta tehdä Sipilän hallituksen aikaiseen politiikkaan muutoksia tästä asiasta, ja nyt kun me pääsimme valtaan, me teemme niitä muutoksia tähän jakeluvelvoitteeseen. [Timo Harakka: Perutte omat päätöksenne, jihuu!] Eli kun on huomattu, että jakeluvelvoitteen liian kireä korottaminen aiheuttaa merkittävät vaikutukset pumppuhintaan, niin tämä hallitus ei sokeasti vain seuraa, että ”joo, Marinin hallitus on päättänyt, että jakeluvelvoitetta pitää nostaa, joten meidän pitää nostaa viis veisaten siitä, miten suomalaiselle kuluttajalle, suomalaiselle autoilijalle käy”. Mehän todettiin, että se on kestävä tie, kymmenien senttien vaikutus, ja tästä syystä siitä peruutettiin.

Ymmärrän, että se harmittaa teitä. Piditte kauniin palopuheen, edustaja Harakka, Neskeen puolesta, mutta tosiasia on se, että nyt on kyse siitä, että suomalaisilla on varaa käydä töissä myös tulevaisuudessa. [Timo Harakka: Miksi sitten vähensitte työmatkavähennystä?] Sen takia jakeluvelvoitteen nousukäyrää alennetaan, toisin kuin te olisitte halunneet. Sitten te käytitte aivan käsittämättömän puheenvuoron. Te kerroitte, että täällä perussuomalaiset hurraavat dieselautoilijoille. Tämä on nyt vähän epäsuora sitaatti, mutta sen jälkeen totesitte, että eduskunnan autotallissa käy kuitenkin sähköautojen latauspisteillä kuhina ja perussuomalaiset edustajat keuhuvat sähköautoja, eikö näin? [Timo Harakka: Sanonko nimiä?] — Ei, siitä ei ole nyt kyse. Eihän tässä ole kukaan sanonut, että sähköautot ovat jotenkin huonoja autoja. Eihän siitä ole kyse. [Timo Harakka: Tehän puhutte Tesloista!] Me olemme todenneet sen kylmänviileän faktan, että suomalaisilla pienituloisilla ei ole varaa sähköautoihin. [Timo Harakka: Eikä mihinkään autoihin!] Tämä on fakta. Eduskunnassa olevilla kansanedustajilla on varaa sähköautoon, ja heidän on ihan ok sellainen ostaa, koska he pystyvät siihen. Suomalaiset pienituloiset eivät pysty. [Timo Harakka: Ostamaan mitään autoa!] Ei tässä ole kyse siitä, että täällä demonisoitaisiin sähköautoja tai hybridi-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

autoja. Te haluatte vain kurittaa tavallista suomalaista pienituloista, jolla ei ole varaa sähköautoon. Tämä on tosiasia. [Välihuutoja ja naurua vasemmalta]

Kun katsotaan hallituksen politiikkaa — kuunnelkaa välillä, niin voitte oppia jotain — [Antti Kurvinen: Mikä ylimielisyys!] niin jakeluvuorituksen nousukäyrää alennetaan, ajoneuvoveron perusveroa alennetaan, polttoaineveroa alennetaan ja työn verotusta alennetaan. Ja jos katsotaan sitä kokonaisuutta vielä, niin kiitän keskustaa siitä, että olette tuke-massa tätä jakeluvuoritekokonaisuutta, minkä tämä hallitus nyt onneksi muutti, toisin kuin Marinin hallitus. Mutta ihmettelen kyllä sitä, minkä takia te, keskusta, vastustatte ajoneuvoveron perusveron alennusta, kun se on nimenomaan kohdistettu niille ihmisille, joilla on vanha auto. Se hyödyttää nimenomaan niitä ihmisiä, joilla ei ole varaa vaihtaa sähköautoon. — Mutta tässä nyt, arvoisa puhemies, tähän väliin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Kettunen.

22.31 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu puhemies! Edustaja Bergbomin aikaisemmasta puheenvuorosta ja tästä puheenvuorosta, minkä piditte nyt, saa sen kuvan, että tämä jakeluvuorite, mikä tänä vuonna on siellä 13,5 prosentin tasolla ja on myös ensi vuonna tällä tasolla, olisi pysyvä malli. Näinhän ei ole. Vuosina 2025—2027 jakeluvuoritetta nostetaan maltillisesti asteittain siten, että 2025 jakeluvuorituksen prosentti on 16,5, vuonna 2026 se on 19,5 prosenttia ja vuonna 2027 se jakeluvuorituksen prosenttiosuus on 22,5 prosenttia. [Timo Harakka: Liikkuminen kallistuu!] Jotenkin edustaja Bergbomin puheista sai semmoisen käsityksen, että näinhän ei olisi. Mutta näin vain tulee tapahtumaan. Ja nyt täytyy muistaa se, niin kuin edustaja Kyllönen tuossa totesi, että jos liikenteessä lähdetään lipsumaan jakeluvuorituksen osalta, niin jostain se kompensoidaan — sitten se kompensoidaan maataloudesta ja asumisesta. [Miko Bergbom: Te tuette tätä!]

Puhemies! Minä ihmettelen sitä, kun edustaja Bergbom tuossa toi esille aikaisemmissa puheenvuoroissa, että täällä eduskunnassa pystyy vaikuttamaan, kun äänestää eduskuntaan kansanedustajia ja puolueita, jotka tekevät muutoksia. Edustaja Bergbom, te teitte kansalaisaloitteen siitä, että polttoaineen valmistevero poistetaan ensin vuodeksi ja sen jälkeen se puolitetaan pysyvästi. [Antti Kurvinen: Mitäs sille tapahtui?] Te pystytte, arvoisa edustaja Bergbom, tässä talossa vaikuttamaan ja viemään tämän teidän tekemänne kansalaisaloitteen maaliin. Toivoisinkin, että te vastaisitte tässä keskustelussa, kuinka te tullette toimimaan. Minun mielestäni te harhaanjohtitte yli 50 000:ta suomalaista sen suhteen, että valmistevero poistetaan kokonaan vuodeksi ja puolitetaan pysyvästi. Minun mielestäni se ei ole vastuullista politiikkaa.

Minun mielestäni vastuullisuutta on se, että mitä vaaleissa luvataan, se vaalien jälkeen myös pidetään. Ja minä kummastelen suunnattomasti kainuulaisena kansanedustajana sitä, että kun me pitkien välimatkojen maakunnassa kuljetaan satoja kilometrejä — esimerkiksi Kuhmosta menee sata kilometriä työmatkaan Terrafamen kaivosalueelle — niin nyt te olette tätä työmatkavähennystä ottamassa rankalla kädellä, mikä vaikuttaa niihin kainuulaisen työntekijän työmatkoihin niin, että se työntekijä jo miettii, kannattaako lähteä enää noin pitkää työmatkaa tekemään. [Timo Harakka: Erinomainen puheenvuoro!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen.

22.34 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kettusen erittäin asiantuntevan puheenvuoron jälkeen tuntuu vähän, että kaikki on sanottuna. Kuten tuossa edustaja Kulmunikin aikaisemmin sanoi, me suhtaudumme varovaisesti tähän jakeluvetoitteen tässä tilanteessa, mitä eletään tämän kustannustason nousun kanssa.

Täällä edustaja Bergbom tuolta puhujakorokkeelta puhui niin paljon vaihtoehtoisia faktoja vaihtoehtoisesta todellisuudesta, mikä tietysti on hyvin tyypillistä perussuomalaiselle puolueelle. [Miko Bergbom: Kuten?] Siinä oli monta jossia ja jossia ja elettiin jossakin vaihtoehtoisessa todellisuudessa, joka nyt sitten ei kehity jonkinlaiseksi, kun perussuomalaiset ovat olleet niin viisaita.

Tosiasia on se, että perussuomalaiset lupasivat vaalikentillä, että polttoaineen pumppuhinta alenee, ja niinhän ei, arvoisa rouva puhemies, tule tapahtumaan Orpon hallituksen politiikalla, ei sinne päinkään. Tosiasia on se, että pumpulla hinta pysyy samana tai sitten liikkuu pikkuisen ylös, pikkuisen alaspäin, niin kuin Brent-öljystä on tainnut korkea varapääministeri, puoluejohtaja Riikka Purra puhua. Olisi mukava kuulla, aikooko edustaja Bergbom tehdä sellaisen rienausvideon myös omasta puoluejohtajastaan. Hän ilveili TikTok-videolle ennen vaaleja, että edellisen hallituksen ministerit sanoivat — Harakkakin siellä hoiti liikenneasioita ihan reippaasti — että öljyn maailmanmarkkinahinta vaikuttaa polttoaineen hintaan. Edustaja Bergbom, ennen kuin hänestä tuli korkea, kallispalkkainen kansanedustaja, teki semmoisia rienausvideoita TikTokiin edellisen hallituksen ministreistä. Nyt Riikka Purra puhuu ihan samoista asioista, [Miko Bergbom: Älkää irrottako kontekstista!] että Brent-öljy vaikuttaa siihen pumppuhintaan. Tosiasia on se, kuten täällä on mainittu monissa opposition edustajien puheenvuoroissa, että Bergbom puhui aivan muunneltua totuutta tuolta puhujakorokkeelta. Työmatka-autoilijoiden autoilu kallistuu, koska työmatkavähennystä heikennetään verotuksessa. Tämä on totaalista ihmisten vedättämistä. Pitää kysyä, eikö edustaja Bergbomia ja perussuomalaisia hävetä yhtään — mutta eihän teitä hävetä yhtään. Perussuomalaiset pettää aina ja varmasti. [Miko Bergbom: Hävettääkö tyhjä paperi? Taitaa hävettää, minua ainakin hävettäisi!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Marttila.

22.36 Helena Marttila sd: Arvoisa rouva puhemies! Onhan tämä nyt melko nurinkurista, että vasemmistopuolueet joutuvat toimimaan täällä elinkeinoelämän äänenä ja perussuomalaiset muka ovat pienituloisten asialla, kun juuri hetkeä aikaisemmin täällä salissa käsiteltiin muun muassa leikkausta toimeentulotukeen eli viimesijaiseen sosiaaliturvaan.

Hallituksen esitys heikentää ennakoitavuutta erityisesti nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Sijoittajat ovat erittäin riskipelkoisia. Jakeluvetoite onkin ollut yksi tärkeä keino investointiympäristön vakauttamiseksi, jonka hallitus on nyt siis tosiaan romuttamassa. Valiokunnan kuulemisissa kuulumme, että vaakalaudalla on jopa 40 miljardin investoinnit ja yli satatuhatta työpaikkaa. Kyllä sopii jälleen kerran ihmetellä tätä hallituksen niin kutsuttua työn linjaa. Mutta ennen kaikkea huolellinen taloudenpitäjä ottaisi jo nyt huomioon toimien mahdolliset kustannukset. Päästöyksiköiden hinta voi olla jopa puoli miljardia. Voi todella perustellusti kyseenalaistaa, onko tällainen politiikka tosiaan suomalaisten veronmaksajien etu.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Pitko.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

22.38 **Jenni Pitko vihr:** Arvoisa puhemies! Biopolttoaineilla on tärkeä rooli ilmastomuutoksen torjunnassa, mutta niiden suhteen täytyy myös olla tarkkana siinä, että biokomponentit ovat ympäristön kannalta kestäviä. Jo tällä hetkellä näin aina ei ole, vaan polttoaineeksi on päätynyt ruuaksi kelpaavia tai merkittäviä ympäristöhaittoja aiheuttavia komponentteja. Olisikin tosi tärkeää, että Suomessakin tehtäisiin riippumaton riskiarvio nestemäisten biokomponenttien todellisista ympäristövaikutuksista. Tätä ei ole Suomessa tehty. Suomen tulisi seurata muiden EU-maiden käytäntöä luokitella palmuöljytisile sivutuotteeksi jätteen sijaan. Mutta siitä huolimatta me tulemme tarvitsemaan biopolttoaineita, jotta me pääsemme hiilineutraaliksi, ja koko EU:n alueella ja globaalisti niillä on merkittävä rooli.

Nyt hallitus on vähentämässä vetyinvestointien sekä biopolttoaineiden investointien kannattavuutta. Näitä investointeja tulee Suomeen tämän lakimuutoksen myötä vähemmän. Sen lisäksi Suomi on muiltakin osin lipsumassa polulta kohti hiilineutraaliutta. Päästöjä lisätään taakanjakosektorilla, ja maankäyttösektorin hiilinielujen vahvistamisen sijaan nieluja heikennetään. Hallitus leikkaa sieltä ja täältä, lähestulkoon kaikki merkittävät ja kustannustehokkaat ilmastotoimet, joilla päästöjä pitäisi vähentää. Hallitus siis näennäisesti sitoutuu ilmastotavoitteeseen, mutta pakittaa ilmastotoimissa.

Tämän jakeluvetoituksen lisäksi hallitus tosiaan laskee polttoaineiden verotusta. Se lisää myös liikenteen päästöjä. Liikenteen päästöjen suotuisa kehitys oli viime vuotta mitaavassa ilmastovuosikertomuksessa jo nyt pysähtynyt, koska niiden vähentäminen on politiikan keinoilla varsin vaikeaa, mutta mitä tekee hallitus? Se vain lisää liikenteen päästöjä.

Liikenteen päästöjen vähentämisellä voi myös olla suotuisa vaikutus ihmisten terveyteen, kansanterveyteen ja sitä kautta julkiseen talouteen, jos me saisimme ihmisiä liikkumaan enemmän kävelemällä, pyöräilemällä ja joukkoliikenteellä. Tämä on mahdollista lähestulkoon kaikkialla Suomessa, mutta erityisesti sillä on potentiaali tietenkin kaupunkiseuduilla. Mutta mitä tekee hallitus tämänkin suhteen? Se leikkaa kävelyn ja pyöräilyn investointeja, se leikkaa joukkoliikenteeltä, ja se jopa korottaa joukkoliikennelippujen hintoja. On totta, että eivät kaikki voi kulkea työmatkojansa joukkoliikenteellä, mutta todella moni suomalainen voi, ja se tehdään nyt hyvin korkeaksi hinnaltaan. Yhä useampi ihminen joutuu miettimään, millä pääsee enää töihin. Haluan myös huomauttaa, että hallitus leikkaa lisäksi tuista sähköisen liikenteen latausverkostoihin, eli yksi keinoista, mikä toisi sähköautoilun yhä useamman ihmisen mahdollisuudeksi niin työmatkoilla kuin harrastematkoilla, jos näitä latausverkkoja olisi yhä enemmän esimerkiksi kerrostalokiinteistöissä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä.

22.41 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tosiaan biopolttoaineiden kestävydestä: Olen täysin samaa mieltä siitä, mitä edustaja Pitko täällä äsken toi esille ja mitä on tuotu täällä lausunnoissakin esille ja mistä me myös talousvaliokunnassa keskusteltiin, itse asiassa jonkin verrankin, että samaan aikaan toki meidän pitää miettiä sitä, että näillä biomassoilla on rajallinen saatavuus ja niiden käyttö pitäisi ohjata sillä tavalla mahdollisimman kestäväksi, esimerkiksi liikenteen osalta sellaisiin käyttökohteisiin, joissa se sähköön tai muihin päästöttömiin lähteisiin siirtyminen on jostain syystä vaikeampaa. Sen lisäksi mielestäni oli myös hyvä tämä nosto palmuöljytisilestä ja erityisesti tästä jäteluokituksesta, eli Suomessa, toisin kuin monissa muissa maissa, se on edelleen luokiteltu jät-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

teeksi, mikä sitten toisaalta vaikeuttaa tätä meidän kestävyysarviointia ja aiheuttaa myös veromenetyksiä valtiolle.

Toinen asia, jonka halusin vielä nostaa esille, on huoli jakeluvelvoitteen alentamisen vaikutuksista valtiontalouteen. Sitä esimerkiksi täällä edustaja Kyllönen toi hyvin esille, enkä kuullut, että hallituspuolueet olisivat tätä asiaa kommentoineet. Eli ihan aidosti haluaisin kuulla teiltä, miten te ajattelette, että tämän taloudellisen riskin, jonka tämä muutos nyt aiheuttaa valtiontalouteen, kanssa operoidaan. Me kuultiin täällä, että tämä päästöyksiköiden hinta voi nousta satoihin miljooniin. Se voi olla puoli miljardia, ja se voi olla enemmänkin. Kenelläkään ei tietenkään ole tarkkaa tietoa vielä, mitä tulee käymään, mutta me ollaan kuultu, että näitä päästöyksiköitä muut maat ovat jo joutuneet ostamaan. Eli sellaista näkymää, että jotenkin Suomen osalta todettaisiin, että näin ei tarvitse tehdä, ei kyllä ole. Eli pitää varautua siihen, että nämä kustannukset tulevat meidän eteemme.

Toinen asia, joka liittyy näihin kustannuksiin, on nämä EU:n elvytysvälineen RRF-rahast, joista aivan samalla tavalla me kysyttiin ministeriöltä lisäselvitystä. Siinäkin todettiin, että mikäli fossiilittoman liikenteen tiekartan uudistuskokonaisuus jää toteuttamatta, tällä on sitten vaikutuksia valtiontalouteen.

Eli tekisi mieli kyllä suoraan sanottuna kysyä, onko kokoomuksen suunnitelma näiden päästöyksiköiden ostamisen suhteen sama kuin Keravalla keppien myynti, että yhteiskunta kyllä sitten maksaa laskun jälkikäteen. [Vasemmalta: Ei ole yhtään kokoomuslaista vastaamassa!] — Niin, ei ole valitettavasti kukaan vastaamassa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Lehtinen.

22.45 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Polttoaineesta johtuva arjen kustannusten nousu kiinnostaa oppositiota lähinnä vain juhlapuheissa. [Antti Kurvinen: Perussuomalaisia ei edes juhlapuheissa!] Me sen sijaan keskitymme tekoihin. Me olemme kiinnostuneita erityisesti siitä, miten kansalaiset pärjäävät arjessa. Meille ei käy se, että kansalaisten kustannuksella pidetään yllä meidän ”ilmastomainetta”, kuten täällä on tänään toivottu. Tärkein ja kiireellisin ilmastoteko tällä hetkellä on se, että meille tulee riittävästi ydinvoimaa, puhdasta ydinvoimaa, jolla saadaan säädettyä sitä puhdasta siirtymää ja sen huonoa tuotantoa tiettyinä aikoina. [Vasemmalta: Mitä olette tehneet sen asian edistämiseksi?] Lisäksi kehittämällä tähän rinnalle vielä modulaarisia SMR-voimaloita meillä on mahdollisuus saada lisää investointeja Suomeen ja nopeuttaa sitä puhdasta siirtymää. [Vasemmalta: Koska ne tulevat?] — Uusi tekniikka vie hetken aikaa, ennen kuin se kehittyy. Mutta tulossa on, olkaa huoleti.

Siinä, mitä edustaja Harakka täällä toi esiin Nesteen toiminnasta ja sen hienoudesta viime hallituskaudella, en ihan kyllä täysin jaa tätä tilannekuvaa siinä mielessä, että Neste siirsi muun muassa uusia investointeja Suomen sijasta Rotterdamiin — ei kauhean hyvää toimintaa. Samaan aikaan kun pumppuhinta oli kaksi ja puoli euroa, mitä Neste teki? Ennätystuloksen, puoli miljardia enemmän kuin aikaisemmin, joka revittiin suoraan suomalaisten selkänahasta. Suomalainen yhtiö, mutta ei kauhean selkärankaista toimintaa, aina-kaan tästä näkökulmasta katsottuna. En voi ihailla.

Sitten pitää vielä palata tähän edustaja Kettusen työmatkavähennykseen, josta hän ei tunnu pääsevän oikein yli missään puheenvuorossa, ja tästä me ehkä jatkamme koko neljä vuotta keskustelua. [Antti Kurvinen: Iso asia!] Kustannusten nousun myötä myöskin näihin on tehtävä tarkennuksia, mutta edelleen, kun se työntekijä lähtee töihin ja kun huomioi

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

polttoaineverovähennyksen, ajoneuvoverovähennyksen, jakeluvelvoitteen noston kompensoimisen ja poistamisen, hän merkittävästi halvemmalla ajaa sinne töihin kuin aikaisemmin tai edellisen hallituksen toimien johdosta. Tämä pitää aina muistaa. [Antti Kurvinen: Ei pidä paikkaansa! — Tuomas Kettunen: Kyllä kansa tietää!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom.

22.47 **Miko Bergbom ps:** Arvoisa rouva puhemies! Minä en aidosti ymmärrä, minkä takia te, keskusta, olette niin vihaisia täällä salissa. Jos te olette nyt palanneet jatkuvasti siihen, mitä minä olen sanonut TikTokissa tai mitä kansalaisaloitetta minä olen edistänyt, niin nyt kun katsotaan, minkä takia minä olen puhunut esimerkiksi polttoaineen hinnasta ja puhunut sen puolesta, että sitä lasketaan, niin tosiasia on se, että teidän kaudellanne, teidän vahtivuorollanne, te nostitte polttoaineen verotusta. Te huomasitte, kuinka polttoaineen hinta nousi korkealle, ja siitä huolimatta te olitte tekemässä päätöksen siitä, että jakeluvelvoitetta kiristettäisiin merkittävästi enemmän vuonna 2024, mikä olisi aiheuttanut kymmenien ja kymmenien senttien vaikutuksen polttoaineen hintaan. [Tuomas Kettunen: Missä näin sanotaan?] Tämä on fakta.

Minä en ymmärrä, että kun te itse tuette tätä esitystä, niin minkä takia te samaan aikaan täällä toisella lauseella ikään kuin kumoatte, että tämä on nyt tosi huono juttu, nyt pitää miettiä ilmastopäästöjä ja Suomen suunnitelmia, ja silti itse tuette tätä. Kukaan ei käskenyt teitä antamaan vaalien jälkeen tyhjää paperia. [Katri Kulmunin välihuuto] Te sanoitte, että minä olen pettänyt äänestäjäni, kun en pysty yksin tässä eduskunnassa kansalaisaloitetta sellaisenaan läpi viemään. Sanoisin, että minä en ole pettänyt äänestäjiäni, vaan olen hallituksessa, joka alentaa polttoaineen verotusta, maltillistaa jakeluvelvoitteen korotusta, laskee ajoneuvoveron perusveroa, laskee työn verotusta. Kun te saitte vaaleissa äänet, te jättitte hallitustunnustelijalle tyhjän paperin, ja näin ollen teidän puolueen äänestäjien äänet menivät hukkaan, täysin hukkaan. [Tuomas Kettunen: Niin menivätkin, kun ne menivät perussuomalaisille! — Naurua] Te vetoatte siihen, että teidän kannatuksenne oli sen verran pieni, että ette saaneet luottamusta vaaleissa, mutta muistutan siitä faktasta, mikä ehkä keskustassa jostain syystä on unohtunut, että te saitte vaaleissa enemmän luottamusta kuin vihreät, vasemmistoliitto, RKP ja KD, joista kaksi viimeistä ovat mukana tässä hallituksessa. Teillä on joku oma henkilökohtainen trauma, mistä en tiedä, mistä se johtuu, mutta toivottavasti pääsette siitä yli ja voidaan tulevillakin kausilla tehdä historiallisesti parempaa politiikkaa autoilijoiden eteen eli alentaa polttoaineverotusta. Tämä on muuten ensimmäinen kerta, kun näin tapahtuu. Tämä hallitus tekee sen — miettikääpä. Ja keskusta ei ole mukana, harmittaa kyllä. — Kiitos. [Helena Marttila: Lisää fossiilisten käyttöä!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen.

22.49 **Antti Kurvinen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Emme me keskustassa nyt mieltä, erityisesti tässä keskustelussa, ilmastotoimia — sori nyt, jos jotakin se harmittaa — vaan mietimme sitä, onko suomalaisille puhuttu ennen vaaleja totta. Vai onko menty puhumaan muunneltua totuutta, onko menty lupaamaan liikoja, onko menty peräti vedättämään äänestäjiä, [Miko Bergbom: Miten?] sillä edustaja Bergbom kirjoitteli ja teki videoita ennen vaaleja siitä, että pumppuhinta laskee, ja sitten kun viime hallituksen ministerit sanoivat, että öljyn maailmanmarkkinahinta, Brent-öljyn hinta, itse asiassa ratkaisee sen pumppu-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

hinnan, niin sitten Bergbom teki sellaisen ilveilevän videon TikTokiin ja ilveili vanhoille ministereille. Nyt sitten on uudet ministerit, ja siellä hänen oma puoluejohtajansa, varapääministeri Purra sanoo, että Brent-öljyhän ratkaisee tämän pumppuhinnan. Tekeekö nyt edustaja Bergbom ilveilyvideon omasta puheenjohtajasta Riikka Purrasta? Hän ei pystynyt vastaamaan edellisessä puheenvuorossa siihen. [Miko Bergbom: Pystyn!] Haluaisin kuulla, kohteletteko te samalla tavalla puheenjohtaja Purraa kuin te kohtelitte edellisen hallituksen puheenjohtajia ja ministereitä.

Kysymys on, puhemies, siitä, että suomalaisia ei voi huijata koko ajan, niin kuin perussuomalaiset ovat tehneet. Te sanoitte ennen vaaleja: älkää äänestäkö keskustaa, äänestäkää perussuomalaisia, saatte halvempaa polttoainetta, ne maanviljelijöittenkin asiat tulevat parempaan kuntoon, eikä leikata köyhiltä ja pienituloisilta. Tämä ilta ja päivä on keskusteltu siitä, miten kaikista heikoimmassa asemassa olevilta ihmisiltä leikataan tylästi. Tämäkin on omien puheiden pettämistä, edustaja Bergbom, mitä teidän puoluejohtonne on puhunut. Ja autoilijat eivät saa edullisempaa polttoainetta, vaikka perussuomalaiset pääsivät hallitukseen. Tämän vaihtoehtoisten faktojen puhumisen ja lupauksen pettämisen täytyy tulla ihmisten tietoon, koska ihmiset eivät äänestäneet keskustaa vaan perussuomalaisia, koska uskoivat saavansa sitä halvempaa polttoainetta.

Ja, arvoisa puhemies, työmatkailu tulee kallistumaan tällä vaalikaudella Orpon hallituksen politiikalla, koska työmatkailun verotusta kiristetään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, Bergbom vastaa tässä vaiheessa.

22.52 Miko Bergbom ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toden totta tämä hallitus alentaa polttoaineen verotusta, ajoneuvoveron perusveroa ja työn verotusta [Antti Kurvinen: Vastatkaa kysymyksiin!] ja jakeluvetoitteen nousukäyrää maltillistetaan suhteessa teidän tekemiinne päätöksiin. Kyllä näissä esityksissä nähdään, että polttoaineen hinnalle niillä on vaikutuksia. [Antti Kurvinen: Ei ole!] — On vaikutuksia. Polttoaineen alentaminen alentaa polttoaineen hintaa pumpulla.

Ja sitten tähän videoon, mistä te nyt puhuitte. Nyt vastaan siihen: Totesin tällä itse videolla, josta te olette nähneet, tiedän, muutaman sekunnin klipin, joka on irrotettu ympäri sosiaalista mediaa, että on kyllä hullunkurista, että hallitus, eli teidän hallitus silloin, joka nostaa polttoaineeveroa, toteaa, että no ei me voida vaikuttaa, kun maailmanmarkkinahinnat. Teidän poliittiset päätöksenne vaikuttivat. Totesin siinä videossa, että poliitikot nimenomaan poliittisilla päätöksillä voivat vaikuttaa esimerkiksi veropolitiikan kautta polttoaineen hintaan. Tämä on fakta, ja näinhän tämä hallitus tekee. Tämä hallitus alentaa polttoaineen verotusta. Ei voi mennä vain maailmanmarkkinahintojen taakse, [Katri Kulmuni: Sanokaa se myös valtiovarainministeri Purralle!] niin kuin te menitte korottamalla polttoaineeveroja. Siinä on se ero, siinä on se ero: tämä hallitus valtiovarainministeri Purran johdolla alentaa polttoaineen verotusta eli tekee poliittisia päätöksiä, joilla alennetaan polttoaineen hintaa. Tämä on fakta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kurvinen vastaa tähän, ja sitten taas mennään puhujalistalle.

22.53 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Poliittinen päätös on se, kun työmatkavähennystä heikennetään, kun tehdään töissä käymisestä...

Edustaja Kettunen, Kainuun selkosten mies, joka todella tietää, mitä on pitkät työmatkat ja pienillä tuloilla oman auton ylläpitäminen — niiden ihmisten ja monien muiden maaseudulla pikkukaupungeissa elävien ihmisten työmatka-autoilua te kiristätte. Samaan aikaan sitten Purra puhui tuolta aitiosta, että Brent-öljy maksaa tämän verran ja tämän verran. Voitteko te käydä kovistelemassa oman puoluejohtajanne siitä, ettei puhu näistä Brent-öljyn hinnan asioista? [Miko Bergbom: Hän alentaa veroja!]

Arvoisa puhemies! Minusta tuo edustaja Bergbomin puheenvuoro kuulosti aika pahasti selittelyltä. Hän puhui, että tulevaisuudessa olisi tapahtunut jotakin kamalaa, jos nyt sitten perussuomalaiset eivät pettäisi lupauksiaan hallituksessa. Ja sanon loppuun sen, puhemies, että edustaja Bergbom, älkää luvatkoo mitään kansalaisaloitteita äänestäjille, jos ette edes yritä viedä niitä eduskunnassa läpi. Joku rääpy pitäisi olla. [Miko Bergbom: Tyhjä paperi!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, ja seuraavaksi edustaja Kivelä.

22.54 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Haluan jatkaa vielä tätä keskustelua siitä, onko tämä esitys sosiaalisesti oikeudenmukainen. Itse pidän sitä hieman raivostuttavana, että täällä perustellaan tätä muutosta sillä, että nyt jotenkin lisätään sosiaalista oikeudenmukaisuutta liikenteen ohjauksessa, kun käytännössä tämä vaikutus on päinvastainen eli tämä on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta epäoikeudenmukainen esitys. Vaikutusarvioinneissakin todetaan, että ylimmissä tuloluokissa autoillaan eniten, ja silloin tietenkin tämä uudistus myös hyödyttää rahamääräisesti eniten ylimpien tuloluokkien kotitalouksia. Kuten täällä keskusteltiin, kaikista köyhimmillä ihmisillä ei edes ole omistukseensa mitään autoa, he eivät käytä autoa, joten kaikista köyhimpiä ihmisiä tämä ei tietenkään hyödytä millään tavalla.

Samaan aikaan myös täällä itse esityksessä todetaan, että tähän hintavaikutusten arviointiin liittyy paljon epävarmuutta, josta tässä nyt äskenkin on keskusteltu. Eli käytännössä tehdään esitys, joka on sosiaalisesti epäoikeudenmukainen, ja sitten palkitaan saastuttamisesta ja ylläpidetään riippuvuutta fossiilisista polttoaineista, mikä ei tietenkään ole kenenkään ihmisen etu, ei rikkaan eikä köyhän, pitkällä aikavälillä mutta käytännössä hyödyttää enemmän hyvätuloisia kuin pienituloisia ihmisiä.

Jos hallituspuolueita kiinnostaisi tutkimusperustaisuus, niin meillä on tutkittu sitä, miten ilmastopolitiikka voidaan viedä oikeudenmukaisesti eteenpäin tässä maassa ja miten sitä sosiaalista hyväksyttävyyttä voidaan lisätä. Tästä on ollut isot tutkimushankkeet, joissa yksi lopputulos, johtopäätös, on se, että tällainen tasapalautus olisi paljon oikeudenmukaisempi tapa kompensoida näitä kustannuksia, joita ihmisille aiheutuu, kuin tällainen kaikkiin ja vielä eniten hyvätuloisimpiin kohdistuva alennus.

Pidän kaiken huippuna sitä, että me täällä samaan aikaan, samana päivänä, käydään läpi historiallisen pahoja leikkauksia sosiaaliturvaan ja sitten hallituspuolueiden edustajat kehataavat puolustella tätä esitystä pienituloisten edulla. Törkeää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, poissa. — Edustaja Räsänen, Joona.

22.57 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Ehkä tähän kokonaisuuteen on vielä syytä todeta, että vaikka nyt käsitellään tätä jakeluvelvoitteen kokonaisuutta, niin täällä keskustelussa annettiin ymmärtää, että kun nyt sitten otetaan vaikkapa tämä ajoneuvoveroonkin

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tehty kevennys — vuositasolla noin 50 miljoonaa — niin näillä kaikilla todella pienituloisimpia ihmisiä yritetään suojata nyt sitten liikkumisen hinnan nousulta. Ja niin kuin aivan tässä edellä edustaja Kivelä totesi, tosiasiallisesti kyllä tämä aika irvokasta on, kun sitten tässä samaisessa istunnossa käsitellään aika monta esitystä, joissa nimenomaisesti hallitus kohdentaa historiallisen suuret leikkaukset näihin pienituloisempiin.

Mutta sitten jos tästä liikkumisen hinnastakin nyt vielä keskustellaan ja todella haluttaisiin suojata näitä pienituloisimpia, niin siinäkin täytyy kyllä sitten todeta, että tämä ajoneuvoveron muutos, jonka hallitus on siis jo täällä eduskunnassa eteenpäin vienyt, ei kyllä nyt kohdennu minnekään pienituloisimpiin — johtuen siitä, että kun me katsotaan mitä tahansa tutkittua tietoa tai nykyisiä rekistereitä, niin huomaamme sen tosiasian, että aina on niin, että mitä suuremmat tulot, sitä suurempi todennäköisyys, että omistaa auton. Ja nyt kun vielä tämä veronkevennys kohdistetaan nimenomaan näille vanhoille, suuripäästöisille autoille, niin sitten on myös ihan selvää, että kun yleisesti tulot ovat suuremmat, niin sattumoisin on myös niitä suurempipäästöisiä autoja.

Arvoisa puhemies! Eli on syytä ehkä korjata pöytäkirjaan se väite, että näillä toimilla pyritäisiin pienituloisimpia suosimaan. Kyllä se vaan näin on, niin kuin hallituksen omatkin selvitykset osoittavat, että jos katsotaan hallituksen veropolitiikkaa ihan kokonaisuutena, kaikki hallituksen esitykset veropolitiikkaan, ja katsotaan, miten ne vaikuttavat eri tulodesiileihin, niin kyllä täältä hallituksen omista papereista näkyy, että itse asiassa kymmennessä tulodesiilissä elikkä kaikista korkeimmassa tulodesiilissä tulevat ne kaikista suurimmat hyödyt. Eli siltäkin osin, arvoisa puhemies, ne väitteet siitä, että näillä päätöksillä haluttaisiin pienituloisimpia suojata, ovat yksiselitteisesti väärin.

Aivan loppuun on syytä edelleen todeta, että jos sitten haluttaisiin suosia tässä hinnankorotuspaineessa nimenomaisesti pienituloisempia, esimerkiksi työssäkäyviä, kun polttoaineen hinnat ovat nousseet, niin silloin nimenomaisesti tämän matkakuluvähennyksen pitäminen nykyisellä tasolla olisi kaikista tehokkain ja myös kustannustehokkain keino. Mutta valitettavasti todella hallitus tämän nyt sitten romuttaa, minkä johdosta pitkää työmatkaa ja vähän lyhyempääkin työmatkaa kulkevien — oli se sitten omalla autolla tai julkisella liikenteellä — työmatkakustannukset tulevat radikaalisti kasvamaan.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle päästökauppalaiksi sekä laiksi biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain 2 ja 33 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 71/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 11/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 11/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelua, ja mietinnön meille esittelee puheenjohtaja Puisto.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Keskustelu

23.01 **Sakari Puisto ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Esittelen ainakin keskeisin osin talousvaliokunnan mietinnön hallituksen esityksestä eduskunnalle päästökauppalaiksi sekä laiksi biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain 2 ja 33 §:n muuttamisesta. Kyseessä on siis laaja hallituksen esitys, 177 sivua.

Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä on kyse direktiivin kansallisesta velvoittavasta täytäntöönpanosta. Näin pantaisiin osaltaan täytäntöön muutettu päästökauppaa koskeva direktiivi laitosten, meriliikenteen ja lentoliikenteen päästökaupan osalta sekä Kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestössä hyväksytyt lentoliikenteen hiilidioksidipäästöjen hyvi-
tysjärjestelmää koskevat säännökset ja uuden, erillisen tieliikenteen, rakennusten ja muiden toimialojen päästökaupan vuoden 2024 päästöjen raportointivelvoite, joka koskisi polttoaineen jakelijoita.

Lain soveltamisala laajentuisi kattamaan meriliikenteen. Hallitusohjelman mukaisesti ehdotetaan myös otettavaksi käyttöön määräaikainen saaripoikkeus, jonka myötä matkustaja-aluksille ei muodostuisi päästöoikeuksien palauttamisvelvoitetta Ahvenanmaan ja mannermaan välisten matkojen osalta ennen vuotta 2031.

Keskeisimmät direktiiviin tehdyt muutokset edellyttävät lähes yksinomaan biomassaa polttoaineenaan käyttävien laitosten soveltamisalan rajaussäännösten muuttamista, soveltamisalalla toimivien päästöttömien laitosten sisällyttämistä päästökauppaan ja jätteenpolton sisällyttämistä soveltamisalaan päästöjen tarkkailun ja raportoinnin osalta.

Laitosten maksutta jaettavien päästöoikeuksien määrää vähennettäisiin hiilirajamekanismia koskevan asetuksen mukaisilla toimialoilla. Maksutta jaettavien päästöoikeuksien myöntämisen ehtoja kiristettäisiin vuodesta 2026 alkaen siten, että jatkossa toiminnanharjoittajan tulisi osoittaa toteuttaneensa direktiivissä määritettyjä energiatehokkuuden parantamiseen tähtäviä toimia saadakseen maksutta myönnettävät päästöoikeudet täysimääräisesti. Lentoliikenteen maksutta jaettavista päästöoikeuksista luovuttaisiin asteittain vuoden 2025 loppuun mennessä lukuun ottamatta kestävien lentopolttoaineiden kannustinmekanismia. Meriliikenteelle ei myönnettäisi maksutta jaettavia päästöoikeuksia. Energiavirasto vastaisi laitosten valvonnasta ja toimisi rekisteriviranomaisena ja huutokaupanpitäjänä. Liikenne- ja viestintävirasto vastaisi lento- ja meriliikenteen valvonnasta.

Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muutamin muutoksin.

Hyvät edustajat! Päästökauppa on EU:n keskeisin politiikkatoimi kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi. Sillä on arvioitu olevan erittäin keskeinen merkitys myös Suomen kansallisen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisessa. Tähän mennessä päästöt ovat vähentyneet Suomessa päästökauppasektorilla EU:n laajuista päästövähennystavoitetta nopeammin.

Nyt sääntelyn mukaan päästökaupan ulkopuolelle rajautuvat laitokset, jotka käyttävät polttoaineenaan yksinomaan biomassaa. Jatkossa ulkopuolelle rajautuisivat laitokset, joiden päästöistä yli 95 prosenttia syntyy kestävyyskriteerit täyttävän biomassan poltosta. Vuoden 2026 alusta nämä laitokset eivät enää olisi oikeutettuja saamaan maksuttomia päästöoikeuksia. Muutokseen on suhtauduttu kriittisesti sekä talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa että ympäristövaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnoissa, sillä sen ei ole katsottu kohtelevan reilusti suomalaista metsäteollisuutta, joka on pyrkinyt vähentämään päästöjään muun muassa investoimalla hiilineutraaleihin energia-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ratkaisuihin. Sääntelyn myötä 95 prosentin rajan alle jäävillä laitoksilla ei ole kannustinta edelleen vähentää päästöjä yli 95 prosentin rajan, koska ne täten rajautuisivat ulos päästökaupan ja siihen sisältyvän ilmaisjaon piiristä. Yli 95 prosenttia biomassaa käyttävät laitokset sen sijaan siirtyvät taakanjakosektorille, missä niille ei ole kannustetta edelleen vähentää päästöjä.

Valiokunta pitää valitettavana, että sääntely siirtäisi metsäteollisuuden vähiten saastuttavia laitoksia pois päästökaupan soveltamisalasta ja siten myös maksuttomien päästöoikeuksien jaosta. Myös kilpailuympäristö vääristyisi ja hiilivuotoriski kohoaisi. Kansainvälisessä kilpailussa hiilivuodolle alttiit toimijat jäisivät pois hiilivuotosuojan piiristä. Lisäksi sääntö hämärtää hiilidioksidin talteenoton ja sen mahdollisen jatkojalostamisen tulevaisuuden mahdollisuuksia. Riskinä on nähty myös, että soveltamisalan muutoksesta kärsivät laitokset saatettaisiin tulevaisuudessa liittää osaksi tieliikenteelle ja rakennusten lämmitykselle tarkoitettua päästökauppaa. Valiokunta korostaa tarvetta varmistaa, että näin ei tapahtuisi ilman mahdollisuutta kuulua hiilivuotosuojan piiriin.

95 prosentin sääntö siirtäisi päästövähennystaakkaa päästökaupasektorilta taakanjakosektorille, jonka vuoden 2030 kansallisen veloitteen saavuttaminen näyttää muutoinkin haastavalta. Valiokunta pitää valitettavana, että direktiivin sääntelyssä ei tältä osin ole kansallista liikkumavaraa, ja pitää tärkeänä pyrkiä vaikuttamaan direktiivin päivityksen yhteydessä siten, että asiaan saataisiin muutos. Valiokunta korostaa tarvetta varmistaa kilpailuedellytysten tasavertaisuus hiilivuodolle alttiilla sektoreilla ja arvioida myös päästökauppakompensaation jatkamista vuoteen 2030 asti.

Asiantuntijakuulemisessa keskeiseksi huolenaiheeksi on noussut lain soveltamisalan muutos, jonka myötä 20 megawatin kokonaistehorajaa tarkasteltaisiin jatkossa kokonaispolttoainetehon kautta, kun voimassa olevassa laissa määritys tehdään nimellisen kokonaislämpötehon kautta. Terminologia perustuu direktiivin suomenkieliseen kieliversioon. Muutos vastaisi direktiivin englanninkielisessä kieliversiossa käytettyä käsitettä, asiaa koskevaa alemmanasteista sääntelyä ja komission soveltamisalaa koskevaa ohjeistusta. Valiokunta toteaa, että muutoksen voimaantulo vuoden 2024 alusta olisi tiettyjen, lukumäärältään harvalukuisten pienten toimijoiden kannalta kohtuuton. Talousvaliokunta esittää yksityiskohtaisissa perusteluissa selvitetyllä tavalla siirtymäajasta säätämistä siten, että muutos tulisi voimaan vuoden 2026 alusta. Edelleen talousvaliokunta katsoo, että Suomen tulee edelleen pyrkiä turvaamaan alle 20 megawatin laitosten kohtelun kohtuullisuus asiaa koskevassa EU-sääntelyssä.

Esityksen suurimmat taloudelliset vaikutukset liittyisivät soveltamisalan laajentumiseen uusille toimialoille, erityisesti meriliikenteeseen, millä olisi rahtihintojen kautta vaikutuksia myös laajemmin kansantalouteen. Liikenne- ja viestintävaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota siihen, että Suomen maantieteellinen sijainti, pitkät kulkuetäisyydet ja merenkulun jääolosuhteet nostavat kuljetuskustannuksia verrattuna moniin muihin EU-maihin. Siten myös päästökaupan vaikutus meri- ja lentoliikenteen hintakilpailukyvyille, ulkomaankaupalle ja matkailulle on suhteellisesti suurempi kuin useimmissa muissa EU-maissa.

Talousvaliokunta pitää lentoliikenteen päästövähennystoimia tärkeinä mutta kiinnittää samalla huomiota siihen, että kokonaisuudessaan ilmastotoimien lisääntymisen voidaan arvioida nostavan merkittävästi lentämisen kustannuksia 2020-luvun kuluessa. Valiokunta on kustannustason nousun myötä erittäin huolissaan eurooppalaisten ja erityisesti kotimaisten lentoyhtiöiden mahdollisuuksista vastata tiukkaan globaaliin kilpailuun.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Meriliikenne liitetään vuoden alusta asteittain osaksi EU:n päästökauppajärjestelmää. Valiokunta korostaa, että toimivat ja kustannustehokkaat merikuljetukset ovat Suomen ulkomaankaupan elinehto. Meriliikennettä hyödynnetään noin 95 prosentissa Suomen ja muiden EU-maiden välisestä tavarakaupasta, kun muissa EU-maissa tämä on keskimäärin 30 prosenttia. Yksin päästökaupan on arvioitu aiheuttavan Suomen meriliikenteelle 500—600 miljoonan euron vuotuisen kustannuksen vuonna 2030. Talousvaliokunta korostaa, että Suomen on jatkettava vaikuttamistyötä talvimerenkulun huomioimiseksi tulevissa päästökauppadirektiivin arvioinneissa ja muutoksissa, jotta talvimerenkulun tarvitsemista poikkeuksista saadaan pysyviä.

Yhdyskuntajätteen polttolaitokset sisällytettäisiin päästökaupan soveltamisalaan direktiivin mukaisesti päästöjen tarkkailua, raportointia ja todentamista koskevien velvoitteiden osalta. Valiokunta kiinnittää huomiota ympäristövaliokunnan lausunnon arvioon siitä, että ne päästökauppaan sisällyttäneissä maissa ei päästökauppaan siirto ole vähentänyt jätteen syntyä, nostanut kierrätysastetta tai vähentänyt tarvetta jätteenpoltoille. Valiokunta pitääkin hallituksen esityksen mukaisesti perusteltuna olla sisällyttämättä jätteenpoltoa kansallisella päätöksellä hinnoitteluun komission antamaa esitystä nopeammin.

Arvoisa puhemies! Lisäksi lakiin tehtäisiin erinäisiä lähinnä lakiteknisiä ja selkeyttäviä muutoksia.

Mietintöön sisältyy kaksi vastalauseita.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä.

23.11 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Tämän esityksen myötä me teemme uuden päästökauppalain. Hallituksen esitys on oikeansuuntainen. Kannatettavaa on, että toimivaa päästövähennysmekanismia vakiinnutetaan ja laajennetaan uusille toimialoille ja sektoreille. On esimerkiksi hyvä, että meriliikenne sekä jätteenpolto osittain tulevat päästökauppaan mukaan. Päästökauppa on ollut tärkein ja tähän mennessä toimivin politiikkatoimi EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Tämän lisäksi se kannustaa päästöttömien ja vähäpäästöisten ratkaisujen käyttöönottoon päästöjen hinnoittelun kautta. Kannatan siis päästökauppalain uudistamista ja laajentamista. Tähän esitykseen sisältyy kuitenkin ongelmia ja hallituksen tekemiä ratkaisuja, joita en kannata.

Aloitan tästä saaripoikkeuksesta, joka nyt otetaan käyttöön. Saaripoikkeus tarkoittaa, että poikkeuksen piiriin jää, siis päästökaupan ulkopuolelle, päästöjä arviolta 0,18 megatonnia. Tämä antaa väärän signaalin alalle ja vie kauemmas mahdollisimman päästöttömän meriliikenteen saavuttamisesta. Päästökaupan tulisi olla mahdollisimman kattava, eikä tällaista poikkeusta voi päästöjen vähentämisen eikä sektorin toimijoiden tasapuolisen kohtelun näkökulmista kannattaa. Päinvastoin, merenkulun vähäpäästöisyyteen pitäisi voimakkaasti ja nopeasti kannustaa. Suomalaisella meriliikenteellä olisi mahdollisuus olla edelläkävijä ja tuottaa laajempaan kaupalliseen käyttöön vähäpäästöisiä polttoaineita. Tällä päätöksellä viedään kannustinta investoida nopeasti uusiin polttoaineisiin ja niiden kehitykseen. Näin siis huononnetaan suomalaisen merenkulun kilpailukykyä pitkällä aikavälillä.

Toinen esitykseen sisältyvä miinus on se, että vaikka jätteenpolto tulee päästökaupan piiriin, niin se jää vielä raportointia ja tarkkailua lukuun ottamatta päästökaupan ulkopuolelle. Tässäkin voisi valita toisin, esimerkiksi Ruotsi on jo jätteenpolton sisällyttänyt mukaan. Jätettä pitäisi ohjata kierrätykseen polton sijaan.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Kolmanneksi on ongelmallista, että direktiivin kautta päästökaupan soveltamisalan ulkopuolelle suljetaan biopolttolaitokset, joiden päästöistä yli 95 prosenttia syntyy biomassan poltosta. Aiemmin tosiaan ulkopuolelle on rajattu vain 100-prosenttisesti biomassaa käyttävät laitokset. Tämä siis tarkoittaa sitä, että iso määrä näitä teollisuuden päästöjä on nyt siirtymässä päästökaupan ohjauksen ulkopuolelle, ja ne ovat siirtymässä taakanjakosektorille. Eli tässä hallituksen esityksessä on esitetty arvio, että kyse on noin 0,25 megatonnista. Muutos siis siirtää päästövähennystaakkaa sinne taakanjakosektorille, jonka vuoden 2030 kansallisen velvoitteen saavuttaminen näyttää jo valmiiksi todella haastavalta, eli velvoitteiden saavuttaminen taakanjakosektorilla tulee olemaan jatkossa yhä vaikeampaa. Tämän muutoksen suhteen ei tosiaan ole liikkumavaraa kansallisesti, mutta hallituksen pitäisi tehdä lisätoimia taakanjakosektorilla, jotta emme ole siellä vielä enemmän pulassa.

Ilmastopaneeli on tässä yhteydessä myös nostanut esiin, että tarvitaan uusi kansallinen päästöohjaus, jotta ei välillisesti tueta fossiilisten käyttöä tuotannossa suhteessa päästökaupan piirissä olevaan teollisuuteen. Ilmastopaneeli on peräänkuuluttanut, että toimivin kansallinen instrumentti olisi päästövero, jonka valmistelu tulisi aloittaa heti.

Arvoisa puhemies! Samaan aikaan Suomen ilmastopolitiikka on tosiasiallisesti pulassa. Kaikki nämäkin toimet olisi tarvittu, sillä ilmastolain mukaista hiilineutraalisuustavoitetta ei tulla saavuttamaan nykytoimilla. Ilmastopolitiikka tarvitsee nopeasti lisää toimenpiteitä, jotka hallituksen pitäisi tuoda päätettäväksi. Päinvastoin hallitus kuitenkin tekee nyt päästöjä lisääviä päätöksiä, kuten me edellisessä asiakohdassa jakeluvelvoitteen suhteen kuulumme. Jos hallitus epäonnistuu ilmastopolitiikassa, niin se epäonnistuu yhdessä tärkeimmistä tehtävistään.

Lopuksi, arvoisa puhemies, teen vastalauseen 2 mukaiset ehdotukset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mehtälä, poissa. — Edustaja Kulmuni.

23.16 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä päästökauppalaan muutoksessa on paljon ihan hyviä ja tärkeitä asioita, ja jaan monet niistä näkökulmista, mitä täällä on tuotu jo valiokunnan puheenjohtajan toimesta esille ja osittain myös äskeisessä puheenvuorossa, joten siksi ehkä keskitynkään nyt sitten siihen osioon, joka mielestäni jäi edelleen hieman ongelmalliseksi.

Tosiaan tämän direktiivimuutoksen seurauksena tulee käymään siis niin, että alle 20-megawattisten lämpölaitosten teholaskenta tulee muuttumaan. Tämä tulee johtamaan aika eriskummallisiin tilanteisiin Suomessa ja muutamissa kaukolämpöyhtiöissä, jotka ovat tietenkin keskeisiä näille alueille, vaikka kansallisessa kuvassa ne ovat pieniä kysymyksiä.

Immettelen kyllä, täällä ei itse asiassa nyt ole hallituksesta ketään kertomassa, kuinka meinataan taklata tämä potentiaalinen maksujen korotus, mitä kaukolämmön asiakkaille tulee esimerkiksi Ähtäriässä, Keuruulla, Lempäälässä, Vatajankoskella, Kokemäellä, Valkeakoskella ja Äänekoskella, missä on tällaisia alle 20-megawattisia lämpölaitoksia. Jatkossa, kun ne sitten tulevat päästökaupan piiriin, tässä tulee olemaan se seuraus, että todennäköisesti nämä laitokset tulevat pudottamaan jonkin verran varalaitoksiaan pois, jotta he pysyisivät sen 20 megawatin rajan laskentatavan alla, ja sillä on tietenkin paikalliseen huoltovarmuuteen liittyvä ongelma. Jos meidän kaukolämpöjärjestelmässämme tulee paikallisesti jonkinlaisia ongelmia, niin sitten esimerkiksi vaikkapa Ähtärin tapauksessa ei välttämättä olekaan varavoimalaitosta käytössä, joten tämä johtaa eriskummallisiin tilan-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

teisiin, jotka voivat olla potentiaalisesti myös aika vaarallisia, jos tulisi jonkinlainen ongelma. Pidän kyllä erittäin omituisena, että työ- ja elinkeinoministeriö ei tuossa valmistelussa pitänyt tätä mitenkään kovin suurena ongelmana, mutta paikallisestihan nämä ovat erittäin isoja huoltovarmuuskysymyksiä.

On hyvä, että me saimme edes kahden vuoden siirtymäajan näiden laitosten investointien osalta, mutta ei kahdessa vuodessa voi tehdä isoja energialaitosinvestointeja. Niiden suunnittelu ja luvitus tulevat viemään aikaa, ja ehkä tuonne 2030-luvun loppupuolelle mentäessä on realistista, että nämä laitokset pystyvät todella sitten tekemään investointeja, joilla he pystyvät vähentämään fossiilisten polttoaineiden käyttöä.

Niinpä teenkin vastalauseen 1 mukaisen esityksen muutosehdotuksen hyväksymisestä 108 §:ään. Meidän mielestämme olisi perusteltua, että näille laitoksille annettaisiin siirtymäaikaa päästökaupunkauden loppuun, jotta kustannukset eivät nouse kohtuuttomasti ja jotta huoltovarmuudesta voidaan paikallisestikin huolehtia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Löfström.

23.19 Mats Löfström r: Tack, ärade fru talman! Vi behandlar här ett lagförslag som innebär att sjöfarten och flygtrafiken inkluderas i EU:s utsläppshandelssystem. Det kommer öka kostnaderna för Finlands utrikeshandel med uppskattningsvis cirka 500—600 miljoner euro per år. Tack till ekonomiutskottet för väl utfört arbete och tack för utskottets ordförandes presentation.

Den gröna omställningen av sjöfarten och flygtrafiken är ytterst viktig. Problemet är att tillgången på miljöbränslen är dålig. Vi måste snabbt öka tillgången på nya miljöbränslen som grön etanol, grön vätgas eller SAF, Sustainable Aviation Fuel. På grund av Finlands geografiska läge och stora beroende av sjöfart drabbas Finland oproportionerligt hårt av denna förändring. Precis som utskottets ordförande konstaterade går 97 procent av Finlands utrikeshandel med sjöfart medan medeltalet i EU är 30 procent.

Det var ytterst viktigt att Finland och Sverige till sist fick ett undantag för vintersjöfart som innebär att fartyg med isklass får en 5 procents rabatt. Det här är helt avgörande för att hålla hamnarna uppe i norr öppna året om. Ett fartyg med isklass har tyngre skrov och starkare motorer som tyvärr innebär större utsläpp. Då fartygen bryter is kan de använda uppemot 30 procent mera bränsle. Alternativet till att inte göra det är att inte ha trafik till de hamnarna uppe i norr eller ha fler isbrytare till ännu högre kostnader, samtidigt som en isbrytare så klart också innebär utsläpp. Undantaget för vintersjöfart är tidsbundet och det är viktigt att Finlands arbete för en förlängning av undantaget inleds redan nu. Det är helt centralt för Finlands försörjningsberedskap.

Ärade talman! I lagförslaget och utskottets betänkande föreslås att Finland tar i bruk det så kallade ö-undantaget för färjetrafiken mellan fasta Finland och Åland. Jag har själv varit med och behandlat ärendet i kommunikationsutskottet. Kommunikationsutskottet stöder enhälligt att man tar i bruk ö-undantaget, som är ytterst viktigt för att trygga Ålands tillgänglighet och goda förbindelser.

Kommunikationsutskottet slår fast att Åland utan ett undantag kunde få ökade kostnader eller ytterligare försämringar i turtätheten i trafiken, vilket skulle försvaga Ålands tillgänglighet och konkurrensläge. Utskottet slår också fast att ökade transportkostnader kan leda till högre produktionskostnader för företag som är verksamma på Åland och även försämrade landskapets försörjningsberedskap. Ö-undantagets ekonomiska betydelse för trafi-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ken mellan fasta Finland och Åland beräknas enligt regeringen vara cirka 18 miljoner euro per år då systemet är i fullt bruk år 2026. Det är stora summor, som skulle öka kostnaderna och minska Ålands konkurrenskraft. Därför är det motiverat att ta i bruk undantaget, eftersom Åland som ösamhälle är helt beroende av sjötransporter.

Utskottet bedömer att risken att rederierna förlänger sina rutter på grund av undantaget är rätt liten. I sakkunnighöranden har också framkommit att ö-undantagets klimateffekt är ytterst liten i sammanhanget. Utskottet tar också fasta på att Sverige beslutat att ta i bruk ö-undantaget för trafiken mellan fasta Sverige och Gotland.

Ärade talman! Det är i det här hänseendet kanske också viktigt att nämna att enbart färjor och ropax-fartyg omfattas av ö-undantaget, inte tankrar, lastfartyg eller renodlade kryssningsfartyg. Av Östersjöns ungefär 2 000 fartyg per dag är det enbart nio fartyg som omfattas av det här ö-undantaget, samma fartyg som också är kritiska för Finlands försörjningsberedskap.

Ärade fru talman! Min förhoppning är att ö-undantaget ska innebära att rederierna ska kunna minska sina utsläpp snabbare än om man inte hade omfattats av ö-undantaget. Det är ett realistiskt antagande, eftersom rederier redan kommunicerat att de tänkt använda inbesparingen som undantaget ger för att understöda åtgärder som minskar utsläppen. Då skulle ö-undantaget kunna ha både en positiv ekonomisk effekt och en positiv klimateffekt och skulle dessutom stärka trafiken på längre sikt, eftersom den gröna omställningen är ofrånkomlig, medan tekniska lösningar och miljöbränslen tyvärr ännu inte finns i tillräcklig utsträckning. Kommunikationsutskottet vill också främja tillgången på miljöbränslen.

Arvoisa rouva puhemies! Kuljetuskustannukset Ahvenanmaalle ja Ahvenanmaalta ovat jo nyt maamme kalleimpia. Jokaista Ahvenanmaalle lähetettyä pakettia kohti valtionyhtiö Posti perii 5 euroa ja 50 senttiä. Tämä otettiin käyttöön viime vaalikauden aikana.

Postin kotisivuilla lukee näin: ”Lauttalisä perustuu Ahvenanmaan toimitusten yleiseen kustannustasoon.”

Tiedossani ei ole, että vastaavia lisiä olisi Suomen muita paikkakuntia koskien. Siksi tuntuu ikävältä, että edustaja Kivelä haluaa entisestään korottaa kuljetuskustannuksia Ahvenanmaalle saaripoikkeusta vastustamalla. Olisi kiinnostavaa tietää, miksi ei haluta, että Ahvenanmaalla olisi toimiva liikenne.

Ruotsissa otetaan käyttöön saaripoikeus Gotlantiin suuntautuvassa liikenteessä, ja siitä on laaja yhteisymmärrys puoluerajojen yli, sillä kyse on saariyhteiskunnan selviytymisestä, kun turvataan toimivat liikenneyhteydet.

Liikenne- ja viestintävaliokunta, talousvaliokunta sekä ympäristövaliokunta katsovat, että riski siitä, että varustamot pidentäisivät reittejään saaripoikkeuksen takia, on melko vähäinen. Asiantuntijakuulemisissa on myös tullut esiin, että saaripoikkeuksen ilmastovaikutus on tässä yhteydessä erittäin pieni.

Toivon, että saaripoikeus merkitsee sitä, että Ahvenanmaalle liikennöivät varustamot voisivat vähentää päästöjään nopeammin kuin jos ne olisivat saaripoikkeuksen ulkopuolella. Tämä on realistinen olettaus, sillä jotkut varustamot ovat jo viestineet, että ne aikovat käyttää saaripoikkeuksella säästämänsä varat päästöjä vähentävien toimenpiteiden tukemiseen. Tällöin saaripoikkeuksella voisi olla myönteinen ilmastovaikutus, joka lisäksi vahvistaisi liikennettä pidemmällä tähtäimellä. Vihreä siirtymä on nimittäin väistämätön, mutta siihen tarvittavia teknisiä ratkaisuja ja ympäristöpolttoaineita ei valitettavasti ole vielä riittävästi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elo.

23.27 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Edellisessä kohdassa keskustelimme taakanjakosektorin päästöistä ja siitä, kuinka hankalaa päätöksenteko päästövähennysten aikaansaamiseksi on esimerkiksi liikenteessä ja myöskin maataloudessa.

No tämä esitys liittyy päästökauppaan, joka puolestaan on osoittautunut toimivaksi ja tehokkaaksi, EU-laajuisesti politiikkatoimeksi päästöjen vähentämiseen, ja on hyvä, että sitä nyt tällä esityksellä laajennetaan. Tämä päästökaupan laajentaminen on tosiaan oikea suunta ilmastopäästöjen vähentämiseksi, mutta olisin toivonut hallituksen laajentavan päästökauppaa nyt esitettyä rohkeammin. Tässä on noussut tämä meriliikenteen liittäminen päästökauppaan. Se on tärkeä edistysaskel, joka edistää meriliikenteen irtautumista fossiilisista sekä tarvittavien korvaavien ratkaisujen innovointia ja markkinointia. Kuten edustaja Kiveläkin totesi, niin tämä avaa Suomelle paljon mahdollisuuksia, kun meillä on jo kehitetty näitä puhtaita ratkaisuja myös meriliikenteeseen.

Tämä esitetty saaripoikkeus, ajattelen, että se kuitenkin vesittää tätä päätöstä heikentämällä kannustimia meriliikenteen päästöjen vähentämiseen. Kuten edustaja Kiveläkin totesi, niin siinä on tämä kilpailua vääristävä elementti alusten kesken, mikä osaltaan sitten heikentää ilmastopolitiikan johdonmukaisuutta.

Mutta, arvoisa puhemies, Suomi olisi voinut tässä kohtaa edetä päästökaupan laajentamisessa nopeammin sisällyttämällä myös jätteenpolton päästökaupan piiriin. Tätä muun muassa Ilmastopaneeli on kannattanut. Jätteiden liiallinen ohjautuminen polttoon on yksi keskeinen syy siihen, että Suomi ei ole saavuttamassa kierrätystavoitteitaan. Jätteenpolton päästöjen hinnoittelu kannustaisi osaltaan jätteiden hyödyntämiseen raaka-aineena. Toivonkin, että tätä hallitus vie eteenpäin.

Huolta on herättänyt se, jonka edustaja Kivelä myös nosti esiin, että merkittävä määrä teollisuuden päästöjä on siirtymässä päästökaupan ulkopuolelle biomassaa polttavien laitojen myötä. Ilmastopaneeli on tosiaan korostanut tarvetta luoda uutta kansallista ohjausta, jotta sääntely kannustaa edelleen fossiilisista polttoaineista irtautumiseen, ja tähän toimiva kansallinen instrumentti olisi päästövero. Itse olin tätä käsittelemässä ja antamassa lausuntoa maa- ja metsätalousvaliokunnassa, ja siinä yksimielisessä lausunnossa huomioimme tämän toteamalla, että kansallisin toimin on tarvittaessa tärkeää turvata verokohtelun yhtenäisyys ja riittävät kannusteet fossiilisista polttoaineista irtautumiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen.

23.30 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Taisi puhelin soida täysistuntosalissa ajassa 23.30. Se tarkoittaa sitä, että se edustaja, kenen puhelin se oli, tarjoaa sitten kahvit kaikille edustajille, ketkä tässä salissa tällä hetkellä ovat.

Mutta, puhemies, asia on tärkeä, ja teen jo heti puheeni alkuun kannatuksen: kannatan edustaja Kulmunin tekemiä muutosesityksiä todeten vain sen, että nyt kun päästökaupasta aiheutuu kustannuksia, niin keskusta on esittänyt, että kustannusten kompensoimiseksi ja teollisuuden kilpailukyvyn vahvistamiseksi hallituksen esityksen sähköistämistukea eli päästökauppakompensaatiota jatkettaisiin vuoden 2030 loppuun saakka.

Kyllä on, puhemies, myös niin, että kun tässä puheenvuoroissa nyt puhutaan myös vienniteollisuuden kilpailukyvystä, niin olemme peräänkuuluttaneet ammattidieselin käyttöönottoa. Tästähän on tehty mielestäni valmis lakiesitys, joka voitaisiin tuoda vaikka välittömästi.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

mästi eduskunnan käsittelyyn — ei tietenkään tänä iltana enää mutta mahdollisimman nopeasti — että me saisimme kilpailukykyä kohennettua suomalaiselle ammattiliikenteelle ja sitä kautta edistettyä myös meidän vientiteollisuutta.

Puhemies! Kannatan edustaja Kulmunin tekemiä muutosesityksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto.

23.31 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Kivelän tekemiä ehdotuksia.

Päästökauppa on tärkein politiikkatoimi EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi, ja on hyvä, että esimerkiksi meriliikenne sekä jätteenpolttot tulevat päästökauppaan mukaan. Sen sijaan hallituksen esitykseen sisältyvä saaripoikkeus tarkoittaa sitä, että poikkeuksen piiriin tulee lisää päästöjä. Tämä vie kauemmas mahdollisimman päästöttömän meriliikenteen saavuttamisesta, antaa väärän signaalin alalle ja vie kannustimen investoida nopeasti uusiin polttoaineisiin ja niiden kehitykseen. On syytä huomata, että Suomen hiilineutraaliustavoitteita ei tulla saavuttamaan nykypolitiikkatoimilla. Ilmastopolitiikka kaipaa lisää toimenpiteitä, ja niiden säätämistä ja rahoittamista ei pidä laiminlyödä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen Piritta.

23.32 Piritta Rantanen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Energiapolitiikassa erityisesti pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus on varmasti yksi tärkeimmistä asioista. Olkoon se päätös mikä hyvänsä, tästä päätöksestä on ymmärrettävä, että se muutos, mitä nyt tehdään, ja erityisesti sen nopeus, aiheuttaa monille yhtiöille ja asiakkaille, esimerkiksi niille teollisuuslaitoksille ja kuluttajille, huomattavia taloudellisia ongelmia. Ja kun tässä edustaja Kulmuni kertoi, että se tarkoittaa niitä muutoksia esimerkiksi siellä Keuruulla ja Ähtärissä ja monessa muussa kunnassa, niin juuri näin se on. Ja kyllä siinä on kyse myös meidän huoltovarmuudestamme, ja riskit huoltovarmuuden osalta kyllä kasvavat, ja ne on tiedostettava, kun tällaisia päätöksiä tehdään.

Katselin tuossa vielä, minkälaisia taloudellisia mahdollisuuksia näillä yhtiöillä on näitä muutoksia tehdä. Keuruu sattuu olemaan oman kotikaupunkini naapuri, ja siellä tällä hetkellä maksaa 62 euroa megawattitunnilta energiamaksu, kun se siinä omassa kotikaupungissani on vähän reilut 55 euroa. Kun se viedään sinne hintoihin, se muutos tästä päästökaupasta, se tarkoittaa automaattisesti sitä, että se kuluttajienkin maksama hinta nousee. No nyt kun täällä on tänään keskusteltu siitä, kuinka ollaan hallituspuolueissa oltu huolissaan pienituloisista ihmisistä, niin kyllä ne maksut näiden kautta nousevat sitten monessa kohtaa, ja se on sitten vain ymmärrettävä, mitä se käytännön tasolla tarkoittaa siellä kunnissa.

No sitten kun puhutaan vaikka Keuruusta, josta on jo aikaisemmin varuskunta lähtenyt, ja väestö vähenee kunnassa koko ajan, niin se mahdollisuus tehdä suuria uusia investointeja on todellisuudessa todella pieni. Koska kaukolämmön merkitys kuitenkin ilmastomuutoksessa ja yleisestikin energiapolitiikassa on suuri, voisi kyllä toivoa, että siinä olisi semmoista erityistä ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä.

Nämä yhteistuotantolaitokset, joissa siis sähköä ja lämpöä tuotetaan, ovat olleet erinomaisen hyviä hyötysuhteeltaan, mutta se kustannus, mikä esimerkiksi kunnille sitten näitten mahdollisten nousujen jälkeen tulee, tässä kuntatilanteessa, kun kunnat ovat jo hyvin

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

haasteellisessa talouden tilanteessa... Energiamaksut nousevat siellä, ja jostakin sekin on sitten taas otettava. Eli kyllä tässä on ymmärrettävä, että tällä on pitkäkantoisia vaikutuksia moneen asiaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Berg.

23.35 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Saaripoikkeuksen osalta on erittäin tärkeää varmistaa talousvaliokunnan mietinnön mukaisesti toimijoiden tasapuoliset kilpailuedellytykset ja se, ettei poikkeus vääristä toimintaympäristön tasapuolisuutta tai vaarana sääntelyn tavoitteiden toteutumista.

Riski siitä, että varustamot pidentäisivät reittejä käydäkseen pelkästään saaripoikkeuksien vuoksi Ahvenanmaalla, on valiokunnan mietinnön mukaan arvioitu vähäiseksi. On kuitenkin todella tärkeää kiinnittää talousvaliokunnan tavoin erityistä huomiota hallitusohjelman kirjaukseen siitä, että huoltovarmuuden kannalta on välttämätöntä, että Merenkurkun laivaliikennettä tuetaan päästökaupan tuomien kustannusten vähentämiseksi samalla tai saaripoikkeusta vastaavalla tavalla. Tämä varmistaa meriliikenteen päästöjen vähentämisen sekä vähäpäästöisten polttoainevaihtoehtojen kehittämisen tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan LVM selvittelee mallia, jolla korvaus Merenkurkun liikenteelle maksettaisiin. Julkisuudessa on ollut tietoa, että mallin pitää olla EU-lainsäädännön mukainen. Haluaisinkin nyt kysyä, jos täällä olisi joku vastaamassa, että mitä sitten, ellei sellaista mallia löydy. Mikä on lainsäätäjän tahtotila tässä tilanteessa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä, Mai.

23.36 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Tosiaan vielä tästä saaripoikkeuksesta, joka siis on hallitusohjelmassa päätetty asia ja joka tarkoittaa sitä, että matkustaja-aluksille ei muodostu päästöoikeuksien palauttamisvelvoitetta Manner-Suomen ja Ahvenanmaan välisen matkojen osalta ennen vuotta 2031. Edustaja Berg tässä hyvin toi esille sen, että tällä on vaikutuksia myös muuhun liikenteeseen. Eli tässä on päätetty samalla, että kun tehdään tämä saaripoikkeus, niin silloin pitää korvata tämä asia myös Merenkurkun liikenteelle, jotta he saisivat tästä sitten kompensaaation. Ja tämä taas tulee vaikuttamaan valtiontalouteen niin, että tämä tulee maksamaan pari miljoonaa euroa valtiolle.

Eli käytännössä itse näen tämän niin, että me tuetaan toisaalle sitä, että me saadaan osa fossiilisesta meriliikenteestä pidettyä päästökaupan ulkopuolella, eli kaksinkertainen ongelma mielestäni. Sitten siinä on vielä kysymys näistä valtiontukisäännöistä, että onko tämä EU:lle sopiva menettely. Sen takia esimerkiksi Ilmastopaneeli ilmoitti omassa lausunnossaan, että he suosittelisivat, että tällaista poikkeusta ei oteta käyttöön.

Eli aikaisempaan puheenvuorooni: Ei kyse ole siitä, että meriliikennettä Ahvenanmaan osalta jotenkin estettäisiin tai sitä ei kannatettaisi, vaan ihan siitä normaalista asiasta, että on normaalia, että päästöistä nykypäivänä maksetaan ja meillä on päästökauppa, joka on tällainen toimiva keino ja jota laajasti myös elinkeinoelämä on kannattanut vaihtoehtona sille, että sääntelyn kautta esimerkiksi tehtäisiin rajumpia toimia. Tämähän on ollut elinkeinoelämän kannattama ilmastopolitiikan mekanismi.

Ajattelen itse niin, että jos hallituksella muuten olisi uskottava päästövähennyspolku hiilineutraaliuteen, niin ehkä siinä tilanteessa tällaisia poikkeuksia voisikin pohtia. Mutta täs-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

sä tilanteessa, jossa te nyt monesta suunnasta tuhoatte tietoisesti meidän ilmastopolitiikkaamme ja päästövähennyspolkua, niin valitettavasti te olette luoneet tällaisen tilanteen, jossa tällaisiin poikkeuksiin ei yksinkertaisesti ole varaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Löfström.

23.39 Mats Löfström r: Tack, ärade fru talman! Ledamot Berg tog upp stödet till Kvarcentrafiken. Det är extremt viktigt också i det här hänseendet, när regeringen beslutat att ta i bruk ö-undantaget, att man på samma sätt kompenserar Kvarcentrafiken. Också i budgetförslaget finns kompensation för fraktrafiken av farligt gods mellan Långnäs och Nådendal, 300 000 euro. Det här är för att säkerställa att man inte snedvrider konkurrensen. Men genom att man gör det här säkerställer man också att det inte finns någon konkurrensproblematik i själva upplägget, eftersom det här är samtliga linjer där man har trafik med den här typens fartyg mellan fasta Finland och Åland eller mellan fasta Finland och Åland och sedan vidare till Sverige.

Arvoisa rouva puhemies! Eli saaripoikkeuksen tarkoitus ei ole heikentää vihreää siirtymää, päinvastoin. Saaripoikkeuksen rooli on turvata liikennettä Ahvenanmaan ja Manner-Suomen välillä. Liikenne- ja viestintävaliokunta ottaa tämän voimakkaasti esille lausunnossaan talousvaliokuntaan ja sanoo esimerkiksi, että Ahvenanmaa on käytännössä täysin riippuvainen merikuljetuksista ja merenkulun kustannusten nousulla on siten sen kilpailukyvyllä ja taloudelle erittäin huomattava merkitys.

Kuten sanoin aiemmin, esimerkiksi Posti Oyj ottaa lauttalisän: joka pakettilähetys Manner-Suomesta Ahvenanmaalle maksaa 5 euroa 50 senttiä enemmän kuin kaikkialle muualle Suomeen. Eli kyllä tällä on jo tänään iso vaikutus.

Pandemian aikana viisi matkustaja-alusta on lopettanut liikenteen Ahvenanmaalle, eli jos ei oteta käyttöön tätä saaripoikkeusta, riski on todellinen, että useampi laiva ei sitten liikkene Ahvenanmaalle. Siksi se on erittäin tärkeä.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 21 ja 47 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys eduskunnalle kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 21 ja 47 §:n muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 42/2023 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 42/2023 vp

Hallituksen esitys HE 87/2023 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 11/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 11/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelua, edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Keskustelu

23.42 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Kuntien asema on ollut suuressa muutoksessa sosiaali- ja terveys- ja pelastustoimen palveluiden siirryttyä tämän vuoden alusta alkaen hyvinvointialueiden vastuulle. Kuntien suurimmat tehtäväkokonaisuudet ovat nyt varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa, liikunta- ja kulttuuripalveluissa, nuorisopalveluissa sekä paikallisen elinvoiman vahvistamisessa. Uudessa tilanteessa onkin tärkeää varmistaa sekä kuntien että hyvinvointialueiden rahoituspohja ja turvattava niille mahdollisuudet suoriutua lakisäätelisistä tehtävistään.

Marraskuun puolivälissä kuntien valtionosuuslaskelmat piti lainsäädännön mukaisesti päivittää sen perusteella, mitkä olivat kuntien tilinpäätösten mukaiset sote- ja pelastuspalvelujen kustannukset sekä maksuunpannut verotulot viime vuonna. Hallituksen lokakuussa julkistamassa vuoden 2024 talousarviossa pysyväksi valtionosuuden vähennykseksi arvioitiin vielä noin 224 miljoonaa euroa. Marraskuussa päivitettyjen laskelmien mukaan pysyvä vähennys kuntien valtionosuuksiin kasvaa yhteensä 501 miljoonaan euroon. Valtionosuuksiin kohdistuva vähennys siis yli kaksinkertaistui. Tilanne näyttikin kuntien osalta kohtuuttomalta, ja tilanne herätti laajaa huolta kuntakentässä.

Tätä taustaa vasten onkin kannatettavaa, että valtionosuusvähennystä esitetään hallituksen toimesta lievennettäväksi vuodelle 2024 ja vuotta 2023 koskeva jälkikäteinen valtionosuusvähennys siirretään tehtäväksi vuosien 2024 ja 2025 sijasta vuosina 2025—2027. Vuoden 2024 valtionosuuteen ehdotetaan tehtäväksi määräaikainen lisäys ja vuosien 2025—2027 valtionosuuteen vastaava vähennys.

On kuitenkin huomattava, että edellä mainitut helpotukset, vaikka tärkeitä ovatkin, eivät tuo yhtään uutta euroa kuntien kassaan muuttuneessa tilanteessa. Ne toki antavat kunnille lisää aikaa varautua tulevaan. Siksi onkin tärkeää, että ensi vuoden aikana kuntien tilanteen helpottamiseksi etsitään edelleen myös mahdollisia muita ratkaisukeinoja. Tähän työhön myös sosiaalidemokraatit ovat valmiita omalla panoksellaan. Samalla kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistusta on edelleen kiirehdittävä ja rahoitusjärjestelmä on saatava vastaamaan kuntien uutta roolia ja tehtäviä.

Arvoisa puhemies! Kuntien talous on haastavassa asemassa valtionosuuksien vähetessä sote-uudistuksen siirtolaskelmien tarkennuttua suuruusluokaltaan hyvin yllättävällä tavalla. Kuntien valtionosuuslaskelmien tarkistuksen yhteydessä olisikin nyt kohtuullista, että hallitusohjelmaan kirjatusta valtionosuuksien indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön leikkauksesta luovuttaisiin. Sen vaikutus kunnille on vuonna 2024 noin 24 miljoonaa euroa, mutta vaikutus nousee hallituskauden kuluessa noin 100 miljoonaan euroon, mikä on merkittävä vähennys. Tämän hallituksen niin sanotun indeksijarrun poistaminen ei tietenkään kuntataloutta yksin pelastaisi, mutta se toisi helpotusta kunnille vaikeassa tilanteessa. Se myös lähettäisi tästä salista viestin, että kuntien hätähuutoa on kuultu.

Edellä olevan perusteella esitän vastalauseen 1 mukaisesti, että hallituksen esitykseen HE 87/2023 sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutoin hallintovaliokunnan mietinnön mukaisena paitsi että 21 § muutetaan muotoon: ”Kunnan 6—12 §:ssä tarkoitetut laskennalliset kustannukset jakautuvat siten, että kuntien valtionosuus on 22,16 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus on 77,84 prosenttia.” Näin ollen siis tuo hallitusohjelman mukainen indeksijarru peruttaisiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hiltunen.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

23.47 Pia Hiltunen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kuten edustaja Peltonen ansiokkaasti juuri kuvasi, kuntien tilanne on hyvin huolestuttava. Valtionosuuksien leikkaukset tosissaan vaikuttavat väistämättä palveluiden laatuun ja kuntaverojen nousuun.

Näin ollen kannatan edustaja Peltosen tekemää esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie poissa. — Edustaja Meriluoto.

23.48 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Kannatan minäkin edustaja Peltosen tekemiä pykälämuutosehdotuksia.

Kunnat ovat haastavassa tilanteessa muuttuvassa toimintaympäristössä, jossa niiden lakisääteiset tehtävät painottuvat koulutukseen ja elinvoiman ylläpitämiseen. Kuntatalous nostettiin edellisellä vaalikaudella sen historian heikoimmasta tilanteesta pinnalle, mutta nyt kehitystä uhkaavat leikkaukset valtionosuuksista sekä muut hallituksen suunnitelmat, esimerkkinä kasvavat toimeentulotukimaksut, jotka ovat seurausta hallituksen sosiaaliturvaleikkauksista.

Sote-siirtoon liittyvä yli 400 miljoonan lisävähennys kuntien valtionosuuksiin tuli kunnille täytenä ja kohtuuttomana yllätyksenä. Jottei koko summa tulisi vähennettäväksi heti, tällä lakimuutoksella valtionosuusvähennystä lievennetään vuodelle 2024 ja siirretään tehtäväksi vuodesta 25 alkaen. Tämä helpottaa kuntien ahdinkoa ensi vuonna mutta ei ole pidemmän päälle kestävä ratkaisu. Kuntatalouden tilanteen on ennustettu heikkenevän merkittävästi ilman lisävähennyksiäkin, alijäämäisten kuntien määrän lisääntyvän ja talouksien entisestään eriytyvän.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa sovittu kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotuksen leikkaaminen yhdellä prosenttiyksiköllä vuosina 24—27 vähentää kuntien tuloja pysyvästi noin 111 miljoonaa euroa vuoden 27 tasossa. Nyt kuntien toimintakyvylle olisi välttämätöntä, että valtionosuuksista ei sentään leikata. Indeksijarrun sijaan kuntien valtionosuusjärjestelmään tulisi sote-uudistuksen jälkeisessä maailmassa tehdä rakenteellinen uudistus, jolla turvataan kaikkien kuntien pärjäämisen edellytykset reilusti ja oikeudenmukaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen.

23.50 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Kuntatalous on ollut sote-uudistuksen myötä suuressa muutoksessa, ja kuntien taloustilanne on tällä hetkellä melko ristiriitainen. Tänä vuonna kuntataloudessa on ennusteen mukaan suuri ylijäämä, mutta tulevien vuosien talousennusteet ovat heikkenevät. Heikentyvä työllisyys ja suhdannetilanne myös entisestään synkentävät näkymiä kuntakentällä. Ongelmia on horisontissa erilaisilla kunnilla: toisaalta pienemmillä, väkeä menettävillä kunnilla, mutta myös joillain nopean kasvun vaatimien investointien kanssa kamppailevilla kasvukaupungeilla on ongelmia.

Arvoisa puhemies! Kuntien rahoituksestahan valtaosa menee varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja toiselle asteelle. Rahapula heijastuu siis väistämättä Suomen osaamis- pohjaan ja koulutukseen, ja toisaalta kunnilta leikkaaminen on myös koulutusleikkaus.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tulisi luopua kuntien valtionosuuksien jäädytyksestä, joka siis käytännössä on koulutusleikkaus. Kuntien valtionosuuslaskelmien muutoksien vuoksi valtionosuudet tarkentuivat yllättäen dramaattisesti alaspäin tänä syksynä. On hy-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

vä, että hallitus kompensoi muutoksen kunnille ensi vuonna tällä lakiesityksellä, mutta ongelmat ovat edessä vuodesta 25 alkaen. Olisi erittäin tärkeää, että vuoden 25 jälkeiseen aikaan etsitään ja löydetään pikaisesti ratkaisuja, joilla ehkäistään kuntatalouden heikkene- mistä ja sitä kautta estetään suuret koulutusleikkaukset. Mikäli mitään ei tehdä, on kuntien erittäin vaikea selviytyä lakisääteisistä tehtävistään niin isojen valtionosuusleikkausten paineessa.

Arvoisa puhemies! On erittäin ilmeistä, että kuntien valtionosuusjärjestelmä kaipa- konaisvaltaista uudistamista. Kaikki ovat samaa mieltä siitä, että VOS-uudistus tarvitaan, mutta siihen se yksimielisyys ehkä loppuukin, koska odotukset uudistukselle ovat erilaiset ja ristiriitaiset riippuen kunnan tilanteesta, mutta uudistusta joka tapauksessa on ryhdyttävä pikaisesti tekemään muuttuvassa toimintaympäristössä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona.

23.53 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Jo ennen näitä nyt paljastuneita uusia pai- neita kuntien valtionosuuksien vähentämiseksi kuntatalouden rahoitusaseman on ennustet- tu heikkenevän. Eli joka tapauksessa tilanne on todella se, että kuntien kyky vastata niille asetetuista tehtävistä ja velvoitteista on tulevaisuudessa entistäkin haastavampi. Moni var- maan kysyy, minkä takia näin. Isossa kuvassa syy on sama kuin mikä liittyy myös valtion- talouden alijäämään: menojen kasvupaine on vuosittain ollut nopeampaa kuin mihin tulo- pohja antaisi myöden. Poikkeuksen tästä, oikeastaan ainoan poikkeuksen, muodostavat muutamat vuodet tällä vuosikymmenellä, jolloin edellinen hallitus huolehti koronaviruksen aikana siitä, että kunnat eivät romahtaneet, ja näin ollen se on näkynyt myös kuntien vah- voina tuloksina edelleen tänäkin vuonna.

Arvoisa puhemies! Todella siitä emme pääse yli emmekä ympäri, että tulevien vuosien kehitys näyttää varsin mollivoittoiselta. Varsinkin tilanteessa, jossa tänään jälleen laajasti yli hallitus- ja oppositiorajojen olemme olleet huolissamme esimerkiksi oppimistulosten laskusta, mikäli kunnilla ei ole resursseja tuottaa laadukkaita perusopetuspalveluita, on meidän turha kuvitella, että ne oppimistulokset lähtisivät jollakin tavalla kasvuun. Senpä takia on tärkeää etsiä laajasti keinoja, joilla nyt tätä kuntien rahoitusasemaa voidaan pi- demmälläkin aikavälillä helpottaa.

Yksi tekijä varmasti liittyy näihin valtionosuuksiin: ensinnäkin sen estäminen, että nämä lisäleikkaukset eivät realisoidu täysimääräisesti siellä kuntien taloudessa.

Toinen liittyy tähän valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen niin, että se paremmin pal- velisi erityyppisiä kuntia. Koska tämä kuntien eriytyminen joka tapauksessa tapahtuu, val- tionosuusjärjestelmän pitää kyllä pyrkiä sitten mukautumaan tähän tilanteeseen.

Kolmas tekijä liittyy sitten niihin toimenpiteisiin, joita kunnissa on tehtävä. On selvää, että jokaisessa kunnassakin, niin kuin tähänkin mennessä on tehty, etsitään keinoja, joilla omaa kustannusrakennetta voidaan tarkastella, ja sitten on uskallettava myös katsoa sen tu- lopuolen perään. Jos tämä ylimääräinen valtionosuusleikkaus vietäisiin kunnallisveropro- sentiksi, puhuisimme prosenttiyksikön kolmanneksesta, joka jokaisessa kunnassa pitäisi nykyisen kuntaveron päälle viedä, jotta tämä fiskaalinen vaikutus olisi sitten saavutettavis- sa.

Ajattelen, että kaikkia näitä toimenpiteitä on tässä tarkasteltava, jotta emme joudu tule- vina vuosina siihen, että nämä satojen miljoonien leikkaukset kuntatalouteen realisoituvat täysimääräisesti.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen.

23.56 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin on hyvä, että hallitus löysi nyt ensi vuodelle tällaisen laastariratkaisun, jolla helpotetaan kuntien tilannetta tämän valtiovarainministeriön tiedon jälkeen, mutta kyllä on päivänselvää, että tässä täytyy löytää myös ne kestävät rahoitusaskeleet tulevillekin vuosille. Tietenkin toivomme, että hallitus nyt puuttuu tähän kuntien huoleen ja rahoituskehitykseen ja pyrkii parantamaan sitä nyt tällä tulevalla suunnitelmakaudella.

Sen verran pitää ehkä itse tähän prosessiin sanoa, että esimerkiksi meillä Tampereella niin kuin muissakin kunnissa veroprosentit oli lyöty lukkoon, kun perjantaina iltapäivällä kello 16:n jälkeen tuli ilmoitus meille, että meiltä leikataan ensi vuonna 10 miljoonaa valtiovarainministeriön laskelmien mukaan. Kyllähän tämä oli aika šokki monille kuntapäätäjille, kun tulopuoli oli lyöty kiinni, meillä oli menot jo katsottu. Esimerkiksi Tampereella meillä on voimakas väestönkasvu, noin 5 000 asukasta lisää, paljon nuoria, ja me ollaan pidetty kiinni meidän mitoituksista ja pystytty myös lisäämään resursseja sinne varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Ja tässä tilanteessa, kun me yhdessä ollaan sitouduttu näihin tavoitteisiin ja tähän rahoituskehitykseen, niin kyllähän tämä on kestävä tontti, että näin myöhään tulee näin merkittäviä leikkauksia kunnille. Tämän johdosta onkin hyvä, että hallitus nyt puuttui tähän ja ensi vuodelle löydettiin ratkaisu, mutta painotan, että nyt tulevaisuudessa päätöksissä hallituksen on varmistettava, että nämä tiedot kunnat saavat etukäteen hyvissä ajoin, ja huolehdyttävä myös tästä rahoituksen riittävydestä.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä jatkaa, että nyt toivonkin, että hallitus pohtii esimerkiksi hyvinvointialueittenkin näkökulmasta, mikä tämän jälkikäiteistarkastuksen määrä tulee olemaan ja muuta. Näillä on keskeinen ja iso ja olennainen osa, kun alueet niin kunnilla kuin hyvinvointialueilla rakentavat taloutta ja sopeuttavat myös toimintoja, eli valtion rahoituksen täytyy olla ajanmukaisempi ja täsmällisempi ja ennakoitavampi. Esimerkiksi nyt tiedetään, että hyvinvointialueetkin tekevät ison alijäämän, ja on puhuttu, että jälkikäiteistarkastus on huomattavasti isompi kuin se, mitä valtiovarainministeriö alueille ilmoittaa. Mielestäni hallituksen pitäisi puuttua tähän ja pyrkiä oikaisemaan sitä epäsuhtaa, niin että alueilla osataan tehdä oikeasuhtaisia päätöksiä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kyllönen.

23.59 Merja Kyllönen vas: Arvoisa rouva puhemies! Jatkaisin vaan kollegoiden puheenvuoroihin sen, että sen lisäksi, että meillä on ollut haasteita tämän sote-kokonaisuuden kanssa, niin myöskin meidän kuntakentältä on tullut huolta liittyen siihen, että kun lähivuosina vuonna 25 voimaan astuva TE-uudistus koko voimallaan tulee, niin myöskin sen vaikutukset kuntatalouteen arvioidaan aika ennakoimattomiksi. Siinä mielessä tällainen läpinäkyvä ja perusteltu kokonaisuus tässä valtiosuusuudistuksessa on enemmän kuin tarpeeseen.

Ehkä se kaikkein huolestuttavin kysymys tällä hetkellä tässä valtiosuustilanteessa on se, että koulutuskentältä kuuluu huolestuttavia viestejä koko ajan. Väistämätön tosiasia on, että tällaiset valtiosuusuosleikkauksethan johtavat alueilla koulutusleikkauksiin, koska mitään muuta isoa kokonaisuutta siinä palveluketjussa ei enää oikeastaan ole, kun hyvinvointialueille siirtyi tämä sote-kokonaisuus. Siinä mielessä nämä lupaukset koulutuskokonai-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

suuden ylläpitämisestä ja niin sanotun poliittisen koulutuslupauksen antamisesta vaaleissa ovat jälleen kerran romuttumassa ihan täysin. Tässä on kyllä savotoitavaa ihan kunnolla.

Kun hyvinvointialueilla on haasteensa ja kunnissa on haasteensa, niin saa nähdä, miten tätä kokonaisuutta pidetään kasassa, varsinkin kun kokonaisveroaste tippuu koko ajan. Siitä jaksan jankuttaa ikuisuuteen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

0.01 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Tänään olemme tosiaankin kantaneet hyvin laajasti huolta tuoreista Pisa-tuloksista Suomen osalta, ja aihetta huoleen varmastikin on. On selvää, että tuloksiin ei saada muutosta, jos mitään ei tehdä. Heikentyvä kehitys, sehän tosiaan on ollut käynnissä jo vuosia, ja varmasti toimenpiteiden tilanteeseen puuttumiseksi täytyy olla sen mukaisia.

Nythan on niin, että kuten tässä on hyvin keskustelussa jo tuotu esiin, nimenomaan opetus ja kasvatusta ovat tämän vuoden alusta olleet uuden kunnan tehtävien ja roolin ytimessä. Voidaan jopa sanoa, että koulutus on kuntien tärkein tehtävä tässä uudessa ajassa, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat hyvinvointialueille siirtyneet. Kuntatalouteen kohdistuvat heikennykset ovat siten välillisesti myöskin heikennyksiä koulutukseen, koska kyllä se niin on, että sieltä suurimmasta menoerästä sitten ne vaikuttavimmat säästöt yleensä ryhdytään hakemaan, jos verotuloja ei haluta lisää kerryttää esimerkiksi veroja nostamalla. Jos haluamme hakea muutosta pitkäjänteisesti näihin Pisa-tuloksiin ja myöskin koulutustasoon, sitä vahvistaa, niin kyllä varmasti olisi viisasta säästää kuntatalous kohtuuttomilta heikennyksiltä, jotka veisivät kunnilta niitä perusedellytyksiä järjestää näitä lakisääteisiä tehtäviä.

Arvoisa puhemies! Tällä vaalikaudella hallituksen on tarkoitus valmistella tämä kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistus. Voidaan sanoa, että kuntien merkityksen vuoksi tämä uudistus tulee varmasti olemaan yksi tämän vaalikauden tärkeimmistä. Uudistus täytyy valmistella huolella, mutta kuitenkin toivon, että se tehdään ripeästi, koska kunnilla ei myöskään ole loputtomiin aikaa odottaa tätä uudistusta, vaan se tarvitaan. Muutos tehtävissä on jo tapahtunut, joten myös muutoksen rahoituksessa on ajallaan tultava.

Tämän valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistuksen merkityksen vuoksi olisikin paikallaan myös parlamentaarisen valmistelun hyödyntäminen osana uudistusta ja sen valmistelua. Olen varma siitä, että oppositio on valmis käymään tähän työhön, tuomaan omat ideansa ja ehdotuksensa pöytään, jos kutsu hallituksen suunnalta kuuluu.

Nyt kun kellon viisari näyttää ylittäneen puolenyön ja olemme astuneet itsenäisyyspäivän puolelle, niin haluan vielä puheenvuoroni päätteeksi toivottaa teille kaikille oikein hyvää itsenäisyyspäivää. [Juho Eerola: Kiitos samoin!] Meillä on hieno maa, pidetään se sel-laisena jatkossakin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitoksia. — Varmaan on syytä toivottaa koko eduskunnalle tässä vaiheessa hyvää itsenäisyyspäivää, ja sitä me tässä jatkamme. — Edustaja Lyly.

0.04 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Kuntatalous on isojen haasteiden edessä lähivuosina. Kaikki valtionosuuteen tai muuhun liittyvät leikkaukset iskevät suoraan siihen tulevaan tilanteeseen. Nyt tässä on tämä yhden prosentin indeksijäädytys, ja sitten tulee

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tästä jälkitarkastuksesta vielä aika iso VOSin leikkaus, joka aiemmissa puheenvuoroissa tuli esiin, että se on siellä suurin piirtein noin 0,4 prosenttiyksikön luokkaa, kun sitä mitataan kuntaverolla. Nämä kaikki heijastuvat sinne.

Kuntien tehtävät ovat nyt jatkossa enempi opetukseen ja kasvatukseen liittyviä asioita, elinvoimaan liittyviä asioita ja tulevaisuudessa vielä TE-toimintoihin liittyviä asioita. Tämä on semmoinen kokonaisuus, joka on elinvoiman kannalta tosi tärkeä asia, ja siihen meidän järjestelmän pitäisi pystyä vastaamaan joka vaiheessa. Tässä kun mennään tilanteeseen, jossa perusopetukseen ja mahdollisesti muihin asioihin tulee siellä kunnissa arvioita, mihin laitetaan panoksia, niin se aina näkyy sitten niitten lasten oppimisympäristöinä kouluissa ja kaikissa muissa, ja se ei ole hyvä suunta.

Meidän pitäisi turvata tulevaisuus monella tapaa myöskin siellä kuntatasolla. Tämä on kombinaatio myös siitä, että kunta on hyvinvointialueen, varmasti voisi sanoa, paras kaveri, koska hyvinvointialueitten osalta siinä, mitä siellä tapahtuu, kunnat hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi vaikuttavat eniten siihen tilanteeseen, miten palveluja siellä tarvitaan, potilasvirtoja tarvitaan. Tämä on semmoinen asia, joka tässä kuntien roolissa pitäisi jatkossa paremmin ottaa huomioon, ja se ei ole näissä nykyisissä valtionosuusjärjestelmissä käytännössä lainkaan mukana. Kun aikanaan valtionosuusjärjestelmää päästään tekemään ja uudistamaan, niin toivoisin, että nimenomaan tämä hyvinvoinnin ja terveyden merkityksen korostaminen siinä järjestelmässä huomioitaisiin nykyistä paremmin. Nyt tämä nykyinen HYTE-rahoitus on todella pieni, ja sillä ei ole semmoista kannustavaa vaikutusta.

Sitten tästä voidaan oppia, mitä tässä tapahtuu, koska kuntien verotus on aika pitkä prosessi, kun sitä tasataan ja katsotaan ne vähennykset ja muut. Sen verotuksen valmistuminen vie parikin vuotta. Ehkä semmoinen keino, jota meidän pitäisi miettiä, on se, miten me saamme verotuksen reaaliaikaisemmaksi, niin että näitä jälkitarkastuksia tässä laajuudessa ei tarvitsisi tehdä. Verohallinto jo taisi jossain vaiheessa ilmoittaa, että heillä olisi valmius tehdä tästä verotuksesta reaaliaikaisempaa. [Puhemies koputtaa] Meidän pitäisi täällä mahdollistaa se myöskin lainsäädännöllä, että päästäisiin siihen kohtaan, että oltaisiin reaaliaikaisempia. Tekniikka ja muut mahdollistavat sen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

0.08 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Julkisuudessa on kovasti keskusteltu siitä, veikö sote kaikki kuntien rahat. Kun tätä mietintöä hallintovaliokunnan osalta katsoo, minus-ta hyvin tasapainoisesti käydään läpi sitä, miksi olemme tässä tilanteessa.

On ensinnäkin hyvä sanoa, että kun sotessa aikoinaan sovittiin, millä tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien irrottaminen kuntataloudesta tehdään, jo silloin oli tiedossa, kuten sitä edeltävälläkin hallituskaudella, että tämä tulee olemaan vaikean ennustamisen paikka. Kyseessä siis on irrotus, jossa piti arvioida, kuinka paljon sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävistä on euromääräisesti kuntataloutta ja kuinka paljon nämä muut tehtävät vaativat osuutta. Tätä samaa keskustelua on käyty jo edeltävällä hallituskaudella, ja tämä viime hallituskauden ratkaisu ei siitä sen kummemmin eroa.

Arvoisa puhemies! On hyvin tärkeää, että kuntien peruspalveluiden valtionosuudet ovat riittävät. Ei kannata vähätellä tuon tehtävän merkitystä, joka meillä on kunnissa erityisesti päätehtävän eli sivistystehtävän hoitamisessa. Tehtävät myös lisääntyvät, kun työvoima-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

politiikka tulee kuntien vastuulle. On siis sanottava, että myöskin kuntien riittävästä rahoituspohjasta pitää huolehtia.

Kun sitten katsoo tätä kokonaisuutta, niin ikävä kyllä, hallituksen halu myöskin näihin säästöihin on johtanut siihen, että tämä uusi menettely indeksijarrusta on haluttu tuoda jo näin kiireellä mukaan. Siksi sosiaalidemokraatit esittivät omassa vastalauseessaan muutosta nimenomaan siihen, että kuntatalouteen jäisi liikkumavaraa.

Arvoisa puhemies! Oma lukunsa sitten on tämä tuorein soppa, joka syntyi marraskuun lopun päivinä niin, että käytännössä kuntataloudessa liikkumavara oli jo lyöty lukkoon. 17. päivä marraskuuta tuloveroprosentin suuruus on jouduttu ilmoittamaan, ja käytännössä kunnat ovat tehneet budjettinsa valtuustoissa päätettyjen tuloveroprosenttien mukaisesti. Tässä tilanteessa kuntien liikkumavara on ollut niin vähäinen, että tosiasiasa ei olisi ollut mahdollisuutta aloittaa niin suurta muutosta, että olisi tasapainotettu tätä valtionosuuksiin kohdistuvaa muutostarvetta niin pikaisesti kuin se olisi ollut edessä. Siksi varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muidenkin koulutuspalveluiden ja lakisääteisten tehtävien johdosta on tärkeää, että tähän kuntien huoleen vastattiin hyvin nopeasti.

Valtioneuvosto reagoikin minusta erittäin nopeasti. Olin suorastaan hämmästynyt, että jo samana päivänä näinkin isosta asiasta tuli tietoa ja hyvin nopeasti myöskin tämä toimintalinjan muutos.

Hallintovaliokunnan mietinnössä hyvin käydään läpi myöskin täydentävän esityksen perusteluita. Siinä ilmenee, että marraskuussa 23 saatujen lopullisten verotulotietojen perusteella päivitettyjen laskelmien jälkeen valtionosuuden pysyvä vähennystarve on siis kasvanut noin 500 miljoonaa euroa vuodesta 24 alkaen ja vuotta 23 koskeva jälkikäteinen vähennys vuodelle 24 noin 250 miljoonaa euroon. Yhteensä siis summa olisi jo 750 miljoonan luokkaa, joka tapahtuisi valtionosuusvähennyksenä heti vuonna 24.

Kyllä jokainen tietenkin ymmärtää, että näistä alkuperäisistä laskelmista, jotka valtiovarainministeriö on toimittanut, tämä noin 410 miljoonan lisäerä olisi aivan liian suuri tähän tilanteeseen sopeutettavaksi. Siksi on tärkeää, että kun nämä uudet tiedot sitten tulivat, valmisteltiin myös täydentävä esitys. Taustalla näyttää olevan useita tekijöitä: esimerkiksi kunnallisverotuksessa verotettava tulo on pienentynyt, kunnallisverosta tehtävän työtulovähennyksen määrä kasvanut ja veroista tehtävien vähennysten määrä ylipäättään lisääntynyt koronavuosien jälkeen. Näitä tekijöitä ei, ikävä kyllä, valtiovarainministeriössä ole riittävän ajoissa otettu huomioon ja laitettu näihin ennakkolaskelmiin. Siksi kuntien oli mahdollista varautua tähän.

Arvoisa puhemies! Itse pelkäsin aloitettuani työt äitiysloman jälkeen viime lokakuussa, että tässä kävisi huonosti. Muistanette varmasti, että varoitin siitä, että tämä kuntien alibudjetointi sosiaali- ja terveydenhuollon osalta joudutaan selvittämään ja on pelkona, että alibudjetointi on paljon suurempaa kuin on ajateltu. Tässä tapauksessa olemme hyvin vaikeassa tilanteessa. Kun viime syksynä pohdittiin, kuinka suuri tämä alibudjetointi kaiken kaikkiaan olisi, silloin alibudjetointia vähäteltiin ja annettiin ymmärtää, että tällaista kysymystä ei tosiasiasa edes olisi. Nyt me olemme siinä tilanteessa, että käytännössä tätä ei otettu tarpeeksi vakavasti.

Samaan aikaan sosiaali- ja terveydenhuollon puolella vaaditaan myöskin, että sinne kohdistuva valtionrahoitus olisi riittävää ja se olisi realistisella pohjalla. Me olemme oppositiosta esittäneet monia eri toimia, joilla tätä vakautta myöskin luotaisiin, mutta valtioneuvostolta ei ole saatu sellaista täydentävää esitystä, jossa sitten sosiaali- ja terveydenhuollon riittävään rahoitukseen olisi rakennettu samanlainen tiekartta täydentävän esityksen

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

muodossa. Tässä tapauksessa olisi mahdollista tuoda aivan uusi hallituksen esitys, jossa asiaan otettaisiin kantaa.

Siksi olen kyllä yllättynyt, että tämä riipeys kuntien valtionosuuksien osalta oli näin nopeaa, mutta täällä salissa on koko syksy keskusteltu siitä, miten tätä vakautta luotaisiin myöskin sosiaali- ja terveydenhuollon riittävään rahoitukseen. Kun otetaan huomioon nämä valtiovarainministeriön todelliset, tarkentuneet laskelmat alijäämästä, on sanottava, että sosiaali- ja terveydenhuollossa on täysi oikeus myös pyytää vakautta koskevaa tiekarttaa, josta tehtäisiin hallituksen esitys.

Tässä budjettiesityksessäkin, joka kohta saliin tuodaan uudelleen täydentävänä, olisi pystytty korjaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus riittävälle pohjalle. Näin ei ole, ja siltä osin olen hämmästynyt, että tämä nopeus oli näin nopeasti valttia. Me olemme kuulleet, että rahat ovat loppu ja ei mitään tipu, mutta tässä tapauksessa on rakennettu tiekartta. Sehän ei sinänsä lisää valtionosuuksia näiden peruspalveluiden hoitamiseen kuntien tasolla, mutta se antaa näkymää. Sama olisi pitänyt tehdä myös sosiaali- ja terveydenhuollon menojen suhteen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

0.16 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Moni kuntakin on todella sen marraskuun 17. päivän jälkeen kysynyt ihan oikeutetusti, miten ihmeessä tässä näin kävi ja miksi tämä asia selvisi vasta nyt. Jos tätä kohtuullisen monimutkaista asiaa yrittää hieman yksinkertaistaa ja vääntää rautalangasta, niin kysehan on siitä, että etukäteen päätetyn veroprosenttileikkauksen, tämän 12,64:n, ajateltiin kattavan ne kustannukset, jotka liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluihin, joita kunnat aikaisemmin ovat järjestäneet, ja kun ne siirretään hyvinvointialueille, niin se vastaava tulo, joka pitäisi siirtää valtiolle, olisi kuntaverosta se 12,64. Tosiasiallisesti nyt tiedämme, että oikeampi prosentti on jotain reilu 13, jonka verran olisi siis pitänyt kuntaveroa leikata, jos tämä kustannusneutraalisti halutaan tehdä.

Minkä takia sitten arvioissa on päädytty liian alhaiseen lukuun? Se taas luultavasti eniten johtuu siitä, kuten täällä olemme juuri kuulleet, että tämän arvion pieleenmenon taustalla ovat nimenomaan ne vähennykset, joita kuntaverosta tehdään, jotka tosiasiallisesti sitten pienensivät sitä valtiolle siirtyvää tuloa, ja näistä vähennyksistä ei, toisin kuin verotuksesta, josta edustaja Lyly tässä hyvin puhui, ole reaaliaikaista tietoa kesken vuotta. Tästä syystä olemme todella nyt tässä vuoden 23 loppupuolella siinä tilanteessa, että nämä ylimääräiset siirrot valtionosuuksien muodossa, jos tätä todella kustannusneutraalisti halutaan tehdä, tulivat aika lailla yllätyksenä kaikille. Senpä takia on hyvä, että tämä nyt ensi vuoden osalta on saatu hoidettua, mutta ongelmahan ei ole mihinkään poistunut sitten vuodesta 25 eteenpäin.

Arvoisa puhemies! On hyvä todeta, että kun tässä moni on ajatellut, että nyt on hyvä syyttää tätä sote-uudistusta tästä lisäleikkauksesta tänne kuntien puolelle, niin siitähän tässä ei ole kysymys, vaan kysymys on siitä, että ne arviot, joita on tehty niin soten kustannusten osalta kuin sitten sen osalta, mikä on se tulopohja, joka vastaavasti pitäisi kunnilta siirtää, eivät ole vain osuneet yksi yhteen, ja keskeisimpänä syynä on se, että nämä kunnallisverosta tehdyt vähennykset ovat olleet huomattavasti suurempia kuin mitä aikaisemmin on osattu arvioida. Tältä osin yhdyn kyllä siihen toiveeseen, jonka edustaja Lyly tässä totesi, että tätä verotuksen reaaliaikaisuutta pitäisi parantaa myös näiden vähennysten osalta,

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

jotta pystyttäisiin arvioimaan tulevaisuudessa mahdollisia kustannus- ja tuloutussiirtoja huomattavasti tarkemmin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

0.19 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Hyvää iltaa tai yötä kaikille! Sivistystoimen eli varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ollessa kuntien keskeinen toimiala on hyvin oleellista, että kunnille tulee turvata riittävät taloudelliset voimavarat niiden vastuulla olevien lakisääteisten palvelujen järjestämiseen. Sote-uudistuksen vuoksi kuntatalouden tilaan liittyy edelleen huomattavaa vaihtelua kuntien välillä. Kuntien ja kuntayhtymien rahoituksen kehitysarvio 24—27 on heikentynyt entisestään viime kevään ennusteesta. Kuntien rahoituksen alijäämäisyyden kasvaminen johtuu osittain myös kuntien mittavista investoinneista, henkilöstömenojen kasvusta sekä edelliseen kehitysarvioon nähden heikentyneestä verorahoituksesta.

Sote-uudistuksen verorahoituksen tarkastuslaskennan tuomaan yllätykselliseen 400 miljoonan leikkaukseen onneksi pystyttiin reagoimaan nopeasti ja sitä jaksotetaan. Tämä kuitenkin ratkoo ongelmaa vain hetkellisesti. Sote-uudistuksen jälkeen erityisesti lapsivaltaiset kunnat ovat menettämässä rahoitusta. Tästä esitellään arvioita myös budjettiesityksen lapsibudjettiosiossa. — Kiitos siitä, että sellainen osio tuonne kirjaan on tehty. — Suuren kaupunkien osalta valtionosuusuudistuksessa pitäisi huomioida paremmin myös maahanmuuton tuomat kustannukset niin lasten ja nuorten palveluissa kuin TE-palveluissa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen päätös leikata satoja miljoonia kuntien valtionosuuksista on siis hyvin kestävä, jos kannetaan huolta Pisa-tuloksista, kuten tänään useampi näyttää tehneen, ja samalla sanotaan, että halutaan nostaa lasten ja nuorten osaamistasoa. Ehkä näin itsenäisyyspäivän kunniaksi voi sanoa, että osaaminen on aina ollut Suomen vahvuus ja siitä pitäisi pitää kyllä kiinni myös valtionosuusuudistuksessa, jota todella kovasti tarvitsemme.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

0.21 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! On kannatettavaa, että valtionosuusvähennystä lievennetään vuodelle 24 ja vuotta 23 koskeva jälkikäteinen valtionosuusvähennys siirretään tehtäväksi vuosien 24 ja 25 sijasta vuosina 25—27.

On tärkeää, että ensi vuoden aikana kuntien tilanteen helpottamiseksi etsitään myös mahdollisia muita ratkaisuja, koska tällä ei vielä tätä itse ongelmaa ratkota. Ennakoimattoman suuret valtionosuuksien vähennykset alleviivaavat osaltaan myös sitä, että kuntien valtionosuusjärjestelmä ei vastaa kuntien muuttunutta tehtäväkenttää tällä hetkellä. Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä onkin uudistettava nopeasti, niin kuin täällä salissa on useammassa puheenvuorossa nostettu esille, mutta se uudistustyö on kuitenkin tehtävä myös huolellisesti. Kuntien talous on haastavassa asemassa valtionosuuksien vähetessä sote-uudistuksen siirtolaskelmien tarkentuessa, ja kuntien valtionosuuslaskelmien tarkistuksen yhteydessä olisikin kohtuullista, että valtionosuuksien indeksikorotusten yhden prosenttiyksikön leikkauksesta tässä vaiheessa luovuttaisiin. Sen vaikutus kunnille on vuonna 24 kuitenkin noin 24 miljoonaa euroa, mutta se nousee hallituskauden aikana noin 100 miljoonaan euroon.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Haluan myös omalta osaltani tässä vaiheessa toivottaa kaikille oikein hyvää itsenäisyyspäivää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

0.23 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Minusta on tärkeätä, että kun me keskustelemme kuntien valtionosuuksista, niin nähdään se, että historiallisesti olemme saaneet ison sote-uudistuksen aikaan ja näemme myöskin sen tarpeen, että kaikki tehtävät tulee rahoittaa juuri niin tarkasti ja realistisesti kuin niihin käytettävät varatkin. Eli sitä kautta on tärkeää, että me osumme yhteiskunnassa myöskin ennustamisessa lankulle. Minulle itselleni oli suuri hämmästys, että nämä verotulot jäivät näin paljon jälkeen. Tässä valiokunnan mietinnössä hyvin tarkkaan kuvataan valiokunnan saamaa selvitystä, miksi näiden lopullisten verotietojen ja ennakkotietojen välinen ero on näinkin merkittävä. Se kertoo hyvin siitä, kuinka epävarmalla pohjalla kuntatalous on nimenomaan tämän verotietojen ennustamisen pohjalta. Ei ole yksi tai kaksi kertaa, kun näistä on keskusteltu juuri siitä näkökulmasta, että kunnilla olisi ennustettavuutta. Mutta näin isossa uudistuksessa paljastuvat myös yhteiskunnan heikkoudet [Petri Hurun välihuuto] tämän ennustamisen näkökulmasta, ja on varmasti tärkeää, että me pystymme rakentamaan tähän ennakoitavuutta nykyaikaisessa oikeusvaltiossa, jossa pitäisi pystyä paremmin ennakoimaan, ja myöskin sitten tarkasteluhetkiä lisäämään niin, että se vaikuttaa valtionosuuksiin.

Arvoisa puhemies! On hyvä todeta, että SDP:n linja oli se, että tämä rakennettu indeksijarru peruttaisiin ja varmistettaisiin, että kuntien valtionosuudet ovat riittävällä pohjalla. [Petri Huru: Paljon luvattu ennen vaaleja!] Tässä hallitus lähtee nyt siitä, että näitä valtionosuuksia leikataan myöskin näistä lakisääteisistä tehtävistä, jotka kunnalle jäivät. Siksi on tärkeää huomata, että SDP:n vaihtoehdossa valtionosuus olisi vuoden 24 alusta käytännössä 22,16 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus käytännössä 77,84 prosenttia. Se kertoo siitä, että SDP suhtautuu hyvin vahvasti ja vakaumuksellisesti siihen, että myöskin peruspalveluiden rahoitus pitää tässä yhteiskunnassa heikkoinakin aikoina turvata.

Arvoisa puhemies! Haluan myös omasta puolestani toivottaa kaikille hyvää itsenäisyyspäivää. Emme varmaan kuvitelleet alun perin, että olemme täällä aloittamassa näin isolla joukolla itsenäisyyspäivää. [Naurua] Sittenkin, vaikka käsittelemme erittäin vaikeita ehdotuksia, niin kuitenkin suhteellisen hyvissä ja rakentavissa tunnelmissa. Ja kun olemme täällä tänäkin yönä isänmaan asialla, on ilo nähdä, että myöskin näistä isoista asioista ollaan kiinnostuneita. [Petri Huru: Myös oppositiossa!] Pidänkin tärkeänä, että eduskunnassa yritettäisiin tänä vaikeana aikana nähdä, minkälaisessa tilanteessa tämä maa on ja millä tavalla nämä sopeutustoimet, joita tässäkin esityksessä käsitellään, tosiasiassa vaikuttavat ihmisiin, jotka näitä palveluita tarvitsevat. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehtinen.

0.26 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! On ollut kiva kuunnella sitä, että tässä itsenäisyyspäivän myötä opposition äänenpainot hallitusta kohtaan ovat hiukan rauhoittuneet. Se on ollut mukava havaita, kiitos siitä. [Välihuuto vasemmalta — Petri Huru: Linnan juhlat kutsuu!] Kunnioitetaan tätä meidän päivää.

Se perusongelma tosiaan tässä on ollut se, että hyvinvointialueiden rahoitus ja kuntien siirtyvä osuus on laskennallisesti ollut vaan väärällä tasolla, niin kuin tässä on tullut esille

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

useampaan kertaan, mutta ajatus siitä, että se ei johtuisi sote-uudistuksesta, on kyllä minusta hieman vieras. Mutta en halua sillä ketään syyttää. Isoon uudistukseen tulee monenlaisia ratkaisumalleja. Katsotaan, mitä muita yllätyksiä sieltä vielä myöhemmin kenties löytyy.

Mutta ajatus ja huoli siitä, että peruskouluista sitten kunnat joutuisivat leikkaamaan tämän myötä: Hallitus on lisäämässä peruskouluihin 200 miljoonaa euroa tällä kaudella rahaa. Ainakaan suoraan en usko, että se peruskouluilta on pois. Toki tästä indeksiarvosta olisi helppo olla samaa mieltä, että se pitäisi palauttaa tai ottaa pois ja rahat palauttaa kunnille, mutta tarkkaan pitää katsoa, mistä se raha sitten otetaan, lisää velkaakaan kun ei mielellään sitten ottaisi. Ehkä myöskin kuntien kuten hyvinvointialueiden tulee tarkastella sitä omaa rahoitustaan ja myöskin niitä rahareikiä, jos sieltä vielä löytyy, mistä voisi sitten pikasen nipistää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

0.28 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy sanoa, että kun puhutaan, että jälkিতarkastuksia tehdään, niin joka kertahan, kun verotus on valmistunut, kuntaverotusta on ta-soitettu ja katsottu sitä aina jälkikäteen. Että tämä ei ole uutta, vaan tämä on vain nyt tähän siirtotilanteeseen liittyvä yksi osio, mutta sitä on myös kuntaveroaikana tehty.

Tämä muutos, kun sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät kunnilta pois, on myös osoittanut hyvin, kuinka tämä valtionosuusjärjestelmä on avannut sitten sen tilanteen, kuinka paljon siellä on sitä opetukseen ja toisaalta sosiaali- ja terveystoimeen liittyvää valtionosuutta. Kun se sosiaali- ja terveystoimen valtionosuus on kunnista hävinnyt, niin on jopa tullut negatiivisia valtionosuustilanteita kuntien kohdalla, ja se kertoo, että tämä meidän valtionosuusjärjestelmä ei ole ollut kovin hyvä ja ajantasainen. Se on ehkä aika staattinen, se ei ole huomionnut kasvavia kuntia eikä supistuvia kuntia, ja se on pitänyt tavallaan aika staattisessa tilanteessa tämän valtion rahoituksen kuntien suuntaan.

Tässä on ainakin kaksi asiaa, jotka vaativat tämän uudistamista ja tulevat vähän niin kuin ulkopuolelta. Toinen on tämä hyvinvoinnin ja terveyden osio, minkä mainitsin tuossa ensimmäisessä puheenvuorossa, mikä on kunnilla iso. Se pitäisi VOS-järjestelmässä jatkossa paremmin huomioida. Ja sitten toinen on tämä TE-uudistus, joka vuoden 25 alusta tulee kuntiin. Näiden kuulemisten perusteella, mitä on käyty läpi, ihan kaikkia elementtejä siinä ei ole huomioitu, kun siellä tätä TE-palvelua siirretään kuntiin, ja siitäkin voi vielä kuntatalouteen tulla yllätyksiä. Muun muassa työttömyysturvan työssäoloehdon pidennys 6:sta 12 kuukauteen vie kuntien osalta sen nollauksen pidemmälle, ja se kuntien osuus työttömyysturvan rahoituksessa tulee kasvamaan huomaamatta.

Tämäntyypisiä asioita siellä on, eli meillä on tarve uudistaa valtionosuusjärjestelmää nyt tässä uudistuneessa tilanteessa, ja niin kuin täällä aiemmin tuli esille, tämä olisi erittäin hyvä parlamentaarinen työ, jos sitä pystyttäisiin yhdessä tekemään, koska se pitäisi tehdä kestäväälle pohjalle. Vähän samalla tavalla kuin tki-rahoitus tässä yhdessä tehtiin, meidän pitäisi tälle löytää ratkaisuja, joilla sitten yli vaalikausien vietäisiin asiaa eteenpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

0.31 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Lyly puhui viisaasti, ja allekirjoitan kyllä kaikki, mitä hän tähän toi. Itse ajattelen niin, että tässä kuitenkin oli kyse

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

merkittävistä heikennyksistä. Kuten jo aluksi sanoin, niin Tampereella vaikutus oli 10 miljoonaa. Jollain tavalla tätä ajankohtaisuutta tässä rahoituksessa pitää huomioida. Nyt kun katsoo näitä hallituksen esityksiä, joilla on suora vaikutus niin kuntatalouteen kuin hyvinvointialueiden tilanteeseen, niin on ollut harmillista huomata, että te ette ole laskeneet niiden vaikutusten arviointeja sinne kunta- ja hyvinvointialueitten talouteen.

Me ollaan tänään keskusteltu toimeentulotuen leikkauksesta ja myös sen vaikutuksista asumisneuvontaan. Me tiedetään monia leikkauksia esimerkiksi ikäihmisten asumispalveluihin, joissa hyvinvointialueet olivat sitoutuneet tiettyyn mitoitukseen, ja te veitte rahat alueelta. Tässä on nyt jo monta esimerkkiä hallituksen toimista, joilla heikennetään niin kuntien kuin hyvinvointialueiden tilannetta, kasvatetaan velvoitteita ja samaan aikaan rahoitus ei seuraa perässä. Mielestäni tämä on sellainen asia, johon hallituksen pitäisi hankammin tarttua ja seurata tätä tilannetta, koska tämä nyt menee koko ajan huonompaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Haluan itsekkin vielä toivottaa hyvää itsenäisyyspäivää ja samaan hengenvetoon ilmaista kyllä myös huoleni siitä, että me käsittelemme täällä parhaillaan, itsenäisyyspäivän yöllä, tähän aikaan merkittäviä leikkauksia pienituloisten ihmisten toimeentuloon. Hallituksen 1,5 miljardin euron leikkaukset ovat vielä tässä edessä, ja me täällä yön pikkutunneilla käsittelemme näitä ja tuomme näitä epäkohtia ja asioita esille. Tässä jollain tavalla itselleni väistämättä tulee mieleen tämä valiokunnankin työ, jossa faktoja kuitenkin piiloteltiin. Itse haluaisin, että nämä olisivat sellaisia keskusteluja, että näistä päästäisiin keskustelemaan päiväsaikaan ja osallistuminen olisi laajempaa, koska nämä ihmiset, joilta leikataan historiallisen paljon, ansaitsisivat saada kunnollisen ja hyvän lainkäsitteilyn. Lisäksi täällä on monia muita heikennyksiä: lastensuojelun jälkihuoltoon, kuntoutukseen, moniin muihin, ja siinä mielessä olen vähän surullinen, että me itsenäisyyspäivänä käsittelemme näitä hallituksen leikkauksia ja etenkin tällöin yöaikaan. Toivon, että puhemies myös huomioi tämän.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varainsiirtoverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 64/2023 vp

Lakialoite LA 10/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 10/2023 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Sarkkinen.

Keskustelu

0.34 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä varainsiirtoverolakea ehdotetaan muutettavaksi siten, että varainsiirtoveroprosentti kiinteistöjen luovutuksesta sekä kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeiden ja muiden arvopaperien luovutuksista laskee. Lisäksi ensiasunnon ostajan varainsiirtoverovapaus poistetaan. Lopputuloksena val-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

tion verokertymä pienenee näiden toimien kokonaisvaikutuksena reilut 70 miljoonaa euroa. Se on huolestuttavaa, sillä veroasteessa on jo lähtökohtaisesti jatkuva laskeva trendi ja julkinen talous on alijäämäinen.

Uudistus vaikeuttaa ensiasunnon ostamista, mikä on väärä suunta, sillä hallitus vaikeuttaa muillakin toimillaan nuorten tilannetta. Esimerkiksi kohtuuhintaisen asuntotuotannon alasajo, asumistuen leikkaukset ja opintorahan leikkaus iskevät myös nuoriin. Kun opiskelijoiden henkilökohtainen opintolainataakka tulee hallituksen päätöksen seurauksena lisäksi paisumaan, tulevat nuorten edellytykset asuntolainan nostolle heikentymään edelleen. Tämä on kokonaisuudessaan väärä suunta, sillä nuorten edellytykset ostaa asuntoja ovat jo nyt vanhempia ikäluokkia heikommat muun muassa työelämän epävarmuuksien vuoksi. Me emme vasemmistossa näe perusteltuna, että nuorten mahdollisuutta ensiasunnon ostoon heikennetään edelleen.

Arvoisa puhemies! Hallitus perustelee veromuutoksia rakennusalan tukemisella, mutta rakennusala olisi ollut mahdollista tukea myös muilla, tehokkaammilla tavoilla. Koska kyse on suhdanneluonteisesta ongelmasta, on nurinkurista myös pienentää valtion verotuloja pysyvästi. Sen sijaan rakennusala oltaisiin voitu tukea laskemalla liikkeelle enemmän ARA-tuotantoa ja myöntämällä esimerkiksi määräaikaista rakennusalan suhdannetukia.

Arvoisa puhemies! Me emme näe perusteltuna vähentää valtion verotuloja pysyvästi ja samalla heikentää nuorten mahdollisuuksia ensiasunnon ostoon. Tästä syystä, arvoisa puhemies, edellä olevan perusteella esitän, että lakiehdotus hylätään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kyllönen.

0.36 Merja Kyllönen vas: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan edustajakollega Sarkkisen tekemää ehdotusta. Ja itsenäisyyspäivän kunniaksi ja nostattaakseni myöskin edustajakollega Kiurun tunnelmaa: ”Oi Suomi, katso, sinun päiväs koittaa. Yön uhka karkoitettu on jo pois, ja aamun kiuru kirkkaudessa soittaa [Naurua] kuin itse taivahan kansi sois. Yön valat aamun valkeus jo voittaa, sun päiväs koittaa, oi synnyinmaa.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

0.37 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Oli sen verran hyvä puheenvuoro tässä, että menin vähän sanattomaksi.

Mutta itse tähän asiaan: jollain tavalla en ihan ymmärrä tätä hallituksen esitystä, nimenomaan kun katsoo nuoria ensiasunnon ostajia. Itse tietenkin myös suhteellisen nuoresta iästäni riippuen tunnen hyvin paljon nuoria, jotka haaveilevat siitä ensiasunnosta ja kodista ja säästävät sitä kohden ja ovat pitäneet äärettömän tärkeänä tätä verokannustetta, jolla myös autetaan nuoria saamaan jalansijaa siihen ensimmäiseen kotiin ja asuntoon. Pidän siinä mielessä huonona tätä hallituksen politiikkaa, kun nämä leikkauksetkin, mitä tänään käsittelemme, ja niiden yhteisvaikutuksethan — joista varmasti käydään vielä yksityiskohdaisemmin käsittelyä — kohdistuvat kaikista suurimmin nuoriin ihmisiin, isoiten nuoriin ihmisiin. Oikeastaan näissä useissa esityksissä on sama kaava, ja niille yhteinen nimittäjä on se, että nuorilta leikataan ja nuorten asemaa heikennetään. Ja tässä kun on kyse siitä, että se, että nuori saisi sen omistusasunnon ja pääsisi kiinni siihen ensimmäiseen kotiin ja saisi sen verohyödyn verrattuna vaikka sijoittajiin ja muihin, on ollut käytännössä todella hyvä

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

ja motivoiva kannuste nuorille myös säästää ja löytää sitä asuntoa ja sitä kautta saada se oma koti. En pidä hyvänä, että hallitus on nyt päättänyt poistaa tämän ja myös nuorilta evätä tämän mahdollisuuden käyttää tätä verohyötyä ensimmäisen kodin saamiseksi.

Minä uskon, että todella monet nuoret ovat pitäneet tätä äärettömän tärkeänä. Jollain tavalla pidän surullisena, että nyt hallitus on päättänyt tähän, varsinkin kun samaan aikaan kaikista hyvätuloisimmille annetaan tuhansien eurojen verohelpotuksia mutta nuoria ensimmäisen kodin ostajia rokotetaan tällä tavalla. Mielestäni tässäkin on kyse arvovalinnasta ja mielestäni on väärin, että hallitus tällä tavalla kohdistaa näitä heikennyksiä nuoriin ensiasunnon ostajiin ja niihin nuoriin, jotka toivovat sitä ensiasuntoa, omaa kotia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen.

0.40 Tuomas Kettunen kesk: Rouva puhemies! Keskusta ei hyväksy pääministeri Orpon hallituksen esitystä ensiasunnon ostajien varainsiirtoveron poistamiseksi. Kyllä se on niin, että nuorilla on jatkossakin oltava oikeus haaveilla ja tavoitella omistusasunnon ostamista. Tällä tavoin edistetään myös kotitalouksien pitkäjänteistä vaurastumista. Kyllä ihmetellä saattaa, että nyt näitä veroja alennetaan nykyisen hallituksen toimesta velaksi. Velaksi veronalennuksia. On syytä kysyä, miten hallituksella on tällaisessa tilanteessa varaa taas uuteen pysyvään, puhutaan, 70 miljoonan euron veronalennukseen.

Puhemies! Oppositio puolueet ovat tehneet vaihtoehtobudjetteja ja niitä käsitellään varmasti ensi viikolla lisää, mutta haluan muistuttaa siitä, että kyllä vaihtoehtojakin löytyisi. Minkä takia hallitus panostaa esimerkiksi Turun tunnin junaan, kun nämäkin rahat voitaisiin laittaa tänä päivänä esimerkiksi rakennusalan suhdannetilanteeseen vastaamiseksi, että pistettäisiin homekouluja kuntoon ja korjattaisiin ja laitettaisiin vielä teiden korjausvelan purkamiseenkin lisärahoitusta tällä Turun tunnin juna -hankkeen rahoituksella?

Mutta ennen kaikkea nuorten puolella pitää olla ja muistuttaa vielä näin aamuyön pikkutunteinkin, että kyllä, keskusta on nuorten puolella, että nuoret pystyvät jatkossakin ostamaan ensiasunnon verohelpotuksien mukaisesti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

0.42 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattinen puolue vastustaa ensiasunnon varainsiirtoverovapauden poistamista. Suomen asuntovarallisuus keskittyy vahvasti yli 40-vuotiaalle väestölle. Asunnon hankinnassa varallisuus lisää kulutusmahdollisuuksia ja siten asettaa vanhemman ja varakkaamman väestön parempaan asemaan.

Varainsiirtoverovapaus tasaa hieman tätä asetelmaa ensiasunnon ostajan hyväksi. Tämän lisäksi ensiasunnon hankinnalle keskeinen tekijä on riittävän alkupääoman hankinta, johon kuuluu asuntolainan käsiraha, varainsiirtovero ja muuttokustannukset. Varainsiirtoveron vapautuksen poistaminen ensiasunnosta nostaa kerralla ensiasunnon hankintaan vaadittavaa säästettyä alkupääomaa tuhansilla euroilla, mikä voi hidastaa ensiasunnon hankintaa vuosilla ja siten siirtää omistusasujaksi siirtymistä myöhemmäksi.

Nuorten omistusasumisen yleisyys on paikoin Suomessa pudonnut puoleen 2010-luvun aikana, ja esitetty verovapauden poisto heikentää tätä kehitystä. Omistusasuminen kerryttää tyypillisesti työikäiselle asukkaalle varallisuutta, ja omistusasumiseen siirtymän myöhentäminen vastaavasti hidastaa tämän varallisuuskertymän alkamista nuorilla. Esitetyt

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

muutokset kokonaisuutena kasaavat varallisuutta jo ennestään sitä eniten omaaville ikäluokille.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

0.44 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Hallitus tukee nuorisoa aika vähän aika monellakin tasolla. Jos vaikka mietitään useita hallituksen leikkauksia ja sitä, mihin ne koskevat eniten, niin opiskelijoihin ja nuoriin. Varainsiirtoveron alentamisella voi olla hyviä vaikutuksia sekä työvoiman liikkuvuuteen että rakennusalan tilanteeseen. Mutta en kuitenkaan voi kuin ihmetellä sitä, miksi hallitus esittää ensiasunnon ostajia koskevan varainsiirtoveron poistoa ja maksattaa tämän kokonaisvarainsiirtoveron alentamisen juuri nuorten osalla. Tämä on järkyttävä isku nuorille, jotka ovat yrittäneet päästä ensimmäiseen omaan asuntoonsa kiinni jo pitkän aikaa. Asunnon ostamisesta tulee entistä mahdottomampaa, kun lainaa pitää ottaa enemmän veron kattamiseksi. Muutamakin tuhat euroa voi olla ensiasunnon kohdalla ensisijaisen suuri kysymys.

Olisinkin kysynyt hallitukselta siitä, kun meillä on tilanne, että kun vaikka miettii Helsingin asuntojen hintoja, niin siellä yhdellä tai kahdellakin prosentilla saattaa olla todella suuri merkitys nuorelle siinä, onko varaa, onko pankilla mahdollisuutta antaa sitä lainaa, niin te viette tällä hetkellä ja tällä esityksellä todella monen nuoren mahdollisuuden ensiasuntoon.

Minulla on esimerkiksi hyvä esimerkki minun omista hyvistä ystäväistäni, jotka ovat odottaneet ja heille on luvattu tämä järjestelmä. Nyt kun tämä hallitus on tekemässä vielä niin nopeasti tämän leikkauksen, niin näillä nuorilla aikuisilla ei ole mahdollisuutta sopeuttaa tätä omaa säästämiskokonaisuuttaan tähän uuteen aikatauluun. Ei heillä ole yhtäkkiä mahdollisuutta säästää parin kuukauden sisällä kymmeniätuhansia euroja.

Sitten toinen kokonaisuus on se, että heillä, jotka ovat olleet aikaisemmassa vaiheessa säästämiskokonaisuudessa, on ollut äärettömän kova kiire löytää tämä asunto tämän muutamien kuukauden aikana. Kyllä minä ajattelen, että kokonaisuudessaan todella valitettavaa politiikkaa. Ja haluaisinkin kuulla, miksi, perussuomalaiset, kun niin kovasti jo ennen vaaleja olette puhuneet siitä, että olette pienen ihmisen puolella, opiskelijat ja nuoret eivät ole sitä porukkaa, ketä puolustatte.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

0.46 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Kun sosiaalidemokraatit kysyivät tuoreeltaan tämän päätöksen jälkeen kyselytunnilla siitä, miksi päätös tehtiin, niin siinä yhteydessä kävimme hyvin selkeäsanaisen keskustelun siitä, että SDP ei hyväksy tämän asuntopoliittisen tilanteen ja käytännössä asuntomarkkinoiden elvyttämiseksi niitä toimia, jotka hallitus tässä tekee. Erityisesti meitä närästää tämä ensiasunnon ostajan edun poisto. Mutta en halua tässä keskustelussa enää keskustella siitä ja pitkittää tätä keskustelua. Tulin tänne puhumaan sosiaali- ja terveyspolitiikasta.

Nyt on pakko sanoa, kun täällä istuu myöskin kollega Satakunnasta, Huru, ja Puistokin paikalla: kyllä teiltä vaadittaisiin jonkunlaista vastausta siitä, miten te voitte olla tässä mukana. Tässä puhutaan vain ensiasunnon ostajista, mutta tosiasiasahan tässä esityksessä tehdään paljon muutakin, ja siitä ei puhuta koskaan mitään, kun tästä esityksestä puhutaan. On pakko kyllä kysyä: pidätkö te tätä ok:na?

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Eli varainsiirtoverolakia muutettaisiin siten, että varainsiirtoveroprosentti kiinteistöjen luovutuksesta alennettaisiin 4 prosentista 3:een sekä asunto-osakeyhtiöiden ja muiden kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeiden sekä muiden arvopaperien luovutuksesta 2:sta ja 1,6 prosentista 1,5:een. Tässä ne todelliset karvat paljastuvat. Tässä on kysymys siitä, että tässä voitaisiin myydä listaamattomia yrityksiä halvemmalla. Tämähän on kokoomuksen märkä päiväuni. En olisi ikinä uskonut, että tällaisessa taloudellisessa tilanteessa myös tähän on varaa. Käytännössä kokoomuksen puoluekokouksen päätöksiä laitetaan näin vaikeina taloudellisina aikoina listalta vaan kuntoon, ja perussuomalaiset katsovat vierestä, että oho, tämmöinenkin tässä budjetissa tuli katettua.

Siis minusta on käsittämätöntä, mihin se perustuu, että listaamattomia yrityksiä voisi varainsiirtoveron näkökulmasta myydä jatkossa halvemmalla, kun tässä vähennetään niihin kohdistuvia kuluja. Mitä sillä on tekemistä vaikka koirakennelin myynnin kanssa — no, tuli nyt mieleen monenlaisia kummallisia esimerkkejä — [Naurua] tai vaikka parturi-kampaamon myynti, miten se liittyy asuntopoliittiseen tilanteeseen? Tätä minä haluaisin herra Hurulta tiedustella, ja kun Puisto istuu vieressä, niin hänellä olisi varmaan tähän vastaus. Miten te voitte olla tämmöisessä mukana? Tämä märkä päiväuni täällä toteutuu, ja muina miehinä katsotaan, kun kennelit ja parturi-kampaamot vaihtavat nyt edullisemmin omistajaa, ja se kaikki liittyy asuntopoliittikkaan.

Sen verran olen tylynä nyt tässä, että kun täällä leikataan ihmisten perusetuuksista, viimesijaisesta toimeentulosta, niin täällä herrat istuvat muina miehinä toteamassa, että kyllä tämä sopii perussuomalaisille, leikataan lisää, mutta samaan aikaan tulee koirakennelleilläkin edullisemmaksi sitä myydä ja ostaa. [Petri Hurun välihuuto]

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 60/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 11/2023 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Andersson, Li.

Keskustelu

0.49 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Nyt palaamme valitettavasti käsittelemään taas yhtä esitystä, joka on raju leikkaus sosiaaliturvaan. Tällä lakiesityksellä nuorten kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevien kuntoutusrahan tasoa leikataan takuueläkkeen tasosta vähimmäissairauspäivärahan tasolle. Rahaa saavan ihmisen näkökulmasta tämä tarkoittaa kuukausitasolla noin 120 euron leikkausta, joka kohdistuu erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin ja myös nuoriin aikuisiin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu esille, että nuorten kuntoutusrahan saajista yli 90 prosentilla on taustalla mielenterveyden tai käyttäytymisen häiriöitä. Leik-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

kaus kohdistuu muun muassa vammaisiin nuoriin ja aikuisiin, neurokirjolla oleviin sekä nuoriin mielenterveyskuntoutujiin, jotka yrittävät kuntoutuksen kautta päästä koulutukseen kiinni ja näin myös takaisin työelämään tai muuten elämän syrjään kiinni. Asiantuntijaselvityksessä tuodaan esille, miten kuntoutusrahan saajat tulevat muita useammin matlasta sosioekonomisesta taustasta, heidän vanhempansa ovat usein pienituloisia tai muita useammin työelämän ulkopuolella, nuorten kuntoutusrahan saajat käyttävät enemmän terveyspalveluita ja he saavat useammin toimeentulotukea kuin ikätoverinsa.

Näiden tietojen valossa on aivan päivänselvää, että puhumme nyt monella tapaa kaikista haavoittuvimmassa asemassa oleviin kohdistuvasta leikkauksesta. Jopa hallituksen omassa esityksessä tuodaan suoraan esille, että tällä leikkausesityksellä saattaa hyvinkin olla kielteisiä vaikutuksia työllisyyteen ja sitä kautta julkiseen talouteen. Pitämällä kuntoutusraha samalla tasolla takuueläkkeen kanssa on haluttu huolehtia siitä, että mahdollisimman moni valitsisi kuntoutuksen eikä ajautuisi jo nuorena työkyvyttömyyseläkkeelle. Kelan tilastojen mukaan nuorten työkyvyttömyyseläkepäätökset ovatkin vähentyneet viimeisten vuosien aikana. Leikkauksen myötä kannusteet kuntoutua vähenevät, ahdistus toimeentulosta kasvaa ja työllistyminen voi vaikeutua. Pahimmassa tapauksessa nuorten työkyvyttömyyseläkepäätökset kääntyvät taas nousuun.

Luulisi, että tämänkaltaisilla tiedoilla olisi jotain vaikutusta, mutta mitä vielä. Etuuskien tasoleikkauksen lisäksi muutetaan indeksiä, johon etuuden taso on jatkossa sidottu. Kuntoutusraha esitetään sidottavaksi kansaneläkeindeksiin, jota hallitus esittää puolestaan jäädytettäväksi koko kaudeksi. Tämä tulee tarkoittamaan sitä, että kuntoutusrahan ja takuueläkkeen tasoero vain kasvaa tämän kauden aikana.

Arvoisa puhemies! On mahdotonta ymmärtää, miksi hallitus haluaa leikata nimenomaan näiltä nuorilta ja nuorilta aikuisilta, jotka ovat kohdanneet muita enemmän vaikeuksia elämässään ja nyt yrittävät kuntouttaa itsensä. Tämä on äärimmäisen lannistava viesti heille.

Tämän esityksen kohdalla hallitus ei ole myöskään arvioinut tämän leikkauksen suhdetta muihin isoihin sosiaaliturvaleikkauksiin millään tavalla. Yhdessäkään kokonaisvaikutusten arvioinnissa ei ole siis huomioitu kuntoutusrahaan tehtäviä vähennyksiä. Tämä siitä huolimatta, että suurin osa Kelan kuntoutusrahan saajista saa muita etuuksia. THL:n mukaan joka kolmas saa yleistä asumistukea, yli viidennes saa perustoimeentulotukea, reilu neljännes jotain vammaisetuutta ja joka kahdeksas opintotukea. Hallitus on kohdentamassa leikkauksia myös lähes kaikkiin näihin muihin etuuksiin, mutta silti yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu lainkaan näiden nyt käsittelyssä olevien etuusleikkausten osalta.

Kaiken tämän lisäksi hallitus on hallitusohjelman mukaan vielä palauttamassa vaatimuksen tietystä vammasta tai diagnoosista kuntoutukseen pääsyn ehdoksi. Tätä on mahdotonta ymmärtää. Se tulee hidastamaan ja vaikeuttamaan kuntoutukseen pääsyä sekä lisäämään byrokratiaa terveydenhuollossa.

Kaiken edellä sanotun valossa on mahdotonta ymmärtää, miksi työllisyyden edistämisen nimiin vanna hallitus näin haluaa vaikeuttaa ja hidastaa nuorten, jo valmiiksi vaikeassa asemassa olevien ihmisten kuntoutumista.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella ehdotan, että tämä lakiehdotus hylätään ja että hyväksytään vastalauseen mukainen lausuma.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Meriluoto.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

0.55 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Tälläkin hallituksen esityksellä on eriarvoistavia ja yhdenvertaisuutta heikentäviä vaikutuksia. Kuntoutusrahan heikennys kohdistuu kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajiin ja nuoriin, jotka ovat taloudellisesti erityisen haavoittuvassa asemassa. Näiden ryhmien toimeentuloa ollaan heikentämässä myös muilla etuusleikkauksilla, joiden kerrannaisvaikutukset ovat merkittävät. Ei siis ihme, että niin lukuisat asiantuntijat ovat tätä esitystä vastustaneet.

Vammaisfoorumi toteaa lausunnossaan, että nuoren kuntoutusrahan saajissa on paljon eri tavoin vammaisia opiskelijoita. He opiskelevat joko toisella asteella tai korkea-asteella. Tämän leikkauksen seurauksena vammaisten nuorten hakeutuminen työkyvyttömyyseläkkeelle voi lisääntyä, koska nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä tulee olemaan takuueläkettä matalampi. Kuntoutussäätiön lausunnossa kerrotaan, että nuoren kuntoutusrahaa saavat käyttävät enemmän terveyspalveluita kuin ikätoverinsa ja turvautuvat myös toimeentulotukeen muita nuoria aikuisia useammin.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen nuorena tarkoittaa usein elinikäistä pienituloisuutta. Opiskelijoilla, jotka saavat koulutuksena toteutettavaa ammatillista kuntoutusta, on usein erilaisia terveyteen liittyviä ylimääräisiä menoja, esimerkiksi lääkekuluja tai terapian omavastuuosuuksia. Lisäksi työnteon ja opiskelun yhdistäminen voi olla muita ikätovereita vaikeampaa sairauden tai vamman vuoksi.

THL toteaa lausunnossaan, että toimeentulon turvaaminen pitkäkestoisen ammatillisen kuntoutuksen aikana on tärkeää, jotta myös lähtökohtaisesti heikossa taloudellisessa tilanteessa olevat osatyökykyiset nuoret ja aikuiset hakeutuvat ja osallistuvat tarpeensa mukaiseen kuntoutukseen. Nuoren kuntoutusrahan saajista yli 90 prosentilla tosiaan on taustalla mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriö, ja heidän ammatillisen kouluttautumisen tukeminen kuntoutuksen avulla on keskeistä työelämään osallistumisen ja työllisyyden edistämiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen arvovalinta siis on, että nuorten syrjäytymistä voidaan lisätä. Minun on mahdotonta ymmärtää, mikä tavoite voi teidän hallituspuolueitten kansanedustajien mielestä olla tämän valinnan arvoinen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Talvitie poissa, edustaja Kemppi poissa. — Edustaja Hopsu.

0.58 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan kumottavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain säännökset ammatillisessa kuntoutuksessa olevan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärästä sekä ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan laskukaavasta. Käytännössä esitys tarkoittaisi yli sadan euron leikkausta kuukaudessa nuorten kuntoutusrahasta ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta.

Esitys heikentänee nuorten sitoutumista kuntoutukseen sekä lisää työkyvyttömyyseläkkeelle jäämistä ja näin ollen heijastuu myös työllisyyteen. Hallituksen esityksessäkin todetaan: ”Nuorten kuntoutusraha on aikanaan korotettu takuueläkkeen tasolle, jotta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen sijaan edistettäisiin työelämään siirtymistä kuntoutumisen kautta.” — Siis edistettäisiin työelämään siirtymistä kuntoutumisen kautta. — ”Nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärän jäädessä takuueläkkeen tason alle työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten lukumäärä voi kasvaa, mikä heikentää myös työllisyyskehitystä.”

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Esitys on jälleen yksi niistä hallituksen esityksistä, jotka kohdentuvat heikossa asemassa oleviin nuoriin, kuten vammaisiin ja erilaisista mielenterveysongelmista kärsiviin. Se heikentää erityisesti osatyökykyisten nuorten mahdollisuuksia kouluttautua, työllistyä ja toimia yhteiskunnan aktiivisina jäseninä.

On epäselvää, millaisia säästöjä valtio saa rapauttamalla heikossa asemassa olevien nuorten mahdollisuuksia kuntoutukseen, kouluttautumiseen ja työllistymiseen. Esitys on ristiriidassa myös koulutustason noston kanssa. Tavoitteen pitäisi nuorten kohdalla ehdottomasti olla kuntoutus ja sitten pääsy jatkamaan koulutusta tai pääsy työelämään. Tuki-
muodot pitäisi rakentaa tähän kannustaviksi.

Lisäksi kun tehdään nuoria koskevia esityksiä, nuorten kuuleminen olisi äärimmäisen tärkeää. Tämän esityksen valmistelussa sitä ei ole huomioitu tarpeeksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hamari.

1.00 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Aivan ensimmäiseksi haluan vielä toivottaa hyvää itsenäisyyspäivää. On valtava kunnia tästä salista päästä näin sanomaan.

Sitten tähän itse asiaan: En ole itse sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen, joten en ole päässyt näitä valiokunnan asiantuntijakuulemisia kuulemaan, mutta sain ystävällisesti edustaja Merisen hyvät tiivistykset asiantuntijakuulemisista. Täällä on tällainen luku kuin 13/1, ja nyt kun olen tähän tutustunut, huomaan, että tämä tarkoittaa sitä, että 13 näistä lausunnoista itse asiassa ei pidä tätä esitystä hyvänä ja yhdessä niistä sitten ei ole huomauttamista lakiesityksen sisällöstä. Tämä on EK:n lausunto tämä yksi, jolla ei ole huomauttamista lakiesityksestä. Mutta tosiaan 13 näistä asiantuntijalausunnoista ei kannata tätä esitystä. Täällä on muun muassa SAK, Akava, STTK, SOSTE, Vammaisfoorumi, THL, FinFami, Kuntoutussäätiö, Sakki, Näkövammaisten liitto ja Invalidiliitto. Kelalla on neutraali, mutta he esittävät kuitenkin huolia tästä esityksestä.

Minusta on jollakin tavalla perusteltua kysyä, miksi näitä kuulemisia tehdään, kun nämä eivät itse asiassa vaikuta mihinkään. [Ilmari Nurminen: Hyvä kysymys! Yleensä vaikuttaa! — Vasemmalta: Aiemmin on aina vaikuttanut!] Täällä on 13/1, joten hieman ihmeisäni kyllä luen näitä materiaaleja.

Täten on helppo todeta, että kannatan edustaja Anderssonin tekemää hylkäysesitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

1.02 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää tosiaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia muutettavan siten, että lain perusteella maksettavan nuorten kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa lasketaan. Tässä puhutaan noin 100 eurosta, ja se on todella iso raha, kun puhutaan näistä ihmisistä ja heidän tulotasostaan.

Tilanteesta tekee naurettavan tosiaan se, että hallituksen omassa esityksessä nostetaan esille, että tällä ei ole työllisyyttä vahvistavia vaikutuksia. Päinvastoin, tämä saattaa heikentää myös työllisyyskehitystä. Esityksen mukaan ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan tuloperustaisen kuntoutusrahan alentaminen sairauspäivärahan tasolle alentaisi vuositasolla valtion osuutta kuntoutusrahamenoista 0,2 miljoonaa euroa. Tämä on todella pieni summa, jos puhutaan säästötoimenpiteestä, ottaen kuitenkin huomion erityisesti sen,

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

että esityksestä myös mahdollisesti aiheutuvat heijastusvaikutukset ja tätä kautta syntyvät kustannukset ovat huomattavasti merkittävämpiä kuin tästä saatu säästö valtion kassaan.

THL näkee lausunnossaan, että esitys ei edistä osatyökykyisten työelämään osallistumista tai työllisyyttä, koska sen myötä kannustimet osallistua ammatilliseen kuntoutukseen heikkenevät. Kuntoutusrahan heikennys kohdistuisi kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajiin ja nuoriin, jotka ovat taloudellisesti erityisen haavoittuvassa asemassa. Näiden ryhmien toimeentuloa ollaan heikentämässä myös muilla etuusleikkauksilla, joiden kerrannaisvaikutukset ovat merkittävät. Täällä on juuri keskusteltu siitä, että niiden kokonaisvaikutusten arviointia ei ole tehty riittävän laadukkaasti.

Esitys kohdistuisi heikossa asemassa oleviin nuoriin, kuten tässä salissa on nostettu esiin. Erityisesti haluaisin nostaa vammaiset ihmiset. Meillä ei ole mistään näistä hallituksen leikkausesityksistä tehty esimerkiksi perus- ja ihmisoikeuksien laajoja vaikutusarviointoja, kuten sitä, miten nämä kaikki esitykset yhteensä vaikuttavat vammaisiin ihmisiin, ja tämä on minun mielestäni ihan järkyttävä tilanne. Vammaiset ihmiset on tässä yhteiskunnassa normaalisti koettu sellaisena ihmisryhmänä, mitä yli puoluerajojen halutaan erilaisessa lainsäädännössä ottaa erityishuomioon, ja tällaista perus- ja ihmisoikeuksien vaikutusarviota ei ole tehty heidän osaltaan.

Erittäin huolissani olen myös hallitusohjelman kirjauksesta asettaa sairaus- tai vammaisdiagnoosi ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn edellytykseksi 16–29-vuotiaille. Päinvastoin pitäisi palvelun painopistettä suunnata varhaisempaan vaiheeseen, ja tukea tulisi saada mahdollisimman nopeasti silloin, kun siihen ilmenee tarvetta. Hallitusohjelman kirjaus vie kehitystä päinvastaiseen suuntaan. Diagnoosin edellyttäminen viivästyttää tuen saamista ja pudottaa nuoria palvelun piiristä.

Lopuksi haluaisin päättää, kuten FinFami lausunnossaan valiokunnalle hyvin nostaa esille: ”Yhdenvertaisuuden edistäminen ei ole sitä, että kaikille annetaan saman verran. Yhdenvertaisuuden edistämistä on se, että varmistetaan erilaisista lähtökohdista ja tilanteista tuleville yhdenvertaiset mahdollisuudet [Puhemies koputtaa] yhteiskunnan täysivaltaiseen jäsenyyteen.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

1.05 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Käytännössä tämä hallituksen esitys tarkoittaisi yli 100 euron leikkausta kuukaudessa nuorten kuntoutusrahasta ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta. Esitetyt mittakaavaltaan kohtuuttomat leikkaukset kohdistuisivat erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin kohderyhmiin, kuten vammaisiin, mielenterveysongelmista kärsiviin ja nepsy-nuoriin. Nuorilla kuntoutusrahan saajilla ei tyypillisesti ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa, ja he ovat usein muita heikommassa asemassa opiskeluvalmiuksien ja mahdollisuuksiensa suhteen.

Arvoisa puhemies! On arvioitu, että heikennykset siinä, kuinka paljon kuntoutusetuutta voi saada, voivat laskea motivaatiota ja sitoutumista kuntoutukseen, joka puolestaan käy hallituksen työllisyystavoitteita vastaan. Nuorten kuntoutusrahaheikennys takuueläkkeen alle voi myös lisätä työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten määrää. Myös tämä vaikutus on vastoin hallituksen tavoitetta ihmisten töihin saamisessa. Esityksen on myös katsottu lisäävän toimeentulotuen ja asumistuen tarvetta. Eli hallitus saattaa taas siirtää päätöksillään ihmisiä byrokraattisen toimeentulotuen piiriin, jolta työllistyminen on muita tukimuotoja hankalampaa. Tämäkään ei tue hallituksen toivetta työllisyysasteen noususta.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ole saanut asianmukaista selvitystä siitä, kuinka suuret leikkaukset kuntoutusetuuksien saajiin yhteensä kohdistuvat, kun huomioidaan nyt käsiteltävä esitys, etuuksien indeksijäädytykset sekä yleiseen asumistukeen ja muihin sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuvat leikkaukset. Kun kyse on erityisen vaikeassa asemassa olevasta kohderyhmästä, on kokonaisvaikutuksien arvioinnin laiminlyönti erityisen vastuutonta. Nostan siis jälleen esille, että myöskään tätä kuntoutusrahan tasoa koskevaa muutosta ei ole otettu huomioon hallituksen sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arvioinnissa. Eli aika monia muutoksia sieltä on jäänyt puuttumaan.

Arvoisa puhemies! Koska esitys on omiaan lisäämään nuorten ja muiden kuntoutusta tarvitsevien syrjäytymistä sekä heikentämään työllisyyttä, on kyseenalaista, pystytäänkö esityksellä lainkaan vahvistamaan julkista taloutta vai onko sen vaikutus jopa päinvastainen. Näin ollen esityksen hyväksymiselle ei ole olemassa mielestäni asiallisia perusteita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

1.08 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on käyty hyvää keskustelua, ja ehkä nyt haluaisinkin kysyä kolmelta perussuomalaisten ryhmän edustajalta tähän hyvin keskeisesti vaikuttavia kysymyksiä, joihin me emme ole valiokunnassa myöskään saaneet vastauksia. Toivoisin nyt teiltä selkeitä vastauksia meille ja myös näille ihmisille, joilta te olette nyt leikkaamassa tätä tukea, koska nämä ovat ihan keskeisiä asioita tämän lain kanalta.

Ensimmäiseksi haluan kysyä sitä, että me kuulimme valiokunnassa 14:ää asiantuntijaa — 14:ää asiantuntijaa — ja kissojen ja koirien kanssa löydettiin yksi asiantuntija, joka kannatti tätä esitystä ihan maltillisesti, että voidaan tehdä. Kuten täällä on sanottu, EK. 13 asiantuntijan, joita me kerkesimme tässä ajassa kuulemaan, lausuntopalaute oli äärettömän kriittistä, täystyrmäys, ei mitään järkeä. Tällaista mietintöä me lähdeettiin kirjoittamaan, ja meidän oli pakko ensin keskustella, miten tästä pystyy edes kirjoittamaan mietinnön, joka tukee tätä hallituksen esitystä, kun ei kukaan kannata tätä. [Naurua] Nyt me olemme täällä salissa, ja te olette vieneet tämän tähän pisteeseen, maaliin. Nyt toivoisin perusteita, minkä takia te ajatte tätä esitystä.

Ja nyt perusteluja: Tässä leikataan heikoimmassa asemassa olevilta, usein nuorilta — täällä on sanottu, että tyypillisesti vammaisilta ihmisiltä, mielenterveyskuntoutujilta, nepsy-nuorilta — heidän kuntoutusrahastaan yli 100 euroa. Tällä hetkellä meidän järjestelmä on ollut sen tyyppinen, että takuueläkkeen taso on ollut sama kuin tämä kuntoutusraha. Nuoren on ollut myös kannattavaa taloudellisesti lähteä kuntoutukseen, kuntoutua kohti työelämää. Nyt kun te heikennätte tätä tasoa, niin että eläke on korkeampi kuin tämä kuntoutusetuus, niin huoli asiantuntijoilla on se, kasvavatko meillä nämä nuorten eläkepäätökset ja hakeutuminen sinne, kun päinvastoin se yhteinen huoli täällä on, että meidän pitää tukea näitä nuoria ja panostaa tähän kuntoutukseen kohti sitä työelämää. Eli haluan kyllä nyt kysyä, millä perusteella te laskette tätä nykyistä eläkkeen tasoista etuutta yli 100 euroa ja minkä takia te teette näin.

Lisäksi haluan kiinnittää huomiota siihen, että te jäädytätte myös historiallisesti kaikki nämä Kela-sidonnaiset etuudet. Myös tämä etuus jäädytetään, eli tällä haetaan lisäksi 10,2 prosentin säästöjä tällä hallituskaudella. Kysyisinkin, millä tavalla tämä auttaa tätä nuorten mielenterveyseläkkeelle siirtymistä, tätä koko kuntoutustilannetta. [Puhemies koputtaa] Tähän haluaisin saada vastauksen.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Lisäksi, arvoisa puhemies, kannatan lausumaa, koska se jäi kannattamatta aiemmin tässä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Muistutan edustajia, että kolme minuuttia on paikalta ja sen jälkeen on oikeus siirtyä tänne puhujapöytäntöön. — Edustaja Furuholm.

1.12 Timo Furuholm vas: Arvoisa rouva puhemies! Yritän selviytyä kolmessa minuutissa. Kun hallitus päätti laiminlyödä tulopuolen vahvistamisen keinona vahvistaa valtiontaloutta tulevana vuosina, seurasi siitä se, että säästöjä haetaan vimmattusti leikkaamalla sieltä sun täältä. Selväksi on käynyt, ettei näiden leikkausten etsimisessä käytettyä kompassia ole ainakaan oikeudenmukaisuudella kyllästetty.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan tosiaan kumottavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain säännökset ammatillisessa kuntoutuksessa olevan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärästä sekä ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan laskukaavasta. Tämä pitkä ja monimutkainen lause tarkoittaa, kuten tässä hyvin tuli ilmi, yli 100 euron leikkausta kuukaudessa nuorten kuntoutusrahasta ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta. Tällä taas on se vaikutus, että näiden nuorten motivaatio ja sitoutuminen tärkeään kuntoutukseen laskee. Tämä taas heikentää heidän mahdollisuuksiaan palata työelämään. Hallituksen työn linja hieman hoippuu taas.

Arvoisa rouva puhemies! En voi ymmärtää tätä hallituksen vimmaa käydä yhteiskuntamme haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten kimppuun. Tänään kävimme täällä keskustelua toimeentulon leikkauksista, aikaisemmin taas taistelimme tässä salissa vammaispalvelulain siirtämisestä, eli erittäin epäoikeudenmukaisesta leikkauksesta, joka osuu niiden ihmisten arkeen, jotka apua siinä tarvitsevat. Edestä löytyvät vielä asumistuen, työttömyysturvan ja indeksien leikkaukset. Näiden yhteisvaikutuksia joudumme vain arvailemaan. Nämä kuntoutusrahan esitetyt mittakaavaltaan isot leikkaukset kohdistuvat erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin kohderyhmiin, kuten vammaisiin, mielenterveysongelmista kärsiviin ja nepsy-nuoriin. Ja kun kyse on taas nuorista ihmisistä, niin tämä kertoo tarpeeksi siitä linjasta, jonka tämä hallitus on valinnut.

Arvoisa puhemies! Yhdyn tähän edustaja Nurmisen esille nostamaan tosiasiaan, että me olemme täällä tänään keskellä yötä itsenäisyyspäivänä vain ja ainoastaan, koska hallitus on tekemässä pienituloisten elämään merkittävästi heikentäviä toimia ja oikein urakalla. [Petri Huru: Voidaan jatkaa iltaan asti!] — Me olemme, edustaja Huru, täällä, koska tämä valittu linja ja sen historiallisen suuret sosiaaliturvaleikkaukset eivät opposition arvomaailmaan sovi. — Tekisi mieli kysyä hallituspuolueiden jäseniltä, miten te kehtaatte, mutta selväksi on käynyt, että kyllä te kehtaatte. Hyvää itsenäisyyspäivää myös edustaja Hurulle. [Petri Huru: Kiitos!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

1.15 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on käytännössä tarkoituksena leikata erityisesti nuorten eli 16—24-vuotiaiden sekä vammaisten kuntoutumiseen liittyvää kannustinta. 57 prosenttia esityksen kohderyhmästä on 16—24-vuotiaita, ja merkittävä osa näiden päälle on vammaisia. Tällä esityksellä hallitus lähtee siitä, että julkista ta-

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

loutta tasapainotettaisiin noin 30 miljoonan euron edestä, ja käytännössä tällä esityksellä lähdetään myös siitä, että tällä houkuteltaisiin nuoria työelämään.

Fakta ja tosiasia nyt on se, että valiokunnan kuulemisissa on selvinnyt, että ikävä kyllä, tällä esityksellä ei ole merkittäviä työllisyysvaikutuksia. Valiokunnan kuulemisissa syntyi myöskin outo tilanne siinä, että yhden päivän aikana — muistaakseni yhden päivän aikana — toteutettujen kuulemisten iso anti oli se, että kuultiin järjestään monta toimijaa ja vain yksi näistä kuultavista ja kirjallisten lausuntojen jälkeen kaikista lopullisista kuultavista totesi, että ei ole huomautettavaa tähän ehdotukseen. Siis 13 kuultavaa 14:stä totesi, että tätä ehdotusta ei pitäisi toteuttaa.

Raskain sydämin totean, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on päätenyt kuitenkin siihen, että tämä hallituksen esitys äänin 9—8 toteutetaan ja käytännössä hankitaan tämä julkiseen talouteen tuleva lisäsopeutus näiden kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kontolta.

Tässä salissa on keskusteltu todella paljon siitä, vaikuttavatko nämä hallituksen leikkaukset kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin, ja täällä on väitetty tänäänkin monta kertaa, että hallituksen sosiaaliturvaa koskevat leikkaukset ja etuusleikkaukset eivät koske kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia. Minä olen itse miettinyt tämän päivän aikana, että jos nämä vaikutukset vaikuttavat erityisesti alimpiin tulodesiileihin eli niihin ihmisiin, joiden tulot ovat yhteiskunnan kaikkein vähäisimpiä, ja jos nämä etuuksien leikkaukset ovat tällaisia kuin tämä käsiteltävänä oleva ehdotus, niin eivätkö nämä ihmiset ole yhteiskunnan kaikkein pienituloisimpia ja kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia.

Hankaluutena tässä esityksessä on se, että tämä koskee itse asiassa aika montaa suomalaista. Esityksen mukaan vuonna 22 kuntoutuslain mukaisen kuntoutusrahaetuuden saajia oli yhteensä 51 900 eli melkein 52 000, joista nuoren kuntoutusrahan saajia oli 15 106 ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan saajia 21 337. Nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajia oli siis noin 15 000 ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajia 14 527.

Tällä ehdotuksella ei keskustella vain niistä nuorista, jotka asuvat vielä huoltajiensa luona kotona, vaan tällä esityksellä me joudumme keskustelemaan myöskin vaikutuksista erityisesti ammatillisessa kuntoutuksessa olevien aikuisten asemaan, joilla on jo oma talous. Tässä taloudessa heillä voi olla myös omia huollettavia lapsia, mutta se ei tunnu missään, että nämä lapsivaikutukset olisi selvitetty. Ajatelkaa, jos isä tai äiti on siinä kunnossa, että ollaan ammatillisessa kuntoutuksessa: eikö silloin yhteiskunnan keskeisin tehtävä olisi pitää hänet nostettuna tämän kuntoutuksen kulmaan? Kyllä normaali järki ainakin työllisyyspoliittisesti kannustaisi siihen, että tässä on jo monia kannustinloukkuja selätetty ja noustu sinne kuntoutuksen piiriin.

Vaihtoehto tälle on se, että nämä ihmiset painuvat takuueläkkeelle, ja siihen on suuri vaara. Kun me katsomme taloudellisesti näitä vaikutuksia, niin valiokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä on siis käytännössä se melkein 37 euroa päivässä vuonna 23, eli keskimäärin kuukaudessa tuo olisi 922 euroa. Esitetyn muutoksen myötä kuntoutusrahan vähimmäismäärä olisi hallituksen esittämä indeksijääditys huomioiden — siis tähän tulee kaksi leikkausta — päiväseltään se 32 euroa, pikkusen vajaa 32 euroa, ja keskimäärin 800 euroa kuukaudessa. Motivoiko ihmistä lähteä kuntoutukseen, kun häneltä poistuu kuukausittaisesta ansiosta tämä 122 euroa? Sitä sopii kysyä tilanteessa, jossa meillä on ennennäkemätön määrä nuoria ihmisiä, jotka ovat siirtyneet mielenterveyssyistä eläkkeel-

le. Ja kun me nyt sitten vertaamme tätä takuueläkkeeseen, niin pelkona on se, että tämä kuntoutusrahan vähimmäismäärä ja takuueläkkeen välinen ero entisestään kasvaa ja näin ollen ihmisille ei synny motivaatiota lähteä kuntoutukseen, kun nämä ihmiset jäävät takuueläkkeelle.

Tällainen yhteiskunta, jossa pokkana täällä puoli kahden aikaan yöllä esitetään jotain näin julmaa ja näin järjetöntä, haastaa meidät kaikki kysymään, minkälaista menoa tämän vuoden itsenäisyysjuhlinnassa me tosiasiaassa oikeusvaltiolta odotamme. Itsenäisyyspäivä on aina juhla, jossa iloitaan siitä, että täällä pidetään kaikista huolta, mutta kyllä minun täytyy sanoa, että tämä meno, mitä me täällä nyt käsittelemme, on jotain sellaista, että tällaista ei pitäisi oikeusvaltiossa tehdä. Täällä hyvin edustaja kysyi jo aikaisemmin, että miten voi olla, että kun oli 14 lausuntoa ja 13 niistä sanoi, että ”älkää tähän vaan lähtekö, alkää vaan tätä toteuttako”, ja kun EK:kin osasi sanoa, että meillä ei ole tähän nyt erityistä lisättävää, niin miten on mahdollista, että me käsittelemme täällä yön pimeinä tunteina tätä ehdotusta.

Sitten minä haluan vielä ottaa tähän huomioon tämän voimaantulon. Ei kukaan ole ajatellut, kuinka kohtuuton tämä on. Ajatelkaa, että tämä astuu voimaan 1.1. Ei täällä kysytäkään, onko se liian aikaisin, onhan tässä vielä varautumista pari kolme viikkoa ennen kuin tämä astuu voimaan. Tämä ei koske siis niitä ihmisiä, jotka ovat jo saaneet päätöksen, mutta tämä koskee kaikkia uusia kuntoutuksen aloittajia tammikuun alusta. Tämähän tarkoittaa sitä, että ihmiset jäävät petiin tammikuun alussa, ja tämä on täysin vastoin sitä, mitä hallitus täällä on yrittänyt meille koko illan todistaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

1.24 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Oikein hyvää itsenäisyyspäivää itsenäiselle Suomelle, ja oikein hyvää itsenäisyyspäivää meidän kaikille nuorille, joita tämäkin lakiesitys koskettaa, niin kuin moni hallituksen esitys. Hallituksessa me haluamme antaa nuorille paremman tulevaisuuden. [Petri Huru: Velattoman tulevaisuuden!] Me haluamme antaa jokaiselle mahdollisuuden kehittyä. Emme elä velaksi ja vähennämme velkaa. Annamme jokaiselle tasavertaiset lähtökohdat koulutuksella, niin että jokaisella on mahdollisuus ponnistaa taustasta riippumatta. [Krista Kiuru: Entä se hyvinvointivelka?]

Meidän Suomi on erinomainen paikka meidän lapsille ja nuorille, ja on kyllä todella ikävä kuulla tätä pessimismiä, mitä täällä viljellään keskellä yötä Suomen itsenäisyysyönä, [Petri Huru: Opposition populismia!] kun meidän pitäisi antaa nuorillemme valoa ja toivoa tulevaan. [Ilmari Nurminen: Vastatkaa kysymyksiin!]

Jos ajatellaan mielenterveysongelmia, mitä koronan aikana lapsille ja nuorille on kehittynyt, niin kyllä täytyy ihmetellä, mitä viime kaudella oikein teitte Marinin hallituksen aikana. Mielenterveysongelmat vain pahenivat, lapsikäyhyys lisääntyi 30 000:lla lapsella — käsittämätöntä, että nyt täällä ollaan hurskastelemassa tästä laista kuntoutusetuuksista. [Välihuutoja vasemmalta]

Me haluamme nuorille paremman tulevaisuuden, ja tämä kuntoutusetuus on vain yksi etuus muiden joukossa. Tällä me yksinkertaistamme etuusviidakkoa ja annamme nuorille myös viestin, että kannattaa aina tehdä töitä ja kannattaa aina opiskella, ja siihen meidän pitää kannustaa eikä etsimään, mistä saadaan parhaimmat etuudet.

Täällä nähdään nyt peikkona se, että heti ne nuoret lähtevät hakemaan jotain muuta, menevät työkyvyttömyyseläkkeelle, kun tämä on alhaisempi kuin työkyvyttömyyseläke. Hei vähän jotenkin asennetta toisenlaiseen suuntaan, [Välihuutoja vasemmalta] niin että me

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

halutaan töitä ja me halutaan opiskella, ja meidän pitää antaa nuorille siihen oikeasti myös mahdollisuus.

Tällä esityksellä haluamme siis tasapainottaa julkista taloutta, yhdenmukaistaa etuisuuksia ja kuntoutusjärjestelmää sekä yhdenvertaisuutta kuntoutusrahan saajien välillä. Nyt Orpon hallituksen aikana tulemme säätämään myös lasten ja nuorten terapiatakuun: jokainen lapsi ja nuori saa apua mielenterveysongelmissa, toisin kuin Marinin hallituksessa kävi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Pysytään nyt puhujalistassa vielä, koska tässä on käytetty lyhyitä puheenvuoroja, ja se vastauksen aika tulee. — Edustaja Andersson, Li.

1.27 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Nyt täytyy kyllä sanoa, että hallituksen argumentit ovat lopussa, [Hanna Sarkkinen: Loppuneet!] ja sen kyllä huomasi tästä edustaja Laihon äskeisestä puheenvuorosta, josta täytyy sanoa, että nyt menivät myöskin faktat pieleen pahemman kerran.

Jos me vaikkapa lähdetäisiin liikkeelle siitä, että teidän hallituksenne lisää velanoton määrää. Kuinka monta kertaa sitä pitää teille tässä salissa toistaa, kun se käy ilmi siitä budjettikirjasta, minkä te voitte lukea ensi vuoden osalta? Te lisäätte velkaantumisen määrää tässä maassa ensi vuonna kaikista kovista vaalipuheista huolimatta ja näistä rajuista sosiaaliturvaleikkauksista huolimatta.

Sen lisäksi, edustaja Laiho, tiedätkö lapsiperheköyhyyden kehityksen osalta, mikä erottaa teidän hallituksenne edellisestä hallituksesta? Edellisellä hallituskaudella lapsiperheköyhyys kasvoi elinkustannusten nousun ja energian hinnannousun takia, ei hallituksen päätösten seurauksena. [Mia Laiho: Selityksiä!] Tämä on se ero teidän ja meidän välillä. Niissä asiantuntijalausunnoissa, joissa on käsitelty tämän hallituksen päätöksiä, joilla te omilla päätöksillänne tietoisesti kasvatatte lapsiperheköyhyyttä, on tuotu esille sitä, että edellisen hallituskauden aikana ne päätökset, mitä tehtiin, olivat sellaisia, joilla vähennettiin lapsiperheköyhyyttä.

Mennään eteenpäin näihin muihin asiavirheisiin. Tässä edustaja Laiho väitti sitä, että hallitus haluaa antaa viestiä siitä, että aina pitää tehdä töitä ja aina kannattaa tehdä töitä. Tämän esityksen vaikutus on päinvastainen. Tämä on se syy, minkä takia joka ikinen lausunnonantaja, jolla on ollut jotain sanottavaa tähän esitykseen, on vastustanut sitä, [Petri Huru: Työstä kuuluu maksaa ansaittu palkka, ei halpatyövoimaa!] koska tämän leikkauksen seurauksena kannustin siirtyä eläkkeelle kasvaa suhteessa siihen, että nuori hakeutuisi kuntoutukseen ja sen kautta pyrkisi kuntouttamaan itsensä takaisin sinne työelämäänsä. Tämä käy ilmi joka ikisestä lausunnosta tässä, jos te perehtyisitte näihin asioihin, mistä te olette päättämässä.

Sen lisäksi: kuinka etuoikeutetussa asemassa pitää olla, että kun me käsitellään esitystä, jolla te olette leikkaamassa vammaisten nuorten, mielenterveyskuntoutujien rahoja yli 100 eurolla kuussa, niin te kehtaatte täällä puhua siitä, että te tarjoatte nuorille valoisampaa tulevaisuutta. Valoisampaa mutta köyhempää tulevaisuutta, arvoisa edustaja Laiho.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkkinen.

1.30 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Niin kauan kuin olen ollut mukana politiikassa, aina on puhuttu siitä ja kannettu huolta siitä, kuinka kalliiksi nuorten syrjäytymi-

nen tulee niin taloudellisesti kuin inhimillisestikin. Joskus aikaisemmin puhuttiin ehkä miljoonasta eurosta per syrjäytynyt nuori, [Petri Huru: Pitäisi panostaa varhaisen vuorovaikutuksen kehittymiseen!] mutta nykyrahassa se taitaa olla jo paljon suurempikin summa. Herääkin kysymys, kuinka kalliiksi nämä leikkaukset nuorten kuntoutusetuuksiin lopulta tulevat, sitten kun se loppulasku tulee maksettavaksi, sen nuoren koko elämän mittainen loppulasku. Ne tulevat todella kalliiksi, sillä ne saattavat ajaa ja todennäköisesti ajavat nuoria työkyvyttömyyseläkkeelle. Näin saadut säästöt valuvat nopeasti hukkaan ja voivat tulla korkojen kanssa maksettavaksi, puhumattakaan tietysti inhimillisistä vaikutuksista, mitä näillä leikkauksilla nuorille on. Jos meidän yhteinen tavoitteemme on se, että nuoret kuntoutuvat työelämään ja että työkyvyttömyyseläkkeitä voidaan välttää, niin esitän vakavan kysymyksen: kannattaako näitä leikkauksia tehdä? Kaikkien asiantuntija-arvioiden mukaan: ei kannata. Jos puhutaan talouden käsittein, voidaan kuntoutusta ajatella investointina, joka maksaa itsensä takaisin yksilölle mutta myös yhteiskunnalle. Esitys vaikuttaakin kokonaisvaltaisesti olevan niin taloudellisesti, inhimillisesti kuin työllisyyspoliittisestikin erittäin huonosti harkittu ja huonosti perusteltu.

Arvoisa puhemies! Hallituksen nuorisopolitiikan kokonaisuus on kyllä umpisurkea, en voi sille muuta sanaa löytää. Nämä kuntoutusleikkaukset yhdistettynä opiskelijoiden toimeentulon leikkauksiin ja yhdistettynä esimerkiksi nuorisotyön leikkauksiin ja äsken puhuttuun nuorten ensiasunnon oston varainsiirtoverovapauden poistoon luovat kyllä aika synkän kokonaisuuden, ja ne kyllä näyttävät sen, että ainakaan nuoria ei ole hallitusneuvotteluissa paljon ajateltu.

Arvoisa puhemies! Usein perustellaan, että nämä leikkaukset nuoriin on pakko tehdä, että nuorille ei jäisi valtionvelkaa. No, tosiasia kuitenkin on se, että Orpon hallitus ottaa ennusteiden mukaan enemmän velkaa kuin Marinin hallitus ja velka kasvaa jokaisena vuonna [Petri Huru: Teidän velkataakan takia!] hallituskaudella — eli se siitäkkin perusteesta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kurvinen.

1.33 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun kello on kääntynyt jo aamuyön puolelle, puoli kahden maissa, niin elämme jo päivää 6.12., joten haluan omastakin puolestani toivottaa hyvin tuoretta uutta itsenäisyyspäivää, Suomen syntymäpäivää. Täällä on moni kollega jo toivottanutkin hyvää itsenäisyyspäivää aamun ensi tunteihin. Tässä on ollut pieni semmoinen kitkerä maku, että kun meidän täällä itsenäisyyspäivän yönä pitää tätä keskustelua käydä, mutta minä sanoisin näin, arvoisa puhemies, että ollaan tosi onnellisia siitä, että me saadaan käydä tätä keskustelua. Vaikka me ollaan eri mieltä tästä asiasta ja tunteetkin kuohuvat, niin onneksi meillä on vapaa, itsenäinen maa ja kansanvalta, jossa on eri puolueita ja jossa on eri mielipiteitä, ja me saadaan vapaasti täällä käydä keskustelua. Tästä kuuluu sydämellisin kiitos sota-ajan sukupolvelle, jota meillä on keskuudessamme kuitenkin, hyvin iäkkäitä henkilöitä. Mutta näille meidän sotaveteraaneille, muille rintamalla toimineille henkilöille, miehille ja naisille, kotirintamaväelle kiitos, että saadaan väitellä vaikkapa tästä kuntoutusrahasta ja sosiaalipolitiikan suunnasta.

Mutta sitten itse asiaan, rouva puhemies! Keskusta ei kannata tätä leikkaustoimenpidetä, mitä täällä nyt esitetään. Kannatan näin ollen muun muassa edustaja Anderssonin ja edustaja Hamarin tekemää hylkäysesitystä. Tämä esitys ei ole työllisyyspoliittisesti järkevä. Tämä ei paranna työllisyyttä, tämä tulee heikentämään työllisyyttä, ja tämä ei ole myöskään inhimillisesti ottaen järkevä ja hyvä esitys, joten kannatan sen hylkäämistä.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

1.35 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Olisi tietenkin toivottavaa, että tässä vaiheessa, kun käsitellään näitä todella painavia leikkausesityksiä, täällä olisi enemmän hallituspuolueiden edustajia paikalla puolustamassa näitä eikä vain edustaja Huru välihuudoissa ja sitten edustaja Laiho paikkansapitämättömillä väitteillä.

Minulla oli noin kuukausi sitten mahdollisuus tavata, edustaja Laiho, jälkihuollon nuoria ja kokemusasiantuntijoita. He kuuluivat juuri tähän ryhmään, jolta nyt hallitus leikkaa monesta eri suunnasta. Se, mikä oli järkyttävää, oli, että he olivat tietoisia tästä jälkihuollon ikärajan laskusta, mutta sitten tulivat puheeksi hallituksen muut leikkausesitykset, ja nämä nuoret eivät olleet tietoisia näistä leikkauksista. Siellä juuri oli nuoria, jotka saavat tätä kuntoutusrahaa, saavat asumistukea, ja he olivat täysin järkyttyneitä, että nämä iskevät heidän toimeentuloonsa. Olisiko minun pitänyt, edustaja Laiho, siinä tilanteessa sanoa näille nuorille, että ”hei, vähän asennetta”. [Vasemmalla: Niinpä, hyvä kysymys! — Petri Huru: Menkää töihin!] Täysin omituinen asenne tilanteessa, jossa hallituksen leikkaukset osuvat kipeimmin 16—24-vuotiaisiin nuoriin.

Tätäkö tarkoittaa se valoisa tulevaisuus nuorille, jota te tarjoatte? Te perustelette näitä leikkauksia, aivan niin kuin edustaja Sarkkinen täällä sanoi, sillä, että ”me haluamme nuorille velattoman tulevaisuuden”. Tosiasiassa te kasvatatte näitten nuorten hyvinvointivielä, te leikkaatte sekä nykyisiltä lapsilta ja nuorilta että tulevaisuuden nuorilta. Että te kehataatte.

Tämä esitys oli myös sivistysvaliokunnassa käsittelyssä, ja siellä oli kyllä pysäyttävää myös tämä lapsiasiavaltuutetun lausunto erityisesti lapsen edun ja lapsen oikeuksien näkökulmasta. Se viesti oli erittäin vahva, että tällaisia esityksiä ja leikkauksia ei pitäisi tehdä silloin, kun ovat kyseessä erityisesti haavoittuvammissa asemassa olevat lapset ja nuoret.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

1.37 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Itsekin olen äärettömän surullinen näistä esityksistä ja erityisesti nyt hallituspuolueiden suhtautumisesta näihin lakiesityksiin. Me ollaan täällä nyt käsitelty tämä toimeentulotukilain leikkaus, ja siinä perussuomalaisen asenne oli todella ylimielinen. Oikeastaan te vain viittasitte kintaalla ja sanoitte, että ”muuttakaa vaan poies kaupungeista, ei tarvii tulla, tänne tullaan vaan tekemään töitä” -tyyppisesti. Ja kun me keskustellaan täällä näistä usein nuorista työkyvyttömistä ihmisistä, niin edustaja Huru ja perussuomalaiset huutavat siellä näille ihmisille, että menkää töihin. Jollain tavalla tästä keskustelusta paistaa täysi tietämättömyys näiden ihmisten elämäntilanteesta ja siitä arjesta. Jollain tavalla olen äärettömän huolestunut, että tuolla tietäidolla, millä täällä käsitellään näitä lakeja ja näitä vaikutuksia, näitä ollaan viemässä eteenpäin — nyt vetoan kyllä hallituspuolueisiin, että jatkossa, kun te teette näitä leikkauslakeja, niin käydään tämä asiantuntijakuuleminen ja myös sitten teette ryhtiliikettä, mikäli siellä kuulemisessa tulee näin murskaavaa palautetta, mikä tässä tulee. [Petri Huru: Eikö sitä käyty sitä asiantuntijakuulemista!] — Kyllä, juuri kerroin. 14:ää asiantuntijaa kuulimme tässä kiireessä, ja 13 vastusti jyrkästi ja EK:lla ei ollut huomautettavaa. Eli lähes kaikki vastustivat tätä esitystä, ja silti olet täällä puolustamassa tätä leikkausta. Kuten, kun kerroin... [Petri Hurun välihuuto] — Kyllä, EK ja edustaja Huru.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Tässä nyt puhutaan näistä nuorista, jotka ovat työkyvyttömiä, usein mielenterveysongelmaisia, vammaisia ihmisiä, nepsy-nuoria, jotka ovat päässeet tälle Kelan kuntoutukselle, jotta he kuntoutuvat kohti työelämää, ja on asetettu tämä taso vaihtoehdoksi sille, ettei jäädä takuueläkkeelle ja haeta sitä kautta eläkepäätöstä. Kuten tässä valiokunnan puheenjohtaja sanoi, niin tässä ei ole kyse vain ihan muutamasta ihmisestä, vaan puhutaan yli 50 000:sta kuntoutusrahalla olevasta, ja sen takia on perusteltua kysyä — jos asiantuntijat antavat murskakritiikin teidän lakiehdotuksellenne, niin itsellänikin herää epäily näistä inhimillisistä vaikutuksista mutta myös niistä pitkän aikavälin vaikutuksista, joihin edustaja Sarkkinen täällä ansiokkaasti viittasi — että kuka tämän laskun maksaja on.

Kun edustaja Huru on nyt moneen kertaan viitannut tähän velanottoon, niin te otatte enemmän velkaa kuin viime kaudella, [Petri Huru: Kyllä, teidän velanottonne takia!] ja te teette kaikki leikkaukset pienituloisilta ihmisiltä, sosiaaliturvaleikkauksista kaikki, ja te kevennätte hyvätuloisten verotusta velaksi. Että jollain tavalla ehkä katsoisin vähän tätä teidän talouspolitiikkaanne, [Petri Huru: Katsokaa verotuksen kokonaisvaikutukset! Kokonaisveroaste ei nouse!] ennen kuin huutelisin sieltä kovin paljon, että mitä te nyt teette.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

1.41 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Valiokunta huomauttaa sivulla 3 tämän hallituksen esityksen perusteluissakin tunnistetuista mahdollisista kielteisistä vaikutuksista eli ensinnäkin vaikutuksista kannusteisiin hakeutua kuntoutukseen ja muutosten vaikutusten arvioinnin puutteista sekä korostaa muutosten vaikutusten seurannan tärkeyttä. Kovaa tekstiä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstä.

Mietinnössä todetaan, että ensinnäkin näitä ikäryhmää koskevia vaikutuksia olemme voineet selvittää vain näiden lausuntojen osalta, jotka saimme käyttöön. Käytännössä olemme yhden päivän aikana kahdessa kuulemisessa näitä vaikutuksia selvittäneet, joten valiokunnankin osalta olemme saaneet sen tiedon, joka tässä käsitellyssä ajassa on ollut mahdollista. Saamiemme asiantuntijalausuntojen mukaan esimerkiksi nuorten kuntoutusrahan saajista joka kolmannes, siis 33 prosenttia, sai yleistä asumistukea, yli viidennes eli 22 prosenttia perustoimeentulotukea ja joka kahdeksas opintotukea vuonna 21.

Täällä salissa on keskusteltu myös paljon siitä, onko syytä selvittää näitä yhteisvaikutuksia. Valiokunta toteaa sivistysvaliokunnan tavoin, että erityisesti nuorten ikäryhmään on sosiaali- ja terveysministeriön laatiman sosiaaliturvamutosten yhteisvaikutusten arvioinnin perusteella arvioitu kohdistuvan kaikista ikäryhmistä suurimmat muutokset. Tämä muutos tietenkin lisää tähän 18—24-vuotiaiden ikäryhmään näitä muutoksia entisestään.

Valiokunta pitää ongelmallisena, että esityksessä ei ole arvioitu kuntoutusrahan alentamisen yhteisvaikutuksia muiden hallituksen esittämien sosiaaliturvan etuusleikkausten ja indeksijäädysten kanssa. Kuntoutusrahan alentamista ei ole myöskään otettu huomioon sosiaaliturvamutosten yhteisvaikutuksia koskevassa muistiossa, koska siis tosiasiaassa tämä käytössä oleva simulaatiomalli ei sovi eikä mahdollista näitä vaikutusten arviointeja. Myös tähän me kiinnitämme huomiota.

Nämä ehdotukset siis lisäävät tosiasiaassa jonkin verran viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta. Käytännössä hallituksen omassa esityksessä todetaan, että viimesijaisen toimeentulotuen tarve nousee jonkin verran. Tämä johtaa siihen, että käytännössä myöskin on todettava, että toimeentulotukiriippuvuus tästä kasvaa. On tietenkin aika järjetöntä ohjata ihmisiä entistä enemmän toimeentulotuelle, koska sieltä kannustin nousta jälleen pystyyn ja

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

päästä eteenpäin on entistä heikompi, joten tästä syystä tämä politiikan iso kuva ei ole tässä kunnossa. Toimeentulotukien menojen... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, nyt katosi mikki. — Nyt on jälleen päällä.

Toimiiko nyt? [Puhemies: Nyt toimii, olkaa hyvä!] — Joo, hyvä. Kun lähtivät jo numerotkin tuosta pois, niin minä ajattelin, että nyt täällä pannaan jo mikitkin kiinni, [Puhemies: Kohta, kohta!] kun on liian kriittistä tekstiä sosiaali- ja terveystalokunnalta.

Mutta totean tässä, että valiokunta kiinnitti siis huomiota tähän toimeentulotukimenojen kasvuun, ja ne lisääntyvät tämänkin ehdotuksen johdosta 2,5 miljoonalla eurolla ja yleisen asumistuen menojen osalta 2 miljoonalla eurolla. Lisäksi tällä on vaikutus tietenkin kuntien menoihin, joita on kompensoitava. Nyt kun kysytään, onko tällä esityksellä yhteisvaikutuksia, niin enkö juuri äsken todistanut, että niitä on? Mutta näitä yhteisvaikutuksia, arvoisa puhemies, ei ole kuitenkaan selvitetty missään. On vain todettu, että niitä on, mutta kukaan ei tiedä, minkälaisia ne ovat. Valiokunta joutui näitä asioita selvittämään, ja neljästätoista lausunnosta kolmesta koki, että tässä ei ole mitään järkeä.

Arvoisa puhemies! Sitten kiinnitän huomiota kahteen tähän liittyvään kysymykseen. Toinen on tässä meidän valiokunnan mietinnössä mainittu nimenomaan parantavana esityksenä, eli vuoden 2017 alusta lukien käytännössä tehtiin osatyökykyisten nuorten ja työelämään kiinnittymättömien osatyökykyisten aikuisten osalta tällainen kannustava päätös hakeutua ammatilliseen kuntoutukseen työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumisen sijaan, ja kuntoutuja sitten sitoutuisivat pitkäkestoisempaan ammatilliseen kuntoutukseen. Tämä on ollut minun mielestäni hieno ja tärkeä päätös. Käytännössä tässä tapauksessa on sanottava, että nuoren kuntoutusrahan ja Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän nostaminen takuueläkkeen tasolle on ollut erittäin merkittävä parannus siihen, että nuoret ohjautuisivat takuueläkkeen sijaan tälle kuntoutustuelle. Ja nyt tässä tämä hallitus toteaa, että meillä ei ole varaa tähän enää ja tämä puretaan, tämä erittäin tärkeä päätös, joka aikaisemmin on tehty. Itse koen, että tämä ei ole järkevää nimenomaan sen takia, että kannustin nousta kuntoutukseen poistuu.

THL:n palaute oli koskettava. THL luetteli lukumääräisesti sen, kuinka pienestä määrästä syrjäytymisvaarassa olevia nuoria on kysymys, kun tämän ehdotuksen kustannusvaikutukset menevät jo pakkaselle. Minusta on häpeällistä, jos me ajatellaan, että noin parikymmentä nuorta ja heidän elinikäiset kustannukset otetaan vastaan sillä, että kun päästetään nämä nuoret syrjäytymään, niin tämäkin säästö olisi kuitattu. On käsittämätöntä, miksi tällaista esitetään, sitä minä en ole vielä ymmärtänyt.

Arvoisa puhemies! Vielä tästä diagnoosipohjaisuudesta pikkuisen. Tämä on kova juttu, koska minusta on ollut tärkeää, että me ei korostettaisi niin vahvasti tänne kuntoutukseen päästäessä sitä diagnoosipohjaisuutta. Se on tietenkin myös vaatinut oman ammattiryhmänsä leiman, että nämä ihmiset pääsevät tänne, ja silloin on vapautettavissa ammattiväkeä, kun ollaan lähdetty siitä, että vuoden 2019 alusta voimaan tullut lainmuutos johti siihen, että on mahdollistettu 16—29-vuotiaiden hakeutuminen ammatilliseen kuntoutukseen niin, että ei sairaus- ja vammadiagnoosia ole tarvittu. Ja nyt kun me ollaan tilanteessa, jossa rahat ovat vähissä ja siellä on katsottu, että on niin iso ruuhka ja niin paljon tulijoita, että rahaa ei ole niin paljon, niin keksittiin joku kriteeri, joka johtaa siihen, että pärjättäisiin niin, että sinne ei tarvitse lisätä rahaa. Täällä viime kauden ministeri Sarkkinen esitti sinne

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

toistuvasti rahaa sen takia, että katsottiin, että nämä nuoret tarvitsisivat rahaa, ja nyt on keksitty tällainen keinotekoinen raja, joka tuodaan jälleen lainsäädäntöön, joka on ammativäen saatavuuden näkökulmasta tyhmä juttu. Minua harmittaa tämä todella paljon, että me mennään väärään suuntaan. Meillä ei ole näitä diagnoosintekijöitä siihen, että me voitaisiin jokaiselle tehdä diagnoosi vain sen takia, että hallituksella ei ole varaa laittaa tänne riittävää määrää rahoitusta, jotta nämä nuoret pääsisivät kuntoutukseen.

Arvoisa puhemies! En yhtään tiedä, onko enää aikaa jäljellä...

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt tässä juuri tarkistelin, että aika on toistaiseksi päättynyt.

...joten joudun nyt poistumaan tästä, mutta muistaakseni oli vielä joku asia, jonka halusin sanoa, eli katson, miten tässä käy. Mutta en ymmärrä, miksi tällainen tehdään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Andersson, Li.

1.49 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Ehkä vielä tämmöisenä yhteenvetopuheen-vuorona:

Niin kuin tässä nyt on moneen otteeseen todettu myöskin viitaten näihin asiantuntijalautsuntoihin, niin tässä esityksessä ei siis ole mitään järkeä. Ei löydy järkiperusteita sille, mitä hallitus nyt esittää tässä, vaan kaikki järkiperusteet viittaavat siihen, että näin ei kannattaisi tehdä. Tätä esitystä ei voi myöskään perustella työllisyyden edistämisellä, kun jopa hallituksen omassa esityksessä tuodaan esille tämä riski siitä, että jos ja kun nämä kannusteet kuntoutua heikkenevät, niin kasvaa myöskin riski sille, että nuoret sitten hakeutuvat työkyvyttömyyseläkkeelle, ja silloin nämä vaikutukset julkiseen talouteen voivat olla negatiivisia.

Hallituspuolueet eivät ole halunneet reagoida tähän asiantuntijoiden tyrmäävään kantaan tähän esitykseen, mutta teillä on vielä mahdollisuus estää tämä seuraava virhe, minkä te olette tekemässä. Tämä seuraava virhe on nimenomaan tämän vamma- tai sairausdiagnoosin palauttaminen kuntoutuksen pääsyn ehdoksi, mihin monet lausunnonantajat ovat ottaneet kantaa jo tässä vaiheessa, koska taas kerran nämä muutokset viedään erillisinä, jolloin me emme myöskään pääse kunnolla kiinni siihen, miten nämä yhteensä tulevat vaikuttamaan nuorten kuntoutusmahdollisuuksiin. Mutta koska tämä seuraava virhe on tulossa vasta myöhemmin käsittelyyn, niin siinä kohtaa hallituspuolueilla on vielä — teillä on vielä — mahdollisuus ottaa tämä asia uudelleen arviointiin ja tässä kohtaa nyt kuunnella asiantuntijoiden kantoja, jotka kaikki jo tässä vaiheessa varoittavat siitä, että tämä hallituksen suunnitelma palauttaa tämä vamma- tai sairausdiagnoosi tulee vaikeuttamaan ja hidastamaan nuorten kuntoutukseen pääsyä ja myöskin sitten lisäämään byrokratiaa ja työtä terveydenhuollossa, kun jatkossa jokaisen pitää saada lääkärintodistus, jotta sitten pystyy yli-päättänsä sinne kuntoutukseen hakemaan.

Minä en näe, miten mikään näistä seurauksista voisi olla kenenkään etujen tai kantojen mukaista tässä salissa, joten kehotan kyllä hallitusta tältä osin nyt nopeasti ottamaan tämän asian uudelleenarviointiin.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Koska kello on jo niin paljon, että me emme tässä istunnossa enää ehdi käsitellä näitä asioita, mitä meillä on listassa, niin tiedoksi edustajille tässä vaiheessa: ne asiat, joissa on puheenvuoroja, poistetaan listalta, ja asiat, joissa ei ole puheenvuoroja, viedään läpi ja istunto päättyy sen jälkeen.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsityksen määräaikaudesta tukemisesta annetun lain 6 ja 29 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 48/2023 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 3/2023 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 80/2023 vp

Lakialoite LA 16/2023 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2023 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle osakesäästötilistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 44/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 9/2023 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kevennettyjen rakentamis- ja kaavamääräysten kokeilusta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 97/2023 vp

Lähetekeskustelu

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

16. Lakialoite laeiksi rintamasotilaseläkelain 9 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamaliisästä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 21/2023 vp Matias Martinen kok ym.

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Lähetekeskustelu

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kalastuslain 79 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 49/2023 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 49/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisäl-
lön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta an- netun lain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 36/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 11/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 81/2023 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain 104 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 85/2023 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 85/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisäl-
lön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verkon välityspalvelujen valvonnasta ja eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 70/2023 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2023 vp

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 70/2023 vp sisältyvien 1.—6. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 72/2023 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 12/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

23. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin hiilirajamekanismia koskevan asetuksen toimeenpanosta ja Tullin hallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 52/2023 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 13/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

24. Hallituksen esitys eduskunnalle nuorten liikkuvuudesta Kanadan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 83/2023 vp
Valiokunnan mietintö TyVM 4/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 83/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

25. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 46/2023 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 3/2023 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

26. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain sekä varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 56/2023 vp
Valiokunnan mietintö StVM 12/2023 vp

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

27. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 26/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 8/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 26/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

28. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varainsiirtoverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä elinkeinotulon verottamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 40/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 9/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 40/2023 vp sisältyvät 1.—2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

29. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 28/2023 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 1/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 28/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

30. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vanhemmuuslain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 33/2023 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2023 vp

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 33/2023 vp sisältyvät 1.—4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

31. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virastosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 31/2023 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 6/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 31/2023 vp sisältyvät 1.—12. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

32. Hallituksen esitys eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 62/2023 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 9/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 62/2023 vp sisältyvät 1.—2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

33. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 79/2023 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 8/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 79/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

34. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi alusliikennepalvelulain, alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 84/2023 vp

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 10/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 7.12.2023 pidettävään täysistuntoon.

35. Hallituksen esitys eduskunnalle suurten konsernien vähimmäisveroa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 77/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 13/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 7.12.2023 pidettävään täysistuntoon.

36. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 74/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 14/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 7.12.2023 pidettävään täysistuntoon.

37. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi mielenterveyslain ja hallinto-oikeuslain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 14/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 15/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 7.12.2023 pidettävään täysistuntoon.

38. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 73/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 16/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 7.12.2023 pidettävään täysistuntoon.

39. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 75/2023 vp

Pöytäkirja PTK 67/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 17/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

40. Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen Pohjoiskalotin koulutussäätiötä koskevan sopimuksen hyväksymisestä

Hallituksen esitys HE 93/2023 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 7.12.2023 pidettävään täysistuntoon.

41. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 7.12.2023 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 02.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen